

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1929

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1931

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
1. Εὐεργέται	γ'
2. Διοικητικὸν Συμβούλιον	ε'
3. Ἐπίτιμοι ἑταῖροι	ζ'— ι'
4. Τακτικοὶ ἑταῖροι	ια'— ιε'
5. Γενικὴ ἔκθεσις τοῦ Γραμματέως περὶ τῶν πεπραγμένων . .	1— 34
6. Περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἰδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ Ἀντωνίου Χ. Χατζῆ	35— 51
7. Ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ Ὠδεῖῳ τοῦ Περικλέους ὑπὸ Π. Καστριώτου	52— 57
8. Ἀμφιαρείου σκαφαὶ (1929) ὑπὸ Β. Λεονάρδου	57— 60
9. Ἀνασκαφαὶ Θηβῶν ὑπὸ Α. Κεραμοπούλλου.	60— 63
10. Ἀνασκαφαὶ Νεας Ἀγχιάλου ὑπὸ Γ. Σωτηρίου	63— 68
11. Ἀνασκαφὴ Δίου Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου	69— 82
12. Ἀνασκαφαὶ Νικοπόλεως ὑπὸ Γ. Σωτηρίου καὶ Ἀν. Ὁρλάνδου	83— 86
13. Ἀνασκαφὴ Μυκηναϊκῶν νεκροταφείων Δήμου Φαρῶν Ἀχαΐας, ἐν Ἀγίῳ Βασιλείῳ Χαλανδρίτσης καὶ Μητοπόλει ὑπὸ Ν. Κυπαρίσση	86— 91
14. Ἔργασίαι ἐν Στυμφάλῳ ὑπὸ Ἀναστ. Ὁρλάνδου	92
15. Ἔργασίαι ἐν Μυστρᾷ ὑπὸ Ἀδ. Ἀδαμαντίου	92— 94
16. Ἀνασκαφαὶ ἐν Κρήτῃ ὑπὸ Σπυρ. Μαρινάτου	94—104
17. Ἀνασκαφὴ Δωδώνης ὑπὸ Δ. Εὐαγγελίδου	104—129
18. Βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1929	130—140
19. Συνέλευσις τῶν ἑταίρων	141
20. Ἐκθεσις ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς	142—146
21. Ἀπολογισμὸς ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1929	147—149
22. Κίνησις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας	150—152
23. Δημοσιεύματα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας	153—156

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ, ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLÉMENTCEAU
A. E. H. GOEKOOP
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ 1927-1929

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΧΑΡ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΟΡΛΑΝΔΟΣ

ΣΤΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

- Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ τῆς Ρουμανίας Κάρολος.
 Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.
 Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος. Ἀθῆναι.
James Gordon Bennett.—New York.
Erich Bethe.—Leipzig. Davidstrasse 1.
Robert de Billy—Γαλλία.
F. W. von Bissing.—Oberaudorf a. Inn (Bayern).
G. Bonni.—Roma. Via Genova 30.
Max. Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).
R. C. Bosanquet.—Liverpool. Bedford Street 40.
Alfred Brueckner. Berlin. Friedenau. Rubensstr. 40.
Ernst Buschor. Ἀθῆναι, ὁδὸς Φειδίου 1.
Ἐδουάρδος Capps.—Princeton University Ἡ Π. Ἀμερικῆς.
J. Chamonard.—Paris 3, square du Croisic XVe.
Ἰωσήφ Χατζιδάκης. Ἡράκλειον (Κρήτης)—Μῆλος.
Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int. 7.
Ludwig Curtius.—Ρώμη. Via Sardegna 79.
Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανός.
R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
Prince Demidoff.—Ἀθῆναι.
Charles Diehl.—Paris, aven. Wagram 75.
Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος.
Wilhelm Dörpfeld.—Berlin. Lichterfelde 1. Hortensien Str. 64.
Βίκτωρ Δούσμανης.—ὁδὸς Μενάνδρου 35.
Hans Dragendorff.—Freiburg i. Br. Universität.
Engelbert Drerup.—Nijmegen. Holland. Universität.
Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.
Félix Durrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
Adolf Erman.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
Ernst Fabricius.—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
Roy Flickinger.—Jowa City.
Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.

- Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
 Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Γρηγόριος.
Gherardo Ghirardini. — Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
Earl Granville. — Ἀγγλία.
Angelo de Gubernatis. — Roma Università.
Federico Halbherr. — Roma. Via Atenula 21.
Rudolf Heberdey. — Graz. Mandell Strasse 26.
Paul Hermann. — Dresden. Stephaniensstrasse 13.
B. Hodge Hill. — Ἀθήναι, ὁδὸς Πλουτάρχου 9.
Fr. Hiller von Gaertringen. — Berlin. Westend, Ebereschen Allee 11.
Otto Hirschfeld. — Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
Maurice Holleaux. — Paris. Quai Malaquais 19.
André Joubin. — Paris.
Walter Judeich. — Jena.
Georg Karo. — Halle a. S. Universität.
Sir Frederic George Kenyon. — London. British Museum.
Otto Kern. — Halle a. S. Friedenstr. 23.
Johannes Kirchner. — Berlin.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
Hubert Knackfuss. — München. Adelheidstr. 10.
 Παῦλος Κουντουριώτης. — Ἀθήναι, Ὀδὸς Ἡρώδου Ἀττικοῦ.
Philippe Legrand. — Lyon. 60 Avenue de Noailles.
Emmanuel Loewy. — Wien. Untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan. — London. St Martin's Street.
Lucien Magne. — Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy. — Dublin (Ireland). Provost of Trinity College.
E. Martini. — Prag. Deutsche Universität.
Horace Marucchi. — Roma. Santa Maria in Via 7 A.
G. Mendel. — Paris. Rue de l'Observatoire 8.
Ed. Meyer. — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
William Miller. — Ἀθήναι. Ὀδὸς Βησσαρίωνος.
Gabriel Millet. — Paris. XIVe 34 Rue Hallé.
Ἰωάννης Myres. — Oxford.
Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Théodore Ouspensky. — Leningrad. Rue Wassilios 7/2.
Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
Paul Perdrizet. — Strasbourg. Université.
Luigi A. Pernier. — Firenze. Università.

- Giulio de Petra.**—Napoli — Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson.—Bonn. Königstrasse 1.
Charles Picard.—Paris, XIVe. Boul. Arago 97.
Νικόλαος Πολίτης.—Παρίσιοι.
Edmond Pottier.—Paris. 72 Rue de la Tour.
Camillo Praschniker.—Πράγα.
A. von Premerstein.—Marburg. Universität.
Karl Purgold.—Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet.—Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay.—41, Braid Avenue, Edimburgh.
Pember W. Reeves.—London.
Salomon Reinach.—Boulogne-sur-Seine. Avenue Victor Hugo 16.
E. Reisch.—Wien XVIII. Karl Ludwigstrasse 28.
C. Ricci.—Roma. Piazza Venezia 11.
La Comtesse de Riencourt.—Ἀθήναι.
Ἰούλιος Rizzo.—Roma.
Gerhart Rodenwaldt.—Berlin Lichterfelde - West, Holbein Str. 53.
Al. Rostowitz-bey.—Le Caire.
Pierre Roussel.—Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθήναι.
Antonio Salinas.—Palermo. Via Emerico Amari 130.
Gaetano de Sanctis.—Roma Università.
Rev. A. H. Sayce.—Edimburgh 8, Clalmers Cresent.
Hans Schrader.—Frankfurt a. Main, Schumannstr. 49.
Ἀλέξανδρος Della Seta.—Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή. Ἀθήναι.
Sir Cecil Smith.—London.
Antonio Sogliano.—Napoli. Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzola.—Napoli. Museo San Martino.
Mrs E. Arthur Strong.—Roma 22. Via Balbo 35.
Ἰωσήφ Strzygowski.—Wien.
Hidenaka Tanaka.—Κυότον Ἰαπωνίας. Πανεπιστήμιον.
Hermann Thiersch.—Göttingen. Friedländerweg 39.
Ὁ Σεβασμ. πρόην Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος.
Albert Trapman.
Percy Ure.—Reading Ἀγγλία.
A. I. B. Wace. London. Victoria and Albert Museum.
Otto Walter.—Oesterr. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger.—Tübingen. Lenaustr. 6.
Th. Wiegand.—Berlin. Dahlem. Peter Lennéstr. 30.

Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff, Excellenz. — Westend
bei Berlin. Eichen—Allee 12.

Wilhelm Wilberg. — Wien. Mozartgasse 4.

Ulrich Wilcken. — Berlin. Westend. Leistikow Str. 2.

Adolph Wilhelm. Wien IX. Schlickgasse 5.

A. Willems. — Bruxelles. Université.

Paul Wolters. — München NW 2. Elvira Str. 4/0r.

Ἀρθοῦρος Woodward. — Λονδίνον.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Σημ. — Οί δι' ἄστερίσκου σημειούμενοι ἑταῖροι εἶναι ἰσόβιοι.

<p>1. Ἄβραμέας Εὐστράτιος.
 2. Ἀγγελόπουλος Γεώργιος.
 3. * Ἀγγελόπουλος Ἥλιος.
 4. Ἀγγελόπουλος Θεόδωρος.
 5. Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος.
 6. Ἀθανασάκης Ἰωάννης.
 7. * Αἰγινήτης Βασίλειος.
 8. Ἀλεξάκης Χαρίλαος.
 9. Ἀλιβιζᾶτος Ἀμίλλας.
 10. Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος.
 11. Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης.
 12. Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος.
 13. Ἀξελὸς Ἰωάννης.
 14. * Ἀποστολάκη Ἄννα.
 15. Ἀποστολάκης Δημήτριος.
 16. Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος.
 17. Βαλάσης Θωμᾶς.
 18. Βέλτσος Νικόλ. Γεώργιος.
 19. Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος.
 20. * Βιζουκίδης Περικλῆς.
 21. * Βολονάκης Μιχαήλ.
 22. * Βορέας Θεόφιλος.
 23. * Βότσης Νικόλαος.
 24. Βουγιούκας Γεώργιος.
 25. Γαλανὸς Σπυρίδων.
 26. * Γαρδίκας Γεώργιος.
 27. Γεδεῶν Μανουήλ.
 28. * Γεννάδιος Ἰωάννης.
 29. Γερογιάννης Κωνσταντῖνος.</p> | <p>30. Γεωργόπουλος Μελέτιος.
 31. Γιαννόπουλος Δημήτριος.
 32. Γκίζης Βαρθολομαῖος.
 33. Γούδας Μιχαήλ.
 34. Γουδῆς Δημήτριος.
 35. Γούσιος Κωνσταντῖνος.
 36. Γρουῆνδμαν Ἀχιλλεύς.
 37. Δέγλερης Ἀλέξανδρος.
 38. * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος.
 39. Δέφνερ Μιχαήλ.
 40. * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας.
 41. Δημητριάδης Δημήτριος.
 42. * Δημητριάδης Χρῖστος.
 43. Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας.
 44. Διαμαντόπουλος Διονύσιος.
 45. Δόσιος Κωνσταντῖνος.
 46. * Dörpfeld Wilhelm.
 47. Δουκάκη Εὐανθία.
 48. Δραγάτης Ἀθανάσιος Ἰ.
 49. * Δραγάτης Ἰάκωβος Χ.
 50. Δραγούμης Φίλιππος Στ.
 51. Δρόσος Ἰωάννης.
 52. * Δυοβουνιώτης Γεώργιος.
 53. Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος.
 54. Ἐμπεδοκλῆς Γρηγόριος.
 55. * Ἐμπεριῶκος Μιχαήλ.
 56. * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος.
 57. Ἐξαρχος Νικόλαος.
 58. Εὐαγγελίδης Δημήτριος.</p> |
|---|--|

59. * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης.
 60. * Εὐταξίας ᾽Αθανάσιος.
 61. * Ζαΐμης ᾽Αλέξανδρος.
 62. * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος.
 63. * Ζηλήμων ᾽Αντώνιος.
 64. * Ζυγομαλᾶς ᾽Αντώνιος.
 65. Ζωγράφος Γεώργιος.
 66. Ζωγράφος Κωνσταντῖνος.
 67. Ἡλιόπουλος Βασίλειος.
 68. Ἡλιόπουλος Παναγιώτης.
 69. * Ἡλιόπουλος Χρῖστος.
 70. Ἡλιοῦ ᾽Αλεξάνδρα.
 71. Θεοδότου Σόλων.
 72. * Θεοδωρακάκης Στυλιανός.
 73. * Θεοδωράκης Γεώργιος.
 74. Θεόκλητος Σταυρουπόλεως †
 75. Ἰωαννίδης Ἰωάννης Γ.
 76. Ἰγγλέσης Σωτήριος.
 77. * Καβαλλιεράτος ᾽Αννίνος Μιλτ.
 78. * Καζᾶζης Νεοκλῆς.
 79. Καλαποθάκης Δημήτριος.
 80. Καλιτσουνάκης Δημήτριος.
 81. Καλιτσουνάκης Ἰωάννης.
 82. Καλογερόπουλος Διονύσιος.
 83. Καλογερόπουλος Παναγιώτης.
 84. Καμπάνης Νικόλαος.
 85. Κανελλόπουλος Παναγιώτης.
 86. Καντᾶς Ἡλίας.
 87. Καντιάνης Νικόλαος.
 88. Καπερώνης Νικόλαος.
 89. * Καπετανάκης Νικόλαος.
 90. Καπρουλᾶς Γεώργιος.
 91. Καραγιαννόπουλος Γεώργιος.
 92. Καραθανάσης Δημήτριος.
 93. Καρακάλος Νικόλαος.
 94. Καρανδρέας ᾽Απόστολος.
 95. Καραχάλιος Θεμιστοκλῆς.
 96. * Καρκούλιας Ἡρακλῆς.
 97. * Καρολίδης Παῦλος.
 98. Καρόλου Νικόλαος.
 99. Καροῦζος Χρῖστος.
 100. Κασσαβέτης ᾽Αλέξανδρος.
 101. * Καστόρχης Δημήτριος.
 102. * Καυταντζόγλου Ἰωάννης.
 103. * Κεραμιόπουλλος ᾽Αντώνιος.
 104. * Καστριώτης Παναγιώτης.
 105. Κάτσανος Νικόλαος.
 106. Καψάλης Ἰωάννης.
 107. * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος.
 108. Κοκόλης Σπυρίδων.
 109. Κολλιαβᾶς Γεώργιος.
 110. Κολλι니아τής Ἡλίας.
 111. Κολλι니아τής Σπυρίδων.
 112. Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος.
 113. Κουγέας Σωκράτης.
 114. Κουκουλῆς Φαίδων.
 115. * Κουμανουδῆς Πέτρος.
 116. * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος.
 117. Κρασιώτης Ἰωάννης.
 118. Κρητικὸς Εὐάγγελος.
 119. Κριεζῆς ᾽Αλέξανδρος.
 120. Κριεζῆς ᾽Ανδρέας.
 121. * Κριεζῆς ᾽Αντώνιος.
 122. Κριεζῆς Ἐμμανουήλ.
 123. Κριμπᾶς ᾽Αθανάσιος.
 124. Κριμπᾶς Βασίλειος.
 125. Κτενᾶς Κωνσταντῖνος.
 126. Κυπαρίσσης Νικόλαος.
 127. * Κύρης Μιχαήλ.
 128. Κυριαζῆς Σπυρίδων.
 129. * Κυριακὸς Ἰωάννης.
 130. Κυριακὸς Ἰωάννης Π.
 131. Κωττάκης Λεωνίδας.
 132. Λαμπίκης Βασίλειος.
 133. * Λεονάρδος Βασίλειος.
 134. * Λιβαδᾶς Μιχαήλ.
 135. Λιβαδᾶς Νικόλαος.
 136. Λιβιεράτος Σπυρίδων.

137. Λιμπερόπουλος Παναγιώτης.
 138. Λογοθέτης Κωνσταντῖνος.
 139. Λῶ Πειρουνάκη Αἰκατερίνη.
 140. Μαγιάσης Σωτήριος.
 141. Μικκᾶ Ξανθίπη Π.
 142. * Μακκᾶς Δημήτριος.
 143. * Μακκᾶς Νικόλαος.
 144. Μακρῆς Γεράσιμος.
 145. Μαλιτζός Κωνσταντῖνος.
 146. * Μαντζούφας Ἀνδρέας.
 147. Μαντούδης Μιχαήλ.
 148. * Μανωλίδης Σωκράτης.
 149. Μαργαρίτης Σπυρίδων.
 150. Μαριδάκης Γεώργιος.
 151. Μαρινᾶτος Σπυρίδων.
 152. Μαρκόπουλος Βασίλειος.
 153. Μαρουλίας Ἰωάννης.
 154. Μενάρδος Σῆμος.
 155. * Μερκούρης Σπυρίδων.
 156. Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος.
 157. * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης.
 158. Μεσολωρᾶς Παναγιώτης.
 159. Μηλιάδης Ἰωάννης.
 160. * Μητσόπουλος Χρῖστος.
 161. Μιχαηλίδης Μιχαήλ.
 162. * Μούσης Ἰωάννης.
 163. Μουτσόπουλος Δημήτριος.
 164. Μουτσόπουλος Φώτιος.
 165. Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος.
 166. Μπαλᾶνος Νικόλαος.
 167. * Μπάρτ Γουλιέλμος.
 168. Μπαχαρίας Στυλιανός.
 169. * Μπενάκης Ἀντώνιος.
 170. Μπένσης Βλαδίμηρος.
 171. Μπέρτος Νικόλαος.
 172. Μπουρνιάς Ἀντώνιος.
 173. * Μυστακίδης Βασίλειος.
 174. Ναισούλης Βασίλειος.
 175. * Νεγροπόντης Μιλτιάδης.
 176. * Νικολαΐδης Ἰωάννης.
 177. * Νικολαΐδης Λουδοβίκος.
 178. * Noack Ferdinand.
 179. Νομικός Δημήτριος.
 180. Νομικός Μᾶρκος.
 181. Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας.
 182. Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
 183. * Οἰκονόμος Παναγιώτης Π.
 184. Οἰκονόμου Ἰωάννης.
 185. Οἰκονόμου Μιχαήλ.
 186. Ὅρλάνδος Ἀναστάσιος.
 187. * Παγανέλης Σπυρίδων.
 188. * Παγανέλης Στάμος.
 189. * Παναγιωτόπουλος. Ἀνδρέας.
 190. Παναγιωτόπουλος Κων/τῖνος.
 191. Πανιάζης Παναγιώτης.
 192. * Παντελίδης Ἐμμανουήλ.
 193. Παξιμάδης Σπυρίδων.
 194. Παπαγεωργίου Φιλώτας.
 195. Παπαδάκης Κωνσταντῖνος.
 196. Παπαδάκης Νικόλαος.
 197. Παπαδημητρίου Ἰωάννης.
 198. Παπαδόπουλος Θωμᾶς.
 199. Παπάζογλου Γεώργιος.
 200. Παπαηλιού Χαράλαμπος.
 201. Παπαθανασίου Πάνος.
 202. Παπαϊωάννου Γεώργιος.
 203. Παπαϊωάννου Κωνσταντῖνος.
 204. Παπαϊωάννου Πάνος.
 205. Παπαμιχαήλ Γρηγόριος.
 206. * Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος.
 207. Παπαναστασίου Σπυρίδων.
 208. Παπανδρέου Γεώργιος.
 209. Παπανδρέου Πάνος.
 210. Παπαντωνίου Ἀπόστολος.
 211. Παπαντωνόπουλος Νικόλαος.
 212. Παπασπυρίδου Σέμνη.
 213. * Παπαστράτος Ἐπαμεινώνδας.
 214. * Παπαστράτος Ἰωάννης.

215. * Παπαστράτος Σωτήριος.
 216. Παπαφλέσσας Γρηγόριος.
 217. Παπαφλέσσας Ἰωάννης.
 218. Παπαφλέσσας Κωνσταντῖνος.
 219. Παπαφράγκος Στάμος.
 220. * Παππούλιας Δημήτριος.
 221. Παππούλιας Κωνσταντῖνος.
 222. Παράσχος Γεώργιος.
 223. Πατσουράκος Ἰωάννης.
 224. Πεζόπουλος Ἐμμανουήλ.
 225. Πελεκίδης Εὐστράτιος.
 226. Πεσματζόγλου Γεώργιος.
 227. Πετιμεζᾶς Θρασύβουλος.
 228. Πετρακάκος Δημήτριος.
 229. Πετροκόκκινος Δημήτριος.
 230. Πετρακόπουλος Θεόδωρος.
 231. Πετρόπουλος Γεώργιος.
 232. Πίππας Δημοσθένης.
 233. Πίστης Νικόλαος.
 234. Πιτίδης Μιχαήλ.
 235. Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος.
 236. * Πολίτης Νικόλαος.
 237. * Πολυγένης Κωνσταντῖνος.
 238. Πολυχρονιάδης Κωνσταντῖνος.
 239. Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος.
 240. Πουλίτσας Παναγιώτης.
 241. Πουλόπουλος Ἀπόστολος.
 242. Πουλόπουλος Ἡλίας.
 243. Πουρῆς Μιλτιάδης.
 244. Πρινάρης Κίμων.
 245. * Πῶπ Γεώργιος.
 246. Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος.
 247. * Ράλλης Γεώργιος.
 248. * Ράλλης Κωνσταντῖνος.
 249. Ρεδιάδης Περικλῆς.
 250. Ρίζος Σταμάτιος.
 251. Ρινόπουλος Μιχαήλ.
 252. Ροζάκης Σταμάτιος.
 253. Ρουμπάνης Ἰωάννης.
 254. Ρούνιος Κωνσταντῖνος.
 255. Ροῦφος Λουκᾶς Κανακάρης.
 256. Ρωμαΐδης Ἰωάννης.
 257. Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος.
 258. * Ρωμᾶνος Ἄθως.
 259. * Ρώσσης Ζῆκος.
 260. Σαδούκας Χρῖστος.
 261. Σακελλαρίου Γεώργιος.
 262. Σαρσέντης Λυκοῦργος.
 263. Σεργόπουλος Ἰωάννης.
 264. Σκάσσης Ἐρρῖκος.
 265. Σκάσσης Θωμᾶς.
 266. * Σκλαβῶνος Γεώργιος.
 267. Σκοτίδας Εὐάγγελος.
 268. * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος.
 269. * Σκοῦφος Θεόδωρος.
 270. Σούλης Γεώργιος.
 271. * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
 272. Σπυρόπουλος Παναγιώτης.
 273. * Στάης Σπυρίδων.
 274. Σταθακόπουλος Παναγιώτης.
 275. Σταθαῖτος Ἀντώνιος.
 276. * Σταμελάτος Γεώργιος.
 277. * Σταμούλης Ἀναστάσιος Κ. Π.
 278. Στάμος Ἰωάννης.
 279. Στασινόπουλος Σύριος.
 280. Σταυρόπουλος Ἀγγελος.
 281. Σταυρόπουλος Σπυρίδων.
 282. * Στεργιόπουλος Δημήτριος.
 283. * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας.
 284. * Στρέϊτ Γεώργιος.
 285. * Σφακιανάκης Παναγιώτης.
 286. Σφήκας Δημήτριος.
 287. * Σωτηριάδης Γεώργιος.
 288. Σωτηρίου Γεώργιος Α.
 289. Σωτηρίου Γεώργιος.
 290. Τεγόπουλος Στυλιανός.
 291. Τετενὲς Ὅθων.
 292. Τζηρὸς Κωνσταντῖνος.

293. * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος.	308. Φουρίκης Πέτρος.
294. * Τριανταφυλλίδης Περικλῆς.	309. * Χαβιαρᾶς Νικήτας.
295. Τρικούπης Σπυρίδων.	310. Χαριτάκης Γεώργιος.
296. Τσακαλώτος Ἄθανάσιος.	311. Χαρίτος Ἰωάννης.
297. Τσακαλώτος Πολύβιος.	312. * Χατζάκος Ματθαῖος.
298. Τσιπούρας Δημήτριος.	313. Χατζῆς Ἀντώνιος Χ.
299. Τσουκλείδης Σπυρίδων.	314. * Χατζιδάκης Γεώργιος.
300. * Τσουντας Χρῖστος.	315. Χόνδρος Δημήτριος.
301. Τσόχας Γεώργιος.	316. Χουδαβερδόγλους Σοφοκλῆς.
302. * Fabricius Ernst.	317. Χοστέβας Δημόφιλος.
303. * Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος.	318. Χριστίδης Δημήτριος.
304. * Φιλάρετος Γεώργιος.	319. Χριστόπουλος Μιχαῆλ.
305. * Φίλων Ἀλέξανδρος.	320. Χριστόπουλος Σπυρίδων.
306. Φῖξ Ἰωάννης Καρόλου.	321. Χρυσάφης Ἰωάννης.
307. Φουντούλης Δημήτριος.	322. Χρυσούλης Γκίκας.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1929

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1930

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἐταῖροι,

Κατὰ τὰ καθιερωμένα πρὶν εἰσέλθῃ τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἔργων τῶν ζώντων καὶ προαγόντων καθ' ἕκαστον ἔτος τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, χορηγορεῖ πρῶτον ἐπὶ τῶν νεοσκαφῶν τάφων τῶν ἐκλιπόντων κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος εὐγενῶν συναγωνιστῶν, οἱ ὅποιοι, εἴτε ὡς ἐπίτιμοι, εἴτε ὡς τακτικοὶ ἑταῖροι, ἐλάμπρυναν τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἐνδόξου ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐνίσχυσαν τὰς γενναίας προσπαθείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνικοῦ καθιδρύματος.

Τὴν χορηγορίαν ταύτην τελοῦμεν εἰς εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῶν τετιμημένων ἡμῶν νεκρῶν καὶ εἰς ἠθικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιζώντων συνεργατῶν ἐν τῷ ὑπερτάτῳ ἀγῶνι τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνεπηρεάστου ἀληθείας.

Ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ Νέστωρ τῆς Βυζαντινολογίας καὶ ἀληθῆς εὐπατριδῆς Γουσταῦος Schlumberger, κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴν πρεσβύτατον μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν ἀπὸ τοῦ 1884.

Σπουδάσας ἱατρικὴν ὁ Schlumberger καὶ ἐπὶ βραχύτατον ἀσκήσας τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα μετέστη προΐμως εἰς τὸν κύκλον

τῶν μελετῶν ἐκείνων, πρὸς τὰς ὁποίας τὸν ἔφερεν ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ κλῆσις καὶ αἱ ὁποῖαι συνεκόμισαν εἰς αὐτὸν παγκόσμιον ἐπιστημονικὴν δόξαν. Ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις καὶ αἱ ποικίλαι ἀνατομαὶ τῶν λεπτομερειῶν καὶ αἱ λεπταὶ διακρίσεις καὶ διαγνώσεις τῶν παραγόντων τοῦ τε ἱστορικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ βίου τῆς Μεσαιωνικῆς Ἀνατολῆς ὑπῆρξαν ἐφόδια, τὰ ὁποῖα, καὶ ἂν ὑπῆρχον ἐν τῇ ἰδιοφυίᾳ αὐτοῦ, πάντως ἐνίσχυσε καὶ ἠδραίωσε παρὰ τῷ Schlumberger ἡ πρώτη αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν θετικὴ ἐπιστήμη.

Ἦδη τῷ 1877 ὡς πρῶτος καρπὸς τῆς νομισματικῆς αὐτοῦ ἐρεῦνης ἐκδίδεται ἡ μελέτη αὐτοῦ περὶ τῶν «Φραγκικῶν πριγκιπάτων τῆς Ἀνατολῆς», ἀκολουθεῖ δὲ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ 1882 ὁ ὀγκώδης τόμος τῆς Numismatique de l' Orient latin, ἔργου ἀκόμη καὶ σήμερον θεμελιώδους. Ἀπὸ τοῦ φραγκικοῦ κύκλου κατακτᾷ γοργῶς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος τῆς Βυζαντινῆς σιγγιλλιογραφίας καὶ τῷ 1884 θεμελιώνει τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦτον κλάδον διὰ μεγάλου ἔργου, τὸ ὁποῖον, καὶ ἂν ὑπέστη μεταβολὰς ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ διὰ τῶν μελετῶν ἄλλων ἐρευνητῶν, καὶ ἰδίᾳ Ἑλλήνων, παραμένει ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ ἀναντικατάστατον, ζωηρὸν μὲν δεῖγμα τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἰδιοφυίας τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἐξαιρέτου αὐτοῦ ὀξύτητος, παράδειγμα δὲ φωτεινὸν τῆς στενῆς σχέσεως τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ μνημειακοῦ κόσμου καὶ τῶν πολυτίμων πορισμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ γνῶσις ἐκατέρου τῶν κύκλων τούτων συνεπάγεται ἀπ' ἀμφοτέρους.

Ὁ χαρακτὴρ οὗτος διέπει τὰς ἐργασίας τοῦ Γουσταύου Schlumberger δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς. Καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ ἡ τρίτομος Βυζαντινὴ ἐποποιία εἶναι πρότυπα λαμπρὰ ἀληθοῦς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ τῶν περιόδων, τὰς ὁποίας ἔβηκεν ὡς θέμα τῆς πολυμεροῦς αὐτοῦ μελέτης καὶ τὰς ὁποίας διεφώτισε δι' ἀναριθμήτων ἀπεικονίσεων, ἀνεκδότων ἰδίᾳ μνημείων Βυζαντινῶν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλο τι χαρακτηρίζει ἐξαιρέτως τὸν Schlumberger. Δὲν εἶναι μόνον δεξιότατος ἀνατόμος τῶν ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ μνημειακῶν λεπτομερειῶν, ἀλλὰ καὶ ὄντως ἀριστοτέχνης αὐτῶν

συγγραφεὺς μετὰ δραματικῆς δεξιοτεχνίας καὶ σπανίας σκηνογραφικῆς ἐμπειρίας ἀναπαριστῶν καὶ ἀναζωογονῶν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα σημαντικωτάτης περιόδου τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην ὀφείλει ὁ Schlumberger τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ ὀλόκληρον τὴν γενεὰν αὐτοῦ οὐχὶ μόνον διὰ τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν του ἔργων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀπηυθύνοντο πρὸς εὐρύτερον κύκλον. Ἡ δὲ ἐπίδρασις αὕτη δὲν ἔχει ἀπλῶς ἀτομικὴν σημασίαν διὰ τὴν ὑστεροφημίαν τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ὑπῆρξε σπουδαιότατος παράγων προαγωγῆς τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ δημιουργίας ρεύματος εὐρύτερου ὑπὲρ τῆς μελέτης τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ οὐχὶ μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ πολὺ πέραν τῶν ὁρίων ταύτης. Εἶναι δὲ ὄντως εὐτύχημα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὅτι μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ πολλοῦ Ἀλφρέδου Rambaud, ὁ ὁποῖος δι' ἀδρότατου συγγράμματος ἐκίνησε τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἐπῆλθεν ἡ συστηματικὴ ἀσχολία τοῦ Schlumberger περὶ τὸν μεσαιωνικὸν ἀνατολικὸν κόσμον, ἡ ὁποία ἠδραίωσε καὶ ἠῤῥυνε τὴν κίνησιν ταύτην. Ἔχει δὲ πολλὰς τὰς κοινὰς ἀρετὰς πρὸς τὸν Rambaud ὁ Schlumberger, ἀπέβλεπε δὲ καὶ ὁ ἴδιος πρὸς ἐκεῖνον ὡς πρὸς πρότυπον καὶ παράγοντα τῆς ἰδίας αὐτοῦ κατευθύνσεως.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ φραγκικοῦ καὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ κόσμου ὁ Schlumberger μετ' ἴσου ἐνδιαφέροντος ἠσχολήθη, μεταξὺ τῶν πρώτων, καὶ περὶ τὰς Χετταϊκὰς σφραγίδας καὶ περὶ τὰ λείψανα τῶν χαλκῶν ἐπενδύσεων τῶν Ἀσσυριακῶν πυλῶν τοῦ Balawat, ἐδημιούργησε δὲ νέον κεφάλαιον τῆς ἀρχαίας Ἀνατολικῆς νομισματικῆς διὰ τῆς μελέτης τῶν Ἰμυαριτικῶν νομισμάτων τοῦ θησαυροῦ τοῦ Σαναά.

Αἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ πραγματεῖαι, αἱ ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν *Revue numismatique*, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρότατον χρόνον συνεκδότης μετ' ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν—συμπληροῦσι τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ ἔργον εἰς ἓν ἐπιβλητικώτατον καὶ σημαντικώτατον σύνολον.

Τιμῶντες ὁμῶς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ μνήμην δὲν δυνά-

μεθα νὰ λησμονήσωμεν τὸν θαυμάσιον ἄνθρωπον Schlumberger, τὸν ἄνδρα τῆς γνησίας εὐγενείας καὶ προσηνείας, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχικὴ ἀρτιότης καὶ εὐμέλεια καὶ μεγαλομερῆς ἀγαθότης ὑπῆρξεν ἀρμονικώτατον ὀλοκλήρωμα τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ διανοίας.

Ὁ Franz Studniczka, καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας καὶ μέλος τῆς Σαξονικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἀπέθανε μόλις συνεπλήρωσε τὸ 70^{όν} ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ὑπερέβη τὸ ὄριον τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας του, κλείσας ἀποτόμως ἔνδοξον ἐπιστημονικὸν καὶ διδακτικὸν βίον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἐξαίρετον τίτλον τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Μαθητῆς τοῦ Otto Benndorf γενόμενος ὁ Studniczka εἶναι σπουδαῖος καρπὸς τῆς Βιενναίας ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν σημαντικὴν προαγωγὴν ὀφείλει ἡ κλασσικὴ ἀρχαιολογία.

Ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἔναρξις τῆς δράσεως τοῦ Studniczka συνέπεσε πρὸς τὴν μεγάλην περίοδον τῆς διὰ συστηματικῶν ἀνασκαφῶν ἐξερευνήσεως τῶν κλασσικῶν χωρῶν καὶ ὑπέστη οὗτος μεταξὺ τῶν πρώτων τὴν ἐπίδρασιν τῆς μεγίστης μεταβολῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστη αὐτὴ ἡ μέθοδος τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Εὐρώπῃ, ἀπέβη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος σημαντικώτατος συντελεστῆς τῆς νέας ἀρχαιολογικῆς περιόδου.

Ἦδη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐργασίας «περὶ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ ἐνδύματος» παρέσχεν ὁ νεαρὸς τότε ἀρχαιολόγος τὰ γνωρίσματα τῆς νέας κατευθύνσεως καὶ ἀσφαλεῖς προβλέψεις περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ σταδιοδρομίας. Εὐρεῖα καὶ ἀκριβῆς γνῶσις τῶν φιλολογικῶν πηγῶν, οὐχὶ ὅμως περιορισμὸς εἰς ταύτας, ἀλλὰ ἐπέκτασις τῆς γνώσεως ταύτης διὰ τῆς γνώσεως αὐτοῦ τοῦ μνημειακοῦ κόσμου καὶ διὰ τῆς ἐδραίας καὶ σαφοῦς κατατάξεως τῆς ἀμέσως ἀπὸ τῶν μνημείων ποριζομένης διδασκαλίας, τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐφόδια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς νέας σχολῆς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παλαιότεραν φιλολογικωτέραν ἀρχαιολογικὴν μονομέρειαν.

Τὴν νέαν ταύτην κατεύθυνσιν ἐνεκαίνισε καὶ ὁ Studniczka ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας, διαδεχθεὶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς

ἀρχαιολογίας ἓνα τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς προηγηθείσης σχολῆς, τὸν Ἰωάννην Overbeck.

Τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας ἀρχαιολογίας ἐξεπλήρωσεν ὁ Studniczka κατὰ θαυμαστὸν τρόπον καὶ συγγράφων καὶ διδάσκων μετὰ καταπλησσοῦσης εὐρυμαθείας καὶ μετ' ἐπιμόνου ἀκριβολογίας περὶ παντὸς ἀρχαίου μνημείου, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ ῥίψη φῶς εἰς τὰ ἐρευνώμενα θέματα. Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς του ὑπεροχῆς καὶ τῆς διδασκαλικῆς του ἰδιοφυΐας ταύτης ἐρμηνεύεται ἡ σημαντικωτάτη αὐτοῦ συμβολὴ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς, τῆς ὁποίας ἐπιφανεῖς σήμερον ἐργάται ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Τὴν διανοητικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν κατέθηκεν ὁ Studniczka κυρίως εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ περιοδικὰ καὶ τὰς πραγματείας τῆς Ἀκαδημίας τῆς Λειψίας, ἐπανειλημμένως δὲ ἐτίμησε διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμετέραν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα καὶ τὸν α'. τόμον τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ ἡ περὶ τῆς Κυρήνης μονογραφία καὶ ἡ περὶ τῆς Νίκης ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἡ περὶ τοῦ Καλάμιδος καὶ ἡ περὶ τοῦ λεγομένου θρόνου Ludovisi καὶ αἱ περὶ τῶν γλυπτῶν τῆς Ὀλυμπίας καὶ τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἡ περὶ τοῦ συμποσίου τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἡ περὶ τῆς εἰκονικῆς παραστάσεως τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Μενάνδρου καὶ ἡ περὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασυγκροτηθέντος συμπλέγματος τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἴφιγενείας καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀποτελοῦσι σπουδαιότητα προαγωγῆν τῆς Ἀρχαιολογίας.

Δι' ἄλλου δὲ σημαντικωτάτου ἔργου, τῶν *Imagines illustrium*, καρποῦ μακροχρονίων μελετῶν, μέλλει νὰ διδάξῃ ὁ Studniczka καὶ μετὰ θάνατον.

Ἐὰν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐπιφανέστατος ἀνὴρ ἠσχολεῖτο ἐν ταυτῷ καρποφόρως καὶ περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν προπαρασκευὴν ἀρχαιολόγων, παρακολουθῶν καὶ καθοδηγῶν τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας ἐργασίας, θαυμάζει τοῦ ἀνδρὸς τὸ πολυμερές καὶ χαλκέντερον, τὸ κατὰ πάντα ἀντίστοιχον πρὸς τὸ Ἡράκλειον αὐτοῦ παράστημα, καὶ τὴν αὐτόματον εὐγένειαν τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἠγάπησε μετ' ἴσης εἰλικρινείας καὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν Ἑλλάδα.

Καὶ ὁ Ludwig von Sybel, καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Marburg, ὑπῆρξε παλαιὸς γνώριμος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαίων, τὰ ὅποια νεώτατος ἀκόμη ἐμελέτησε.

Καρπὸς τῆς πρώτης ἐκείνης ἀρχαιολογικῆς ἀσχολίας τοῦ Sybel εἶναι ἡ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν ἐν Ἀθήναις ἀποκειμένων τότε γλυπτῶν ἔργων, ἡ ὅποια περιέλαβε πάντα τὰ μέχρι τοῦ 1881 συγκεντρωθέντα εἰς ὀκτὼ διαφόρους συλλογὰς καὶ μουσεῖα τῶν Ἀθηνῶν γλυπτὰ ἀρχαῖα. Ὁ μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας καὶ εὐσυνειδησίας συντεταγμένος κατάλογος οὗτος τοῦ Sybel ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν πολῦτιμος ὁδηγὸς τῶν ἐπιστημόνων, χρησιμεύει δὲ πολλάκις ἀκόμη καὶ σήμερον ὡς βοήθημα τῆς ἐρεύνης.

Ἐκτοτε ὁ Sybel ἀφωσιώθη εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων πραγματειῶν.

Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς του ταύτης ἐργασίας ἄξιον πάσης ἐξάρσεως εἶναι τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ *Christliche Antike* εἰς δύο τόμους (1906 - 1909), διότι δι' αὐτοῦ πρῶτος ὁ Ludwig von Sybel, ἀποσπάσας τὴν χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν ἀπὸ τῶν θεολογικῶν ἐπιδράσεων, ἐξήτασεν ὀλόκληρον τὴν παλαιοχριστιανικὴν τέχνην ὡς καθαρῶς μορφολογικὸν καλλιτεχνικὸν σύνολον, καταγόμενον ἐκ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀποτελοῦν ἐλευθέραν συνέχειαν ἐκείνης. Ἡ περιορισμένη αὕτη θέσις τοῦ Sybel, καὶ ἂν δὲν ἐγένετο ἐν τῷ συνόλῳ ἀσπαστή, πάντως συνετέλεσεν, ὥστε ἡ νέα περὶ τὴν τέχνην ἐκείνην σχολὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τῶν ῥηξικελεύθων ἐργασιῶν τοῦ Ἀϊνάλωφ, τοῦ Στρυγκόφσκυ, τοῦ Millet κ. ἄ. νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν παλαιῶν κατευθύνσεων καὶ νὰ τραπῇ τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἡ ὅποια ὁσημέραι καθαίρεται ἀπὸ τῶν πρώτων ὑπερβολῶν καὶ διαμορφοῦται σαφέστερον.

Ὁ Κάρολος Τούλιος Beloch, καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης καὶ ἂν δὲν ὑπῆρξεν ἀμέσως συνδεδεμένος μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν, ὑπῆρξεν ὅμως ἐμμέσως σημαντικὸς αὐτῶν παράγων καὶ εἰς τῶν μεγάλων ἱστορικῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος μετ' ἀναμφισβητήτου

πρωτοτυπίας καὶ καινοτομίας ἐξετάσας τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Ἀκριβῶς ἢ μεθοδικῇ ἀντίθεσις, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνεφανίσθη ὁ Beloch ἀπέναντι τοῦ ἱστοριογραφικοῦ συστήματος τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε Ἐρνέστου Κουρτίου καὶ τοῦ Γεωργίου Grote, προεκάλεσε τοιαύτην κατάκρισιν, ὥστε αἱ ἀπηχῆσεις τῆς δυσμενείας ταύτης νὰ εἶναι ἐπὶ μακρότερον αἰσθηταί.

Εἰς τὸν Beloch ὀφείλεται ὅτι ὡς παράγων τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐξετάζεται νῦν μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἡ ὅλη αὐτῶν ἐθνικὴ οἰκονομία. Εἰς τὴν ἔρευναν δὲ ταύτην, τὴν ὁποίαν μετὰ πολλῆς εὐστοχίας διεξήγαγεν ὁ Beloch πρῶτος ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ὀφείλομεν τὴν σαφεστέραν εἰκόνα τοῦ ὅλου ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἐρμηνείαν πλείστων σημείων τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἄν δὲ ἄλλοτε πολλοὶ εἶχον ξενισθῆ ἐκ τῶν καινῶν τούτων δαιμονίων τοῦ Beloch, σήμερον εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἄποψις αὕτη εἶναι σχεδὸν κοινὸν κτῆμα πρὸς σημαντικὴν ὀφέλειαν τῆς ἱστοριογραφίας.

Ἐν σημεῖον βεβαίως εἶναι ἐπικίνδυνον μεθοδικῶς, ἐὰν ἤθελε τύχει ἀποδοχῆς, ἢ ῥιζοσπαστικῇ ἐνίοτε στάσις τοῦ Beloch ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας γραπτῆς παραδόσεως, ἢ ὁποία καταπίπτει οὕτω εἰς ἀναξίαν λόγου ἱστορικὴν πηγὴν. Ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς ταύτης σφῆξι ἢ ὑγιῆς κατεύθυνσις τοῦ κορυφαίου συγχρόνου ἱστορικοῦ Ἐδουάρδου Meyer καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ.

Ἄλλὰ παρ' οἵανδήποτε μερικὴν ἀντίρρησιν τὸ ἔργον τοῦ Beloch καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ ὑπῆρξεν οὕτω σημαντικὸν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ὥστε ἀποτελεῖ ἀληθῆ σταθμὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστοριογραφίᾳ, τὸν ὁποῖον πρώτη ἐπωφελήθη ἡ Ἰταλικὴ ἐπιστήμη.

Παρὰ τοὺς ἐπιφανεῖς τούτους ἐπιστήμονας μετ' εὐλαβείας ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν τὸν ὡσαύτως ἐπίτιμον ἡμῶν ἐταῖρον ὑπάρξαντα Γεώργιον Clémenceau.

Ἄν καὶ δὲν ὑπῆρξεν ἀρχαιολόγος ὁ Clémenceau, ἐν τούτοις

καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον οὐδέποτε ἔπαυσε διακηρύττων μετὰ ζήλου καὶ πίστεως αὐτόχρομα πρωτοχριστιανικῆς τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν αὐτοῦ περὶ τῆς μεγίστης μορφωτικῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, οὐδέποτε δὲ διέκοψε τὴν ἀναστροφὴν του μετὰ τῶν μεγάλων λειψάνων τῆς ὄντως θαυμαστῆς ἐκείνης περιόδου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, θαυμάζων τὰ προϊόντα αὐτῆς καὶ διαρκῶς ἐμπνεόμενος ἐξ ἐκείνων, ἐπεκτείνων δὲ ἀμέριστον τὴν στοργὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς πᾶσαν προσπάθειαν τῆς νεωτέρας ἡμῶν πατρίδος.

Ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τιμὴ τοῦ φιλελληνικοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξεν οὕτω ζωηρά, ὥστε νὰ ἐκδηλώσῃ ταύτην τῷ 1908, καὶ διὰ χρηματικῆς δωρεᾶς, ἡ ὁποία ἔφερεν αὐτὸν μετὰ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἰσοβίων καὶ τακτικῶν ἐταίρων ἐξέλιπον κατὰ τὸ ἔτος 1929:

Ὁ γενναῖος καὶ λόγιος στρατηγὸς Τιμολέων Βάσσης, ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἀνήκων εἰς τὴν Ἑταιρείαν, συνδέσας δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐχὶ μόνον πρὸς ἔνδοξα γεγονότα τῆς νεωτέρας ἡμῶν στρατιωτικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀρχαιολογικὴν καὶ τοπογραφικὴν ἔρευναν περὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Δικελείας, τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς καθώρισε δι' εἰδικῆς μελέτης, δημοσιευθείσης τῷ 1871 ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ.

Ὁ ἰσόβιος ἐταῖρος Ἀθανάσιος Γεωργιάδης, διατελέσας ἐπανειλημμένως σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας, ἐχρησιμοποίησε τὴν εἰδικότητα αὐτοῦ ὡς μηχανικοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν λεπτομερῶν σχεδίων πλειόνων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν λιμένων, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν εἰς ἴδιον βιβλίον, ἐδημοσίευσεν δὲ ὡσαύτως καὶ ἴδιον σύγγραμμα μετὰ λεπτομερῶν σχεδίων περὶ τῆς ἀρμονίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀρχιτεκτονικῇ, εἶναι δὲ ἄξιος ἰδιαίτερας μνείας διὰ τὴν βοήθειάν τοῦ καλλιτέχνου Λαζ. Σώχου συντελεσθεῖσαν ἀναστήλωσιν τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας, διὰ τῆς ὁποίας τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο ἱστορικὸν μνημεῖον ἀνέκτησε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ὄψιν καὶ ἐπιβολήν.

Καθ' ὅλου δὲ ὁ Ἀθανάσιος Γεωργιάδης ἐπεδείκνυε πολλήν

στοργὴν ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ ἰδιαίτερος ἐξετίμα τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Γεώργιος Φιλάρετος, γερουσιαστής, γνώριμος δὲ πολιτικὴ φυσιογνωμία, ὑπῆρξε καὶ οὗτος ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡμέτερος τακτικὸς ἑταῖρος, συνδέεται δὲ καὶ ἄλλως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἑταιρείας διὰ τῆς ἐνθουσιώδους αὐτοῦ προσηλώσεως πρὸς τὸν ἀρχαίον Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, τὸν ὁποῖον ἀδιαλείπτως εἶχεν ὡς γνώμονα τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἤντλησε πλείονας μονογραφίας.

Τὸν Ἐμμανουὴλ Μπενάκη ἐπένησε καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Ἐξέλιπον ὡσαύτως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν ἑταῖροι Χρῆστος Μαντζᾶκος, γνώριμος γυμνασιάρχης τῶν παλαιότερων Ἀθηνῶν καὶ διδάσκαλος πολλῶν Ἀθηναίων, καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βρυζάκης ἀπὸ μακροῦ χρόνου Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἰδρύματος πλείστας προσενεγκόντος ἐθνικὰς ὑπηρεσίας. Ὑπὸ τραγικὰς δὲ συνθήκας ἀφηρέθη τὴν ζωὴν ὁ νεαρὸς ἡμῶν ἑταῖρος Ἰωάννης Τσαγγάρης.

Πρὸς τοὺς ζῶντας νῦν στρέφοντες τὸν λόγον χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸ ἐν Βερολίῳ Ἀρχαιολογικὸν Καθίδρυμα τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, ἐορτάσαν εὐτυχῶς καὶ διὰ παγκοσμίου συμμετοχῆς τῇ 21^ῃ Ἀπριλίου 1929 τὴν ἔνδοξον πρώτην αὐτοῦ ἑκατονταετίαν, ἑκατονταετίαν μεστὴν θαυμαστῆς καὶ ὑποδειγματικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἶναι εὐτυχής, διότι παρὰ τὴν ἔγγραφον αὐτῆς συμμετοχὴν, ἠδυνήθη νὰ διαβιβάσῃ καὶ προφορικῶς τὴν χαρὰν αὐτῆς διὰ τοῦ γραμματέως τοῦ συμβουλίου πρὸς τὸ ἐορτάζον ἀδελφὸν ἴδρυμα, εὐχεται δὲ ἀδιατάρακτον μακροβιότητα ἐπὶ πολλοὺς ἀκόμη αἰῶνας ἐπ' ἀγαθῇ τῆς κοινῆς μεγάλῃς ἐπιστήμῃς.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς πρώτης πενηκονταετίας τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑταιρείας πρὸς προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν τῇ 24ῃ Ἰουνίου 1929 θερμῶς μετέσχεν ἡ Ἑταιρεία ἡμῶν, παρακληθεὶς δὲ ἀντιπροσώπευσε ταύτην κατὰ τὴν ἐν Λονδίῳ γενομένην ἑορτὴν ὁ ἰσόβιος ἡμῶν ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Γεννάδιος, ὁ ὁποῖος κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν ἀνήκει καὶ εἰς τοὺς ἰδρυτὰς τῆς ἀξιολογωτάτης ταύτης Βρετανικῆς Ἑταιρείας.

Τὸ λαμπρὸν ἔργον τὸ μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ὑπὸ τῆς Hellenic Society ἐν Ἀγγλίᾳ παρέχει πᾶσαν ἐλπίδα ἐπίσης λαμπρᾶς συνεχείας. Τὴν συνέχειαν ταύτην εὐχόμεθα ἐξ ὅλης ψυχῆς μακροτάτην καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν εὐρυτάτην.

Παλαιὸν ἔθιμον αὐτῆς ἀκολουθοῦσα καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ θεωροῦσα καθήκον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἐξέλεξε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δύο νέους ἐπιτίμους ἑταίρους, τὸν ἐν Ἰένῃ καθηγητὴν τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας κ. Walther Judeich καὶ τὸν ἐν Βερολίῳ Ἐπιγραφικὸν κ. Ἰωάννην Kirchner. Τοῦτο πράττουσα ἡ Ἀ. Ἑταιρεία ἠθέλησε νὰ διαδηλώσῃ τὴν βαθεῖαν τιμὴν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται πρὸς τὸν συγγραφέα τῶν Μικρασιατικῶν μελετῶν καὶ τῆς Τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ πρὸς τὸν ἐκδότην τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς προσωπογραφίας.

Ἀπὸ ἐνενήκοντα τριῶν ἐτῶν προσφέρουσα ἀδιαλείπτως τὴν ἐτησίαν αὐτῆς συμβολὴν εἰς τὸ κοινὸν ἐπιστημονικὸν ταμεῖον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία συνεισέφερε καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1929 τὰς ἐξῆς ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας:

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευναν τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου, λαβόντος πρὸς τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας χρηματικὴν ἐνίσχυσιν.

Πόρισμα τῆς ἐρέυνης ταύτης ἦτο ὅτι ὁ νομισθεὶς κατ' ἀρχὰς τοῖχος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ὠδείου ἀπεδείχθη λείψανον τοῦ μεταγενεστέρου Βαλεριανείου ἢ Ἰουστινιανείου τείχους, οὕτω

δὲ διωρθώθη τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1928 σχηματισθὲν συμπέρασμα περὶ ὀρθογωνίου σχήματος τοῦ ἐπὶ Ἀριοβαρζάνου ἀνοικοδομηθέντος ἀρχαίου ὄψιδιου, παραμένει δὲ πιθανώτατον ὅτι ὁ Ἀριοβαρζάνης δὲν ἀπεμακρύνθη τοῦ ἀρχικοῦ διαγγράμματος, ὅπερ ῥητῶς ὁ Πausanias καλεῖ τετραγώνον.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐργασία προσέκοψεν εἰς σωροὺς χωμάτων προερχομένων ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ 1867 καὶ ἐφεξῆς γενομένης ἀνασκαφῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἱκανὸν δὲ χρόνον καὶ χρήματα ἀπῆτησεν ἡ ἀποκόμισις μέρους μόνον τῶν χωμάτων τούτων.

Παρὰ τὸ μνημονευθὲν τμήμα τοῦ μεταγενεστέρου τείχους ὑπάρχει καὶ ἄλλο τμήμα τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου τῆς Ἐννεακρούνου τοῦ κατευθυνομένου πρὸς Δ.

Ὅτι ἀκόμη δυσχεραίνει τὸν πλήρη καθορισμὸν τοῦ διαγράμματος τοῦ Ὀψιδίου εἶναι ἢ μὴ ἀρτίως σφζομένη γραμμὴ τοῦ δυτικοῦ τοίχου καὶ ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔλλειψις παντὸς ἴχνους τῆς μεσημβρινῆς αὐτοῦ πλευρᾶς. Τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον τοῖχον ἢ τὸ πρὸς Ν. τέρμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς ἀπόστασιν 65 μέτρων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἵνα ἀποτελεσθῆ μῆκος ἴσον πρὸς τὸ τοῦ Β. τοίχου. Ὑπολείπονται ἄρα 38 μ. ἀκόμη πρὸς σκαφήν, ἵνα συμπληρωθῆ τὸ ἀπαιτούμενον μῆκος μετὰ τῶν ἀνακαφέντων μέχρι τοῦδε 27. Σποραδικαί τινες σκαφαὶ ἐν τῇ κατευθύνσει ταύτῃ δὲν ἔφερόν τι θετικὸν πόρισμα, κατέδειξαν δὲ τοῦναντίον μεγάλην καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας καταστάσεως ἐπελθοῦσαν διὰ τῆς ἐκεῖ γενομένης πυκνῆς μεταγενεστέρας οἰκοδομίας. Ὅστε εἶναι ἀνάγκη νὰ συνεχισθῆ περαιτέρω πρὸς Α. ἢ ἔρευνα πρὸς εὔρεσιν σαφῶν δεδομένων. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἀπαλλοτριώσεως τῶν νεωτέρων ἐκεῖ εὑρισκομένων οἰκίσκων.

2. Ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὀρωποῦ ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ διαρρέοντος τὸ Ἀμφιάρειον

χειμάρρου ἀπεκαλύφθη ἐν μέρει οἰκοδόμημα ἐκ δύο διαμερισμάτων.

Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἀνατολικά μετακίονια τῆς στοᾶς τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου ἢ ξενῶνος. Πρὸς Ν. τῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἔφερον ἴσως δύο θυρώματα. Πρὸς Ν. τῆς πομπικῆς ὁδοῦ καὶ τῶν ἄλλων νοτίων οἰκοδομημάτων ἐπὶ ὄχθου ὕψους περίπου 5 μ. ἐφάνη μακρὸν οἰκοδόμημα, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ εὐρέθησαν μῆτραι λύχνων καὶ σκύφων καὶ πολλὰ πώματα ἀγγείων, χαρακτηρίζοντα πιθανῶς τὸ κτίσμα ὡς κεραμεικὸν ἐργαστήριον.

Ὡσαύτως ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Λεονάρδος καὶ ἄλλας πλαγίας καὶ ἐγκαρσίους πρὸς τὴν πομπικὴν ὁδόν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὀρυκτὴν ἐν τῷ βράχῳ σύριγγα πρὸς ἀποχεύευσιν τῶν ὑδάτων καὶ λαξευτὴν δεξαμενὴν εὐμεγέθη (2.35 × 1.60 × 2 μ.).

Δι' ὅλης τῆς ἐπιμελοῦς ταύτης ἐξερευνησέως τὸ Ἀμφιάρειον ἀποκαλύπτεται ὡς ἱερὸν πόλισμα μετὰ μεγάλης προνοίας καὶ ἐμπειρίας συγκεκροτημένον, ἀμείβον τοὺς κόπους τοῦ ἀνασκάπτοντος καὶ ἄξιον τῆς λεπτομεροῦς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας, τὴν ὁποίαν οὗτος παρασκευάζει πρὸς προσεχῆ δημοσίευσιν.

3. Ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου ἐν Θήβαις ἐξηκολούθησεν ἡ σκαφὴ διὰ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Α. Κεραμοπούλλου.

Ἡ κατὰ τὸ 1929 γενομένη ἔρευνα ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀναμίκτου ἐκ τεμαχίων τοιχογραφιῶν καὶ ἀσβέστου δαπέδου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλοτε εὐρέθησαν τεμάχια ὠραίων τοιχογραφιῶν. Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1929 συνελέχθησαν πάντα τὰ ὑπόλοιπα τεμάχια, τῶν ὁποίων πολλὰ δεικνύουσι μέρη ἀνθρωπίνων σωμάτων μετὰ περιδεραίων ἢ ψελίων, εἶναι δὲ διδακτικώτατα διὰ τὴν γενικὴν διακόσμησιν τοῦ ἀνακτόρου. Πρὸς τούτοις ἐξήχθη ἐκεῖθεν πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων καὶ δύο ἀκέραια ἀγγεῖα, πάντα δὲ ἄνευ λειάνσεως καὶ ἄγραφα, προερχόμενα ἐκ τοῦ κεραμεικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἀνακτόρου. Τὸ ἐργαστήριον διηρῴνθη δι' ἐπισκευῆς τοῦ διαμερίσματος, γενομένης πρὸ τῆς διὰ πυρὸς καταστρο-

φῆς τοῦ ἀνακτόρου. Σφύζονται δὲ καί τινα λείψανα ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἐπισκευῆς χρόνους. Ὑπό τι μικρὸν τοιχάριον, προερχόμενον ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων, εὐρέθησαν ὄστρακα τῶν μινυεῖων λεγομένων ἀγγείων καὶ τινα τῶν καλῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἀγγείων (YM II).

Ἐκτὸς ἄλλων τινῶν οἰκοδομικῶν λεπτομερειῶν ἠρευνήθη περισσότερον καὶ ὁ τρόπος τῆς ξυλοδέτου τοιχοδομίας τοῦ Καδμείου. Τὸ σύστημα ἦτο ἀπλοῦν, συνίστατο δὲ εἰς τὴν κατ' ἀποστάσεις τοποθέτησιν ἐντὸς τοῦ τοίχου καὶ κατὰ τὸ πάχος αὐτοῦ μικρῶν ἐπαλλήλων δοκῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνά τέσσαρας καθ' ὕψος συνεκρατοῦντο ὑπὸ μακρῶν δοκῶν τεθειμένων κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου, καθέτως δὲ πρὸς τοὺς ἐπαλλήλους στοίχους τῶν μικρῶν δοκῶν. Τὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων δοκῶν τοῦ σκελετοῦ τούτου κενὰ συνεπληροῦντο διὰ λιθοδομίας καὶ ἀπηρτίζετο ὁ ὅλος τοίχος. Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν ξυλόδετον τοιχοδομίαν καθ' ὅλου ὡς τὸν ἀπώτατον πρόγονον τῆς σημερινῆς σιδηροδέτου τοιχοδομίας, ὅστις ἐν τῷ μακροτάτῳ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι ἐπανειλημμένως ἐνεφανίσθη ἐν τῇ οἰκοδομικῇ, ἐξακολουθεῖ δὲ πολλαχοῦ τῆς πατρίδος μας νὰ ὑπάρχη μέχρι σήμερον.

4. Ἐν Νέα Ἀγγιᾷ ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Σωτηρίου ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εὐτυχῶς ἐκτελουμένας ἀνασκαφὰς τῶν χριστιανικῶν μνημείων τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνεπληρώθη ὀλοσχερῶς ἡ ἐξερευνησις τῆς Β^ας μεγάλης βασιλικῆς, τῆς κειμένης παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Βόλου-Ἀλμυροῦ καὶ ἤρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ τρίτης μεγάλης ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὰ λείψανα εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἀπαλλοτριωθέντος γηπέδου Ζορμπᾶ, ἐγένετο δὲ περισσοτέρα ἐργασία αὐξηθέντων τῶν πόρων τῆς ἀνασκαφῆς δι' ἐνισχύσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Ἡ συμπλήρωσις τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Β^ας βασιλικῆς παρέχει σήμερον πλῆρες τὸ διάγραμμα πρωτοχριστιανικοῦ κτίσματος ὑψίστης σημασίας οὐχὶ μόνον ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀρχιτεκτονικῆς

ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως λειτουργικῆς, καθ' ὅσον τὸ κτίσμα τοῦτο ἐρμηνεύει, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Σωτηρίου, σαφέστατα τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς χριστιανικῆς λατρείας.

Ἡ Β^α αὕτη βασιλικὴ εἶναι ὁμοία κατὰ ῥυθμὸν πρὸς τὴν Α^{ην} βασιλικὴν τῆς Ν. Ἀγχιάλου, ἥτοι εἶναι τύπου Ἑλληνιστικοῦ, διαιρουμένη εἰς τρία κλίτη διὰ δύο ὀκταστύλων κιονοστοιχιῶν καὶ ἔχουσα κατὰ μὲν τὴν δυτικὴν πλευρὰν νάρθηκα καὶ αἶθριον, κατὰ δὲ τὴν Ν. καὶ Α. πλευρὰν διάφορα προσκτίσματα καὶ μικρὸν πρόπυλον.

Εἰς τὸ αἶθριον εἰσῆρχοντο ἀπὸ τῆς νοτίας πλευρᾶς διὰ τοῦ μικροῦ προπύλου. Αἱ διαστάσεις τοῦ αἵθριου τούτου εἶναι μικρότεραι τῶν τοῦ αἵθριου τῆς Α^{ης} βασιλικῆς, δύο δὲ κιονοστοιχίαι διαιροῦσιν αὐτὸ εἰς τρεῖς στοᾶς. Εἰς τὸ μέσον τοῦ αἵθριου εὐρέθη φρέαρ μετὰ μαρμαρίνου προστομαίου, ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ ἡ φιάλη τῆς ἐκκλησίας—εὐρέθη δὲ καὶ ὁ τροφοδοτῶν αὐτὴν ὑδραγωγός. Τὸ δάπεδον τῆς ἀριστερᾶς στοᾶς τοῦ αἵθριου εἶναι ἐπεστρωμένον διὰ μεγάλων ὀπτοπλίνθων. Ἡ ἐπίστρωσις αὕτη προέρχεται, κατὰ τὴν συνδυαζομένην μαρτυρίαν ἐκεῖ που εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς, ἐξ ἐπισκευῆς γενομένης «Ἐπὶ Ἑλπίδιου τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου», ὁ δὲ ἐπισκευάσας φαίνεται ὅτι εἶναι, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, «Στέφανος ὁ ἐλάχιστος διάκονος ὑπὲρ εὐχῆς». Ὁ Ἑλπίδιος ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, διὰ δὲ τῆς μνείας αὐτοῦ ποριζόμεθα πιθανῶς τὴν χρονολογίαν τῶν ἐν τῷ ναῷ παρατηρουμένων ἐπισκευῶν.

Εἰς τὸν νάρθηκα ἄγουσιν ἐκ τοῦ αἵθριου δύο πύλαι, ἐκ δὲ τοῦ νάρθηκος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν κυρίως ναὸν δι' ἑνὸς ἐν τῷ μέσῳ εὐρισκομένου τριβήλου καὶ διὰ δύο ἐκατέρωθεν αὐτοῦ διλόβων εἰσόδων.

Ὁ τρίκλιτος ναὸς ἔχει τὸ μέσον κλίτος διπλάσιον τῶν πλαγίων, διατηρεῖ ἐνιαχοῦ τὴν ἀρχαίαν μαρμαρίνην ἐπίστρωσιν, ἀλλαχοῦ δὲ ἔχει τὴν ἐξ ἐπισκευῆς δι' ὀπτοπλίνθων. Αἱ κιονοστοιχίαι ἔβαινον ἐπὶ ὑψηλοῦ στυλοβάτου, οἱ δὲ κίονες ἦσαν ἰωνίζοντες, ὡς ἐκ τῶν λειψάνων συνάγεται, ὕψους 3 μ, 70 μετὰ ποικίλων ἐπιθημά-

των. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν σχετικῶν κιόνων καὶ ἐπιθημάτων συνάγεται ὅτι ἡ βασιλικὴ αὐτὴ δὲν εἶχεν ὑπερῶα.

Κατὰ τὸ κέντρον τοῦ μέσου κλίτους εὐρέθη βάσις, ἡ ὁποία πιθανῶς ἀνήκει εἰς ξύλινον ἄμβωνα. Ἡ ὄλη καλλιτεχνικὴ ὄψις τῆς βασιλικῆς τάσσει καὶ ταύτην εἰς τὸν 5^{ον} αἰῶνα μ. Χ.

Ἄλλὰ τὸ μάλιστα ἐνδιαφέρον τμήμα τοῦ μνημείου εἶναι τὸ ἀνευρεθὲν ἱερὸν βῆμα τῆς βασιλικῆς, τοῦ ὁποίου ἐξηκριβώθησαν πᾶσαι αἱ πολυτιμότεραι λεπτομέρειαι.

Τὸ βῆμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ συνθρόνου, ἥτοι ἐκ σειρᾶς συνεχομένων θρόνων τῶν ἱερέων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ μεμονωμένου θρόνου τοῦ ἐπισκόπου κειμένων κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς ἀγίας τραπέζης, ἡ ὁποία εὐρίσκειται ἐν τῷ μέσῳ καὶ εἶναι ἐστεγασμένη διὰ κιβωρίου. Πρὸς Δ περιφράσσεται ὁ ἱερὸς οὗτος χώρος διὰ κιγκλίδων, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν τὴν σολέαν τοῦ ναοῦ.

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἱεροῦ βήματος, πολὺ διαφέρουσα τῆς διατάξεως ἄλλων συγγενῶν μνημείων, δὲν ἔχει ἀπλῶς χαρακτηριστικὴν σημασίαν διὰ τὴν Β^{αν} βασιλικὴν τῆς Ν. Ἀγχιάλου, ἀλλὰ ἔχει γενικωτέραν ἀρχαιολογικὴν καὶ ἰδίᾳ θρησκευτικὴν σπουδαιότητα, διότι παρέχει μνημειακὸν μαρτύριον περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς λατρείας καὶ ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν δεῖγμα ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ὡς πρὸς τὰ ἀμέσως συνεχόμενα μετὰ τῆς βασιλικῆς παραρτήματα ὁ κ. Σωτηρίου νομίζει ὅτι τὸ μὲν πρὸς Δ τοῦ αἰθρίου τριμερὲς ὀρθογώνιον κτίσμα δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς τὸ κατηχουμενεῖον καὶ τὸ βαπτιστήριον, ἡ δὲ πρὸς Ν εὐρισκομένη σειρὰ διαμερισμάτων ὡς διακονικὰ καὶ σκευοφυλάκιον μετὰ τῆς ἐστίας, τὰ δὲ πρὸς Α τέλος ἐκτεταμένα κτήρια ὡς οἰκήματα τῶν ἱερέων τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὰς ἄλλοθεν γνωστὰς ἀναλογίας.

Ἄλλὰ καὶ 3^{ην}, ὡς εἶπομεν, ἐκκλησίαν ἤρchiσε κατὰ τὸ 1929 νὰ ἐρευνᾷ ὁ κ. Σωτηρίου.

Πόρισμα τῆς νέας ταύτης ἐργασίας ἦτο ὅτι εὐρέθησαν μέρη τοῦ αἰθρίου καὶ τοῦ νάρθηκος τῆς νέας ἐκκλησίας ἐπεστρωμένα διὰ ψηφιδωτῶν.

Δεξιὰ τῆς κιονοστοιχίας τοῦ αἰθρίου ὑπάρχει κλίβανος, πέριξ τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη πλῆθος πλακῶν διαφόρων χρωμάτων ἐξ ἀκαθαρίστου ὑάλου, ψηφίδες ψηφιδωτῶν καὶ κόνις χρωματιστῆς ἄμμου. Εἶναι πιθανώτατον ὅτι τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἦτο τὸ ἐργαστήριον τῶν ψηφιδωτῶν. Ἡ περαιτέρω διευκρίνησις τοῦ μέρους τούτου θὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ὅλον σύμπλεγμα τῆς αὐλῆς τῆς νέας ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων, δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1929 γενομένη ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφῇ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ τόπος οὗτος ἐξελίσσειαι εἰς διδακτικώτατον κέντρον τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία θὰ καταδειχθῆ ἔτι μᾶλλον, ὅταν προσεχῶς ἀρχίσῃ ἡ λεπτομερῆς δημοσίευσις τῶν μνημείων αὐτοῦ.

5. Ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας ὁ καθηγητὴς κ. Γεώργ. Σωτηριάδης ἐξηκολούθησε τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως διὰ δαπάνης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, συγχορηγούντων τοῦ τε Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον τῆς ἀνασκαφῆς ἐξεπονήθη ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου τῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ κ. Στυλ. Γιαννακοπούλου χρησιμώτατον διὰ τὴν ἐργασίαν χωρομετρικὸν σχέδιον τῆς ὑπὸ τῶν τειχῶν περικλειομένης ἀρχαίας πόλεως, τῆς ἀκριβῶς ἔνεκα τῶν τειχῶν τούτων καλουμένης σήμερον «Κάστρο».

Πολύτιμοι ὁδηγοὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐργασίας ὑπῆρξαν κατὰ τὸ 1929 αἱ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀνακαλυφθεῖσαι ὁδοὶ τῆς πόλεως, πᾶσαι εὐθύγραμμοι καὶ τέμνουσαι ἀλλήλας κατ' ὀρθὴν γωνίαν. Τὸ πλάτος τῶν ὁδῶν τούτων κυμαίνεται μεταξύ μέτρων 5,60 καὶ 2,00.

Τὸ ἀνώτατον στρώμα τῆς πόλεως εἶναι ἐνιαχοῦ τὸ Ῥωμαϊκόν, ἀνήκον εἰς τὴν πολὺ μετὰ τὸ 168 π. Χ., ἦτοι μετὰ τὴν ὠωμαϊκὴν κατάκτησιν, ἰδρυθεῖσαν ἐκεῖ *colonia Juliam Diensem*, ἔπονο-

μασθεΐσαν οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου (14-37 μ. Χ.), διατηρηθεΐσαν δὲ ἀκμαίαν καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορικὴν περίοδον τῶν τεσσάρων πρώτων μ. Χ. αἰώνων

Μεταξὺ τῶν ἀνωτάτων λειψάνων τοῦ στρώματος τούτου εὐρέθησαν ἤδη τῷ 1928 μέρη πρωτοχριστιανικῆς βασιλικῆς τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} αἰῶνος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνασκάπτοντος. Κατὰ τὸ 1929 ἡ σκαφὴ προέβη τοσοῦτον, ὥστε εἶναι πλέον εὐκρινὲς τὸ διάγραμμα τοῦ οἰκοδομήματος, ἢ διὰ ψηφιδωτῶν διακόσμησις τοῦ δαπέδου καὶ ἡ διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων ἔγχρωμος διακόσμησις τῶν τοίχων. Τὸ μῆκος τῆς βασιλικῆς εἶναι 40 μέτρων, τὸ δὲ πλάτος εἴκοσι. Διηρεῖτο εἰς κλίτη διὰ σειρῶν μονολίθων κίωνων ἐκ μαρμάρου ἢ γρανίτου, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς σφῆζονται ἀκέραιοι. Τὰ διαφαινόμενα ἔξαρτήματα τῆς βασιλικῆς δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἀκόμη. Πρὸς τούτοις ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας συνάγεται ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηριάδου ὅτι ἡ βασιλικὴ αὕτη καταστραφεῖσα ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου τῷ 395 μ. Χ. ἀνφοδομήθη μετ' οὐ πολὺ. Ἡ χρῆσις ἀρχαίου ὑλικοῦ καὶ δωρικῶν κιονοκράνου εἰς τοὺς τοίχους τῆς βασιλικῆς ἄγει ἡμᾶς εἰς γειτονικὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ναόν.

Παρὰ τὴν βασιλικὴν εὐρέθησαν ἐρείπια Ῥωμαϊκῶν κτισμάτων, καλὸς ὄχετος ὁδοῦ καὶ τεμάχια σαρκοφάγου μετὰ θηρευτικῆς παραστάσεως.

Παρὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου ἀνευρέθη εὐμέγεθες Ῥωμαϊκὸν κτίσμα καμαροσκέπαστον ἀνήκον εἰς τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἔφθανεν εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων καὶ ἐτροφοδοτεῖτο ἀπὸ τοῦ ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καταρρέοντος ποταμίου.

Παρὰ τὴν στενήν, ἀλλ' ὠραίαν πλακόστρωτον ὁδὸν ἀνευρέθησαν ἐν δευτέρῳ χρήσει σπόνδυλοι μαρμαρίνοι καὶ δωρικὸν κιονόκρανον προερχόμενα ἐκ μεγάλου οἰκοδομήματος Μακεδονικῶν χρόνων. Ὅμοια ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἀνευρέθησαν καὶ περαιτέρω.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χῶρον ἀνεκαλύφθη καὶ εἰκονικὴ κεφαλὴ Ῥωμ. χρόνων, ὡς καὶ βᾶθρον ἀνδριάντος τοῦ αὐτοκράτορος Τιβε-

ρίου μετ' ἐπιγραφῆς Ῥωμαϊκῆς πρὸς τούτοις καὶ διάφορα τεμάχια ἐπιγραφῶν ὑστέρων Ἑλλήν. χρόνων. Ἀξιόλογον εἶναι καὶ ψηφιδωτὸν δάπεδον αἰθούσης ἢ αὐλῆς μετὰ παραστάσεων καρχαριῶν καὶ ἀκεραίου ἀναβρυτηρίου ἐν τῷ μέσῳ.

Παρὰ τὴν εὐρυτέραν ὁδὸν ὁ κ. Σωτηριάδης εὔρε λουτρόν, τοῦ ὁποίου οἱ μολύβδινοι σωλῆνες φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ ἐργοστασιάρχου «Νικοπολιανοῦ», καὶ παρ' αὐτὸ τὰ δάπεδα διαφόρων οἰκιῶν ἢ ἐνὸς μεγάλου οἰκοδομήματος μετὰ πολὺ ἐνδιαφερόντων ψηφιδωτῶν γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ σταυρῶν.

Τὰς ἐρεῦνας ταύτας ἐξετέλεσεν ὁ ἀνασκάπτων ἐντὸς τῆς πόλεως προσκόπτων εἰς μεγάλας δυσχερείας καὶ λόγῳ τῆς βαθείας προσχώσεως καὶ λόγῳ τῆς δυσκολίας τῆς ἀποκομίσεως τῶν χωμάτων.

Ἄλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐρευνῶν ὁ κ. Σωτηριάδης ἀπεκάλυψεν εἰς ἰκανὸν βάθος (2 — 7 μ.) μέγαν κτιστὸν τάφον ἐκ δύο διαμερισμάτων διαστάσεων $4\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ μέτρων, τοῦ μὲν ἐνὸς καμαρωτοῦ, τοῦ δὲ ἄλλου μετ' ἐπιπέδου ὀροφῆς. Ἡ εἰς τὸν τάφον κἀθοδος ἐγένετο δι' ὀπῆς, ἢ ὁποία εἶχε γίνεαι εἰς τὴν καμάραν δι' ἀφαιρέσεως λίθου ὑπὸ ἀρχαίων τυμβωρῶν. Ἡ ἐντὸς τοῦ θαλάμου σαρκοφάγος εὐρέθη ἀνοικτή, ὁ δὲ σκελετὸς κατὰ χώραν.

Ἐγχρωμος διακόσμησις τῶν τοίχων καὶ μαρμάραινα παραστάδες καὶ ἀέτωμα τῆς θύρας δεικνύουν ὅτι ὁ τάφος ἀνήκει εἰς τοὺς πολυτελεστέρους τοῦ εἴδους τούτου.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ μέχρι τοῦδε πορίσματα τῆς ἐν Δίῳ ἀνασκαφῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις θὰ φέρῃ, ὡς ἐλπίζομεν, σπουδαιότατους καρπούς, οἷους ἐπιτρέπεται τις νὰ προσδοκᾷ παρὰ πόλεως Μακεδονικῆς μεγίστης σημασίας καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν πηγῶν μαρτυρουμένης καὶ ἐκ τῶν διαφαινομένων ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῆς λειψάνων αἰσθητῆς.

6. Ἐν Δωδώνῃ ἀπεφάσισε τὸ συμβούλιον νὰ ἐπαναλάβῃ κατὰ τὸ 1929 τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηριάδου ἐν ἔτει 1920 ἀρξαμένης ἐργασίας. Κατ' ἀκριβείαν ὁμως καὶ αἱ σκαφαὶ ἐκεῖναι τοῦ 1920

εἶναι συνέχεια παλαιότερας ἀνασκαφικῆς ἐργασίας ἤδη ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑπὸ Ἑλληνοσ γενομένης, τῆς ἐργασίας τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Καραπάνου. Εἶναι δὲ γνωστὴ εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἢ πολύτιμος συλλογὴ τῶν χαλκῶν ἔργων τῆς Δωδώνης, καρπὸς τῆς πρώτης ἐκείνης ἀνασκαφῆς, τὸν ὁποῖον γενναιότατα ὁ Καραπάνος παρεχώρησεν εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης καὶ ἐκ τῆς συλλογῆς Δωδωναίων χαλκῶν τῆς ἀποκειμένης ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τοῦ 1905, ἡ Δωδώνη εἶχεν ἀποκτήσει φήμην σπουδαίου ἀρχαιολογικοῦ τόπου, μεστοῦ καλλιτεχνικῶν καὶ ἄλλων ἱστορικῶν εὐρημάτων, ἀξίου εὐρυτέρας καὶ συστηματικώτερας ἐξερευνήσεως, δὲν εἶναι δὲ ἄπορον ὅτι πολλῶν ἐθνῶν τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον ἐφέρετο πρὸς τὴν Δωδώνην. Ἄλλ' ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ εἰς τὸν Δωδωναῖον Δία τὸν Πελασγικὸν καθιερωμένος τύπος ἐκεῖνος ἦτο ἢ πρώτη κοιτίς τῶν Ἑλλήνων, ἐξ ἧς ἐξωρμήθη τὸ ὅλον ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θαῦμα, τότε πειθόμεθα ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Δωδώνην οὐχὶ μόνον τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐθνικὸν καθήκον.

Κατὰ τὸ 1929 τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης ἐν Δωδώνῃ εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Δημ. Εὐαγγελίδην καὶ εἰς τὸν Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου. Κωλυθέντος ὑπὸ ἀσθενείας τοῦ Γραμματέως, τὴν ἐργασίαν διεξήγαγε μόνος ὁ κ. Εὐαγγελίδης. Εἶναι δὲ εὐτυχὲς τὸ Συμβούλιον ἀνακοινοῦν ὅτι τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Δωδώνης παρακολουθεῖ ἢ γενναιόδωρος στοργὴ τῶν καὶ ἄλλως ὡς κοινωφελῶν ἀνδρῶν γνωστῶν ἀδελφῶν Παππαστράτου. Οἱ ἀδελφοὶ Παππαστράτου ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἑταιρείας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διὰ τὸ ἔτος 1929 δρ. 50.000.

Παρὰ τὸν γενικὸν προσανατολιστικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἢ ἐπανάληψις αὕτη τῶν ἐν Δωδώνῃ ἐργασιῶν ὁ ἀνασκάψας ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ ἐρευνήσῃ καὶ πάλιν μετὰ τὸν Καραπάνον καὶ τὸν Σωτηριάδην τὴν σφριζομένην χριστιανικὴν βασιλικήν, ὑπὸ

τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξεν ὁ Καραπᾶνος ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ναὸς τοῦ Διός. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἔρευνα δὲν ἀπέδειξε πλήρη τὴν διαδοχὴν ταύτην, διότι ἡ ἐκκλησία ἔχει ἐν μέρει θεμελιωθῆ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀλλὰ μετὰ τὴν σκαφὴν ταύτην ἔχει διευκρινισθῆ πλήρως τὸ διάγραμμα καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι τῆς βασιλικῆς, ὥστε κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ πλήρης αὐτῆς σχεδιογράφησις ὑπὸ τοῦ κ. Ὁρλάνδου. Ἡ ἐκκλησία εἶναι τρίκογχος, ὁ δὲ κυρίως ναὸς διαιρεῖται εἰς τρία κλίτη διὰ δύο κιονοστοιχιῶν, συγκειμένων ἐξ 7 κίωνων, ἔχει δὲ πρὸς δ. νάρθηκα, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος εὐρίσκεται εἰς τὴν νοτιᾶν πλευρᾶν. Ἐκ τῶν κογχῶν ἡ ἀψίδων ἢ μὲν ἀνατολικὴ εἶχε τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ἡ δὲ β. καὶ ν. εἶχον ἐν τῷ μέσῳ ἀνὰ ἓνα κίονα καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μεγάλας πλάκας καὶ θωράκια. Τὸ ἱερὸν ἐπεκοινώνει μετὰ τοῦ κυρίως ναοῦ, ὡς συνήθως, διὰ Πύλης, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας ἦσαν θωράκια. Τάφοι εὐρέθησαν δύο μὲν εἰς τὴν ν. κόγχην, εἰς δὲ εἰς τὸ νότιον κλίτος. Ὁ ὅλος τύπος τοῦ ναοῦ εἶναι πρωτοχριστιανικός, ὁμοιάζει δὲ πρὸς τὴν ἐν Βηθλεὲμ ἐκκλησίαν τῆς Γεννήσεως, ἀλλ' εἶναι πολὺ ἀπλούστερος ἐκείνης. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν Δωδώνην συνδέεται ἡ βασιλικὴ διὰ τοῦ ὑλικοῦ αὐτῆς, τὸ ὁποῖον κατὰ μέγα μέρος εἶναι εἰλημμένον ἐξ ἀρχαίου κτίσματος. Καὶ αἱ παραστάδες καὶ τὰ θωράκια καὶ αἱ βάσεις τῶν κίωνων εἶναι ἑλληνικαί. Ὄντως δὲ κατὰ τὴν νοτιᾶν πλευρᾶν τῆς ἐκκλησίας εἰσχωρεῖ ὑπ' αὐτὴν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου σφύζονται τὰ θεμέλια καὶ τοῦ ὁποίου μέρος μικρὸν εἶχεν ἀνασκάψει ὁ κ. Σωτηριάδης. Τοῦτο διευθύνεται ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ διαιρεῖται δι' ἐγκαρσίου τοίχου εἰς δύο διαμερίσματα, τὰ ὁποῖα εὐκόλως ἀναγνωρίζονται ὡς ὁ πρόδομος καὶ ὁ σηκὸς ἀρχαίου ναοῦ. Οἱ ἐξωτερικοὶ αὐτοῦ τοῖχοι εἶναι ἰσοδομικῶς ἐκτισμένοι διὰ μαρμαρίνων δόμων φερόντων ἀκόμη τοὺς εκτονικοὺς ἀγκῶνας. Ὁ ἐγκάρσιος τοῖχος περικλείει ὑλικὸν ἐκ πάρου, ληφθὲν ἐξ ἄλλου παλαιότερου οἰκοδομήματος, ἀνήκοντος πιθανῶς εἰς μεταγενεστέρους Μακεδονικοὺς χρόνους καὶ καταστραφέντος ἴσως κατὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ τοῦ Δοριμάχου περὶ τὸ 219 π. Χ. Ἐντὸς τῶν χωμάτων τῆς ἐκκλησίας εὐρεθεῖς

σφόνδυλος καὶ δωρικὸν κιονόκρανον ἀνήκουν πιθανῶς ὡσαύτως εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο. Ἐκεῖ εὐρέθη καὶ τεμάχιον πωρίνου ἀναγλύφου, Μακεδονικῶν καὶ τούτου χρόνων, εἰκονίζοντος ἴσως τὸν Ἡρακλέα.

Κινητῶν εὐρημάτων, οἷα εὔρεν ἀφθονώτατα ὁ Καραπᾶνος ἐκεῖ ἄλλοτε, εὔρέ τινα καὶ ὁ κ. Εὐαγγελίδης. Χαλκοῦν ἔλασμα ἐπηργυρωμένον σφάζει τὸ πρόσθιον μέρος λέοντος, ἔχοντος ὑψωμένον τὸν δ. πόδα. Πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει ῥόδαξ καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ μέρος ἄλλου λέοντος πρὸς τὰ δεξιὰ βλέποντος καὶ ἀποτελοῦντος μετὰ τοῦ πρώτου ἀντιθετικὸν σύμπλεγμα, ὅμοιον πρὸς ἄλλα τοῦ Καραπᾶνου τῆς αὐτῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης.

Πρὸς Α τοῦ μικροῦ ναοῦ καὶ πρὸς Δ. αὐτοῦ εὐρέθησαν ὀρθογώνιοι ἐξέδραι, τῶν ὁποίων ἡ μία δύναται νὰ ἀναπαρασταθῇ ὀλόκληρος.

Ἡ μὴ ἀνεύρεσις μεγάλου ναοῦ τοῦ Διός, οἷον θὰ ἀνέμενέ τις ἐν τῷ περιβοήτῳ ἱερῷ τῆς Δωδώνης, ἐπιβάλλει ὡς πρώτην ὑποχρέωσιν τὴν ἀναζητήσιν τοιούτου εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ ἱεροῦ. Ἄλλ' ἤδη πρὸ τῆς ἐρεῦνης ταύτης καὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἀρνητικοῦ ἢ ἐν μέρει ἀρνητικοῦ αὐτῆς ἀποτελέσματος γεννᾶται ἡ σκέψις μήπως κατὰ τὸν 6^{ον} καὶ τὸν 5^{ον} τοῦλάχιστον π. Χ. αἰῶνα ἢ ἀκριβέστερον μήπως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος δὲν ὑπῆρχε ναὸς ἐν Δωδώνῃ, ἀλλὰ μόνον βωμός τις καὶ περὶ αὐτὸν οἱ περίφημοι τρίποδες, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν λ. Δωδώνη παραλαμβάνων παρὰ τοῦ Δήμωνος. Ὁ Δήμων λοιπὸν λέγει (Σχόλια ἐν Ὁμ. Ἰλ. 16, 233) ὅτι «τοῦ Διὸς μαντεῖον ἐν Δωδώνῃ λέβησιν ἐν κύκλῳ περιείληπται. Τούτους δὲ ψαύειν ἀλλήλους καὶ κρουσθέντος τοῦ ἐνὸς ἤχῃν ἐκ διαδοχῆς πάντας, ὡς διὰ πολλοῦ χρόνου γίνεσθαι τῆς ἡχῆς τὴν περίοδον» κλπ. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος τὴν λ. μαντεῖον τοῦ Δήμωνος μεταβάλλει σιωπηρῶς εἰς ναὸν ἐν τῇ διηγήσει αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ γενικωτέρα λέξις τοῦ Δήμωνος ἴσως προσαρμόζεται ἀκριβέστερον πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην κατάστασιν τοῦ Δωδωναίου ἱεροῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ πελασγικὸς ἐκεῖνος Ζεὺς κατόκει ἐντὸς τῆς μαντικῆς δρυός, «ναίει δ' ἐν πυ-

θμένι φηγοῦ» κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἡσιόδου (Ἡοῖαι Ἀπόσπ. 134, 8 Rzsch. Ἀλλὰ φαίνεται ἀκριβεστέρα ἢ γραφή: ναῖον δ' ἐν πυθμένι φηγοῦ, ἔνθα τὸ ναῖον πρέπει νὰ συνδεθῆι πρὸς τὸ χρηστήριον, ἦτοι μαντεῖον κατοικοῦν ἐν τῇ ῥίζῃ τῆς δρυός).

Ὅτι τὸ χρηστήριον τοῦτο ἦτο ἐκεῖ παρὰ τὴν χριστιανικὴν βασιλικὴν συνάγεται μετὰ μεγίστης πιθανότητος ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Καραπάνου ἀνευρεθέντων ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας λαμπρῶν ἀρχαϊκῶν ἀναθημάτων.

Μετὰ τὴν ἐν τῷ χώρῳ τῆς βασιλικῆς ἔρευναν ὁ κ. Εὐαγγελίδης ἠρεύνησεν ἀδρομερῶς τραπεζοειδῆς ὑπόστυλον οἰκοδόμημα παρὰ τὸ θέατρον, ἔπειτα δὲ ἔσκαψε μετὰ τοῦ τραπεζοειδοῦς καὶ ἄλλου πρὸς Α τούτου κειμένου οἰκοδομήματος, συνήντησε δὲ ἀποθέτην ποικίλων ἀναθημάτων καὶ τεμαχίων χαλκῶν σκευῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καταλέγονται καὶ ὠραῖά τινα ἀρχαϊκὰ εὐρήματα (πετεινάριον καὶ προτομὴ Γοργοῦς). Ἐκεῖ ὡσαύτως εὐρέθησαν καὶ ἀξιόλογα ἐνεπίγραφα ἀρχαῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω ἀργυροῦν κρίκον μὲ ἐγχάρακτον τὴν ἐπιγραφὴν Ἀντίοχος τύπου τοῦ 6^{ου} πρὸς τὸν 5^{ον} αἰῶνα καὶ εἰς ἀλφάβητον δυτικόν, πρὸς δὲ τούτοις πλείονα μολύβδινα ἐλάσματα, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Καραπάνου, φέροντα ἐρωτήσεις πρὸς τὸ μαντεῖον. Ἐπὶ τινος ἐξ αὐτῶν ἐρωτᾶ τις περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ (περ τᾶς γυναικός). Ἄλλος ἐρωτᾶ περὶ Δαματρίο καὶ Διονυσίω. Ἐπὶ ἄλλου ἐλάσματος σφύζεται τὸ ὄνομα Κλεοφάνακτος, ἄλλο δὲ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ βορείου ἡπειρωτικοῦ φύλου Ἀτιντᾶνες.

Καὶ ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων τοῦ 1929 περιορισμένων μὲν ἴσως κατ' ἀριθμόν, ἀλλ' ἀξιολόγων πολὺ κατὰ ποιόν, δυνάμεθα, νομίζομεν, μετ' ἀσφαλείας νὰ προβλέψωμεν τὴν μέλλουσαν συστηματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐργασίας ἐν Δωδώνῃ.

7. Ἐν Νικοπόλει ἐξηκολούθησεν ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελουμένας ἀνασκαφὰς καὶ κατὰ τὸ 1929 διὰ τῶν καθηγητῶν κ. κ. Γ. Σωτηρίου καὶ Ἀ. Ὁρλάνδου.

Μετὰ προσεκτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἐρειπίων τῶν εὐρισκομένων

ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ τείχους τῆς Νικοπόλεως ἡ ἔρευνα ἐνετοπίσθη εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἠρειπωμένου κτίσματος κατὰ τὸ κέντρον περιόπου τῆς χριστιανικῆς πόλεως.

Ἡ ἀνασκαφὴ μεθοδικῶς προχωρήσασα καθώρισεν οὐχὶ μόνον αὐτὸ τὸ ἐρευνώμενον μνημεῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς ἄλλα προηγουμένως εὑρεθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Φιλαδελφέως οἰκοδομήματα. Σημαντικὸν δὲ πόρισμα τῆς ἐξετάσεως ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι τὸ τέως ἀφανές, νῦν δὲ ἀνασκαπτόμενον παλαιοχριστιανικὸν μνημεῖον εἶναι μεγάλη βασιλικὴ μετὰ νάρθηκος καὶ αἰθρίου καὶ ἀποτελεῖ αὕτη τὸ κέντρον μεγάλου συμπλέγματος, τοῦ ὁποίου ἐξαρτήματα εἶναι τὰ ἄλλα κτίσματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα εὑρέθη καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσωνος. Τὸ ὅλον σύμπλεγμα περιεβάλλετο πιθανώτατα διὰ στοᾶς, τῆς ὁποίας λείψανα εἶχον εὑρεθῆ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν.

Ἡ νέα ἀνασκαπτομένη βασιλικὴ τῆς Νικοπόλεως ἔχει μῆκος μέτρων περίπου 69 (68.90) καὶ πλάτος μέτρων 31.60.

Μετὰ τὸν γενικώτερον τοῦτον καθορισμὸν ἀνεσκάφη συστηματικῶς τὸ ἱερὸν βῆμα τῆς βασιλικῆς, ἀπεκαλύφθη δὲ ἡμικυκλικὴ ἀψὶς ἔχουσα ἐξωτερικὴν διάμετρον 12.40 καὶ μέγα μέρος τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ἡ διάταξις τοῦ ἱεροῦ βήματος εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου ἥτοι ἔχει σχῆμα \square , κατὰ τὸ μέσον τοῦ ὁποίου εὑρέθη ἡ πλάξ τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ αἱ δύο ἀνατολικαὶ βάσεις τοῦ κιβωρίου.

Καὶ ἡ θέσις καὶ τὸ μέγεθος τοῦ χριστιανικοῦ τούτου ναοῦ τῆς Νικοπόλεως χαρακτηρίζουσιν αὐτὸν πιθανώτατα ὡς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς πόλεως. Ἡ δὲ διάταξις τοῦ ἱεροῦ βήματος εἶναι σπουδαία, διότι παρέχει σαφῆ εἰκόνα τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς λατρείας μετὰ τὸ πρῶτον στάδιον, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς ἐξηκριβώθη διὰ τῶν ἐν Ν. Ἀγγιάλῳ ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Σωτηρίου.

Παρὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ὁ κ. Ὁρλάνδος καὶ ὁ κ. Σωτηρίου ἐξεκαθάρισαν τὸ ἱερὸν βῆμα τῆς βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου καὶ ἐταξινόμησαν τὰ γλυπτὰ αὐτῆς, προσδιορίσαντες δὲ διὰ μικρῶν σκα-

φῶν τὰ ἐξαρτήματα τῆς αὐτῆς βασιλικῆς ἠδυνήθησαν νὰ καταρτίσωσιν ἀκριβεστέραν κάτοψιν τοῦ μνημείου. Ὡσαύτως ἐγένετο πληρέστερον διάγραμμα τοῦ πρὸς Δ τῆς βασιλικῆς Δουμετίου κειμένου ἐπισκοπικοῦ μεγάρου.

8. Ὀγδόην ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ν. Κυπαρίσση συνεχίζοντος τὰς προηγουμένας αὐτοῦ ἐρεῦνας ἐν Ἀγίῳ Βασιλείῳ Χαλανδρίτης καὶ ἐν Μητοπόλει τοῦ δήμου Φαρῶν Ἀχαΐας.

α. Ἐν ἀγίῳ Βασιλείῳ τῆς Χαλανδρίτης ὁ κ. Κυπαρίσσης ἀνέσκαψε δύο ἀκόμη ἀσυλήτους λαξευτοὺς τάφους τοῦ ἐκεῖ μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἀδιατάρακτος.

Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ εὐρέθησαν ἐν τῇ ἀρχικῇ των θέσει τέσσαρες σκελετοὶ κατακείμενοι πλαγίως καὶ ἔχοντες τὰ σκέλη συγκομμένα κατὰ τὸ σύνηθες σχῆμα τῶν κοιμωμένων, διάφορα δὲ ἀγγεῖα παρ' αὐτούς.

Καὶ τὸ δεύτερον λαξευτὸν σπήλαιον ἦτο ἀσύλητον, ἀλλ' ὀλιγότερον διατετηρημένον, ἕνεκα τῆς πτώσεως χωμάτων καὶ λίθων ἐκ τῆς ὄροφῆς τοῦ σπηλαίου.

Αἱ διαστάσεις τῶν σπηλαίων κατὰ μέσον ὄρον 3.50×2.50 μ. ὕψος 1.70. Ὁ δρόμος μήκους 4 περίπου μ. Εἰς ἕκαστον τῶν λαξευτῶν τάφων εὐρέθησαν εἰς μέγας ἀμφορεὺς καὶ ἱκανὰ τυφλόστομα ἀμφορεῖδια καὶ λεβήτια, κομβία ἐκ στεατίτου καὶ πήλινα, χάνδρα ἠλέκτρου καὶ ἐν ἰσπάριον πήλινον.

Ἐν τῷ πρώτῳ τάφῳ εὐρέθη παρὰ τὰ ὀστέα τῶν χειρῶν χαλκοῦς διπλοῦς πέλεκυς καὶ λεπίς χαλκοῦ μαχαιρίου. Πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν μυκ. περίοδον, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς γεωμετρ. διακοσμήσεως τῶν ἀγγείων. Παρὰ τοὺς τάφους τούτους ὑπάρχει σειρὰ ἄλλων λαξευτῶν τάφων, ἀλλ' ἀτυχῶς βυθισμένων.

β. Ἐν τῇ θέσει Τρομπές, οὐχὶ μακρὰν τῆς Χαλανδρίτης καὶ εἰς ἀπόστασιν 5' ἀπὸ τοῦ μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου τοῦ Τρουμπέ, ὑπάρχει συστάς ἐκ τριῶν θολωτῶν τάφων, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίχωσις σχηματίζει μακρὸν τριόρουφον γήλοφον.

Ἐκ τῶν τάφων τούτων τὸν ἓνα εἶχεν ἀνασκάψει πρό τινων ἐτῶν αὐτοσχέδιός τις ἀρχαιολόγος ἀγροφύλαξ, τοῦ ὁποίου τὰ πλεῖστα εὐρήματα περισυνελέχθησαν κατὰ τὸ 1929.

Ὁ κ. Κυπαρίσσης ἠρεύνησε κυρίως τὸν μεσαῖον θολωτὸν τάφον, ὁ ὁποῖος εἶχε καταρρεύσει. Καὶ ὁ τάφος οὗτος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, εἶναι κατεσκευασμένος διὰ πλακοειδῶν λίθων κατὰ τὸν γνωστὸν μυκηναϊκὸν τρόπον, καθ' ὃν οἱ ἐπικείμενοι λίθοι ἐξέχουσι πρὸς τὰ ἔσω, οὕτω δὲ ἡ ἀνωτάτη σειρὰ κλείει τὴν κατὰ μικρὸν σχηματιζομένην θολωτὴν στέγην.

Τὸ ἔδαφος τοῦ τάφου ἦτο κεχωρισμένον διὰ δύο παραλλήλων τοίχων, μεταξὺ δὲ αὐτῶν εὐρέθη πλῆθος συντετριμμένων ἀγγείων. Ἡ τεχνοτροπία τῶν ἀγγείων ἀνάγει τοὺς θολωτοὺς τάφους τούτους εἰς χρόνους παλαιότερους ἢ οἱ λαξευτοὶ τάφοι, ἡ δὲ περαιτέρω ἔρευνα καὶ ἄλλων ὁμοίων εἰς τὰ περίξ τῆς Χαλανδρίτης θέλει διασαφήσει τὸ ζήτημα.

Ἄλλα μυκηναϊκὰ νεκροταφεῖα ἐσημείωσεν ὁ κ. Κυπαρίσσης εἰς τὸ χωρίον Μάνεση τοῦ δήμου Λαπαθῶν καὶ εἰς τὸ χωρίον Μητόπολιν τοῦ δ. Φαρῶν.

Ἐπὶ ἐνὸς τῶν λοφίσκων τοῦ χωρίου Μητοπόλεως διακρίνονται καὶ τείχη ἀκροπόλεως. Ἄλλὰ τὸ νεκροταφεῖον τῆς Μητοπόλεως εἶναι βυθισμένον, ἡ δὲ ἔρευνα αὐτοῦ καθίσταται δυσχερής.

9. Τὰς ἐν Στυμφάλῳ ἐργασίας ἐξηκολούθησεν ὁ καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνείου κ. Ὁρλάνδος.

Κατὰ τὸ 1929 περιώρισε πολὺ τὰς ἐρεῦνας ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ἀρχαίου χώρου ὑπὸ τῶν πλημμυρησάντων ὑδάτων τῆς λίμνης. Διὰ τοῦτο αἱ σκαφικαὶ ἐργασίαι ἐνετοπίσθησαν εἰς τὸ ΒΔ κράσπεδον τῆς ἀρχαίας περιοχῆς τῆς Στυμφάλου καὶ ἀπετυπώθη ἐν σχεδίῳ μετὰ σκαφικὴν διευκρίνησιν μέρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως τοῦ καταβαίνοντος ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως εἰς μῆκος 300 περίπου μέτρων. Κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ παρὰ τινὰ πύλην τοῦ τείχους εὐρέθη ἐπιτυμβία στήλη φέρουσα διὰ γραμμάτων τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος τὴν ἐπιγρ. Εὐκλείων. Ἄλλαι τέσσαρες εὐρέθησαν

εἰς τοὺς συνοικισμοὺς Κιόνια, Δρίζαν καὶ Μάτσιζαν ἀναγράφουσαι τὰ ὀνόματα Λαβιάδας (sic), Ἀγανώ, Ἀθανίππη καὶ Δάμων χαῖρε.

Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς μεγάλης φραγκικῆς ἐκκλησίας τῆς Στυμφάλου κατὰ τὸ κυρίως ἱερὸν καὶ τὸ διακονικόν, συνεκομίσθησαν νέα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, διὰ τῶν ὁποίων βεβαιότερον δύναται νὰ ἀναπαρασταθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ὁρλάνδου ἡ ἐσωτερικὴ διαίρεσις τῶν παραθύρων τῶν μακρῶν πλευρῶν τῆς ἐκκλησίας.

10. Ἐν Μυστρᾷ ἐξηκολούθησεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀδαμαντίου τὰς ἀπὸ τινῶν ἐτῶν δαπάναις τῆς Ἐταιρείας ἐκτελουμένας ἐρεύνας καὶ μελέτας τῶν Βυζαντινῶν μνημείων.

Κατὰ τὸ 1929 αἱ μελέται αὗται ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν τῶν ἀστικῶν ἰδίως οἰκοδομημάτων τοῦ Μυστρᾷ καὶ τινῶν πρὸς ταῦτα περὶ τὸν Μυστρᾶν ἐκκλησιῶν καὶ δὴ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Μαγούλας.

Κύριος σκοπὸς τῆς μελέτης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐξέτασις τῶν παλατίων τῶν Δεσποτῶν τοῦ Μυστρᾷ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς τῆς ἀνεγέρσεως τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὅλου συγκροτήματος. Πρὸς τοῦτο ἐξητάσθη λεπτομερῶς τὸ οἰκοδομικὸν ὑλικόν, ὁ τρόπος τῆς συναρμογῆς αὐτοῦ καὶ ἄλλαι τεχνικαὶ λεπτομέρειαι.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ὀρμώμενος ὁ κ. Ἀδαμαντίου προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ τὴν χρονολογίαν τῶν μερῶν τῶν παλατίων ὡς ἐξῆς: Πρῶτον ἐκτίσθη τὸ πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ βουνοῦ δεσποτικὸν οἶκημα, τὸ βλέπον πρὸς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Νεώτερον, ἦτοι εἰς τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀναγόμενον, εἶναι τὸ κεντρικὸν σῶμα τῶν παλατίων μετὰ τῆς πρὸς τὴν Παντάνασσαν καθέτου πτέρυγος, ἀλλὰ τὸ νεώτατον πάντων τῶν κτισμάτων εἶναι τὸ κεντρικόν, ἔνθα πρὸ πολοῦ ἔχει παρατηρηθῆ ἡ φραγκικὴ ἐπίδρασις.

Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Ἀδαμαντίου θέλει ἐκθέσει λεπτομερέστερον τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ ταύτας προσεχῶς.

11. Ἐνδεκάτην καὶ τελευταίαν ἐργασίαν ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν Ἀγίοις Θεοδώροις Κρήτης διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Μαρινάτου, συνεχίσαντος καὶ περατώσαντος προτέραν αὐτοῦ ἐργασίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ Μινωϊκοῦ λιμένος καὶ τὸ πρῶτον ἀνασκάψαντος τὸ λεγόμενον σπήλαιον τῆς Εἰλειθυίας. Καὶ τοῦ μὲν Μινωϊκοῦ λιμένος ἀνεσκάφη ὀλοσχερῶς τὸ συγκρότημα τῶν παρακτίων οἰκοδομημάτων καὶ τοῦ ὀρθογωνίου περιβόλου. Ἀγγεῖά τινα καὶ ὄστρακα εὐρεθέντα χρονολογοῦσι τὰ κτήρια ταῦτα εἰς τοὺς χρόνους μεταξὺ τῆς ΜΜ₃ καὶ ΥΜ₁ περιόδου. Καθ' ὅλου ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι ἀξιόλογος ὡς πρῶτος καὶ μόνος γνωστὸς μέχρι σήμερον Μινωϊκὸς λιμὴν.

Ἄλλὰ μεγαλητέρας προσοχῆς ἀξία εἶναι ἡ ἔρευνα ἡ γενομένη οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀγ. Θεοδώρων ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς Εἰλειθυίας. Τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶχεν ἐπὶ βραχύτατον προχείρως ἐρευνήσει πρὸ 35 ἐτῶν ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς Κρητικῆς ἀρχαιολογίας κ. Ἰωσήφ Χατζηδάκης, ὁ ὁποῖος ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ πολλῶν ὀστράκων εἶχε συμπεράνει ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ τῆς Εἰλειθυίας. Ὁ κ. Μαρινάτος μετὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄλλων σπηλαίων τῆς Κρήτης ὑποδειχθέντων ὑπὸ τοῦ Nilsson κατέληξεν εἰς τὸ σπήλαιον τῶν Ἀγ. Θεοδώρων ὡς εἰς τὸ πιθανώτατον σπήλαιον τῆς Εἰλειθυίας.

Ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἔρευνα ἐγένετο τῇ βοήθειᾳ τεχνητοῦ φωτός, ἀπέφερε δὲ πλεῖστα εὐρήματα προερχόμενα ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ σπηλαίου, ἔνθα ἡ ἐπιχείρησις ἦτο βάθους 1 περ. μέτρου. Ἡ ἀνασκαφεῖσα ἔκτασις ἦτο μήκους 3μ. καὶ πλάτους 1-1.50μ. Τὰ συγκομισθέντα τεμάχια ἀγγείων ἐκπροσωποῦσι πάσας τὰς περιόδους τῆς μινωϊκῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τῶν νεολιθικῶν χρόνων μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐνετικῶν χρόνων τῆς Κρήτης.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων ὀστράκων ὑπάρχουσιν ἄφθονα τῆς πρωτομινωϊκῆς τεχνοτροπίας τοῦ Πύργου καὶ πολλὰ νεολιθικὰ ὄστρακα κηλιδωτῶν ἀγγείων, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ γνωστὴ δευτέρα πρωτομινωϊκὴ τεχνοτροπία ὁμοίων ἀγγείων ἐκ Βασιλικῆς εἶναι νεολιθικὴ κληρονομία. Τὸ σπήλαιον εὐρίσκεται ἐπὶ γραφικωτάτης θέσεως καὶ βλέπει πρὸς τὴν θάλασσαν. Πρὸ τοῦ στομίου φύεται ἀγρία συκῆ, ἀναμμνήσκουσα τὸν ἔρινον τῶν Ὀμηρικῶν περιγραφῶν.

Ὀλίγα μέτρα πρὸ τοῦ στομίου λείψανά τινα ἀρχαίου τοίχου μαρτυροῦσιν ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἐκεῖ διαρρῦθμισις τῆς εἰσόδου. Περὶ τὸ μέσον τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει ζευγὸς σταλακτιτῶν ἀνίσου πάχους, οἱ ὁποῖοι περιεβάλλοντο διὰ τοίχου μινωϊκῆς ἴσως ἐποχῆς. Ἡ περιτείχισις αὕτη δεικνύει ὅτι τὸ περιβαλλόμενον, ἦτοι οἱ σταλακτίται ἐθεωροῦντο ὡς τι ἱερὸν πρᾶγμα καὶ ἐτύγγανον λατρείας θρησκευτικῆς. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ ἀνασκάπτοντος κυροῦται καὶ δι' ἄλλων ἀρχαιολογικῶν τεκμηρίων προερχομένων ἐκ τῆς Μινωϊκῆς Κρήτης.

Κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι σταλακτίται, κάτωθεν δὲ ἐνὸς σταλακτίτου καὶ ἐνὸς σταλαγμίτου ὑπάρχει ὑπόγειον δωμάτιον ἰκανῆς ἐκτάσεως, ἀλλὰ πολὺ χαμηλόν, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται τις νὰ εἰσέλθῃ διὰ μικρᾶς ὀπῆς. Εἰδὸς τι ἀδύτου ἢ μεγάρου πλήρους τεμαχίων ἀγγείων καὶ ἐπιβάλλοντος συστηματικῆν περαιτέρω ἔρευναν.

Διὰ πάντα τὰ τεκμήρια ταῦτα ὁ ἀνασκάπτων φρονεῖ ὅτι τὸ σπήλαιον τῶν Ἀγ. Θεοδώρων εἶναι τὸ περίφημον σπέος Εἰλειθυίης, τὸ ὁποῖον μνημονεύει ἡ Ὀμηρικὴ Ὀδύσσεια τ 186-188. Καὶ ὁ Στράβων (10,476) μνημονεύει Εἰλειθυίας ἱερὸν ἐν Ἀμνισῶ. Ἐρευνα ἐν τῷ παρὰ τὸ σπήλαιον ἐπιπέδῳ χώρῳ ἔδειξε λείψανα οἰκοδομημάτων, παρὰ τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν τεμάχια ἀγγείων ὑστερομινωϊκῶν, πρωτογεωμετρικῶν καὶ ἐνὸς πρωτοκορινθιακοῦ σκύφου. Ἀνάγκη ἄρα καὶ ἐνταῦθα νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἔρευνα, διότι, πιθανῶς, ὁ Στράβων λέγων ἱερὸν δὲν ἐννοεῖ ἀπλῶς τὸ σπήλαιον, ἀλλ' ἴσως εὐρύτερον τέμενος. Καθ' ὅλου ἡ δευτέρα αὕτη ἔρευνα τοῦ κ. Μαρινάτου προσλαμβάνει πολὺ ἐνδιαφέροντα χαρακτηρισμὰ, διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Μινωϊκῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας.

Συμπληροῦσα τὸ ὅλον αὐτῆς ἐπιστημονικὸν ἔργον ἡ Ἑταιρεία ἐδαπάνησε 58.000 περίπου δρ. πρὸς πλουτισμὸν καὶ συντήρησιν τῆς βιβλιοθήκης, 168.299.10 δρ. πρὸς δημοσίευσιν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν. Ἐξετυπώθησαν κατὰ τὸ 1929 τὰ Πρακτικά τῶν ἐτῶν 1925

καὶ 26 καὶ ὁ διπλοῦς τόμος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῶν ἐτῶν 1925 - 26, ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἐπίτιμον ἡμῶν ἑταῖρον κ. Ulrich von Wilamowitz - Moellendorff ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι αὐτοῦ καὶ περιέχων πολλὰς ἀρχαιολογικὰς πραγματείας.

Ἡ ἐκτύπωσις τῶν Πρακτικῶν 1922 - 24 καὶ 1928 εὐρίσκεται περὶ τὸ τέλος. Ἐλάχιστον δὲ θὰ βραδύνη ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος διὰ τὰ ἔτη 1927 καὶ 28.

Ὡσαύτως προέβη κατὰ πολὺ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πολὺ ἐνδιαφέροντος συγγράμματος τοῦ ἐπίτιμου πρεσβευτοῦ καὶ ἰσοβίου ἡμῶν ἑταίρου κ. Ἰω. Γενναδίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ λόρδος Ἑλγιν καὶ οἱ ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως τὰς Ἀθήνας ἀρχαιολογοῦντες ἐπιδρομεῖς».

Περὶ δὲ τῆς μελλούσης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς σπουδαίως προνοοῦσα ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία ἐδαπάνησε κατὰ τὸ 1929 πρὸς ἐνίσχυσιν Ἐφόρων σπουδαζόντων ἀρχαιολογίαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δρ. 60.423.40.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πολλαπλῶν αὐτῆς καθηκόντων πρὸς τὴν Ἑλλην. Ἀρχαιολογίαν δαπανᾷ ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς περιουσίας, ἔχει δέ, ὡς γνωστόν, χρηματικὴν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἐνίσχυσιν δρ. 50.000, ἥτοι τὸ αὐτὸ ἀριθμητικῶς ποσόν, τὸ ὁποῖον καὶ προπολεμικῶς ἐλάμβανεν ἥτοι, λαμβάνει κατ' οὐσίαν σήμερον ποσόν δεκαπεντάκις μικρότερον τοῦ προπολεμικοῦ.

Ἀναμιμνήσκω δὲ ὅτι αἱ πενήκοντα ἐκεῖναι χιλιάδες χρυσῶν δραχμῶν ἦσαν ἠλαττωμένον μερίδιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, προερχόμενον ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ λαχείου ὑπὲρ τῶν Ἀρχαιοτήτων, τοῦ ἰδίου αὐτῆς δηλ. λαχείου, μετὰ τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου. Μολονότι δὲ καὶ τὸ τίμημα τοῦ λαχείου καὶ αἱ πρόσοδοι αὐτοῦ ἔκτοτε σημαντικώτατα ἠϋξήθησαν, τὸ εἰς τὴν Ἀρχ. Ἐταιρείαν χορηγούμενον μερίδιον δὲν ἠϋξήθη, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, οὐδὲ ἐπ' ἐλάχιστον¹.

¹ Τὸ ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων λαχεῖον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἰδρύθη τῷ 1875, τὰ δὲ πραγματικὰ ἦτοι καθαρὰ αὐτοῦ ἔσοδα ἀπὸ τοῦ 1875 μέχρι τοῦ 1894 ἀνήλθον εἰς δρ. 1.179.671, δηλ. εἰς ἐτήσιον κατὰ μέσον ὄρον ἔσοδον δρ. 58.983.55.

Ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι τοῦ 1899 τὰ συνολικὰ καθαρὰ ἔσοδα τοῦ λαχείου ἀνήλθον εἰς δρ. 1.132.452, κατανεμόμενα εἰς ἐτήσια ἔσοδα ἐκ δρ. 226.490.40.

Ἀπὸ τοῦ 1875 ἄρα μέχρι τέλους τοῦ 1899 τὸ λαχεῖον ἀπέδωκεν εἰς τὴν Ἐται-

Τοσαῦτα ἐπετέλεσεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κατὰ τὸ διαρεῦσαν ἔτος 1929, τὸ καὶ τελευταῖον τῆς παρελθούσης τριετίας 1927-29, καθ' ἣν διώκησε τὰ τῆς Ἐταιρείας τὸ Συμβούλιον τὸ ἀναδειχθὲν διὰ τῆς ὑμετέρας εὐμενοῦς ψήφου. Προσεπαθήσαμεν, Κύριοι Ἐταῖροι, νὰ ἀνταποκριθῶμεν πάσει δυνάμει εἰς τὴν ζωηρῶς ἐκδηλωθεῖσαν πρὸς τριῶν ἐτῶν ἐμπιστοσύνην σας, εἶχομεν δὲ ἐν τῇ προσπαθείᾳ ἡμῶν ταύτῃ στήριγμα μὲν αὐτὴν ταύτην τὴν τιμῶσαν ἡμᾶς εὐμένειάν σας, ὁδηγὸν δὲ τὴν συνείδησιν ἡμῶν καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καθήκον.

ρεῖαν καθαρὰ ἔσοδα ἐκ δρ. 2.312.123 (πρβλ. Καββαδία Ἱστορίαν τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας σ. 64. 97. 106).

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1905 ἐπελθούσης συγχωνεύσεως τοῦ λαχείου τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας μετὰ τοῦ λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου — τὸ λαχεῖον τῆς Ἐταιρείας ἀπέδωκεν ἐτησίως τὰ ἑξῆς ποσά:

1900 = δραχ. 247.747.30.—	1901 = δραχ. 246.753.20.—
1902 = δραχ. 330.355.65.—	1903 = δροχ. 335.245.10.—
1904 = δραχ. 300.381.50.—	1905 = δραχ. 241.470.80.—

Κατὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1875 ἰδρύσεως μέχρι τοῦ 1905 τὸ λαχεῖον παρέσχε συνολικὸν καθαρὸν ἔσοδον ἐκ δρ. 4.009.076.55.

Κατὰ τὴν συγχώνευσιν ἐκράτησε παρὰ τῇ τότε Κυβερνήσει ἡ ὀρθὴ σκέψις, ὅπως ὡς βάσις πρὸς ῥύθμισιν τοῦ ἀποδοτέου εἰς τὴν Ἀρχ. Ἐταιρείαν ἐτησίως ποσοῦ ὡς μεριδίου ἐκ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἠνωμένων λαχείων ληφθῆ ὁ μέσος ὄρος τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην τῆς συγχωνεύσεως πενταετίαν ἐτησίων καθαρῶν ἔσόδων τοῦ λαχείου τῆς Ἐταιρείας. Οὕτω δὲ διὰ τοῦ νόμου ΓΝΖ' τῆς 7 Ἰουλίου 1905 καθωρίσθη ἡ ἐτήσια ἐκ τῶν προσόδων τῶν λαχείων χορηγία τοῦ Δημοσίου πρὸς τὴν Ἀρχ. Ἐταιρείαν εἰς δρ. τριακοσίας χιλιάδας. Ἡ χορηγία αὕτη ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἔτους 1910, ὅτε διὰ τοῦ νόμου ΓΨΚΘ' τῆς 31 Μαρτίου 1910 περιορίσθη τὸ ἐτήσιον δικαίωμα τῆς Ἐταιρείας εἰς δρ. τριάκοντα χιλιάδας, αἱ δὲ ὑπόλοιποι περικοπεῖσαι διακόσιαι ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἐδόθησαν εἰς τὸ τότε ἰδρυθὲν Ἀρχαιολογικὸν ταμεῖον πρὸς πληρωμὴν τῶν μισθῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχαιολογ. ὑπηρεσίας καὶ πρὸς κάλυψιν ἄλλων αὐτῆς δαπανῶν. Κατὰ ταῦτα τὸ Κράτος ὑπεισήληθεν εἰς τὰ ἐκ τοῦ λαχείου δικαιώματα τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐν ᾧ τὸ λαχεῖον δὲν εἶχεν ἰδρυθῆ ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας, εἰς ταύτην δὲ καὶ μόνην ἀνήκεν ἀκέραιον τὸ ἀρχῆθεν καθορισθὲν ἐτήσιον ἔσοδον τῶν τριακοσίων χιλιάδων δραχμῶν.

Τῷ 1920 διὰ τοῦ νόμου 2448 ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἠῤῥησε τὴν χορηγίαν ἀπὸ 30.000 εἰς 50 χιλιάδας δραχμῶν ἐτησίως. Τὰς πενήκοντα ταύτας χιλιάδας ἐξακολουθεῖ νὰ λαμβάνῃ μέχρι σήμερον ἐτησίως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, χαρτίνας βεβαίως σήμερον, ἀντὶ τῶν προτερον χρυσῶν καὶ δὴ ἀντὶ τῶν τριακοσίων ἐκείνων χιλιάδων χρυσῶν δραχμῶν τῶν καθορισθεῖσῶν τῷ 1905.

Ἄλλὰ λογοδοτοῦντες, Κυρίαί καὶ Κύριοι, κατὰ τὸ ἔτος 1930 δὲν δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι τὸ ἔτος τοῦτο καθωρίσθη ὡς ἔτος ἑορτασμοῦ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπισήμου διεθνoῦς κυρώσεως τῆς διὰ ποταμῶν αἵματος καὶ σκληρῶν ἀγώνων κτηθείσης ἐλευθερίας τῆς παιρίδος ἡμῶν. Ἐὰν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ νῆκαι καὶ αἱ ἦται ἀποτελοῦν σταθμοὺς ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῶν ἐθνῶν καὶ εἶναι μοιραίως συνυφασμένα πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν λαῶν, δυνάμενα ἐν τούτοις καὶ ὀφείλοντα νὰ ἀραιῶνται εἰς τὸ ἐλάχιστον — οὐδεὶς ὅμως ἄνθρωπος σωφρονῶν ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰ πολεμικὰ γεγονότα εἶναι ἱκανά, ὅσον ἔνδοξα καὶ ἂν εἶναι, νὰ δικαιολογήσωσι μόνον αὐτὰ τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς ἔθνους. Τὴν ὑπαρξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἐθνῶν χαρακτηρίζουσι πρὸ παντὸς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, αἱ δὲ βίαιαι ἐξεγέρσεις, ὅσας δὲν ἀποβλέπουσι πρὸς τὸν ἱερὸν σκοπὸν ἀπελευθερώσεως ὑποδούλων ἀδελφῶν, σκοπὸν ἐπίσης ἱερὸν ἔχουσι τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτου ἀσκήσεως τοῦ εἰρηνικοῦ βίου.

Μεταξὺ τῶν ποικίλων ἔργων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὴν ἐθνικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν λαοῦ τινος, διακρίνονται δύο ομάδες, τῶν ὁποίων ἡ δρᾶσις συγκλίνει πρὸς ἓνα κοινὸν σκοπὸν, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἔθνους. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη εἶναι τοῦτο μὲν ὕλική, τοῦτο δὲ ἠθικὴ, δὲν δύναται δὲ ἄνευ βλάβης νὰ εἶναι ἑτεροβαρῆς. Ἄλλὰ δὲν δυνάμεθα ὡσαύτως νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν κεφαλαϊώδη σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἐγκλείει ὁ ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς παράγων, ἀσκῶν μεγίστην ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ λελογισμένην ἐξέλιξιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕλικου παράγοντος.

Τὰ ἔργα ἄρα τοῦ πνεύματος καταλαμβάνουσιν ἐξαίρετον θέσιν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν καὶ εἶναι ὑπὸ τὴν ποικιλωτάτην αὐτῶν ἐκδήλωσιν ἀναμφισβήτητοι συντελεσταὶ τῆς ἀγαθῆς ἐξελίξεως τῶν λαῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἰδρυθεῖσα τῷ 1837, ἦτοι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐλευθέρως ὑποστάσεως τοῦ ἔθνους, διέδραμεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἑκατῶν ἐτῶν, ἀναπολοῦσα δὲ ὅσα ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπιστημονικῶς ἔπραξε νομίζει ὅτι δικαιῶται νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν

ἔθνικὴν πανήγυριν ἔχουσα ἥσυχον τὴν συνείδησιν καὶ κρατοῦσα ὑψηλὰ τὸ μέτωπον. Διότι, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἀναμφισβητήτως ὑπάρχει, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς συνεχεῖς προσπάθειάς τοῦ καθιδρύματος τούτου. Καὶ ἐὰν τις μόνον τὸ καταστατικὸν τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας τοῦ 1837 ἀναγνώσῃ παρατηρεῖ μετὰ πόσης ὀρθοφροσύνης, περισκέψεως καὶ εὐρύτητος ἀντιλήψεως προέβησαν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἴδρυταί. Ἐὰν δὲ προσθέσω ὅτι οἶονεὶ πρόλογος τῆς μετέπειτα μεγάλης δράσεως ὑπῆρξεν ἀρχαιολογικός τις σύλλογος πρὸς ἴδρυσιν ἀρχαιολογικοῦ μουσείου μετὰ μονολέπτου ἡμερησίας συνδρομῆς, τότε ἡ μορφή τῶν ἐμπνευσμένων ἐκείνων προδρομῶν καθίσταται αὐτόχρημα ἡρωϊκὴ¹. Ὑπῆρξε δὲ καὶ ἡ μετέπειτα πορεία καρποφόρος καὶ

¹ Ἡ λεπτομέρεια αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 1837 χρόνους, ἀλλ' εἰς τὸ πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1858 ἀνασυστάσεως τῆς Ἑταιρείας μεσολαβήσαν μετὰ τὸν μαρασμὸν αὐτῆς βραχὺ χρονικὸν διάστημα. Γινώσκωμεν δὲ τὸ πρᾶγμα ἐκ σημειώματος τοῦ ὀνεικτοῦ Στεφάνου Α. Κουμανούδη, διασωθέντος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. Πέτρου Στ. Κουμανούδη, διαβιβασθέντος δὲ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν διὰ τοῦ κ. Ἰακώβου Χαρ. Δραγάτη. Εἶναι ἄξιον ἀναδημοσιεύσεως ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ σημεῖωμα τοῦ Κουμανούδη ἔχον ὡς ἑξῆς:

«Ὅσοι θέλουσι νὰ γίνωσι μέλη ἑταιρίας ἐχούσης σκοπὸν τὴν σύστασιν Μουσείου ἀρχαιολογικοῦ, πληρόντες ἐν λεπτὸν τὴν ἡμέραν, ἄς ὑπογραφοῦν ἐδῶ, ἂν μᾶς πιστεύονται. Ἡ ὑποχρέωσις ἐπὶ ἐν τοῦλάχιστον ἔτος.

Ἐν Ἀθήναις
τῇ 17 Φεβρουαρίου
1858.

• ΣΤΕΦ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
• ΗΛΙΑΣ Σ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ
• ΙΩ. Γ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

17 Φεβρ.

1. Α. Δημάκος	ἐπλ(ήρωσε)	42 λ.
2. Διονύσιος Ι. Σιγούρος	»	40 λ.
3. Στέφανος Α. Κουμανούδης	»	125 λ.
4. Κ. Π. Μάτσας	»	30 λ.
5. Τ. Α. Ἀγέλαστος	»	100 λ.

18 Φεβρ.

6. Θ. Ν. Γούζαρης	»	60 λ.
7. Ἰω. Γ. Παπαδάκης	»	30 λ.
8. Γ. Δοκός	»	30 λ.
9. Ε. Δοκός	»	30 λ.
10. Θ. Νικολ(αἰδης) Φιλαδελφεύς	»	90 λ.
11. Ἡλίας Σ. Σταθόπουλος	»	90 λ.
12. Διονύσιος Ν. Τσόκος	»	90 λ.
13. Στ. Γούζαρης	»	30 λ. χρ(εωστει).

19 Φεβρ.

14. Γαβριήλ	»	30 λ.
15. Παῦλος Γαβριηλίδης	»	30 λ.
16. Ἀθαν. Σ. Ρουσόπουλος	»	60 λ.

ἔνδοξος, διότι καὶ ἡ πίστις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὑπῆρξεν ἀνταξία τοῦ μεγάλου θέματος, τὸ ὁποῖον ἔθεσαν ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Εἰς τὴν πίστιν ταύτην ὀφείλεται ὅτι ἰδρῦθη καὶ ἔστε-

23. Φεβρ.

17. Ἀθαν. Γ. Κωστόπουλος ἐπλήρωσε) λεπτά 100
 18. Π. Εὐστρατιάδης μέλλει νὰ καταβάλλῃ κατ' ἔτος δραχμὰς πέντε δρ. 5 χρ(εωστει).
 30. Μαρτίου) ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐθέσαμεν 5 δραχμον τὴν ἔτησίαν συνδρομὴν.
 19. Β. Λάκων (1 τριμην). ἐπλήρωσε) δρχ. 1.25
 20. Α. Κ. Καπώτας (2 τριμην.) » » 2.50

* Σημ. Οἱ ὑπογράψαντες ἐδῶ τὰ ὀνόματά των παρακαλοῦνται νὰ δώσουν καὶ τι ἀρχαῖον πρᾶγμα, μικρὸν ἢ μέγα. Ἄν δὲ ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν δὲν ἴδουν σημεῖα ὑπάρξεως τοῦ Μουσείου ἐν Ἀθήναις, δικαιοῦνται ν' ἀπαιτήσουν ὀπίσω τὰ χρήματά των καὶ εἰ τι δώσουν ἀρχαῖον.

30. Μαρτίου

21. Τιμολέων Δ. Μητσόπουλος (ἐπλήρωσεν) ἓνα μῆνα) λ. 40.
 » 12. Ἀπριλίου
 » 22. Διὰ τὸν Ἰωάννην Ἀθ. Κουμανούδη ἐπλήρωσα) μίαν τριμην. δρ. 1.25.
 » 6. Ἀπριλίου
 » 23. Ἐλαβα παρὰ τοῦ Γεωργίου Ἰωαννίδου δι' ἓν ἔτος δρ. 5.
 » 28. Ἀπριλίου
 » 24. Ἐλαβα παρὰ τοῦ Σίμου Α. Σίμου διὰ μίαν τριμηνίαν δρ. 1.25.
 » 28. Μαΐου
 » 25. Ἐλαβα παρὰ τοῦ Ἰατροῦ Παύλου Ἰωάννου δι' ἓνα μῆνα) λ. 40.
 «Τῇ 22^α Αὐγούστου 1858 ἡμέρᾳ Πέμπτῃ Ἀφ' ἔτει τῆς Νέας Ὀλυμπιάδος ἐν Ἀθήναις, »
 » συνελθόντες οἱ ἄνω τρεῖς καὶ μετρήσαντες τὰ ἐν τῷ ταμείῳ χρήματα συρρομεν αὐτὰ »
 » ὄντα δρ. 22, 84' ταύτας οὖν τὰς δραχμὰς ἀπεφασίσαμεν νὰ δαπανήσωμεν εἰς ἀγορὰν »
 » ἀρχαιολογικοῦ τινος πράγματος ἀξίου τοῦ ἄνω ποσοῦ προσενεχθησομένου εἰς τὸ συστα- »
 » θησόμενον Κεντρικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτως ἡμῖν ταῦτα ἐμπεδοῦσιν ἵλαος εἶη »
 » ὁ θεός, μᾶλλον τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ μὴ παρασχόντος ἡμῖν τὴν ἄδειαν τῆς συστάσεως »
 » τῆς ἐταιρείας δι' ἣν ἐδαπανήσαμεν οἰκοθεν λεπτὰ 25 διὰ τὸ χαρτόσημον τῆς ἀναφο- »
 » ρᾶς τῆς δοθείσης τῇ 2^α Ἀπριλίου 1858 εἰς χεῖρας τοῦ Ὑπουργοῦ.

» Ἐγὼ ὁ γράφων ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
 » ΗΛΙΑΣ Σ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ
 » Ι. Γ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

«Πολὺ ὑστερόγραφον εἰς τὸ ἄνω σημεῖωμα τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1872. Ὁ ὑπουργὸς »
 » ἦν ὁ Χ. Χριστόπουλος· ἐπέ μοι δίδοντι τὴν ἀναφορὰν «γράψατε κ' ἐμὲ διὰ 5 δρ. ἐτη- »
 » σίως». Ἀλλὰ πρότερον ἐξεπλάγη εἰπὼν· «Τοῦτο εἶναι ἀνάσπισις τῆς ἀρχαιολ. Ἐται- »
 » ρίας». Ὅπως τὸ ἐκλάβητε, εἶπα ἐγὼ· ἀλλὰ ἡμεῖς τώρα Σᾶς ζητοῦμεν τὴν ἄδειαν διὰ »
 » τοῦτο τὸ μικρὸν πρᾶγμα.— Μάλιστα, μάλιστα, θὰ τὴν λάβετε».—

«Μετὰ 20 - 25 ἡμέρας πάλιν ὑπῆγα. — Δὲν συνειργάσθημεν ἀκόμη μὲ τὴν βασιλίσ- »
 » σαν, εἶχαμεν πολλὰ ἄλλα ἔργα. Θὰ λάβητε τὴν ἄδειαν.— Ἀνεχώρησα ἄπρακτος. Ἰερο- »
 » κρυφίως ὕστερον ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ λήγοντι ἀνέστησεν ὁ ὑπουργὸς τὴν ἀρχαιολ. Ἐταιρίαν »
 » διὰ Βασιλ. διατάγματος, ἵνα διαφύγῃ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐγκρίνῃ τὴν ἡμετέραν αἴτησιν. »
 » Ἡμεῖς δὲ ὕστερον ἠγοράσαμεν διὰ τῶν δρ. 22,84 ἀρχαῖά τινα μετὰ τινα καιρὸν καὶ τὰ »
 » προσηνέγκαμεν εἰς τὴν τῆς Ἐταιρίας συλλογὴν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ»

ρεώθη ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστῆμη ἐν μέσῳ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐφαίνετο ἀκόμη πρόσφορον πρὸς τοιαύτας ὑψηλὰς φιλοδοξίας καὶ τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις συνεκινήθη καὶ συνειργάσθη ἐν τῇ κατευθύνσει ταύτῃ. Εἰς τὴν ἀμοιβαίαν δὲ ταύτην κατανόησιν ὀφείλεται ὅτι ἐδημιουργήθη ἐπιστημονικὴ κίνησις, ἡ ὁποία ἐκδηλουμένη εἰς ἀδιάκοπον καὶ ἀθόρυβον, γνησίως ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ ἀναπτυσσομένη μετὰ μετριόφρονος σοβαρότητος μεταξὺ τῶν μεγάλων προσπαθειῶν τῶν παρ' ἡμῖν ἀλλοδαπῶν ὁμοίων καθιδρυμάτων προσδίδει εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην ἐστίαν αἴγλην, ἡ ὁποία ἀντανακλᾷ ἐφ' ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ἐπραξε δὲ πάντα ταῦτα ἡ Ἀρχ. Ἑταιρεία μὴ ἔχουσα ἀποθηκευμένας χρυσᾶς ῥάβδους, ἀλλὰ διὰ γλισχροτάτων πόρων. Ὑπὸ τοιούτους δὲ ὄρους καὶ πολλὰς σπουδαιοτάτας ἀνασκαφὰς διεξήγαγε καὶ πλεῖστα μεγάλα καὶ μικρὰ μουσεῖα ἵδρυσε καὶ κατέταξε, καὶ περιόδους ὅλας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ αὕτη πρώτη ἐμελέτησε καὶ δημοσιεύματα ἀξιολογώτατα ἐδημοσίευσε, δεικνύοντα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία τηρεῖ ἐν τοῖς πλείστοις ὁμόρρυθμον τὸ βῆμα πρὸς τὴν παγκόσμιον κίνησιν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶναι ἀξία πάσης ἐνισχύσεως. Ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου τούτου δὲν ἔχει στενωτέραν ἐπιστημονικὴν σημασίαν καὶ ἵνα ἰκανοποιηθῇ τρόπον τινὰ ἢ ἰδιοτροπία εὐαρίθμων τινῶν νοσοῦντων, κατὰ τὴν ἀπλοϊκὴν ἀντίληψιν, τὸ νόσημα τοῦτο ἐκ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἡ μελέτη αὕτη εἶναι ὠφέλιμος διὰ τὴν γενικωτέραν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου ἔθνους. Ἐάν τινες ἐνίστε ἰσχυρίζονται παραδοξολογῶντες ὅτι ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι δῆθεν ξένος πρὸς ἡμᾶς, τοῦτο πάντως ὀφείλεται εἰς τελείαν σύγχυσιν μεταξὺ ὑλικοῦ καὶ ἠθικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἠθικὸς κόσμος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐνδιαφέρει καὶ ἐκ τούτου προσπαθοῦν νὰ ἀρυσθοῦν διδάγματα πάντες οἱ πρὸς ἠθικὴν ἔξαρσιν ἀποβλέποντες λαοί. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἥλιος, τοῦ ὁποίου οὐδεμία κηλὶς προλέγει τὴν ψῦξιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΛΗΘΟΥΣ ΙΔΡΥΤΟΥ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ¹

ΥΠΟ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ Χ. ΧΑΤΖΗ

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἱστορίαν τῆς γεραρᾶς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἔχουσι γράψει ὁ Εὐθύμιος Καστόρχης² καὶ ὁ Παναγιώτης Καβαδίας³, αὐτοὺς δὲ θὰ λάβω ὡς ἀφετηρίαν τῆς παρούσης ἐρεύνης.

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἰδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος νὰ εἶπω περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν καὶ περὶ τινων ἄλλων σημαντικῶν χρονολογιῶν μέχρι τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι πρώτης Γενικῆς συνελεύσεως (28 Ἀπριλίου 1837).

Ἡμέραν τῆς ἰδρύσεως τῆς ἡμετέρας ἐταιρείας οὔτε ὁ Καστόρχης οὔτε ὁ Καβαδίας ἀναφέρουσι. Τούτων ὁ πρῶτος (σ. 121) ὀρίζει μόνον ἡμέραν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βασιτικοῦ Διατάγματος, δι' οὗ ἐνεκρίθη ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, τὴν 18 Ἰανουαρίου 1837, ὁ δὲ δεύτερος (σ. 15) τὴν 15 Ἰανουαρίου 1837· κατὰ τὸν νόμον τέλος 2448 «Περὶ Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας»⁴ ἐν ἄρθρῳ 1 ἡμέρα ἐκδόσεως⁵ εἶναι ἡ 15 Ὀκτωβρίου 1837. Ἐχομεν δηλαδὴ μεγάλην διαφωνίαν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ἰδρύθη, ὡς ἠτύχησα νὰ εὔρω, τῇ 6 Ἰανουαρίου 1837. Ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἑταιρείας, ἔνθα ἀδεία τοῦ συμβουλίου ἠρεύνησα, ἀνεκάλυψα εὐτυχῶς τὸ Πρακτικὸν τῆς ἰδρύσεως (= τὸν πρῶτον Ὄργανισμὸν)⁶ αὐτῆς· ἐν σελ. 3 ἀναγράφεται ἐμφανῆς ἡ ἄνω παρατεθεῖσα

¹ Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν συνεδρίῳ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τῇ 3 Δεκεμβρίου 1926· πρβ. καὶ ΠΑΕ 1925 - 1926 σ. 79 - 80.

² Ἱστορικὴ ἐκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευταῖος, Ἀθῆναι 1879 (Βιβλιοθήκη Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἀριθ. 7).

³ Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, Ἀθῆναι 1900 (Βιβλιοθήκη Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ἀριθ. 10).

⁴ Βλ. Ἐφημερίδα Κυβερνήσεως 1920, τευχ. α', φύλλ. 169, σελ. 1656.

⁵ Ἀνακριβῶς λέγεται ἰδρύσεως.

⁶ Ὁ ὄργανισμὸς εἶναι, ὡς θὰ δεῖξω, ἔργον τοῦ Ἄλ. Ἰ. Παγκαβῆ· πρβ. κατωτέρω σελ. 50, σημ. 2.

χρονολογία· παραδόξως καὶ ὁ Καστόρχης καὶ ὁ Καβαδίας παρείδον τὸ σημαντικὸν τοῦτο σημεῖον, ἴσως διότι ἠγνόουν τὴν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὑπαρξίν τοῦ πρακτικοῦ¹.

Αὐθημερὸν ἢ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κλπ. Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας (τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὡς λέγομεν νῦν) διαβιβάζει τὸν Ὅργανισμὸν² εἰς τὰ Ἀνάκτορα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 10333 ἀναφορᾶς· πρβ. Παρίσην ἔ. ἄ. σ. 52 καὶ Συλλογὴν κλπ. σ. 31 (= Β. Δ.).

* * *

Τὸ πρακτικὸν τῆς ἰδρύσεως πλήρες ἔχει ὧδε:³

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἦτον συμβὰν ὄχι μόνον χαρᾶς πρόξενον εἰς τὰς φιλανθρωπούς καὶ γενναίας καρδίας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν⁴ ἀρχαιολογίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχύθη νέον φῶς ἀνεπίστωτος. Ὑπόδουλος καὶ ἡμιθνήτης εἶχε λησμονηθῆ ἢ Ἑλλάς καὶ σβεσθῆ ἀπὸ τὰ χρονικὰ τῶν Ἐθνῶν καὶ μόλις κατὰ τὰ 1674 ἀνεκαλύφθη σχεδὸν ἐντελῶς ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Νοϊντέλον, Σπῶνον, Οὐέλερον καὶ τοὺς μετ' αὐτούς. Ἡ Εὐρώπη τότε μόλις ἐνθυμήθη, ὅτι ἔχει εἰς τοὺς κόλπους τῆς τόσους τῆς ἀρχαιότητος θησαυρούς, καὶ ἔκτοτε, ἢ⁵ κυρίως ἀπὸ τὰ μέσα μόνον τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἤρχισε νὰ ἀντλή ἀπὸ τὰ κατακερματισμένα ἐρείπιά μας φιλοκαλίας μαθήματα. Πειπαιδευμένοι φιλόλογοι ἐπεσεκέφησαν ἔκτοτε πολλοὶ τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος μας, κατεμέτρησαν, ἀντέγραψαν καὶ ἐξήγησαν πολλὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κειμένων καὶ καταφανῶν μνημείων τῆς Ἀρχαιότητος, τινὰ τῶν ὑπὸ γῆν ἀνέσκαψαν καὶ ἄλλα κατὰ δυστυχίαν ἀφήρσαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ βαρβαρότης τῶν δεσποτῶν ἦτον πρόσκομμα μέγα εἰς τὰς τοιαύτας τῶν ξένων ἐπιστημονικὰς περιοδείας καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀνασκαφάς. Ἄμα ἢ Ἑλλάς ἀπηλλάγη τοῦ ξένου ζυγοῦ, ἢ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν

¹ Τὸ πρακτικὸν κεκολοβωμένον παρέχουσι τὰ ΠΑΕ 1837 - 1838/9 σ. 12 - 20 (= ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 10 - 14)· ἐκεῖθεν ἀντέγραψαν αὐτὸ ὁ Καστόρχης ἔ. ἄ. σ. 121 - 122, ὁ Σ. Παρίσης, Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις, Ἀθήναι 1884, (τόμ. Α'), σ. 52, ἢ Συλλογὴ ἀρχαιολογικῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων [ἐκδ. Γενικῆς ἐφορείας τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μουσειῶν], Ἀθήναι 1892, σ. 32 - 33 καὶ ὁ Καβαδίας ἔ. ἄ. σ. 108 - 109.

² Φαίνεται, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον αἱ αὐτόγραφοι ὑπογραφαὶ τῶν 15 συνιδρυτῶν (ἰδὲ κατωτέρω σ. 45, 2)· ἴσως σφίξεται τὸ πρωτότυπον ἐν τοῖς Γενικοῖς ἀρχείοις τοῦ κράτους· τοὺς πρώτους συνιδρυτὰς κατ' ἐμὲ ὁ Ἄ. Ραγκαβῆς, ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 190 καὶ 191, χάριν τοῦ στοργγύλου ἀριθμοῦ ἀναβιβάζει εἰς 20 (εἴκοσι φίλοι τῆς ἐθνικῆς δόξης).

³ Ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι δηλῶ τὰς διαφόρους γραφάς ἐν ΠΑΕ 1837 - 1838/9.

⁴ Ἡ λ. παραλείπεται ἐν ΠΑΕ.

⁵ Ἐν ΠΑΕ παρέχεται τὸ ὀρθὸν ἦ.

ἠμέλησε τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀντικείμενον καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος ἔγιναν πολλοῦ λόγου ἄξια ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις. Ἡ Ἑλληνικὴ ὁμως γῆ εἶναι πηγὴ ἀκένωτος ἀρχαιολογικοῦ πλούτου καὶ πολλὰ ἱστορικὰ ἀλήθειαι, πολλὰ φιλοκαλίας καὶ εὐφυΐας παραδείγματα κεῖνται ἀκόμη ὑπ' αὐτὴν τεθαμμένα¹. Ἐπὶ σκοπῷ ἐπομένως ἐν γένει μὲν νὰ πλουτισθῇ ἡ Ἐπιστήμη ὅ,τι πλεῖστον καὶ² ὅ,τι τάχιστον, ἐν μέρει δὲ νὰ ἐπιταχυνθοῦν αἱ ἀνασκαφαί, αἱ ἀνεγέρσεις καὶ συμπληρώσεις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μνημείων, περισσότερον παρ' ἂν ἡ φροντίς αὕτη ἐπεβάρυνεν εἰς μόνην τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀποφασίζουσιν οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι λαβόντες καὶ τῆς ῥηθείσης Κυβερνήσεως τὴν συγκατάθεσιν τὰ ἀκόλουθα :

Ἄρθρον 1.

Συνιστᾶται Ἐταιρεία ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν Ἐταιρεία Ἀρχαιολογικὴ καὶ ἔχουσα τὴν ἔδραν τῆς εἰς Ἀθήνας.

Ἄρθρον 2.

Σκοπὸς τῆς Ἐταιρείας ταύτης εἶναι νὰ συνδράμῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ἀνεγέρσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων.

Ἄρθρον 3.

Μέλος τῆς Ἐταιρείας γίνεται ὁ βουλόμενος, εἴτε ἐν Ἑλλάδι, εἴτε ἐν ἄλλοδαπῇ κατοικῶν.

Ἄρθρον 4.

Ἐκαστον μέλος χρεωστῆ νὰ πληρῶνῃ ἐτησίαν τινὰ συνεισφοράν, τῆς ὁποίας ὁ μὲν κατώτερος³ ὅρος προσδιορίζεται εἰς 15 δραχμάς, ὁ δὲ ἀνώτατος ἀνατίθεται εἰς τὰς προαιρέσεις· ἐκτὸς τούτου δύναται ἕκαστον μέλος νὸ κάμῃ ὅποιασδήποτε ἄλλας συνδρομὰς προαιρεῖται, εἴτε εἰς χρήματα, εἴτε εἰς ἀρχαιολογικὰ βιβλία⁴.

Ἡ Ἐταιρεία ὀνομάζει πρὸς τιμὴν καὶ μέλη ἀντεπιστέλλοντα ὄσους ἐκ τῶν ξένων διὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς τῶν γνώσεις διακρινομένων ἠθελεν ἐγκρίνει καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης ὑποχρεώσεως.

Εἰς τὰ μέλη δίδονται διπλώματα ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν καὶ τὰ ὀνόματά των ἀναγράφονται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἐταιρείας. Κατὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος δύναται ἕκαστος νὰ δώσῃ εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἐταιρείας ὅ,τι προαιρεῖται.

Ἄρθρον 5.

Τὰ ἐν Ἀθήναις παρόντα μέλη τῆς Ἐταιρείας θέλουν συνέρχεσθαι ἅπαξ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Παρθενῶνος εἰς

¹ τεθαμμένα ΠΑΕ. ² ὅ,τι πλεῖστον καὶ παραλείπονται ἐν ΠΑΕ. ³ κατώτατος ΠΑΕ.
⁴ Ἐν ΠΑΕ προστίθεται : καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα.

τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὰ ἐκλέγουν ἓνα Πρόεδρον, ἓνα Ἀντιπρόεδρον, ἓνα Γραμματέα, ἓνα Λογιστὴν¹ καὶ τέσσαρα μέλη τῆς Ἐφορείας καὶ διὰ τὰ λαμβάνουν λόγον παρὰ τῶν διαχειρισθέντων τὰ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἄρθρον 6.

Ὁ Πρόεδρος ἢ ἑλλείψει αὐτοῦ ὁ Ἀντιπρόεδρος μετὰ τοῦ Γραμματέως, τοῦ Λογιστοῦ² καὶ τῶν 4^{ων} μελῶν θέλουν ἀποτελεῖ τὴν Ἐφορείαν τῆς Ἑταιρείας. Ἔργα δὲ αὐτῆς θέλουν εἶσθαι:

α) Νὰ συνυπακούεται μετὰ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κ(εντρικοῦ) Μουσείου περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, ἀνεγέρσεων ἢ συμπληρώσεων τῶν ἀρχαιοτήτων, διότι οὐδεμία αὐτῶν δὲν θέλει ἐνεργεῖσθαι χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως καὶ συμπράξεως τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, τὸν ὁποῖον ἢ Ἐφορεία δύναται, ὡς αἰεὶ τὸ κρίνει εὐλόγον, νὰ παρακαλῇ, ὥστε ν' ἀναλαμβάνη καὶ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς ἢ ἄλλης ἐργασίας, χορηγοῦσα εἰς αὐτὸν καὶ τὰ χρηματικὰ πρὸς τοῦτο μέσα καὶ λαμβάνουσα ἔπειτα παρ' αὐτοῦ λογαριασμὸν αὐτῶν διὰ τὰ τὸν καθυποβάλλη ἐν καιρῷ εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

β) Ἀποφασίσασα ἀρχαιολογικὴν τινα ἐργασίαν νὰ δίδῃ τὴν ἀδειαν τῆς δι' αὐτὴν δαπάνης κατὰ προϋπολογισμὸν ἐγκρινόμενον ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν.

γ) Νὰ ἐξετάξῃ ἐπιστημονικῶς τὰς ἀνευρισκομένας ἀρχαιότητας καὶ συνυπακούεται περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως συστάσεως Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἐναπόκειται ἡ δημοσίευσίς αὐτῶν.

Ἄρθρον 7.

Ὁ Πρόεδρος ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον 6 ὁ Ἀντιπρόεδρος μετὰ τοῦ Γραμματέως καὶ τοῦ Λογιστοῦ³ ἀποτελοῦν τὴν ἐπὶ τοῦ ταμείου Ἐπιτροπὴν. Δοθείσης ἐπομένως τῆς ἀδείας δαπάνης τινὸς ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν, ἐκτελοῦν καὶ οἱ τρεῖς τὰς εἰδικὰς πληρωμὰς, ἔχοντες ἕκαστος ἀνὰ μίαν κλεῖδα τοῦ ταμείου, εἰς τὸ ὁποῖον⁴ ἀνατίθενται⁵ τὰ ἀποδεικτικὰ ἀντὶ μετρητῶν. Ὁ Λογιστὴς⁶ κρατεῖ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Ἄρθρον 8.

Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους θέλει ἐκδίδεσθαι σύνοψις τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐφορείας καὶ διανέμεσθαι εἰς τὰ μέλη χάριν⁷.

Ἄρθρον 9.

Τὰ ἀνευρισκόμενα εἶναι κτῆμα τοῦ Δημοσίου Ταμείου⁸, ἀλλὰ εἰς τοὺς καταλόγους αὐτοῦ θέλουν καταγράφεσθαι ὡς ἀνατεθέντα⁹ «*Ἐξόδοις*¹⁰ *τῆς Ἑταιρείας*».

¹ ταμίαν ΠΑΕ. ² ταμία ΠΑΕ. ³ ταμία ΠΑΕ. ⁴ τὴν ὁποίαν ΠΑΕ (οὐχὶ ὀρθῶς!).
⁵ κατατίθενται ΠΑΕ (ὀρθῶς!). ⁶ ταμίας ΠΑΕ. ⁷ δωρεὰν ΠΑΕ. ⁸ Μουσείου ΠΑΕ.
⁹ ἀνευρεθέντα ΠΑΕ. ¹⁰ δαπάνη ΠΑΕ.

Ἄρθρον 10.

Ἡ Ἐταιρεία θέλει λογιζέσθαι ὡς ὑπάρχουσα ἅμα λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἑλληνικῆς¹ Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Ἰαν. 1837.

Μέλη τῆς Ἐταιρείας²

1	Κωνστα(ν)τῖνος Μπέλιος [*]	(1)	X. Αἰνιάν	(29)
	Ἀλέξανδρος Μπέλιος ^{*3}	(2)	30 Ἀ. Πετράκης	(30)
	Ζηρόβιος Πώπ, ἐν Βιέννῃ [*]	(3)	N. Κωστῆς	(31)
	† G. C. Grofius [*]	(4)	K. Βλαχούτσης	(32)
	N. Γ. Θεοχάρης [*]	(5)	Γ. Ἀργυρόπουλος	(33)
	† Ἀ. Κομπατῆς [*]	(6)	Δ. Ἀνσέλμος	(34)
	Πέτρος Ἀ. Στεφανίτζης [*]	(7)	Γ. Αἰνιάν	(35)
	Ἰ. Ἐ. Ραγκαβῆς [*]	(8)	Σ. Κλεάνθης	(36)
	† Ἀ. Ἐ. Ραγκαβῆς [*]	(9)	Ὁ ἰατρός Μαυροκορδάτος	(37)
10	† Κ. Σ. Πιτάκης [*]	(10)	Ἀ. Παΐκος	(38)
	Ἀ. Ζ. Μάμουκας [*]	(11)	Δρ. Μανσόλας	(39)
	† Ἰ. Π. Κοκώνης [*]	(12)	40 Jose Soler	(40)
	Θ. Φαρμακίδης [*]	(13)	Γ. Ἀποστολίδης Κοσμητῆς	(41)
	† Δ. Ν. Φωτίλας [*]	(14)	Ἰωάννης Πιστόλλας	(42)
	Παναγιώτης Σοῦτσος	(15)	Ἀρχιμανδρίτης Ἀρσένιος	(43)
	Θ. Μανούσης [*]	(16)	Ἰωάννης Ἀ. Οἰκονόμου	(44)
	Γ. Γεννάδιος	(17)	Χαρ. Καρπούνης	(45)
	† Ἰ. Ῥίζος	(18)	N. Λεβαδιεύς	(46)
	Σ. Ὀμηρίδης	(19)	J. H. Skene	(47)
20	Ἰωάννης Γ. Τυπάλδος	(20)	Π. Δελιγιάννης	(48)
	Γεώργιος Μ. Καραμάνος	(21)	Ἰ. Ἐ. Χίλλ	(49)
	Δ. Ν. Δρόσος	(22)	50 Ἀ. Πετζάλης Δικηγόρος	(50)
	Γ. Ἀ. Ῥάλλης	(23)	Ἀ. Πολυζωΐδης	(51)
	K. Δ. Σχινᾶς	(24)	Σ. Σκοῦφος	(52)
	Δ. Ἀ. Θεοδωράκης	(25)	Δ. Ἀνσέλμος (διαγεγραμμένον) ⁴ (—)	(—)
	Ἰ. Ὀρλάνδος	(26)	K. Βοτζάρης [*]	(53)
	† Π. Κ. Ἡπίτης	(27)	Φωκίων Ῥὸκ [*]	(115)
	Δ. Γ. Σοῦτζος	(28)	Δημήτριος Βουδούρης [*]	(116)

¹ Παραλείπεται ἡ λ. ἐν ΠΑΕ.

² Ἐν παρενθέσει προσέθηκα τὸν ἀριθμὸν τοῦ μητρώου τῶν ἐταίρων. Οἱ φέροντες σταυρὸν ἐγένοντο μέλη τοῦ πρώτου συμβουλίου. Διὰ κυρτῶν καὶ φέροντες ἀστερίσκον ἐτυπώθησαν οἱ γραφέντες χειρὶ Ἀ. Ῥαγκαβῆ.

³ Ἀνεπιὸς τοῦ Κωνστ. Μπελίου.

⁴ Ὑπέγραψε δὶς· πρβ. ἀριθ. 34.

<i>Εὐθύμιος Οἰκονομίδης</i> *	(142)	<i>Γ. Ἀργυρόπουλος</i> ¹ *	(—)
<i>Ἀ. Ἰπποκράτης Κλάδος</i> *	(143)	<i>Δημήτριος Δενδρινός</i> *	(149)
<i>Κ. Δομνάνδος</i> *	(144)	<i>Δ. Θωμαΐδης</i> *	(150)
60 <i>Ῥήγας Παλαμίδης</i> *	(145)	<i>Ἀ. Φόρστερ</i> *	(153)
<i>Γ. Παγώνης</i> *	(146)	<i>Γεώργιος Σταύρου</i> *	(154)
<i>Γ. Μαυροκορδάτος</i> *	(147)	68 <i>Χρ. Αὔγουστος Βράνδης</i> *	(158)

* *

Τῆ 15 Ἰανουαρίου 1837, ἥτοι μετὰ ἑννέα ἡμέρας, ἐγκρίνεται ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας διὰ Β. Δ. ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ² «*ἐν ὀνόματι καὶ κατ' ἰδιαίτην διαταγὴν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως*»· πρβ. Παρίσην ἔ. ἄ. σ. 52 καὶ Συλλογὴν σ. 31. Περιέργως ἐν τοῖς ΠΑΕ 1837-1838/9 ³ δὲν δημοσιεύεται τὸ διάταγμα ⁴· ἰδὲ καὶ κατωτέρω.

Τῆ 18 Ἰανουαρίου 1837 ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας ἀγγέλλει τοῖς ἐταίροις τὴν ἔγκρισιν τῆς ἰδρύσεως διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 15 Ἰανουαρίου 1837· πρβ. ΠΑΕ 1837 σ. 20-21 (= ΠΑΕ 1837-1846/7 σ. 16) ⁵.

Τῆ 28 Ἀπριλίου 1837 ἐγένετο ἡ πρώτη γενικὴ συνέλευσις τῶν ἐταίρων ἐν τῷ Παρθενῶνι· πρβ. ΠΑΕ 1837, σ. 4 (= ΠΑΕ 1837-1846/7 σ. 4) ⁶· ἀρχαιρεσιῶν γενομένων ἐξελέγη πρῶτος πρόεδρος τῆς ἑταιρείας ὁ ἐπὶ Ὅθωνος δις γενόμενος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερούλος ⁷.

Κατὰ ταῦτα *γενέθλιος ἡμέρα* τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εἶναι, ὡς ἐδείξαμεν, ἡ 6 Ἰανουαρίου 1837, ἡ ἑορτὴ τῶν Φώτων.

* *

¹ Τὸ ὄνομα δις (πρβ. ἀριθ. 33)· διὰ τοῦτο ἐν τῷ μητρώφ (ἀριθ. 148) διαγραφέντος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐγράφη ἕτερον.

² Οἱ ὑπογράψαντες εἶναι: Ἀρμανοπεργ, Ἰ. Ῥίζος, Σμάλις, Δ. Μανσόλας, Ἀ. Γ. Κριεζῆς, Γ. Λασσάνης· οὗτοι διὰ τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως Ὅθωνος ἤσκουν τὴν ἀντιβασιλείαν.

³ Ταῦτα (ἀ' ἐκδ.) ἐτυπώθησαν τῷ 1840, ὅτε ὁ ἰδρυτής, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶχεν ἀποθάνει.

⁴ Δυσεξήγητος φαίνεται μοι ἡ οὐσιώδης παράλειψις αὐτῆ· φαίνεται, ὅτι διὰ μικροφιλοτιμίαν (ἰδὲ κατωτέρω) τοῦτο ἐγένετο, ἵνα ἀποσιωπηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἐν αὐτῷ μνημονευομένου ἰδρυτοῦ.

⁵ Ὁ Καστόρηξ σ. 7 καὶ 121 νομίζει, ὅτι τὸ ἔγγραφο τοῦτο εἶναι τὸ Β. Διάταγμα τῆς ἐγκρίσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ΠΑΕ 1837-1838/9, ἐν ᾧ ἐν σελ. 4 μνημονεύεται τὸ Β. Διάταγμα, κατωτέρω ἐν σελ. 20 δὲν ἀναγράφουσι τὸ Διάταγμα, ἀλλ' ἀντιγράφουσι σχετικὴν ἐγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας· τοῦτο διατὶ ἐγένετο θὰ ἴδωμεν κατωτέρω (σελ. 49 κ.έ.).

⁶ Πρβ. καὶ Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β', σελ. 29.

⁷ Βίον τοῦ ἀνδρὸς ἰδὲ παρὰ Μπάρτ - Χίρστ, Ἐγκυκλ. λεξ. λ. Νερούλος· ἔτι πρβ. Παρίσην ἔ. ἄ. σ. ζ'.

ΤΙΝ. 1. ΒΑΡΩΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΕΛΙΟΣ

Νῦν ἴδωμεν τίς εἶναι ὁ ἀληθῆς ἰδρυτῆς τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας.

Καί ὁ Καστόργης καί ὁ Καβαδίας ὀνομάζουσιν ἰδρυτὴν τῆς Ἐταιρείας τὸν Ἰακωβάκη Ῥίζον Νερουλὸν (1778 - 1850)· πρβ. Καστόργην σελ. γ' («τῆ ἱερᾷ μνήμῃ Ἰ. Ῥίζου Νερουλοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας»), σ. 11 («ὁ ἀοίδιμος Ῥίζος προκαλέσας εἰς τὴν ζωὴν τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν») καὶ Καβαδίαν σ. 14 («τῆ πρωτοβουλία... Ἰακώβου Ῥίζου Νερουλοῦ»), σ. 24, σ. 29 σημ. 1 (ἰδρυτῆς Ἰ. Ῥίζος Νερουλός) καὶ σ. 52. Παραδόξως ὅμως οὐδὲν ἔγγραφον ἢ τοῦλάχιστον εἶδησίν τινα οἰανδήποτε προσάγουσι, δι' ὧν νὰ στηρίζηται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτῶν¹.

Ἰδρυτῆς τῆς Ἐταιρείας δὲν εἶναι κατ' ἐμὲ ὁ Ἰάκ. Ῥίζος Νερουλός, ἀλλὰ ὁ πρῶτος πρόεδρος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1844, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὰς ἀρχαιεσιίας τοῦ 1848 ἀποθανόντος τοῦ δευτέρου Προέδρου τῆς ἑταιρείας Ἰωάννου Κωλέττη ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προβάλλει ὑποψηφιότητα, ἀλλ' ἀποτυγχάνει². Ὅτι ὁ Ῥίζος Νερουλός δὲν ἴδρυσεν τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν, διδάσκει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ρ. Ῥαγκαβῆς³, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β', σελ. 29, ἐνθα λέγει, ὅτι τῆ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ὑπέγραψε τὸ πρακτικὸν ὁ Ῥίζος (καὶ ἐλάβομεν καὶ αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐμοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως κ. Ῥίζου, τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὴν συγκατάθεσιν)⁴· πρβ. καὶ Π. Καρολίδην, Σύγχρονος ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, Ἀθῆναι 1922, τόμ. Β' σελ. 222 - 223. Μάλιστα, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ Ῥίζος ὑπέγραψεν ἐν τῷ πρακτικῷ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Β. Διατάγματος, ἥτοι μετὰ τὴν 15 Ἰανουαρίου 1837⁵.

* * *

Ἀλλὰ τίς λοιπὸν εἶναι ὁ ἰδρυτῆς τῆς Ἐταιρείας; Πᾶς τις θὰ ἐπίστευεν, ὅτι Ἑλλήν φέρων ἄσημον ὄνομα ἐγένετο ἰδρυτῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ διὰ τοῦτο ἠγνοήθη ἐπὶ τόσας δεκαετηρίδας τοῦτο. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

¹ Ὁ Ἄ. Ρ. Μ. ὁ γράψας τὸν βίον Ῥίζου Νερουλοῦ παρὰ Μπάρτ-Χίρστ, Ἐγκυκλ. λεξ. λ. Νερουλός, καλεῖ αὐτὸν ἰδρυτὴν ἀκολουθῶν βεβαίως τὸν Καστόργην.

² Εἶναι λοιπὸν εὐεξήγητος ὁ λόγος, δι' ὃν ἐξελέγη ὁ Ῥίζος· ἦτο τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα, οὐχὶ δὲ πρωτοβουλία τις διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐταιρείας· ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο· τὸν Ῥίζον διεδέχθη ἐν τῇ προεδρίᾳ ὁ πανίσχυρος πρωθυπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης· πρβ. καὶ κατωτέρω.

³ Οὗτος ἐγένετο πρῶτος γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (1837 - 1851) καὶ ἡ ψυχὴ τῆς νεαρᾶς ἑταιρείας.

⁴ Παραδόξως ὁ Καβαδίας γράφων τῷ 1900 δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν πολῦτιμον ταύτην πηγὴν.

⁵ Περί τοῦ Κ. Πιττάκη ὡς δῆθεν ἰδρυτοῦ ἰδὲ κατωτέρω σελ. 50, σημ. 2.

Ὁ προκαλέσας εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν ἑταιρείαν εἶναι ὁ ὄντως μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης βαρῶνος Κωνσταντῖνος Δημ. Μπέλιος¹. Οὗτος κυρίως ἐγένετο μέγας εὐεργέτης τῆς ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν στεναζούσης Μακεδονίας². Παραλείπων τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας αὐτοῦ δωρεὰς μνημονεύω μόνον τὸ γνωστὸν «Βελίειον κληροδότημα»³, δι' οὗ ἐξεπαιδεύθησαν ὡς ὑπότροφοι ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἑσπερίᾳ μέχρι τοῦ νῦν πολλοὶ ἑκατοντάδες Μακεδόνων. Πατὴρ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἑταιρείας Κωνσταντῖνου Μπέλιου εἶναι ἡ Βλάτση (πρόην Μπλάτσι, ὑποδιοικήσεως Καϊλαρίων, νομοῦ Κοζάνης) τῆς Μακεδονίας· ἐγεννήθη τῇ 7 Μαρτίου (ν. ἡ.)⁴ 1772 καὶ ἀπέθανε τῇ 11/23 Δεκεμβρίου 1838 (ιδεὲ καὶ κατωτέρω).

Τὴν πρώτην εἶδησιν περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εὔρον ὅλως τυχαίως πρὸ τριῶν δηλαδὴ ἐτῶν ἐρευνῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς, ἵνα λύσω ἄλλο ζήτημα, εὔρον ἐν ἐφημερίδι τοῦ ἔτους 1837 τὴν πρώτην εἶδησιν περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας. Εἶτα ἐρευνήσας εὔρον καὶ ἄλλας εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ. Σπουδαίας εἰδήσεις ὀφείλω καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἑταιρείας, ὅπερ ἐπιμελῶς ἠρεύνησα⁵.

Τέλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπεδείχθησάν μοι δύο πολύτιμα βιβλία: 1) Δ. καὶ Ν. Ἀργυριαδῶν, Πρακτικά τοῦ εὐγενεστάτου βαρῶνου κυρίου Κωνσταντῖνου Μπέλλιου Μακεδόνα, Βιέννη τῆς Ἀουστρίας 1838, σελίδες 88⁶ καὶ 2) Τεῦχος κληροδοτημάτων Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν, Ἀθῆναι 1902⁷.

¹ Μπέλιος (=λευκός) καὶ Belio(s) εἶναι οἱ γνήσιοι τύποι τοῦ ὀνόματος (πρβ. ἔγγραφα ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα καὶ σφραγίδα τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ· ιδεὲ κατωτέρω)· κατὰ ταῦτα οἱ τύποι Μπέλλιος ἢ Βέλλιος ἢ Bellios εἶναι ἐσφαλμένοι· ἐκ Μακεδονίας κατήγετο καὶ ὁ νομικὸς Γεώργιος Βέλλιος, ἑταῖρος ἀπὸ τοῦ 1840 (πρβ. Μητρώον ἀριθ. 242), μέλος τῷ 1861 τῆς Δημοσιευτικῆς ἐπιτροπείας τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος· πρβ. ΑΕ 1862 σ. <γ'>.

² Βιογραφικὰς σημειώσεις ιδεὲ κατωτέρω.

³ Πρβ. Κ. Ζαβιτσῶνον, Ἀρχεῖα ἐθνικῶν εὐεργετῶν, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α' τευχ. β' σελ. 81-85.

⁴ = 25 Φεβρουαρίου (π. ἡ.). Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ὀφείλει κατὰ τινὰ τρόπον νὰ ἐορτάζη τὴν ἡμέραν ταύτην, π.χ. δι' ἀνακοινώσεων, ὡς οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὸ Winkelmansfest τὰ γενέθλια τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς ἀρχαιολογίας.

⁵ Πιθανῶς καὶ τὰ Γενικά ἀρχεῖα τοῦ Κράτους περιέχουσι σχετικὰ ἔγγραφα.

⁶ Δύο ἀντίτυπα κατέχει ἡ Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη (Β.Ε.Ι. 977), ἕτερα δὲ δύο ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς. Τὸ βιβλίον ἐγράφη τῇ συνεργασίᾳ αὐτοῦ τοῦ βαρῶνου Μπέλιου καὶ ἐξεδόθη ζῶντος αὐτοῦ.

⁷ Κατὰ τὴν ἀνακοινώσίν μου ὁ συνάδελφος κ. Ἀ. Κεραμόπουλος — παλαιὸς ὑπότροφος τοῦ Βελιείου κληροδοτήματος (ἐκ Βλάτσης) — ὑπέδειξέ μοι καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ Ἰ. Δελλίου, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντῖνος Μπέλλιος, Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον 3 (1910) σ. 19-36.

Νῦν ἴδωμεν τὰς εἰδήσεις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται, ὅτι ὁ βαρῶνος Κωνσταντῖνος Μπέλιος ἐγένετο ἰδρυτῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας:

1) Τὴν πρώτην εἶδησιν εὗρον ἐν τῇ ἐφημερίδι ἡ «Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς» 1837 φ. 53, σελ. 211, ἐνθα γράφεται: «Ὁ Κ. Μπέλιος, Ἕλληνας καταγόμενος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, φιλοτιμούμενος νὰ μιμηθῇ τοὺς Καπλάνους καὶ Ζωσιμάδας καὶ Σακελλαρίους, ἐδωρήσατο εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὡς λέγουσι, πενήκοντα χιλιάδας δραχμῶν κτήματα· ὁ αὐτὸς θέλει χαρίσει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ βιβλιοθήκην.

Ὁ αὐτὸς ζητεῖ νὰ συστήσῃ Ἐταιρείαν περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ νὰ τὴν διατηρήσῃ διὰ συνδρομητῶν, τοὺς ὁποίους θέλει εὔρει ἐκτὸς τοῦ κράτους. Ὁ Κ. Μπέλιος ἤνωσεν οὕτω τὸ ὄνομά του μὲ τὸ ὄνομα τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους· εἶθε καὶ ἄλλοι πλούσιοι ὁμογενεῖς νὰ μιμηθῶσι τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ νὰ τιμήσωσιν οὕτω καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα τὴν γεννήτριάν των».

Οἱ Ἀργυριάδαι ἔ. ἄ. σ. 86 κέ. ἀντιγράφουσι τὴν εἶδησιν καὶ ἐν ὑποσημείωσει παρατηροῦσι τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐταιρεία αὕτη συστηθεῖσα ἤδη ἔκτοτε προβαίνει μὲ γενναῖα βήματα πληθυνομένων τῶν μελῶν της»¹.

2) Τὸ Β. Δ. τῆς 15 Ἰανουαρίου 1837, ὅπερ ἐνέκρινε τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (Παρίσης ἔ. ἄ. σ. 52 = Συλλογὴ κλπ. σελ. 31) ῥητῶς μνημονεύει τὸν βαρῶνον Κ. Μπέλιον: «καὶ προσκαλοῦμεν τὴν Γραμματεῖαν νὰ ἐκφράσῃ εἰς αὐτοὺς [=τοὺς ἀποφασίσαντας νὰ συστήσωσι τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν] καὶ μάλιστα εἰς τὸν βαρῶνον Βέλλιον, ὅστις ἔδειξεν καὶ εἰς ταύτην τὴν ἐνκαιρίαν τὸν γενναῖόν του ζῆλον καὶ συμμετοχὴν εἰς τὸ ὑψηλότερον συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, ἐπισήμως τὴν ἐπὶ τούτῳ ἰδιάζουσαν ἡμῶν εὐαρέσκεϊαν».

Τοῦτο εἶναι σημαντικωτάτη ἀπόδειξις, ἣν παρεῖδεν ὁ συντάκτης τῆς συλλογῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν νόμων Π. Καβαδίας γράφων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.

3) Τῇ 18 Ἰανουαρίου 1837² τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν³ πρὸς τοὺς ἐταίρους, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: ΠΑΕ 1837, σ. 20 (β' ἔκδ. σ. 16).

Ἄλλ' ἡ ἐπιστολὴ τῆς 11 Μαΐου 1837, ἣν ἔλαβεν (ἐν Βουκουρεστίῳ, ὡς φαίνεται)⁴ ὁ Κ. Μπέλιος, παρέχει διάφορον τύπον· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 39:

¹ Κατὰ τὸ Μητρῶον οἱ κατὰ τὴν πρώτην διετίαν (1837 - 1838) ἐγγραφέντες ἐταῖροι ἀνῆλθον εἰς 196.

² Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Καστόρχης (ιδ. ἀνωτ. σ. 35) ἐθεώρησεν ἡμέραν ἰδρύσεως τῆς Ἐταιρείας.

³ Φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ Ἰακ. Ρίζου.

⁴ Τῇ 27 Μαΐου 1837 διέτριβεν ἐν Βουκουρεστίῳ πρβ. ἔγγραφον τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλληνοῦ προξένου, ὅπερ παρέχουσι οἱ Ἀργυριάδαι σελ. 1 κέ.

Ἀριθ. Πρ. 10520.
Δ. 778.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τὸν Κύριον Βαρῶνα Κωνσταντῖνον Μπέλλιον!

Ἡ κυβέρνησις μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἐπληροφορήθη τὸν φιλογενῆ σκοπὸν τῶν συστησάντων τὴν Ἀρχαιολογικὴν ταύτην Ἑταιρείαν καὶ καταγραφέντων ὡς μελῶν αὐτῆς καὶ ἐκφράζει πρὸς Ὑμᾶς ἰδίως, Κ. Βαρῶνε, τὴν εὐαρέστησίν της, διότι καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀξιεπαίνως ἐδώσατε δείγματα τοῦ ὑπὲρ τῶν σπουδαιοτάτων συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος εὐγενεοῦς ζήλου σας, ὅχι δὲ μόνον ἐνέκρινεν αὐτὴν κατὰ τὸν καθυποβληθέντα διοργανισμὸν ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐμπυχώσῃ αὐτὴν διέταξε τὰ ἀκόλουθα:

α'. Ὁ Ἐφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου θέλει συνειννοεῖσθαι μετὰ τῆς ἑταιρείας περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς ἐργασιῶν καὶ ὁσάκις προσκαλεῖται ὑπ' αὐτῆς καὶ αἱ δημόσιαι ἀσχολίαι του τῷ ἀφίνουν καιρὸν ὑπόλοιπον ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν διεύθυνσιν τινῶν ἐκ τῶν ἐργασιῶν της, δίδων μετέπειτα λόγον εἰς αὐτὴν τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως, ἥτις τυχὸν ἐπὶ τούτῳ ἤθελε τῷ ἐμπιστευθῆ.

β'. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ θέλει διευθύνει διὰ τῶν συμβουλῶν της τὴν ἑταιρείαν εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Κ. Μουσείου, ὁσάκις τὸ ζητήσῃ ἢ ἐφορεία.

γ'. Ἐπιτρέπεται εἰς τὰ μέλη τῆς ἐφορείας ἢ εἰσοδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς βιβλιοθήκης.

δ'. Ἀριθμὸς (100) ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος θέλει δίδεσθαι χάριν εἰς τὴν ἑταιρείαν διὰ νὰ διανέμηται εἰς τὰ μέλη της.

ε'. Τὰ ὑπὸ τῆς ἑταιρείας ἀνευρισκόμενα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα θέλου καταγράφεσθαι εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ Μουσείου ὡς «προσφερόμενα ὑπὸ τῆς ἑταιρείας».

ς'. Ἡ ἐτησία σύνοψις τῶν πρακτικῶν τῆς ἑταιρείας θέλει τυπώνεσθαι ἀνεξόδως εἰς τὴν Β. Τυπογραφίαν.

ζ'. Τὸ ὄνομα ἐκάστου διαμεινάντος μέλους τῆς ἑταιρείας εἰς διάστημα τριετίας θέλει ἐγγράφεσθαι εἰς στήλην λιθίνην εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Μαΐου 1837.

Ὁ Γραμματεὺς
Ἰ. Ρίζος.

Ἡ φράσις, ἣτις ἀνωτέρω διὰ κυριῶν ἠραιομένων γραμμάτων ἐξαίρεται, σαφῶς ὑποδηλοῖ τὸν ἰδρυτὴν.

Δηλαδή ὁ ὑπουργὸς Ἰάκ. Ρίζος πρὸς τὸν ἰδρυτὴν ἐνόμισεν ὀρθὸν¹ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὴν κοινὴν ἐπιστολὴν τὴν σταλεῖσαν τοῖς λοιποῖς ἐταίροις.

4) Ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐταιρείας τῆς 6 Ἰανουαρίου 1837 ἀναγράφεται *πρῶτον* τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Μπελίου (ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 39)².

5) Ἐν τῷ Μητρώφ τῶν ἐταίρων τῆς ἐταιρείας *πρῶτος* πάντων (ἐν σελ. 1, ἀριθ. 1) ἀναγράφεται ὁ «*Κωνσταντῖνος Μπέλιος, Θεσσαλός* (?)»³.

6) Ἐν σχεδίῳ ἐπιστολῆς — ἀποκειμένῳ ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τῆς ἐταιρείας ἡμῶν — πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Μπέλιον τῆς 24 Δεκεμβρίου 1837 λέγεται ὅτι ἡ σύστασις τῆς ἐταιρείας ὀφείλεται κυρίως εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιστολὴ⁴ εἶναι ἀνέκδοτος, παραθέτω αὐτὴν ὅλην ἔχει δὲ οὕτω:

Ἄ(ριθ.) π(ρωτοκ.) 34.

⟨*Πρὸς τὸν Κ. Βαρῶνον Κωνσταντῖνον Μπέλιον*⟩⁵

Κύριε!

Μαθὼν ὅτι μετὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν κατηντήσατε εἰς Βιέννην, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς διευθύνω ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, εἰς

¹ Ἄλλ' εἶχε καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Β. Δ.: «*καὶ προσκαλοῦμεν τὴν Γραμματεῖαν* (= τὸν ὑπουργὸν) νὰ ἐκφράσῃ... εἰς τὸν βαρῶνον Βέλλιον... ἐπίσημως τὴν ἐπὶ τούτῳ ἰδιάζουσαν ἡμῶν εὐαρέσκεϊαν.

² Τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Μπελίου καὶ τῶν ἀκολουθούντων 14 (ἀριθ. 1 - 14 καὶ 16) συνιδρυτῶν ἔχει γραφῆ διὰ τῆς αὐτῆς χειρός· *ἀνατιροῦντως*, ὡς ἐπέισθην ἐξ ἐιδικῆς ἐρεῦνης, ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ· τὸ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Μπελίου ὁ Ῥαγκαβῆς ἀνέγραψε *πρῶτον*, εἶναι σοβαρὰ ἔνδειξις ὑπὲρ τῆς γνώμης μου. Ὑποθέτω, ὅτι τὸ ἔγγραφο, ἐν ᾧ ὑπέγραψεν ὁ Κωνσταντῖνος Μπέλιος, ὑπεβλήθη πρὸς ἔγκρισιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ Β. Διατάγματος· εἰς τοῦτο ἀντιγραφὸν ὑπὸ τινος καλλιγράφου μὲν, ἀλλ' οὐχὶ φιλολόγου, ὡς φαίνεται (ἰδὲ ἀνωτ. σ. 36), προσέθηκεν ὁ Ῥαγκαβῆς ἐν τέλει τὴν χρονολογίαν (Ἐν Ἀθήναις, τῆ 6 Ἰαν. 1837) καὶ τὰ 15 ὀνόματα (ἀριθ. 1-14 καὶ 16) καὶ περιέφερε πρὸς ἀναζήτησιν ἐταίρων· οὕτω γινώσκομεν ἤδη, ὅτι ὁ πρῶτος Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Ἰάκ. Ρίζος (ἐν τῷ ἐν σελ. 39 πίνακι ὑπ' ἀριθ. 18) ὑπέγραψε τῆ ἐνεργείᾳ τοῦ Ῥαγκαβῆ (ἰδὲ ἀνωτ. σ. 41)· ἄρα δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἰδρυτῶν.

³ Δὲν φαίνεται ὑπὸ τίνος προσετέθη τὸ ἐρωτηματικόν· ἀλλὰ Θεσσαλός = Μακεδῶν· εἶναι γνωστόν, ὅτι παρὰ τισιν ἡ Μακεδονία ἐλογίζετο ὡς τμήμα τῆς Θεσσαλίας· πρβ. καὶ Μαν. Ὀλοβώλου Ἐγκώμιον, Ἐπετ. ἐταίρ. βυζαντ. σπουδ. 3 (1926) σ. 181 *τὴν δὲ γε Θεσσαλίαν μητρόπολιν, ἣ Θέρμη πρὶν ὀνομάζετο, τῷ Θεσσαλῷ δὲ νίκη* (κῶδ.: τῆ Θεσσαλῶν δὲ νίκη Γ. Π. Οἰκονόμος) *συμπεσοῦσα τὴν κλῆσιν μετήμειπεν.*

Καὶ ἐν ΠΑΕ 1839/40, σ. 66β καὶ 69^α *πρῶτος* μετὰ τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη (=Μ.Α.) ἀναγράφεται ὁ Μπέλιος (σ. 66β ὁ Βαρῶν Κ. Βέλλιος ἐκ Θεσσαλίας ἐν Βιέν. τῆς Αὐστρίας †, σελ. 69^α: *Le Baron C. Bellios, de Thessalie, à Vienne*).

⁴ ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ γραμματέως Ἀ. Ῥαγκαβῆ. ⁵ Προσθήκη Ἰ. Ρίζου.

σύστασιν τῆς ὁποίας τὰ μέγιστα συνετελέσατε, τὸ δίπλωμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζεσθε ὡς μέλος αὐτῆς καὶ τὸ τοῦ Κ(υρίου) Ζ. Πῶπ καὶ Κ(υρίου) Ἀλεξ. Μπέλιου.

Συγχρόνως παρακαλεῖσθε (ὑπὸ τῆς ἐταιρείας)¹ διὰ τοῦ ὑποφαινομένου [ὑπὸ τῆς ἐταιρείας]² νὰ ἐνεργήσητε ὡς πληρεξούσιος αὐτῆς, [πασχιζῶν]² <προσπαθῶν>¹ διὰ τῶν μέσων καὶ τῆς ἐπιρροῆς σας ν' αὐξήσητε οἷς οἶδατε τρόποις τοὺς συνδρομητὰς καὶ [τὰ μέσα]² <τοὺς πόρους>¹ τῆς Ἐταιρείας, καὶ νὰ τῇ διαβιβάζητε τὰς γινομένας συνδρομὰς ὄντες³ εἰς ἄμεσον μετὰ τῆς ἐφορείας αὐτῆς ἀλληλογραφίαν. Ἡ ἐφορεία δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι εἰς τὴν Βιέννην, πόλιν ὅπου διατρίβουσιν πολλοὶ πολλὰκις τὴν πατρίδα ὠφελήσαντες φιλογενεῖς, ὅποιοι <πρὸ πάντων>¹ οἱ Καπετανάκαι, ὁ Δάρβαρης καὶ ἄλλοι, θέλει τύχει οὐ μικρᾶς συνδρομῆς. [Πρὸ πάντων]² <Ἰδίως>¹ ὅμως πέποιθεν εἰς τὸν ὑμέτερον ζῆλον, τοῦ ὁποίου ἐδώσατε, διατρίβων εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὐγενῆ δείγματα. Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Δεκ. 1837.

Ἰ. Ρίζος.

Ἀ. Π. Ρ.

* * *

Ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐταιρείας δὲν ἐμφανίζεται, ὡς ἀνέμενέ τις, ὁ βαρῶνος Μπέλιος, διότι ἐβδομάδας τινὰς, ἴσως ἡμέρας τινὰς πρὸ τῶν πρώτων ἀρχαιρεσιῶν (τῇ 28 Ἀπριλίου 1837 α' γενικὴ συνέλευσις τῶν ἐταίρων ἐν τῷ Παρθενῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως) ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν, ὡς φαίνεται, δὲν ἐπανῆλθε πλέον· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 40 (ἔγγραφον τῆς 11 Μαρτίου 1837): «αἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ὑπενθυμίσεις καὶ διαταγαὶ πρὸς τοὺς... Μακεδόνας». Ἡ Ἐφημερίς τῆς Σμύρνης (ἐν φ. 258 Ἀπριλίου 1837) γράφει περὶ διελεύσεως τοῦ βαρῶνου Μπέλιου ἐπὶ αὐστριακοῦ πλοίου (τῆς γολέττας Ariana) πλέοντος πρὸς τὴν Κωσταταντινούπολιν πρβ. Ἀργυριάδας σ. 33 κέ. 4.

Ἐξ ἐγγράφου τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βουκουρεστίῳ φαίνεται, ὅτι τῇ 27 Μαΐου ἦτο ἤδη ἐν Βουκουρεστίῳ (πρβ. Ἀργυριάδας σ. 1 κέ.)⁵.

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1837 εὐρίσκεται πλέον ἐν Βιέννῃ, ἐν ἣ μόνιμως κατῴκει πρβ. κωδικέλλον διαθήκης αὐτοῦ, Τεῦχος κληροδοτημάτων σ. 18 καὶ Κ. Ζαβιτσᾶνον, Ἀρχεῖα ἐθνικῶν εὐεργετῶν, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α' τεῦχ. β' σελ. 85. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιστολῆς τῆς 24 Δεκεμβρίου 1837, ὅπερ ἀνωτέρω ἐδημοσιεύσαμεν, λέγει περὶ Βιέννης.

¹ Προσθήκη Ἰ. Ρίζου. ² Διεγράφη ὑπὸ Ἰ. Ρίζου. ³ ὡν Ῥαγκαβῆς: ὄντες Ρίζος.

⁴ «Le baron Constantin Bellio... part aujourd'hui avec la goélette autrichienne l'Ariana pour Smyrne, d'où il compte se rendre à Constantinople». ⁵ Ἐν Βλαχίᾳ εἶχε κτήματα ὁ Κ. Μπέλιος· ὡς μανθάνω, ζῶσιν ἐκεῖ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας.

* * *

Εἰκὼν (ἐλαιογραφία) τοῦ ὑπερόχου ἀνδρὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Δημοτικῷ νοσοκομείῳ «Ἐλπίς»¹ (πρβ. πίν. 1).

Νομίζω, ὅτι καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἔταιρεία ὀφείλει νὰ τιμήσῃ τὸν ἰδρυτὴν δι' ἀναρτήσεως εἰκόνας² καὶ ἐντοιχίσεως ἀναμνηστικῆς πλακὸς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ μεγάρου αὐτῆς.

Εἰκὼν αὐτοῦ ἴσως σφίζεται πού καὶ ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ, εἰς ἣν περιῆλθε τῷ 1837 μετὰ τῆς πλουσίας βιβλιοθήκης αὐτοῦ· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 42 καὶ 37 (ἀρ. ε')· δὲν πιστεύω νὰ ἀπεστάλῃ αὐτὴ εἰς Νέαν Πέλλαν³, ὡς ὠρίζετο ἐν τῷ δωρητηρίῳ ἐγγράφῳ.

* * *

Βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ ἀνδρὸς δυστυχῶς ἔχομεν ἐλαχίστας. Κατὰ τὴν διαθήκην (ιδεῖ κατωτ. σελ. 49 σημ. 2) ἐγεννήθη τῇ 7 Μαρτίου (ν. ἡ.) 1772, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἔκαλεῖτο Δημήτριος Μπέλιος (βλέπε καὶ κατωτέρω Λόγιον Ἐρμῆν 1819)⁴.

Τέλος κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς παρουσίας διατριβῆς ἠδυνήθη νὰ λάβῃ ἐκ Βιέννης (παρὰ τῆς Gratialregistratur des Bundeskanzleramtes, πρῶην Adelsarchiv) πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀνδρὸς. Ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος καὶ Γενικὸς πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Ἀθήναις κ. Otto Walter λίαν φιλοφρόνως ὑπεβοήθησε τὴν ἔρευναν· τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ἔλαβον τὰς ἐξῆς ἐπισήμους πληροφορίας: Ὁ Κωνσταντῖνος Μπέλιος ἐγεννήθη ἐν Φιλίππουπόλει⁵ ἀπὸ τοῦ 1808 ἦτο ἔμπορος ἐν Βιένῃ καὶ ἐγένετο πλουσιώτατος· ἦτο αὐστριακὸς ὑπῆκοος, ἡ δὲ οἰκία αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει εἶχεν ἀριθ. 618 (Stadt Wien, Haus 618)⁶.

¹ Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ αὐτοῦ νοσοκομείου ἀναθηματικὴ στήλῃ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὀφείλει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς μεγάλην δωρεάν τοῦ Μπελίου· πρβ. Ἀργυριάδας σελ. 2 κέ., ἔνθα ἀντιγράφεται ἡ συμβολαιογραφικὴ πρᾶξις τῆς δωρεᾶς.

² Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ, καλὸν δὲ ἀντίγραφον ἀνηρτήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας.

³ Αὕτη εἶχεν ἰδρυθῆ ὑπὸ προσφύγων ἐκ Μακεδονίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λοκρίδος.

⁴ Πρεσβύτερός τις ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔκαλεῖτο Στέφανος (*Stephan von Bellio*· ἰδ. κατωτ. σελ. 49 σημ. 1).

⁵ Οὐχὶ ἐν Βλάτση, ὡς γράφει ὁ Ἰ. Δέλλιος (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 20)· ἡ Βλάτση ἦτο, ὡς φαίνεται, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἡ ἀρχικὴ ὄμως πατρις αὐτοῦ εἶναι τὸ χωρίον *Λινοτόπι* (*Λινοτόπολις* παρὰ τοῖς λογίοις τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος) τῆς Μακεδονίας· ἡ κώμη αὕτη δὲν σφίζεται νῦν καταστραφεῖσα τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

⁶ Geboren zu Philippopel (Mazedonien) — im Jahre 1816 40 [γρ. 44· πρβ. διαθήκην] Jahre alt — war er seit 1808 protokollierter Kaufmann in Wien, der hauptsächlich mit

Φαίνεται, ὅτι ἔτυχε ἐπιμελοῦς μορφώσεως¹, διότι μετέφρασε νεαρὸς ἔτι ἐκ τοῦ γερμανικοῦ² τὰ «*Toῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα*»³ (1792, τόμοι 2)· τοῦτο ἀνετυπώθη τῷ 1819· πρβ. καὶ Κ. Σάθαν, Νεοελληνικὴ φιλολογία. Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων, Ἀθήναι 1868, σελ. 616⁴.

¹ Ἦτο ἄγνωστον πότε⁵ καὶ διὰ τίνα λόγον ἔλαβεν ἐν Αὐστρίᾳ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου (πρβ. εἰκ. 1, οἰκόσημον)⁶· ἀλλ' αἱ ἐπίσημοι πληροφορίες, ἃς ἔλα-

der Türkei Handel betrieb. Er verlor indes durch unglückliche Umstände sein beträchtliches Vermögen und trat bei Sina Sohn in Stellung ein. Doch gelang es ihm bald wieder, — anscheinend mit Hilfe seines begüterten Bruders — einen eigenen Handel zu eröffnen und sich dadurch abermals ein grosses Vermögen zu erwerben. Insbesondere liess er auch alte Piaster und Kaisertaler in der Türkei für das k. k. Münzhaus sammeln. Er war österreichischer Untertan; seine Wohnung war in der Stadt, Haus 618.

¹ Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ φίλου καθηγητοῦ Τρύφωνος Εὐαγγελίδου ὁ Κωνστ. Μπέλιος διὰ τοῦ ἐμπορίου ἐκτήσατο μεγάλην περιουσίαν, μετέφρασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἔργα τινὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκδοσιν ἑλληνικῶν βιβλίων.

² Πιστεύω, ὅτι ἐν Βιένῃ δύναται νὰ ὑπάρχη ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τὸ γερμανικὸν πρωτότυπον.

³ Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἔχει κατὰ τὸν Ἄνδρ. Παπαδόπουλον Βρετόν, Νεοελληνικὴ φιλολογία, Ἀθήναι 1857, τόμ. Β' σελ. 89, ἀρ. 233, οὕτω: *Toῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα*· συντεθέντα μὲν εἰς Γερμανικὸν ἰδίωμα, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἀπλὴν ἡμῶν διάλεκτον παρὰ *Κωνσταντίνου Δημητρίου Μπέλιου*, τοῦ ἐκ Λινοτοπόλεως τῆς Μακεδονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθέντα τοῖς ἐντιμοτάτοις, χρησιμοτάτοις καὶ ἐν πραγματείαις ἀρίστοις αὐταδέλφοις, κυρίοις κυρίοις Ἀδάμ καὶ Δημητρίῳ Κωνσταντίνου Τζετήρη, ὧν καὶ τοῖς ἀναλώμασι τύποις ἐκδοθέντα. Τόμος α'. ἐν Βιέννῃ, 1792. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας Γεωργίου Βεντότη, εἰς 8ον.

⁴ Ἀντιγράφω ἐνταῦθα τὴν ἀγγελίαν τοῦ τυπογράφου ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Βιέννης «*Λόγιος Ἐρμῆς*» 1/13 Ἰουλίου 1819, σ. 583:

Εἶδησις. | Ἐν τῷ τυπογραφείῳ μου ἀνατυπώνονται ἤδη καὶ τὰ τοῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα, μεταφρασθέντα ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν ἀπλὴν τῶν Γραικῶν διάλεκτον παρὰ τοῦ κυρίου Βαρῶνος Κωνσταντίνου Δημητρίου Μπέλιου, 1792 εἰς δύο τόμους. Ὁ νέος οὗτος Ῥομπινσὸν πόσον ἄξιον περιεργείας βιβλίον εἶναι, πόσῃν ἡδονῇ προξενεῖ εἰς τοὺς παῖδας, καὶ ὅποιονδήποτε ἀπλῶς ἀναγνώστην, πόσῃν ὠφέλειαν, ταῦτα πάντα εἶναι γνωστά ἤδη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ πανταχόθεν ζητεῖται. Ὅθεν μετὰ ἕξ ἑβδομάδας ἐκβαίνει ἀπὸ τὰ πιεστήρια τοῦ τύπου καὶ ἔστω εἰς κοινὴν εἶδησιν.

Ἡ τιμὴ τῶν δύο τόμων εἶναι δύο ἡμισυ φιορ. ἀσημένια, καὶ ὅστις ἀγοράσῃ 100 σώματα, λαμβάνει 15 σώμ. δωρεάν.

Βιέννη τῇ 28 Μαΐου 1819.

Δαβίδης Δαβιδοβίκης
Τυπογράφος.

⁵ Πάντως ὁμως μεταξὺ τοῦ ἔτους 1792 καὶ τοῦ 1819.

⁶ Πρβ. Ἀργυριάδας, ἔ. ἄ. σελ. 43. Ἡ περιγραφὴ τοῦ οἰκοσῆμου κατὰ τὸν ἀξιοτίμον πρόεδρον τοῦ Ἐραλδικοῦ καὶ γενεαλογικοῦ τμήματος τῆς Ἱστορικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιον Τιπάλδον ἔχει ὡδε: «*Τετραγωνισμένον (écartelé)*. 1ον Κρανοῦν μετ' ἀργυρᾶς τριαίνης. 2ον Κρανοῦν μετὰ κεφαλῆς καὶ λαμοῦ μονοκέρωτος ἀργυροῦ. 3ον Ἐρυθρόν

βον ἐκ Βιέννης (ιδ. ἄνωτ. σ. 47) διδάσκουσιν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος ὁ Α΄ (1792-1835) ὠνόμασε δι' αὐτογράφου αὐτοκρατορικοῦ γράμματος τῇ 24 Φεβρουαρίου 1817 αὐτὸν βαρῶν τῆς Αὐστρίας (*Konstantin Freiherr von Bellio*) ἐν τῷ διπλώματι ἀνεφέροντο καὶ οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπενεμήθη αὐτῷ ὁ τίτλος οὗτος τῆς εὐγενείας¹.

Ὁ βαρῶν Μπέλιος ἀπέθανε τῇ 11/23 Δεκεμβρίου 1838² πιθανῶς ἐν Βιέννῃ³.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατῆλθεν ἐν ἔτει 1836, ὁ δὲ Βασιλεὺς Ὅθων ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τῆς φιλίας αὐτοῦ⁴.

Ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον ὁ κόμισ von Arman-
sperg (ἀντιβασιλεὺς ἐπὶ Ὅθωνος) διετέθη οὐχὶ φιλι-
κῶς πρὸς αὐτὸν (πρβ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σελ. 35)⁵.

Ὑποθέτω ὅτι διὰ τὴν ἐχθρότητα τοῦ Arman-
sperg ἦ καὶ Ἑλλήνων ἰσχυόν-

Εἰκ. 1. Οἰκόσημον
βαρῶν Κ. Μπελίου.

μετὰ κεφαλῆς καὶ λαμποῦ ἵππου πρὸς ἀριστερὰ ἀργυροῦ. 4ον Ἀργυροῦν μετ' ἀνιπταμένον μέλα-
νος ἀετοῦ ἔχοντος τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀριστερὰ, κρατοῦντος δὲ διὰ τοῦ ῥάμφους αὐτοῦ σταυρὸν.
— Κράνος: Βαρωνικὸν στέμμα.— Λοφίον: Κράνος μετ' ἐπικειμένον ἀετοῦ». Κατὰ τὸν αὐτὸν
ἐραλδικὸν περιγραφὴ τοῦ αὐτοῦ οἰκόσημου (Baron Bellio) μετ' ἑλαφρῶν διαφορῶν, ὡς
θεωρῶ περιττὸν νὰ μνημονεύσω, ὑπάρχει ἐν ἐραλδικῷ λεξικῷ, οὗτινος ὄμως ὁ τίτλος δὲν
ἀναγράφεται ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ.

¹ Ἴδου τὸ κείμενον τῶν ἐπισήμων πληροφοριῶν: Laut Inhalt der Akten der Grati-
alregistratur des Bundeskanzleramtes (ehemals Adelsarchiv) wurde der Bestellte des
Fürsten der Wallachei in Wien, Konstantin von Bellio, mit kaiserlichem Handschrei-
ben vom 24. Februar 1817 in den österreichischen Freiherrnstand erhoben; das
bezügliche Diplom wurde am 13. Mai 1817 ausgefertigt.

Als Beweggründe sind in dem Diplom das Ansehen, das die Familie in der Walla-
chei genoss, die Verdienste seines Bruders, des Grosslogotheten oder Obersten Land-
richters in der Wallachei, Stephan von Bellio, und die eigenen Verdienste, nament-
lich durch die Bewirkung einer beträchtlichen Fruchtaushilfe für die notleidenden
Grenzer im Banat, angeführt.

² Τὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅπερ ἠγνοεῖτο, ὀφείλω εἰς
σημείωμα ἐπὶ κεκυρωμένου ἀντιγράφου τῆς ἰδιοχείρου διαθήκης αὐτοῦ, ὅπερ ἀπόκειται
ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας· κατὰ τὸ σημείωμα ἡ διαθήκη ἀπεσφραγίσθη τῇ 18
Ἰανουαρίου 1839· τὴν δὲ ἡμερομηνίαν «11/23 Δεκεμβρίου» ὀφείλω εἰς πληροφορίαν ἐκ
τοῦ ἀρχείου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου (τῶν ὀρθοδόξων) ἐν Βιέννῃ· πρβ. Σωφρό-
νιον Λεοντοπόλεως, Ὁ ἐν Βιέννῃ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, Ἐκκλη-
σιαστικὸς φάρος 9 (1912) σ. 19, σημ. 1. Πιστεύω, ὅτι καὶ ἄλλας εἰδήσεις δύναται νὰ
παράσχῃ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς κοινότητος.

³ Τῇ 10 Μαΐου 1838 ἐν Βιέννῃ γράφει ἐπιστολὴν· πρβ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σ. η'.

⁴ Τιμῶν αὐτὸν ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Β. τάγματος τοῦ Σωτήρος·
πρβ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σ. 27.

⁵ Κατὰ τὴν Ἐφημερίδα Σμύρνης 4 Νοεμβρίου 1837.

των τότε¹ ἠναγκάσθησαν οἱ ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ νὰ ἀποσιωπήσωσι — μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κ. Μπελίου — τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη ιδρύθη τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ· οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ πλάνη τοῦ Καστόρχη· εἶναι λυπηρόν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς — ἀνὴρ οὐχὶ τυχαῖος — δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ δίκαιον καὶ νὰ ἀποδώσῃ *summi cuique*². ἴσως ὁμως καὶ διὰ τὴν πάροδον πολλῶν δεκαετηρίδων ὑπέπεσαν εἰς μνημονικὸν σφάλμα· ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς (1809 - 1892) ἔγραψε τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (πρβ. Εἰσαγωγὴν εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τόμ. Α'. σελ. 6)· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ιδρύσεως τῆς Ἐταιρείας — εἶχε τότε ἡλικίαν 28 ἐτῶν — εἶχε διαρρεύσει ἡμισυ αἰῶν! Ὁ Ραγκαβῆς ὁμως ἠδύνατο, ἂν ἤθελε νὰ ἐρευνήσῃ ὀλίγον, νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὸ Β. Διάταγμα, ὅπερ αὐτὸς βεβαίως μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Ἰ. Ρίζου εἶχε συντάξει καὶ ἐν ᾧ ὁ βαρῶνος Μπέλιος σχεδὸν διαρρηθῆν λέγεται ιδρυτῆς τῆς Ἐταιρείας³.

¹ Πρβ. Ἐφημερίδα Σμύρνης Ἀπριλίου 1837 φ. 258 (= Ἀργυριάδα σ. 34): *si quelques Hellènes ont montré de l'ingratitude envers un homme qui vient de faire tant de bien à la Grèce κ.λ.π.*

² Ὁ Ραγκαβῆς, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἐγένετο πρῶτος γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β' σελ. 28, γράφει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἐταιρείας: «Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα μοι ἐπρότεινεν ὁ κ. Πιττάκης νὰ συνεργασθῶμεν εἰς σύστασιν Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Φιλελευθερικῆς, ἵνα διὰ συνδρομῶν ἰδιωτικῶν ὑποβοηθῶμεν εἰς τὴν ἐπίτασιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν, δι' ἃς λίαν ἀνεπαρκῆ ἦσαν τότε οἱ δημόσιοι πόροι. Τὴν πρότασιν αὐτοῦ ὀρθοτάτην καὶ λίαν εὐπρόσδεκτον θεωρήσας, συνέταξα ἀμέσως ἐγὼ τῆς Ἐταιρείας τὸν ὄργανισμὸν, καὶ συμπαραλαβόντες καὶ τὸν Ν. Θεοχάρην, ἐπορεύθημεν οἱ τρεῖς ὁμοῦ εἰς τινας τῶν μᾶλλον φιλομούσων τὰς οἰκίας, καὶ ἐλάβομεν καὶ αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐμοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Ρίζου, τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὴν συγκατάθεσιν».

Ταῦτα κατ' ἐμὲ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐρμηνευθῶσιν. Ὁ Μπέλιος συλλαβὸν τὴν ιδέαν τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀνέθηκε τῷ ἀρχαιολόγῳ Πιττάκῃ, ὅστις ἦτο Ἐφορος τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου (πρβ. Καβαδίου ἔ. ἄ. σ. 17 σημ. 2) τὴν σύνταξιν ὄργανισμοῦ τῆς ιδρυθησομένης ἑταιρείας καὶ τὸν προσηλυτισμὸν ἐταίρων· ὁ Πιττάκης ἀνακοινοῖ τοῦτο τῷ Ἀλεξάνδρῳ Ραγκαβῆ, ὅστις ἦτο τμηματάρχης τῆς Ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως (21 Ὀκτωβρίου 1833 — 26 Μαρτίου 1841) ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Ρίζον Νερουλόν· ὁ Ραγκαβῆς ἀποδεχθεὶς τοῦτο συντάσσει τὸ πρακτικὸν τῆς ιδρύσεως (ὄργανισμὸν) καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ρίζον καὶ καλεῖ αὐτὸν εἰς συνεργασίαν (ιδὲ καὶ ἀνωτ. σ. 41).

Σπουδαία ἀπόδειξις τῆς πλάνης τοῦ Ραγκαβῆ εἶναι καὶ τοῦτο: ὁ Καστόρχης (ἐταίρος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1851 [πρβ. μητρώον ἀριθ. 84], μέλος τοῦ συμβουλίου 1858 - 1889), ὅστις ἐν μὲν τῇ ἑταιρείᾳ ἐπὶ δωδεκαετίαν, ἐν δὲ τῷ συμβουλίῳ τῆς ἑταιρείας ἐπὶ πενταετίαν ἦτο συνάδελφος τοῦ Πιττάκη (μέλους τοῦ συμβουλίου 1837 - 1863), οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ Πιττάκη ὡς ιδρυτοῦ· διότι οὐδὲν εἶχεν ἀκούσει.

³ Κατὰ τὰ ἄλλα τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ραγκαβῆ εἶναι πολύτιμος πηγὴ διὰ τὴν

*
* *

Ζῶν ὁ βαρῶνος Μπέλιος διέθετε τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν· περὶ τῆς δωρεᾶς πρὸς τὸ Δημοτικὸν νοσοκομεῖον εἶπομεν ἀνωτέρω.

Ἄλλὰ συγκινητικὴ εἶναι καὶ ἡ δωρεὰ τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης αὐτοῦ· ταύτην ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ κατέλιπε ζῶν τῇ Μακεδονίᾳ¹. Κατὰ τὸ ἔγγραφον τῆς δωρεᾶς (βλ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σ. 35) αὕτη ὄφειλε νὰ σταλῇ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅταν ἰδρυθῶσι σχολεῖα ἐν αὐτῇ²· μάλιστα κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγγράφου ἡ βιβλιοθήκη ὀφείλει νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης³.

1926 - 1929.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας (πρβ. π. χ. τόμ. Β' σ. 158 κέ. 272 κέ.: Ἀρχαιολογικὴ ἔταιρεία καὶ Ἀκαδημία) καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ ζητήματα.

¹ Κατάλογον τῶν βιβλίων παρέχουσι οἱ Ἀργυριάδαι ἔ. ἄ. σ. 43 κέ.

² Ἡ συμβολαιογραφικὴ πράξις (ἀρ. 101 παρὰ τῷ συμβολαιογράφῳ Ἀθηνῶν Κωνστ. Πιτάρῃ) φέρει ἡμερομηνίαν 15 Ἰανουαρίου 1837· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 38 (κάτω).

³ Τοῦτο ἐγνώρισα τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας διὰ τῆς αἰτήσεως τῆς 7 Δεκεμβρίου 1927 (ἀριθ. 56451)· περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μακεδόνοιο Μπελίου ἐγράφησάν τινα καὶ ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνακοινώσεώς μου· πρβ. π. χ. ἐφημερίδα «Πολιτεία» φ. 12 Δεκεμβρίου 1927.

[ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ: *Εἰς σελ. 47, σημ. 4*: Περὶ τοῦ Στεφάνου Μπελίου, τοῦ βαρῶνου Κωνστ. Μπελίου (τραπεζίτου!) καὶ τῶν Μπελίων ἐν γένει βλ. N. Bănescu, «Academia» grecească din București și școala lui Gheorge Lazăr, Cluj 1925 [ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Anuarul Universității 1923-4], σελ. 11 κέ.— *Εἰς σελ. 47, σημ. 6*: Πιθανῶς τὸ Φιλιππούπολις (Μακεδονία!!) ὀφείλεται εἰς παρανόημα ἀντὶ Διοτόπολις, ἣτις πράγματι ἀνῆκει εἰς τὴν Μακεδονίαν.— *Εἰς σελ. 49, σημ. 2*: Τμῆμα τῆς διαθήκης ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ συλλογῇ *Μητρῶν τῶν εἰς τὴν ἄμεισον διαχειρίζων τῷ Ὑπουργεῖῳ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ὑπαγομένων κληροδοτημάτων*, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α' σελ. 40-45· προσεχῶς θὰ ἐκτυπωθῇ ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ ἡ διαθήκη πλήρης· ἐν ταύτῃ διαλάμπει μεγάλη ἑλληνικὴ ψυχὴ· νομίζω, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἔχουσι καθήκον νὰ γράψωσι πλήρη βιογραφίαν τοῦ μεγάλου ἀνδρός.]

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1929

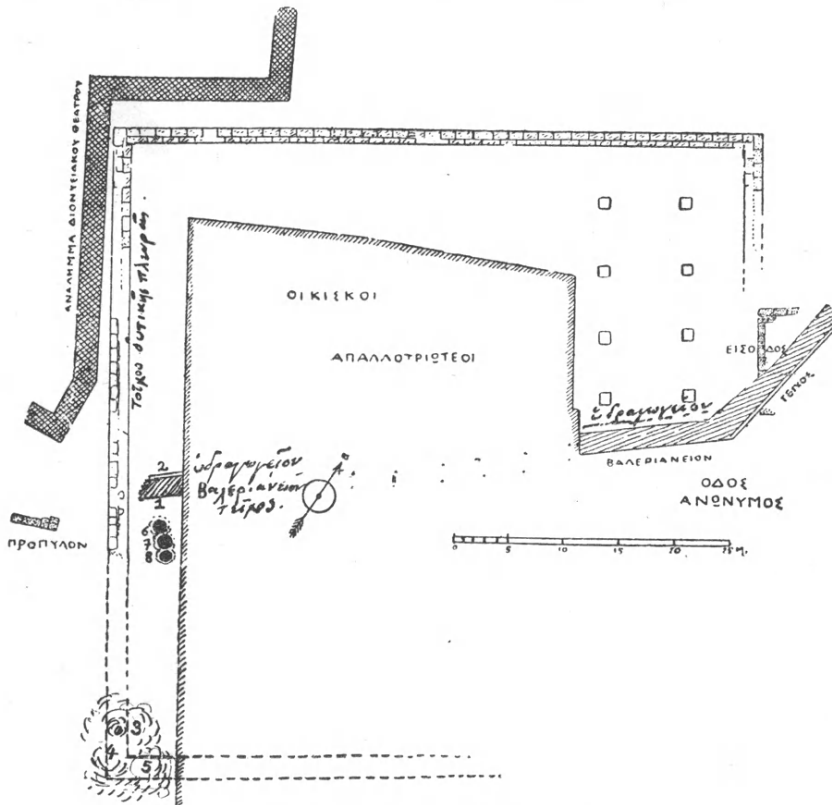
1. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῷ ῬΔΕΙῳ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1929

Ἐξηκολουθήσαμεν καὶ ἐφέτος τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν ἐν τῷ Ῥδείῳ τοῦ Περικλέους δαπάναις πάντοτε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἐπιχορηγήσεως ταύτης εἴχομεν ἐξαιρετικῶς ἐφέτος καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐπὶ δὲμηνον περίπτου (κατὰ Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον) σκάψαντες ἐν τῷ χώρῳ τοῦ ἐμβοδοῦ καὶ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ Προπύλου (πρβλ. Σχέδιον 1 καὶ εἰκ. 1) καὶ ἀπέναντι τῆς ΜΑ γωνίας τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου, οὐδὲν ἄξιον λόγου εὑρημα ἀνεύρομεν καὶ τοῦτο διότι ἐνταῦθα εἶχον ριφθῆ ἀπὸ ἐτῶν τὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώματα τὰ ἀπὸ τοῦ 1867 καὶ ἐντεῦθεν πρὸς ἀποκάλυψιν αὐτοῦ.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ πρὸ διετίας ἐκεῖ ἀποκαλυφθέντος τμήματος τοῦ βαλεριανείου τείχους, μηκ. 5.10 (ᾄρα εἰκ. 1 ἀριθ. 1 καὶ 2) τοῦ ἄνωθεν τοῦ Προπύλου εὐρεθέντος καὶ εἰς ἀπόστασιν 27 μετρ. ἀπὸ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ κτιρίου.

Τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ τείχους, ὅπως προχείρως καὶ ἐν σπουδῇ τότε ἐξετάσαντες, ὡς ἐκ τῆς διακοπῆς τῶν ἀνασκαφῶν, ἐκ τοῦ ἐνσκήψαντος βαρέος χειμῶνος, ἐξελάβομεν τότε ὡς ἀνήκον εἰς τὸν τοῖχον τῆς Μ. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐξέπληξεν ἡμᾶς ἡ μεγάλη δυσαναλογία τῶν διαστάσεων αὐτοῦ· διότι ἐν ᾧ ἡ βορεία πλευρὰ τοῦ κτιρίου εὐρέθη ἔχουσα 65 μέτρων μῆκος, τῆς Δ. ἦτο 27 μέτρ., τοῦ Πausανίου ὑποδηλοῦντος ὅτι ἦτο τετράγωνον· καὶ ἐξελάβομεν τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ τείχους ὡς ἀρχαῖον, ἅτε ὁμοιάζον καταπληκτικῶς, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας (ἰσοδομικῆς) καὶ ἐκ τοῦ εἰργασμένου ἀρχαίου ὕλικου αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἀπετελεῖτο, πρὸς τὸν τοῖχον τῶν ἄλλων πλευρῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Οὕτω δ' ἔσχομεν τότε, ὡς ἐν προηγουμένῃ ἐκθέσει ἡμῶν εἶπομεν, ἐσφαλμένα συμπεράσματα, ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαστάσεις τοῦ κτιρίου, καὶ ἐπιστεύσαμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι ὁ Ἀριοβαρζάνης κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ῥδείου, δὲν ἐτήρησε τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὸ

πλάτος αὐτοῦ, ἢ καὶ ὅτι δὲν ἀνφοδόμησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδίου τοῦ Περικλέους. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς πεπλανημένης γνώμης ἡμῶν ταύτης ἐπιστεύσαμεν ὅτι τὸ Ὁδεῖον δὲν εἶχε σχῆμα τετράγωνον, ὡς ἀναφέρει ὁ Πausanias, ἀλλὰ ὀρθογώνιον, καίτοι ὁ ῥηθεὶς περιηγητὴς ἀναφέρει τοῦτο, παραβάλλων τὸ ἐν Μεγαλοπόλει Θερσίλιον πρὸς τὸ Ὁδεῖον. Ἐντεῦθεν δὲ παρηρμητεύ-

Εἰκ. 1. Διάγραμμα Ὁδεῖου (1929).

σαμεν καὶ τὰ τοῦ Πausanίου λεγόμενα, ὅτι δηλ. διὰ τῆς ἀναγραφῆς τετράγωνον δὲν ἠννόει μαθηματικῶς τετράγωνον, ἀλλὰ τετράπλευρον οἰκοδόμημα.

Κατόπιν ὅμως νεωτέρας ἀνασκαφῆς ἐξερευνήσαμεν τὸν τοῖχον τοῦτον καὶ εἶδομεν ὅτι δὲν ἐδράζεται ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους, καὶ δὲν ἦτο ἀρχαῖος, καὶ συνεπῶς οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχη μὲ τὸ Ὁδεῖον, ἐν τέλει ἀποδειχθεὶς ὅτι εἶναι συνέχεια τοῦ βαλεριανείου τείχους, ὅπερ κατήρχετο ἀπὸ τῆς Α. πλευρᾶς τοῦ κτιρίου ὡς συνητήσαμεν αὐτὸ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν τῷ 1914.

Ἐπίσης εἶδομεν ὅτι παραπλεύρως τοῦ τείχους τούτου παραθέει τὸ ὕδραγωγεῖον τῆς Ἐννεακρούνου, ὅπερ εὑρομεν ἐπίσης καὶ ἐν τῇ Α. πλευρᾷ τοῦ κτιρίου (εἰκ. 2 καὶ 3) κατευθυνόμενον πρὸς Δ. κάτωθεν ἀκριβῶς τῶν Δ. ἀκρωριῶν τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἀνεκάλυψεν αὐτὴν ὁ κ. Dörpfeld τῷ 1896.

Ἔνεκα τοῦ πυκνοῦ συνοικισμοῦ ἐνταῦθα μεταγενεστέρων ἐποχῶν καὶ δὴ κατὰ τοὺς ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνους εἶχον ἐπέλθει πολλαὶ ἀλλοιώσεις καὶ

Εἰκ. 2. Ὁδεῖον Περικλέους. Τοῖχος Δ. πλευρᾶς. Τμήμα Βαλεριανείου τείχους.

καταστροφαι καὶ αὐτὸς ὁ τοῖχος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς (πρβλ. Σχεδ. 1 καὶ εἰκ. 1) εὐρέθῃ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ ἀλλὰ κατὰ διαστήματα σφῆζόμενος καὶ ἐπισκευασμένος κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διὰ παντοίου ὑλικοῦ διαφόρων οἰκοδομημάτων. Ἡ μὴ εὐρεσις ἀκόμη τοῦ τοίχου τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου δυσχεραίνει ἡμᾶς εἰς τὸν ἀκριβῆ ὀρισμὸν τῶν διαστάσεων τοῦ κτιρίου καὶ κρατεῖ ἡμᾶς ἐν ἀμηχανίᾳ ἀναμένοντας οὕτω τὴν ἀπαλλοτριώσιν τοῦ ἀνατολικοῦ χώρου τοῦ Ὁδείου, ἔνθα οἱ σημερινοὶ οἰκίσκοι, μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν ὁποίων θέλει ἐνεργηθῆ τακτικῇ πλέον ἀνασκαφῇ ἐφ' ὅλου τοῦ χώρου τοῦ Ὁδείου καὶ ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι θὰ προέλθωσιν εἰς φῶς, ἂν οὐχὶ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον τὰ θεμέλια αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπὸν ζητητέον τὸ τέμα τοῦ τοίχου τῆς Δ. πλευρᾶς πέραν καὶ τοῦ Προτύλου¹ εἰς μῆκος 65 περίπου μέτρων, ὅσον εἶναι καὶ τῆς βορείου πλευρᾶς· ἡμεῖς δὲ ἀνασκάψαντες μόνον εἰς μῆκος 27 μέτρ. ἔχομεν ἀκόμη νὰ

Εἰκ. 8. Ὁδεῖον Περικλέους : τμήμα Βαλεριανείου τείχους καὶ ὑδραγωγεῖον Ἐννεακρούνου.

ἐπιτελέσωμεν ἀνασκαφὴν 38 μέτρ. πρὸς συνάντησιν τοῦ τοίχου τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ὁδεῖου. Ἐν προηγουμένη ἐκθέσει ἡμῶν ἀνέφερον

¹ Ἀναφορικῶς μὲ τὴν θέσιν τοῦ Προτύλου καὶ ὁ κ. Welter ἐν τῇ ἐν Mitteilungen Band XXXXVII τοῦ ἔτους 1922 σελ. 76 ἄρτι ἐκδοθείσῃ πραγματείᾳ του, εὐφήμως κρίνει τὴν συνεχιζομένην ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ ἐντεῦθεν ἐργασίαν ἡμῶν ἐν τῷ Ὁδεῖῳ. Οὕτω τὸ Πρότυλον τοποθετεῖ ὁ κ. Welter ἐπίσης πρὸς Α. τοῦ Θεάτρου, φέρει δὲ πρὸς πίστωσιν ὅτι ὁ Διοκλεΐδης (Ἄνδοκίδου περὶ μυστηρίων 1,38) εἶδε κατὰ τὸ Πρότυλον τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, ὅτι πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ τοῦ Ὁδεῖου εἰς τὴν Ὀρχήστραν κατήχθετο. Γνωσθείσης ὁμοῦς ἤδη τῆς θέσεως τοῦ Ὁδεῖου ἡμῶν χωρὶς ἐννοεῖται εἰσέτι νὰ καθορισθῶσι τὰ ὄρια αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῶν πρὸς Ἀνατολὰς κειμένων οἰκημάτων καὶ μόνον τῆς Δ. αὐτοῦ πρὸς τὸ Θεάτρον πλευρᾶς προελθούσης εἰς φῶς καὶ τῆς Β. τοιαύτης, τοὺς πρὸς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ λέγει ἐξεταστέον εἰς τί ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν αὐτὸ καὶ νὰ ὀρίσωμεν τὴν θέσιν του ἀφ' οὗ τὸ Ὁδεῖον ἀνφικοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρριβαρζάνου 63 - 51 π.Χ.) ἐπὶ τοῦ Περικλείου Ὁδεῖου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου μεταρρυθμισθὲν Διονυσιακὸν Θεάτρον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ Θεάτρου ἔχει ὕψος 88,60 μ. καὶ ἡ ἔξωτερικὴ

(Πρακτ. Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας 1915) ὅτι ὑπελείπετο εἰσέτι νὰ ἀνασκαφῆ τὸ ἔμβραδὸν τοῦ ΜΔ. μέρους τοῦ Ῥοδείου, ἀλλ' ὁ τεράστιος ὄγκος τοῦ καλύπτοντος αὐτὸ χώματος ἤθελεν ἀπαιτήσῃ καὶ χρόνον μακρὸν καὶ δαπάνην οὐ σμικράν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεβάλομεν μέχρι τοῦδε τὴν ἐργασίαν ταύτην δι' εὐθετώτερον χρόνον.

Ἦδη, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐκτὸς τῆς παροχῆς τῶν μέσων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐχορήγησεν ἡμῖν γενναίαν πίστωσιν, δι' ἧς ἐργασθέντες περαιτέρω ἐπὶ δύο μῆνας ἀπεκαλύψαμεν ἄρκετον χώρον τοῦ ἔμβραδοῦ, ἥτοι ἀπὸ τοῦ Προπύλου καὶ ἄνωθεν εἰς μῆκος 10 καὶ πλεόν μέτρων.

Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἐσυνεχίσαμεν καὶ ἐφέτος καὶ οὕτω ἐπροχώρησεν ἡ ἐργασία ἐνταῦθα ἐφ' ἱκανὸν (πρβλ. εἰκ. 1).

Τῇ 11 Σεπτεμβρίου 1929 ἐγένετο ἡ ἑναρξὺς ἐπαναλήψεως τῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ ἔμβραδῷ τοῦ οἰκοδομήματος, ἥτοι ἀπὸ τοῦ σημείου, ἐνθα ἀπεκαλύφθη τὸ τμήμα τοῦ βαλεριανείου τείχους (πρβλ. εἰκ. 1) ὅπερ εὔρομεν κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὰ ἄνω, ἥτοι παραλλήλως πρὸς τὸν Δ. τοῖχον τῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου, ὅστις ὡς ἐν προηγουμένῃ μου ἐκθέσει ἀνέφερον, δὲν σώζεται ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα καὶ παραλλήλως τοῦ ὀπισθεν κατερχομένου Α. ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου (εἰκ. 1).

Καὶ τοῦ δυτικοῦ τούτου τοίχου τοῦ κτιρίου δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῆ ἡ ἀκριβὴς χρονολόγησις ἔνεκα τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκευῶν ἃς οὗτος ὑπέστη εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους γενομένων.

Τὰ ἐξαγόμενα χώματα ἐνταῦθα δὲν φαίνονται στερεά, καθότι εἶναι ἀπορριμματα τῶν παλαιότερων ἀνασκαφῶν τοῦ θεάτρου γενομένων ἀπὸ τοῦ 1867 καὶ ἐντεῦθεν. Ταῦτα διακρίνονται ὁμως καὶ ἐκ τῆς συστάσεως αὐτῶν καὶ τῶν ἐπαλλήλων διαφόρων στρωμάτων αὐτῶν. Οὕτω εἰς βάθος ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τῆς ἐπιχώσεως τοῦ ἐδάφους βλέπομεν στρώμα πάχους ἐνὸς μέτρου καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐκ χώματος ἀργιλλώδους προερχομένου ἐκ τοῦ κάτω στρώματος τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, ὅπερ βλέπομεν καὶ σήμερον ὅτι εἶναι ἀργιλλῶδες.

Ὅθεν, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἐπάναγκες ἐκρίναμεν νὰ ζητήσωμεν τὸν τοῖχον τῆς Μ. πλευρᾶς τοῦ κτιρίου πολὺ πέραν καὶ τοῦ Προπύλου.

Ἐκεῖ λοιπὸν εἰς ἀπόστασιν 65 περίπου μέτρων, ὅσον εἶναι δηλαδὴ τὸ

82,50 μ. ἐλαχίστην παρέχει διαφορὰν ὕψους (ἀπὸ τῆς Θαλάσσης) ὅθεν ζητητέον λέγει τὸ Πρόπυλον ἐγγὺς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, εἰς ὃν ἦγεν ἡ ὁδὸς Τριπόδων, ὁ κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα ἰδρυθείς.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν συνάγει ὅτι ἡ εἰδοδος εἰς τὸ Θέατρον ἦτο ἐν κεκλιμένῳ ἐπίπεδον (Rampe) καὶ ἐκεῖτο μεταξὺ Ῥοδείου καὶ τῆς βαθέως κειμένης τοῦ Θεάτρου περιοχῆς καὶ ἦγεν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πύραρον αὐτοῦ.

μῆκος τῆς βορείου πλευρᾶς ἀνωρύξαμεν καθέτως τάφρους (ὄρ. εἰκ. 1) ἔνθα σημειοῦται διὰ τῶν ἀριθ. 3, 4 καὶ 5) ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅπως ἐπιτύχωμεν τὸν τοῖχος τῆς πλευρᾶς ταύτης, ἀλλ' οὐδὲν δυστυχῶς εὔρομεν ἐκεῖ, καθότι καὶ ὁ τοῖχος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου, φαίνεται ὅτι ὑπέστη μεγάλην καταστροφὴν ἕνεκα τοῦ ἐκεῖ ἰδρυθέντος πυκνοῦ συνοικισμοῦ ληφθέντος τοῦ ὕλικου τούτου πρὸς οἰκοδομὴν οἰκιῶν, ὧν πλεῖστα θεμέλια, ὡς εἴπομεν, εὔρομεν καὶ ἐνταῦθα καθὼς καὶ πλῆθος μεταγενεστέρων χρόνων πίθους οἰκιακῆς χρήσεως τῶν κατοίκων.

Ἰσως ἀνατολικώτερον ἐντεῦθεν τῶν ἀνορυχθεισῶν τάφρων καὶ κυρίως ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ μὴ εἰσέτι ἀπαλλοτριωθέντος χώρου θέλει εὑρεθῆ ὁ τοῖχος τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ὡς καὶ ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ Ὁρδείου· καθότι ἄλλας εἰσόδους εὔρομεν μίαν μὲν εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ ἑτέραν εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ κτιρίου· (πρβλ. εἰκ. 1).

Ἄλλὰ περὶ τούτου θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ πληροφορήσωμεν κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος, ὅταν σὺν Θεῷ συνεχίσωμεν τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν, ἀπαλλοτριωμένου τοῦ χώρου ἐκεῖ κατεδαφισομένων τῶν μικρῶν οἰκιῶν.

† Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ (1929)

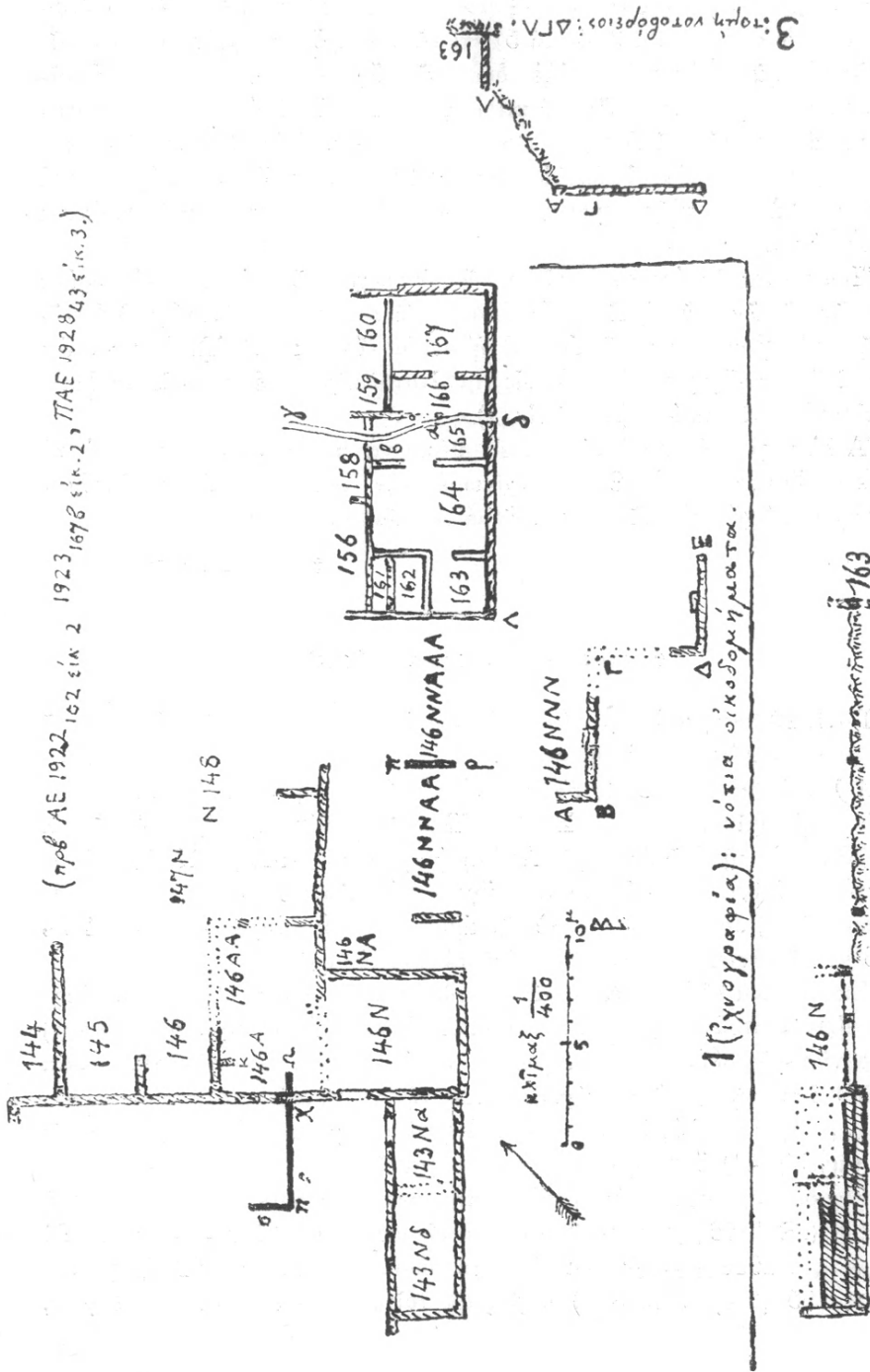
Τῷ 1929 σκαφικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ χειμάρρου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς.

Α') ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς. Ἐπανελήφθη ἡ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου σκαφή ἡ βορρᾶθεν τῆς εἰς Σκάλαν Ὁρωποῦ μελλούσης ἄγειν ἀμαξιτοῦ. Ἐνταῦθα πρὸς τῇ ὁδῷ ἐν ἀγρῷ Λούπη (πρβ. ΠΑΕ 1924₁₀₁ 1925₃₅) ἀποκαλύπτονται λείψανα οἰκοδομήματος, ἦγονν δύο χῶροι ὀριζόμενοι ὑπὸ νοτοβορείου τοίχου, ὅστις φέρεται ἀπὸ τῆς ἀμαξιτοῦ πρὸς βορρᾶν εἰς μῆκος 4 60, μεθ' ὃ ἐπικάμπτεται πρὸς τε ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμάς.

Ἐκ τοῦ ἀνατολόθεν τῆς στοᾶς καὶ τῶν θερμῶν ἀγροῦ Παπαγγελῆ ἐκομίσθη εἰς τὴν στοὰν μέγα μάρμαρον, ὅπερ τὸ πάλαι ἦν ἐπίθημα (ἀνατολικόν) τοῦ θρόνιου τῆς βορροδυσμικῆς γωνίας τοῦ ἀνατολικοῦ δωματίου τῆς στοᾶς.

Β') ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς. Ἐν τῷ χειμερινῷ καταγωγίφ (ΠΑΕ 1917₂₃₉ εἰκ. 1) ἀπεκαλύφθησαν τὰ τῶν ἀνατολικῶν μετακιονίων τῆς δισκελοῦς στοᾶς (ἀρ. 38-41), ἔνθα ἡ ἐπίχσις πάνυ βαθεῖα.

Ἐν δὲ τοῖς δυσμικοῖς νοτόθεν τῆς ἀνατολοδυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ 144-138 (ΑΕ 1922₁₀₂) ἀνεκαθάρθη τὸ οἰκοδόμημα 146 Α-146 ΑΑ (ΑΕ 1922₁₀₂ εἰκ. 2 1928₄₃ εἰκ. 3)· ἔχει δὲ τοῦτο ἐσωτερικὸν μῆκος 5 22 (βορρονότιον) × 8 95 (δυσμανατολικόν)· ὁ βόρειος τοῖχος συνέκειτο ἐκ δύο δόμων,

Εἰκὼν 1-8: δεξιὰς ὄψεως οἰκοδομήματα.

ὧν ὁ μὲν κάτω ἦν πώρου (πλ. 065), ὁ δὲ ἄνω (πλ. 045) ἀσβεστολίθου· ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου εἶχε θύρωμα πλ. \pm 090· παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον ἠϋρέθη μεγάλη πλάξ ἀσβεστολίθου 160×081 , πάχ. 057 δίχα τεθραυμένη (ἄδηλον εἰ ἦν ὁδοῦ)· πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ κατὰ τὸ μέσον τοῦ χώρου ἠϋρέθησαν λείψανα τοίχου, ἴσως μεσοτοίχου. Πρὸς τῷ βορείῳ τοίχῳ τοῦ 146 A ἴδρυνται βάσις πώρου (K), 105 (BN) \times 052 (ΔA), ὕψ. 065, ἐφ' ἧς τετράγωνος πῶρος 062 (BN) \times 049 (ΔA), ὕψ. 079· νοτιόθεν ταύτης ἀπεκαλύφθη συνέχεια (Ω) τοῦ τοίχου, ὅστις ἐρχόμενος ἐκ βορρᾶ νοτιόθεν τῆς ὁδοῦ 85 κάμπτεται ἐν 142^{Av} πρὸς ἀνατολάς· ἐν Ω λήγει εἰς μέγαν πῶρον (μῆκος δυσμανατολικὸν 120, πλ. 044, ὕψ. 060). Νοτιόθεν τοῦ 146^A ἀπεκαλύφθη τὸ τετράγωνον οἰκοδόμημα 146^N. Ἐχει δὲ τοῦτο ἐσωτερικὸν μῆκος βορρονότιον μὲν 667, δυσμανατολικὸν δὲ 580' τὸ 146^N ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου εἶχεν ἴσως δύο θύρας μονοθύρους (πλ. 094), σφίζεται δὲ κατὰ χώραν μὲν πλάξ ἐστηκυῖα ὡς παραστάς τοῦ βορείου θυρώματος, ἀνατολόθεν δὲ τῆς εἰκαζομένης θέσεως τῆς νοτίου θύρας ὁδὸς μονοφύλλου θυρώματος. Δυσμύθεν τοῦ 146^N χῶρος μακρὸς (δυσμανατολικὸν μῆκος 1118), διηρημένος διὰ πλίνθων, ὡς εἰκάσαι, ὧμῶν εἰς δύο χώρους, δυσμικὸν (143^{Nb}) καὶ ἀνατολικὸν (143^{Na}), μετ' ἰδίων θυρωμάτων ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου. Ἐνταῦθα ἠϋρέθησαν κονιάματος ἀποτμήματα, ἐρυθρῶς καὶ φαιῶς καὶ θαψίνως ἐπικεχρωσμένα. Ὁ νότιος τοίχος τῶν δύο χώρων τούτων ἦν ἀντηρῖς τῶν ἐκ νότου διὰ φάραγγος καταρρεόντων ὑδάτων, πάνυ βαθέως τεθεμελιωμένος· ἐν τῷ δυσμικῷ τοίχῳ τοῦ 143^{Nb} σφίζονται τὸ μέρος ἕξ δόμοι, συνδεόμενοι φορημδὸν καὶ παρὰ μῆκος πρὸς τοὺς τοῦ νοτίου τοίχου, ἦγουν ὁ μὲν 1^{ος} (κατώτατος) καὶ ὁ 3^{ος} καὶ ὁ 5^{ος} δόμος τοῦ νοτίου τοίχου ἐξικνοῦντο μέχρι τῆς ἀνατολικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀντιστοίχου δόμου τοῦ δυσμικοῦ τοίχου, ὁ δὲ 2^{ος} καὶ 4^{ος} καὶ ὁ 6^{ος} δόμος τοῦ νοτίου τοίχου εἰσεχώρουν μέχρι τῆς δυσμικῆς ἐπιφανείας τοῦ δυσμικοῦ τοίχου (πρβ. ἐν τῷ χώρῳ 163 τὴν σύνδεσιν τοῦ νοτίου τοίχου [= τῆς ἀντηρίδος] πρὸς τὸν δυσμικὸν τοῖχον, ΠΑΕ 1928₄₄).

Δυσμύθεν τοῦ συγκροτήματος 163 - 167 ἠϋρηται στενὸς νοτοβόρειος τοῖχος (πλ. 040, μῆκ. 280)· δυσμύθεν δὲ τούτου διῆκεν ἡ ἐκ τοῦ νοτίου ὄρους ὁδός, ἣτις ἐπικαμπτομένη ἦγε διὰ τῶν χώρων 147^N καὶ 147 εἰς τὴν ὁδὸν 138 καὶ ἐντεῦθεν διὰ τῆς ὁδοῦ 108 καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ χειμάρρου γεφύρας εἰς τὰ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

Ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου, ἦγουν τῆς μακρᾶς ἀντηρίδος, τοῦ εἰρημένου συντάγματος 163 - 167 ἀνεφώγετο δίοδος (πλ. 089 - 099) πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ὀμβρίων ὑδάτων· ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ χώρῳ 165 ἠϋρηται ὀχετὸς ἐκ τμημάτων πῶρων ὑποκοίλων, κρυπτός, ὅστις καθ' ἃ ἐν ΑΕ 1922₁₀₅ εἴρηται, φέρεται πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν ὁδὸν 138 (πρβ. ΠΑΕ 1928₄₅).

Νοτιόθεν τοῦ συντάγματος 163 - 167 πέντε που μέτρ. ὑπερθεν ἐπὶ ὄχθου

τῆς κλειτύος τοῦ νοτίου ὄρους ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ΑΒΓΔΕ, οὗ ὁ βόρειος τοίχος φέρει θύρωμα ἀνοιγόμενον πρὸς βορρᾶν. Ἐν τῷ κτίσματι τούτῳ ἠδρέθησαν λίγδου ἀποκόμματα δύο λύχνου καὶ σκύφων καὶ πλησίον, ἐν προτέρας ἐτείας σκαφεῖα, πολλῶν πωμάτων ἀγγείων ἀποτμήματα, ἐξ ὧν εἰκαστὸν ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε κεραμεῖον.

Ἐν τῇ ἀνατολικῇ πομπικῇ ὁδῷ 138 (ΑΕ 1922¹⁰² εἰκ. 2) ἀνεκαθάρθησαν τὰ παρὰ τὸ οἰκοδόμημα 137^β καὶ ἀνατολόθεν τούτου, ἀνεφάνησαν δ' εὐκρινέστερον τὰ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκ τῶν βορρανατολικῶν καμπύλως φερομένης ὁδοῦ 138· ἐνταῦθα ἡ ὁδὸς φαίνεται ἠῤυρσμένη ἀποκοπέντων τοίχων τινῶν τῶν βορρᾶθεν κειμένων οἰκοδομημάτων. Ἐκ τῆς ὁδοῦ 138 δύο μὲν ὁδοὶ ἔφερον πρὸς νότον, ἄλλη δὲ καθῆκεν ἐπὶ τὸν χεῖμαρρον.

Νοτόθεν τῶν πρὸς νότον φερουσῶν δύο ὁδῶν ἐκτείνεται σῦριγξ ἐν τῷ βράχῳ ὄρωρυγμένη, ἔχουσα μῆκος ἀνατολοδυσμικὸν 18 μέτρων, πλάτος ± 100 , ὕψος 150, καὶ φέρουσα δεξαμενὴν, ἧς μῆκος δυσμανατολικὸν μὲν 160, νοτοβόρειον δὲ 235, βάθος δὲ 200, κατὰ δὲ τὰ ἀνατολικά τῆς σύριγγος ὑπάρχει τοίχος βορρονότιος· ἔξωθεν δέ, ἡγουν βορρᾶθεν τοῦ ἀνατολικοῦ στομίου τῆς σύριγγος, 190 ἀπαντικρὺ αὐτοῦ, ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ δυσμανατολικοῦ τοίχου τριῶν χώρων, 080 δυσμόθεν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ ἀνατολικοῦ χώρου ἴδρυται θύριον ὕψους 098, (δίοδος 045 [ἄνω] — 050 [κάτω]), οὗ ἡ μὲν ἀνατολικὴ παραστάς σύγκειται ἐκ δύο ἐπαλλήλων λίθων, ἡ δὲ δυσμικὴ ἐξ ἑνὸς (πλ. 026, πᾶχ. 040), τὸ δὲ ὑπέρθυρον (δίχα τετρασμένον) ἔχει μῆκος 063, ὕψος 021.

Νομίσματα ἠδρέθησαν 20 χαλκᾶ (Βοιωτῶν κλπ.), ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσεῖῳ.

+ Β. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

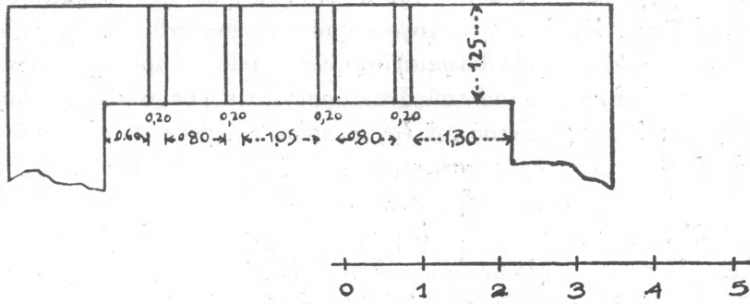
3. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΘΗΒΩΝ

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφὴ ἐν τῷ Καδμείῳ, ἂν ἐξαιρέσωμεν γενικὴν τινα διευθέτησιν καὶ μετατόπισιν καὶ ἀποκομιδὴν χωμάτων, ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ συμπήκτου ἐκ τοιχογραφημάτων καὶ ἀσβέστου δαπέδου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἴχομεν ἐν μέρει εἰσδύσει πρὸ τοῦ 1910 καὶ ἐξηγάγομεν καλλιτέχνα τοιχογραφήματα, ἅτινα ἐπέτρεψαν ἡμῖν τὴν ἔγχρωμον ἀνασύστασιν τῆς γυναικός, ἧς ἡ εἰκὼν εἶνε ἀνηρητημένη ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ τμήματι τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ἧς ἐγὼ μόνον φωτογραφικὸν μεταλλογράφημα ἠδυνήθην νὰ δημοσιεύσω (πρβλ. τὰ ἐμὰ Θηβαϊκὰ = Ἀρχ. Δελτ. 1917 σ. 339). Ἦδη συνελέχθησαν πάντα τὰ ὑπόλοιπα τοιχογραφήματα, ἐξ ὧν πολλὰ δεικνύουσι μέρη ἀνθρωπίνων σωμάτων μετὰ περιδεραιῶν ἢ ψελίων, πάντα δ' εἶνε ἀξιοσπού-

δαστα διὰ τὸν γενικὸν διάκοσμον τοῦ ἀνακτόρου ἢ καὶ ἑνὸς δωματίου, ἂν εἰς ἓν μόνον ἀνήκον. Μετὰ τῶν τοιχογραφημάτων συνελέχθη καὶ μέγα πλῆθος ἀγγείων τεθραυσμένων (δύο ἀκέραια) ἀτριβῶν ἀγράφων προερχομένων ἐκ τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἀνακτόρου ὥστε ἡ ἐπισκευὴ τοῦ δωματίου τούτου ἐγένετο λειτουργοῦντος τοῦ ἐργαστηρίου καὶ βεβαίως οὐχὶ πολὺν χρόνον πρὸ τῆς διὰ τοῦ πυρὸς καταστροφῆς τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Μόνον μικρὸν στρῶμα γῆς βαθύτατα ἦτο παλαιότερον, προϋπήρχε δηλ. τῆς ἐπισκευῆς, ἐπ' αὐτοῦ δὲ εἶνε θεμελιωμένον τὸ μικρὸν τοιχάριον, τὸ ὁποῖον σημεῖω διὰ γράμματος Ξ εἰς τὸ σχέδιον Ἀρχ. Ἐφημ. 1909 σ. 68 (πρέπει νὰ δηλωθῇ ἐκεῖ τοῦτο διὰ μιᾶς γραμμῆς, οὐχὶ διὰ δύο, ὡς δηλοῦται). Τὸ τοιχάριον τοῦτο σφύζεται εἰς ὕψ. καὶ πλ 0.45 καὶ φαίνεται, ὅτι ἦτο ὁ νότιος τοῖχος τοῦ δωματίου πρὸ τῆς ἐπισκευῆς, τμηθεὶς κατὰ μῆκος ὅτε ἐπεσκευάσθη τὸ δωμάτιον εὐρυνθὲν κατὰ 0.45 πρὸς νότον. Ὑπὸ τὸ τοιχάριον τὰ χῶματα ἐνεῖχον ὄστρακα μινύεια καὶ τινα μυκηναϊκὰ γραπτὰ καλὰ παλαιότερας περιόδου (ΥΜΙΙ). Μέχρι ἀποστάσεως 1.75 ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ δωματίου ὁ βράχος εἶνε ὑψηλότερος κατὰ 0.45 τοῦ λοιποῦ δαπέδου τοῦ δωματίου· ὁ ὄχθος δὲ οὗτος εὐρέθη καὶ πρὸς βορρᾶν εἰς τοὺς δύο δυσμανατολικούς διαδρόμους ἀποκλίνων βαθμιαίως ἀπὸ τοῦ δυτ. τοίχου τοῦ ἀνακτόρου καὶ εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ μεγάρου ἐν προσεκβολῇ εὐθείᾳ καὶ πρὸς νότον εἰς τὸ γειτονικὸν δωμάτιον, ἔνθα ἐπλάνησεν ἡμᾶς παραλληλιζόμενος πρὸς τὸν ἐκεῖ νοτιῶς γείτονα τοῖχον καὶ ἐξελάβομεν τὴν βάθυνσιν ὡς ὑδραγωγεῖον (Πρακτικά 1928, 33 εἰκ. 1), ὅπερ διωρθώθη ἤδη ἐν ΑΕ 1930 σ. 31. Ὁ ὄχθος οὗτος πρὸς βορρᾶν μὲν ἔχει τὸ αὐτὸ ὕψος ἢ καὶ τι πλεον, πρὸς νότον δὲ ταπεινοῦται, ἐπειδὴ ὁ ὄλος λοφίσκος, ἐφ' οὗ τὸ Κάδμειον, ταπεινοῦται πρὸς νότον. Ὁ ὄχθος ἐν τῷ δωματίῳ τῶν τοιχογραφημάτων τέμνεται ὑπὸ τοῦ ἰσοῦψους τοιχαρίου Ξ.

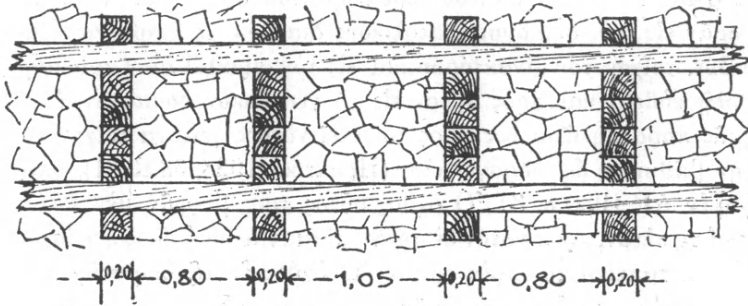
Ἐρευνήσαμεν προσέτι περισσότερον τὸ πρόβλημα τῆς ξυλοδεσίας τῶν τοίχων: Ὁ βόρειος τοῖχος τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων ἔδειξε τέσσαρας σειρὰς ἐνδέσμων δοκῶν καθημένων εἰς τὸ ὕψος 0.45 ἀπὸ τοῦ βαθύτερου δαπέδου τοῦ δωματίου, ἦτοι εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὄχθου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ σύμπηκτον δάπεδον τῆς ἐπισκευῆς τοῦ δωματίου ἦτο εἰς ὕψος ἀπὸ μὲν τοῦ ταπεινοῦ μέρους τοῦ βράχου 1 μ. ἀπὸ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὄχθου περίπου 0.50, συνάγεται, ὅτι οἱ ἐνδεσμοὶ ἐκεῖνοι, ἂν εἶχον πάχος ὅσον καὶ πλάτος, ἦτοι 0.20, θὰ ἠύρισκοντο 0.35 ὑπὸ τὸ δάπεδον τῆς ἐπισκευῆς ἐντὸς τοῦ δωματίου, θὰ ἐφαίνοντο δὲ καθήμενοι εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου τοῦ πρὸς βορρᾶν διαδρόμου, ἦτις ἐπιφάνεια ἦτο ἐν τῇ προσεκβολῇ τοῦ ὄχθου τοῦ βράχου, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ δωματίου, ὑψώθη τὸ δάπεδον ἐνταῦθα διὰ τῆς σωρεύσεως τῶν τε τοιχογραφημάτων καὶ τῶν ἀγγείων καὶ χωμάτων ὑπὸ τὸ σύμπηκτον ἐπίστρωμα (δρα εἰκ. 1 καὶ 2).

Οἱ ἐνδεσμοὶ τοῦ βορείου τοίχου ἦσαν ἐπάλληλοι καὶ διαμπερεῖς, ὅτε

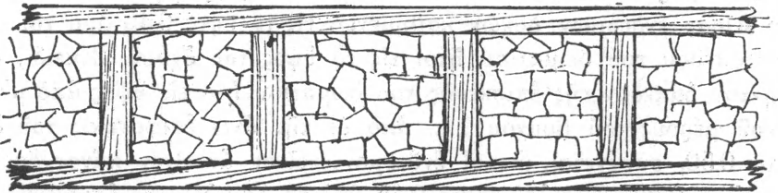

Εἰκ. 1. Σχηματικὴ κάτοψις τοῦ βορείου τοίχου τοῦ δωματίου Ν. τοῦ Καδμείου (Ἀρχ. Ἐφημ. 1930 σ. 31, ἔνθα σημειοῦται ἡ θέσις μιᾶς ἐμβατικῆς δοκοῦ παρανοηθείσης ἄλλοτε).

ΠΡΟΣΟΨΙΣ

ΚΑΤΟΨΙΣ

Εἰκ. 2. Πῶς φανταζόμεθα τὴν κτίσιν τοῦ βορείου τοίχου τοῦ αὐτοῦ δωματίου Ν (πρβλ. εἰκ. 1).

δ' ἐκάησαν, ἐν τοῖς κενωθεῖσι διὰ τοῦ πυρὸς χώροις αὐτῶν συνεχύθησαν συμπεσόντες λίθοι καὶ χῶματα κεκαυμένα καὶ ἀγγεῖα καὶ μολύβδου χύματα ἢ ἐλάσματα. Οἱ ἔνδεσμοι θὰ συνεδέοντο, νομίζω, πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐπάλληλοι κατὰ τινα τρόπον, ἀλλὰ καὶ διὰ ὀριζοντίων θράνων εἰς διάφορα ὕψη διηκόντων. Πῶς ὅμως οἱ θράνοι συνεδέοντο μετὰ τῶν ἐνδέσμων καὶ πῶς οὗτοι πρὸς ἀλλήλους (ἦλοι δὲν εὐρέθησαν), ἀγνοῶ ἀκόμη. Εἷς τινὰς γωνίας τοῦ οἰκοδομήματος ὑπῆρχον ἔνδεσμοι διαγωνίως, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς γωνίας οἱ ἔνδεσμοι ἦσαν παράλληλοι πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συναντωμένων τοίχων.

Εἷς τὸν νότιον τοῖχον τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων ἀπέναντι τῶν δυτικωτάτων ἐνδέσμων τοῦ βορείου τοίχου ἦσαν ἀντίστοιχοι ἔνδεσμοι, ὧν ἡ θέσις ἠρευνήθη εἰς ὕψος 0.75. Περαιτέρω δὲν ἠρευνήσαμεν, κατελίπομεν δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἢ ζητήματα ἀνερευνήτα, ἵνα ὀριμάσωσιν ἐν τῷ μεταξὺ σκέψεις τινὲς περὶ τῶν δυνατῶν προσδοκιῶν.

Τὰ εὐρεθέντα ὄστρακα ἀγράφων ἀγγείων ὑπὸ τὸ σύμπηκτον ἐπίστρωμα, περιμένουσι καθαρισμὸν καὶ συγκόλλησιν. Τὰ τοιχογραφήματα καθαρίζονται καὶ παραβαλλόμενα πρὸς τὰ παλαιότερον εὐρεθέντα, μεθ' ὧν ἀποτελοῦν ἐν σύνολον, συγκολλῶνται ὑπὸ τῆς καλλιτέχνιδος ζωγράφου δεσποινίδος Bertel Schwitzer, ἣτις θὰ ἀντιγράψῃ τὰ ἀξιολογώτερα.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

4. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Κατὰ τὸ 1929 ἀνέσκαψα πρῶτον τὴν βασιλικὴν Β, τὴν κειμένην παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Βόλου - Ἀλμυροῦ καὶ κάτωθεν τῆς Ν πλευρᾶς τοῦ λόφου τῆς Πυράσου, καὶ δευτέρον ἐνήργησα δοκιμαστικὴν ἔρευναν καὶ ἀνασκαφὴν μικροῦ τμήματος ἑτέρου μεγάλου κτίσματος εἰς τὸ ἀπαλλοτριωθὲν γήπεδον Ζορμπᾶ.

Διὰ τῶν πρώτων ἀνασκαφῶν ἦλθεν εἰς φῶς ὀλόκληρος ἡ δευτέρα χριστιανικὴ Βασιλικὴ τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν ἐκκαθαρισθεῖσα σχεδὸν τελείως ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχωματώσεως. Τῆς βασιλικῆς Β, ἥς μικρὸν τμήμα τοῦ ἱεροῦ βήματος εἶχον πέρυσι ἀποκαλύψει, ἀνευρέθησαν τὰ θεμέλια εἰς ὕψος 1.50 μ. κατὰ τὴν Β πλευράν, ἐνῶ κατὰ τὴν Ν. διασφύζονται ἐλάχιστα τμήματα ὕψους μόλις 0.50 μ.

Ἡ συστηματικὴ ἔρευνα τῆς βασιλικῆς ταύτης ἔφερεν εἰς φῶς παλαιοχριστιανικὸν κτίσμα ὑψίστης σημασίας οὐ μόνον ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἐπόψεως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λειτουργικῆς, ἥτοι κτίσμα ἐρμηνεύον κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον τὴν μορφήν τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἀπὸ τοῦ θριάμβου τοῦ χριστιανισμοῦ.

Περιγραφή τῆς ἀνευρεθείσης βασιλικῆς.

Ἡ ἀνασκαφεῖσα βασιλική (ὄλικου μήκους 40 μ. καὶ πλάτους 17.55 μ.) εἶναι ὁμοίου ρυθμοῦ πρὸς τὴν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀποκαλυφθεῖσαν πρὸ τῆς Ἀγορᾶς Ν. Ἀγχιάλου βασιλικὴν Α, ἣτοι ἔχει ἑλληνιστικὸν τύπον, διαιρεῖται δὲ ἐσωτερικῶς διὰ δύο κιονοστοιχιῶν (ἔξ 8 κιόνων εἰς ἐκάστην) εἰς τρία κλίτη· δυτικῶς τοῦ κυρίως ναοῦ ὑπάρχουσιν ὁμοίως: νάρθηξ, αἶθριον καὶ προῦλον, κατὰ δὲ τὴν Ν καὶ Α πλευρὰν προσκτίσματα.

Ἄν καὶ ἔχει ἐν τούτοις τὸν αὐτὸν ρυθμὸν πρὸς τὴν πρώτην βασιλικὴν, εἰς τὰς λεπτομερείας οὐσιωδῶς διαφέρει καὶ εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ἀρχαιολογικὴ τῆς ἀξία.

α'. Προῦλον. Δυτικῶς καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ ἐκτείνεται εἰς σχῆμα προῦλου στενὸν καὶ ἐπίμηκες κτίσμα (17.50×4.10 μ.), διαιρούμενον εἰς τρία μέρη, ἔξ ὧν τὸ ἀριστερὸν σχηματίζει μεγάλην αἶθουσαν (10.10×4.10 μ.), εἰς ἣν ὀδηγεῖ ἐκ τῶν ἔξω πυλῶν δεξιὰ τῆς αἰθούσης ταύτης θύρα, ἣς ἀνευρέθη τὸ κατώφλιον, ὀδηγεῖ εἰς ἑτέραν αἶθουσαν, διαιρουμένην δι' ἐνισχυτικοῦ τόξου εἰς εἶδος τι διαδρόμου καὶ μικρὸν διαμέρισμα, εἰς τὸ Ν ἄκρον τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη 0.50 μ. κάτωθεν τοῦ μαρμαροστρώτου δαπέδου ἡ ἀρχὴ ὀχετοῦ καὶ τμήματα μαρμαρίνης λεκάνης ἐχούσης πιθανώτατα τὸ σχῆμα σταυροῦ. Ὀλόκληρος ὁ χῶρος ἔχει ἐπενδεδυμένους τοὺς τοίχους δι' ὀρθομαρμαρώσεως πρόκειται δὲ ἴσως περὶ κατηχουμενείου καὶ βαπτιστηρίου.

β'. Αἶθριον. Ἀπὸ τοῦ προῦλου τούτου δύο εἴσοδοι, ἐκατέρωθεν τῆς μεσαίας θύρας αὐτοῦ ἀνοιγόμεναι, ὀδηγοῦσιν εἰς τὸ αἶθριον τοῦ ναοῦ. Τοῦτο συνίσταται ἐκ τριῶν στοῶν καὶ εἶναι μικροτέρων διαστάσεων (8 μ. μήκους) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς αἶθριον τῆς ἀνασκαφείσης κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη βασιλικῆς Α (22.50 μ.), ἔχει δὲ προέκτασιν κατὰ τὴν Ν πλευρὰν — εἶδος τι προῦλου τοῦ αἰθρίου — ὅπερ σχηματίζεται διὰ τριῶν κιόνων, ὧν ἀνευρέθησαν αἱ ἰωνίζουσαι βάσεις. Τὸ αἶθριον ἔχει πρὸς Α τῆς μέσης στοᾶς φρέαρ, οὗτινος διεσώθη τὸ μαρμαρίνον στόμιον, ἔναντι δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Δ πλευρᾶς ἀνεφάνη ἡ θέσις μεγάλης λάρνακος σχηματιζομένης μεταξὺ δύο κτιστῶν προεξοχῶν — παρὰ τὰς παραστάδας τῆς κεντρικῆς στοᾶς εὐρισκομένων — καὶ περικλειομένης διὰ θωρακίων μεταξὺ κιονίσκων, ὡς δεκνύουσιν αἱ βαθεῖαι ἐγκοπαὶ καὶ αἱ διακόπτουσαι αὐτὰς τετραγωνικαὶ βάσεις τῶν κιονίσκων τούτων ἐπὶ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν ἱκανοῦ πάχους. Πρόκειται πιθανώτατα περὶ φιάλης τοῦ ναοῦ, ἀνευρέθη δὲ καὶ ὁ ὀχετός, δι' οὗ εἰσήγετο τὸ ὕδωρ. Εἰς τὸ ΝΑ ἄκρον τῆς ἀριστερᾶς στοᾶς τοῦ αἰθρίου καὶ παρὰ τὴν λάρνακα ταύτην ἀνευρέθη ἀνεστραμμένη ἰωνίζουσα βᾶσις μετὰ τεσσάρων γομφώσεων, δηλωτικῶν ὑπάρξεως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο εἶδους τινὸς τετρασκελοῦς λυχνίας.

Ἡ ἀριστερὰ αὐτῆ στοὰ τοῦ αἰθρίου ἔχει ἰδίαν εἴσοδον, ἥτοι δίλοβον ἀνοιγμα, χωριζόμενον διὰ κίονος, οὔτινος ἢ βάσις εὐρίσκεται κατὰ χώραν. Εἰς τὸ ἀριστερὸν τμήμα τοῦ ἀνοίγματος τούτου ἀνευρέθη κατώφλιον ἐπεστρωμένον διὰ μεγάλων πλίνθων, αἵτινες μάλιστα μαρτυροῦσι μεταγενεστέραν ἐπισκευήν, καθόσον καλύπτουσι τὰς βάσεις τῆς ἀριστερᾶς κιονοστοιχίας. Τῆς ἐπισκευῆς ταύτης μαρτύριον ἴσως εἶναι ἡ προγενεστέρως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφή: «'Επὶ 'Ελπίδιου τοῦ ἀγιοτάτου ἐπισκόπου Στέφανος ὁ ἐλάχιστος διάκονος ὑπὲρ εὐχῆς». Τὸν ἐπίσκοπον 'Ελπίδιον γνωρίζομεν ἐκ τῶν πηγῶν ὡς ἀκμάσαντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην πρέπει ν' ἀποδοθῶσι καὶ αἱ παρατηρούμεναι ἐν τῷ ναῷ ἐπισκευαί.

γ'. *Νάρθηξ*. Ἀπὸ τοῦ Αἰθρίου δύο πύλαι ὀδηγοῦσιν εἰς τὸν νάρθηκα δεξιὰ τοῦ ὁποίου ἀνοίγεται θύρα, ἄγουσα εἰς τετράγωνον διαμέρισμα, ἔχον τὸ πλάτος τῆς προεκτάσεως ἢ τοῦ προπύλου τοῦ αἰθρίου, ἐπεστρωμένον δὲ διὰ μεγάλων πλίνθων ὁμοίων πρὸς τὴν στρῶσιν τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ στοᾶς.

δ'. *Κυριῶς ναός*. Ἀπὸ τοῦ νάρθηκος εἰσέρχεται τις διὰ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ Τριβήλου καὶ δύο ἑκατέρωθεν διλόβων εἰσόδων εἰς τὸν κυριῶς ναόν. Οὗτος ἔχει τὸ σχῆμα τρικλίτου, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐλληνιστικῆς βασιλικῆς, ἐχούσης τὸ μέσον κλίτος διπλάσιον τῶν πλαγίων, ἅτινα ἀνευρέθησαν ἐπεστρωμένα διὰ πλίνθων, ἐνῶ εἰς τὸ μεσαῖον κλίτος διατηροῦνται εἰς ὀλίγα μέρη αἱ μεγάλαι μαρμάρινοι πλάκες τοῦ δαπέδου. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ κλίτους τούτου ἀνεφάνη βάσις, ἥτις θὰ ἠδύνατο ὡς ἡ βάσις ξυλίνου ἄμβωνος νὰ ἐρμηνευθῇ.

Αἱ κιονοστοιχίαι τῆς βασιλικῆς βαίνουσιν ἐπὶ ὑψηλοῦ στυλοβάτου, ὅστις ὑψοῦται 0.50 μ. ἀπὸ τοῦ δαπέδου. Ἐκ τῶν βάσεων τῶν κίωνων διεσώθησαν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς στυλοβάτας τέσσαρες, αἱ δὲ ἄλλαι ἀνευρέθησαν εἰς τεμάχια κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, τοποθετηθεῖσαι μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν εἰς τὰς θέσεις των. Ὅμοίως ἀνευρέθησαν τμήματα κορμῶν καὶ εἰς ἀκέραιος, μήκους 3.70 μ., δύο κιονόκρανα ἰωνίζοντα καὶ τρία ἐπιθήματα, ὧν τὰ δύο ἔχουσιν ἰσοσκελεῖς σταυροὺς ἐντὸς κύκλου καὶ ἑκατέρωθεν φοινικοειδεῖς κλαδίσκους εἰς χαμηλὸν ἀνάγλυφον, εἶναι δὲ ἐκ τῶν ἐπιθημάτων τῶν κιονοστοιχιῶν, ὁ δ' ἕτερος μονόγραμμα ἐντὸς στεφάνου εἰς ὑψηλὸν ἀνάγλυφον καὶ εἶναι ἐκ τῶν ἐπιθημάτων τοῦ τριβήλου. Τμήματα κίωνων καὶ ἐπιθημάτων ὑπερφῶν δὲν ἀνευρέθησαν, φαίνεται δ' ὅτι ἡ βασιλικὴ αὐτὴ ἐστερεῖτο γυναικωνίτου.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρατηρουμένη καταστροφή· αἱ κατὰ χώραν ἀνευρεθεῖσαι βάσεις εἶναι ἀσβεστοποιημέναι, τὰ δὲ τεμάχια ἀνευρέθησαν μελανὰ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς. Ἐκ τῆς ὅλης τέχνης τῆς βασιλικῆς φαίνεται, ὅτι καὶ αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν 5^{ον} μ. Χ. αἰῶνα (ὡς καὶ ἡ βασιλικὴ Α.).

ε'. *Ἱερὸν Βῆμα*. Ὅ,τι ἀναδεικνύει τὸν ναὸν τοῦτον καὶ προσδίδει ἰδιότησον ἀξίαν οὐ μόνον ἀρχαιολογικὴν ἀλλὰ καὶ λειτουργικὴν, εἶναι τὸ ἱερὸν

βῆμα τοῦ ναοῦ, αἱ βάσεις καὶ ἡ διάταξις τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν σχεδὸν ἀνέπαφα. Τὸ ἱερόν βῆμα καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ μέσου κλίτους καὶ διακρίνεται εἰς σολέαν, θρόνους τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἁγίαν τράπεζαν μετὰ τοῦ κιβωρίου. Ἡ διάταξις τούτων ἔχει οὕτως: Ἐγκάρσιος τοῖχος συνδέει τὰ ἄκρα τῆς ἀψίδος, ἔχων ἐν τῷ μέσῳ μεμονωμένον τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον, οὗτινος ἀνευρέθη ἡ κάτω βαθμὶς μετὰ μαρμαροθετημάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς ἀψίδος ἐκτείνονται κάθετοι πρὸς τὸν ἀνωτέρω συμπαγεῖς τοῖχοι, ἔχοντες τέσσαρας βαθμίδας, αἵτινες ὁδηγοῦσιν εἰς ὑψηλὸν βῆθρον, ὅπου προφανῶς ἦσαν οἱ θρόνοι τῶν ἱερέων. Ὁ οὕτως εἰς σχῆμα □ διαμεμορφωμένος χώρος ἔχει ἐν τῷ μέσῳ τὴν ἁγίαν τράπεζαν μετὰ τοῦ κιβωρίου, ὧν ἀνευρέθησαν αἱ βάσεις, ἥτοι μεγάλην μαρμαρινήν πλάκα μετὰ γλυφῶν ἔχουσαν τέσσαρας κιονίσκους ὑποβαστάζοντας τὴν πλάκα τῆς ἁγίας τραπέζης (τμήματα τούτων ἀνευρέθησαν), παρὰ τὰ τέσσαρα δὲ ἄκρα τῆς πλακὸς ταύτης ἀνεφάνησαν αἱ ἰωνίζουσαι μικραὶ βάσεις τοῦ κιβωρίου. Κατὰ τὸ μέσον τῆς πλακὸς ἀνευρέθη ὑπὸ τὴν γῆν τὸ ἐγκαίνιον ἥτοι κτιστὸν σταυροειδὲς κτίσμα βῆθους 0.80 μ. Τέλος ἀπὸ τῶν βῆθρων τῶν θρόνων τῶν ἱερέων ἐκτείνεται ἡ σολέα, ἥτοι κιγκλίδωμα ἔχον βῆθρον, ἐφ' οὗ εἶναι τοποθετημένα θωράκια μεταξὺ τετραγώνων μαρμαρινῶν κιονίσκων, ἀπολήγον δὲ εἰς τὸ μέσον εἰς δύο γλωσσίδας μετὰ γλυφῶν καὶ σχηματίζον ἐν τῷ μέσῳ εἰδὸς τι πυλῶνος διὰ τεσσάρων κίωνων, ὧν οἱ δύο ἐξ ἀτρακίου λίθου καὶ οἱ ἕτεροι δύο ἐκ πορφυροῦ λακωνικοῦ. Σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ὑλικὸν τῆς σολέας, ἥτοι κιονίσκοι καὶ θωράκια ἀνευρέθησαν εἰς συντρίμματα. Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐνέχει ὑψίστην σημασίαν καὶ ἐρμηνεύει πλεῖστα προβλήματα τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς λατρείας, περὶ ὧν θέλω διαλάβει εἰς τὴν προσεχῶς ἐκδιδομένην μελέτην μου ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι.

Ἄξιον ἐπίσης ἀναγραφῆς εἶναι, ὅτι κατὰ μῆκος τῶν πλαγίων κλιτῶν τοῦ ναοῦ ἀνευρέθη βῆθρον πλάτους 0.60 μ. δηλωτικὸν ὑπάρξεως ἐν τῷ ναῷ καθισμάτων τῶν πιστῶν κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας.

ς'. Προσκτίσματα. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς βασιλικῆς ταύτης καὶ παρὰ τὴν Ν αὐτῆς πλευρὰν ἦλθεν εἰς φῶς καὶ σύμπλεγμα κτισμάτων, συνεχομένων πρὸς τὴν τετράγωνον αἴθουσαν τὴν ἐκτεινομένην δεξιὰ τοῦ νάρθηκος. Ἀπὸ τῆς αἰθούσης ταύτης θύρα, ἥς διασφύζεται τὸ μαρμαρινὸν κατώφλιον, ὁδηγεῖ εἰς ἐπίμηκες διαμέρισμα ἀπολήγον νοτίως εἰς ἡμικυκλικὴν ἀψίδα· εἰς τὸ μέσον τοῦ διαμερίσματος τούτου ἀνευρέθησαν θεμέλια δύο συνεχομένων χαμηλῶν πλινθοκτιστῶν κτισμάτων, εἰς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῶν ὁποίων ἀνεφάνη βῆσις μικροῦ κίονος, ὁ κορμὸς τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη. Ὑπάρχουσι προσέτι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τοίχου δύο πλινθόκτιστοι ἐστίαι καὶ παρ' αὐτὰς ὀχετός. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο συνέχεται πρὸς ἕτερον τετράγωνον διαμέρισμα, ἔχον ὁμοίως ὀχετὸν ἐν τῷ μέσῳ καὶ πυλίδα κατὰ τὴν Ν πλευράν, συγκοινωνεῖ δὲ τοῦτο

καὶ μετὰ τοῦ δεξιοῦ κλίτους τοῦ ναοῦ διὰ πύλης. Τέλος ἀνατολικῶς αὐτοῦ ἀνεφάνη ἕτερον χαμηλὸν συμπαγὲς κτίσμα εἰς σχῆμα τραπέζης, ἐρειδόμενον ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ δεξιοῦ κλίτους. Τὸ ὅλον σύμπλεγμα δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐξηγηθῆ εἰμὴ ὡς ἐστία καὶ προθάλαμος, ἔνθα ἐγίνετο ἡ διανομὴ τῶν τροφῶν προφανῶς εἰς τοὺς ἔνδεεις τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Τὸ τελευταῖον κτίσμα εἶναι ὁ τόπος τῆς ἐστιάσεως.

Ἐτερον πρόσκτισμα ἀνεφάνη κατὰ τὴν Α πλευράν· τοῦτο δὲν ἠρηνήθη τελειῶς, φαίνεται ὅμως ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ οἰκῆματος τῶν κληρικῶν, καθόσον συγκοινωνεῖ τοῦτο διὰ πυλίδων, ἐκατέρωθεν τῆς ἀψίδος καὶ κατὰ τὰ πλάγια κλίτη ἀνοιγομένων.

Δευτέρα ἀνασκαφή.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα ἀνέσκαψα τμῆμα ἐτέρου μεγάλου κτίσματος κειμένου ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως καὶ ἐκτεινομένου οὐ μόνον εἰς τὸ ἀπαλλοτριωθὲν ἤδη γήπεδον ἔνθα ἡ οἰκία καὶ αἱ ἀποθήκαι Ι. Ζορμπᾶ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα γήπεδα, ἔνθα αἱ οἰκίαι τῶν Ε. Βόϊνογλου, Π. Ζώτη καὶ Γ. Καροκανίδη, ὡς ἀπέδειξε δοκιμαστικὴ ἔρευνα ἐνεργηθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ εἰς τοὺς περὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνωτέρω ἰδιοκτητῶν κήπους. Εἰς τὸν χώρον τοῦτον ἐπεγράφη δυστυχῶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1908 ὑπὸ τοῦ τότε Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου ἡ οἰκοδομή, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ νῦν ἐπιμελητοῦ Ν. Γιαννοπούλου καὶ τοῦ ἀποθανόντος Γ. Λαμπάκη, οἵτινες κατὰ τὴν θεμελίωσιν οἰκῶν εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶδον τμῆμα μωσαϊκοῦ δαπέδου καὶ τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη· εἴμεθα δὲ οὕτω σήμερον ἠναγκασμένοι νὰ προβαίνωμεν εἰς δαπανηροτάτας ἀπαλλοτριώσεις, ἔτι δὲ νὰ ἀνευρίσκωμεν κατεστραμμένα ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν τὰ θεμέλια τοῦ μνημείου καὶ πολύτιμα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Ἐφέτος ἀνέσκαψα μέρη τῶν κατεδαφισθεισῶν δύο μεγάλων ἀποθηκῶν Ζορμπᾶ, ἀνεῦρον δὲ εἰς τὸ συνδῆον τὰς δύο ἀποθήκας τμῆμα ἀριστερὰ μωσαϊκὸν δάπεδον μετὰ γεωμετρικῶν διακοσμήσεων καλῶς διατηρούμενον καὶ μετὰ περιστυλίου, οὔτινος ἀνευρέθησαν τρεῖς βάσεις. Τοῦτο συνέχεται πρὸς κτίσμα πλινθόκτιστον, βαῖνον πρὸς Α καὶ συγκείμενον ἐκ τριῶν διαμερισμάτων συγκοινωνούντων διὰ θυρῶν. Ἐκ τῶν διαμερισμάτων τούτων τὸ δεξιὰ εὐρισκόμενον ἔχει μωσαϊκὸν δάπεδον μετὰ γεωμετρικῶν σχημάτων πληρουμένων διὰ παραστάσεων ἀγγείων καὶ καρπῶν, κεῖται δὲ ὑψηλότερον τοῦ πρώτου κατὰ 0.60 μ.. Τὰ λοιπὰ διαμερίσματα εἶναι ἐπεστρωμένα διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Προφανῶς εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ αἰθρίου χριστιανικοῦ κτίσματος μεγάλων διαστάσεων, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο καὶ οἱ ἀνερευθέντες κίονες ἐκ γρανίτου καὶ θεσσαλικοῦ πρασίνου λίθου (ὑψ. 3.60 μ.) καὶ τὰ ἀναδιπλούμενα κορινθιάζοντα κιονόκρανα μεγάλης διαμέτρου. Ὅμοίως ἀνευρέθησαν πολλὰ τμήματα θωρα-

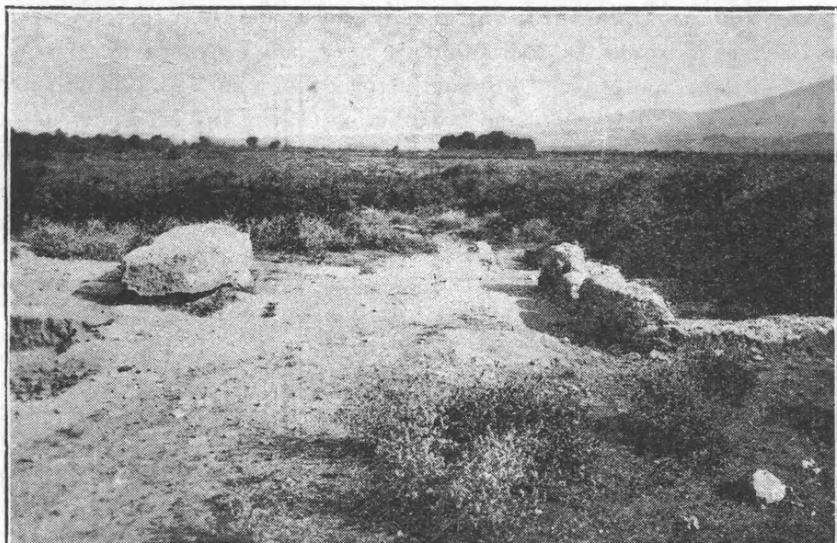
κίων μετὰ μονογραμμάτων ἐντὸς κύκλων καὶ ἕτερα μετὰ ποικίλων διακοσμῆσεων, στύλοι διλόβων παραθύρων, ζεύξεις καὶ τμήματα ὀρθομαρμαρώσεως κλπ. Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι πρόκειται περὶ κτίσματος τῶν περὶ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνων, ὅπερ θὰ ἐρμηνεύσῃ ἢ συνέχισις τῶν ἀνασκαφῶν.

Παρὰ τὸ αἶθριον εἰς τὸ ἄκρον τῆς κιονοστοιχίας καὶ ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ κτίσματος ἀνευρέθη μαρμαρίνη στήλη ὕψους 2 μ. καὶ πλάτους 0.80 μ. πάχους δὲ 0.30 μ. ἔχουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κυρίας ὄψεως τετράγωνον ἐμβάθυνσιν, ἣν περιβάλλει ταινία. Ἡ στήλη αὕτη ἀνευρέθη εἰς τέσσαρα τεμάχια, ἣ βάσις δὲ αὐτῆς εὐρίσκεται κατὰ χώραν. Ἴσως πρόκειται περὶ τῆς θέσεως, ἔνθα ἀνεγράφοντο ἐκάστοτε ὠρισμένα ἀγγελία.

Ἀριστερὰ τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου τοῦ αἵθριου ὑπάρχει ἡμικυλινδρικός παλαιὸς κλίβανος, ἀνευρεθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς ἀποθήκης καὶ ἐρευνηθεὶς πρὸ ἐτῶν ὑπ' ἐμοῦ, περὶ τὸν ὁποῖον συνελέγη μέγα πλῆθος πλακῶν πολυχρῶμων συμπαγῶν καὶ εὐθρίπτων ἐξ ἀκαθαρίστου ὑάλου, ὡς καὶ πλῆθος ψηφίδων ἐκ τῶν συνήθων πρὸς κατασκευὴν μωσαϊκῶν δαπέδων. Ὁ κλίβανος οὗτος ἔχει εἰς ὕψος 0.65 μ. μαρμαρίνην πλάκα, τὸ κάτω δὲ μέρος αὐτοῦ ἔχει σαφῆ ἴχνη καύσεως. Ὁ κλίβανος ἀνευρέθη εἰς τὸ μέσον τετραγώνου διαμερίσματος ἐπεστρωμένου διὰ πλακῶν, οὗτινος διεσώθη τμήμα τοῦ ἀριστεροῦ τοίχου πλάτους 0.70 μ. Ἐντὸς τούτου ἀνευρέθη ἀπελευθερωτικὴ ἐπιγραφὴ ρωμαϊκῶν χρόνων ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας χριστιανικοῦ ἐπιθήματος, ἥτοι ἐπὶ πλακὸς χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ χριστιανῶν. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο μετὰ τοῦ κλιβάνου ἔχει πάντα τὰ γνωρίσματα ἐργαστηρίου μωσαϊκῶν, εἶναι δὲ ἄξιον σπουδῆς δὲν γνωρίζω τοῦλάχιστον παρόμοιον εὔρημα.

Γενικῶς τ' ἀνευρισκόμενα κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην εἶναι σπουδαιότατα, ἣ ἐντελὴς δὲ ἀποκάλυψις τοῦ μνημείου τούτου θὰ ἐρμηνεύσει ἴσως εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ἀστικὴν μορφήν τῆς παλαιοχριστιανικῆς ταύτης πόλεως τῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

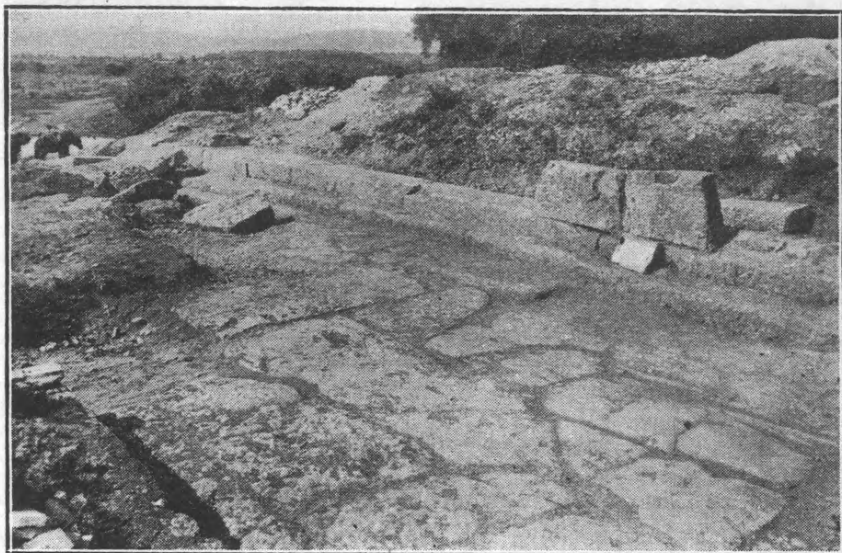
Εἰκ. 1. «Πόρτες» ἢ βορεία Πύλη τοῦ Δίου. Παραστάδες καταπεσοῦσαι καὶ ἀρχὴ τῆς πλακοστρώτου Κεντρικῆς ὁδοῦ (ἐκ ΒΔ πρὸς ΝΑ).

5. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΔΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1928 ἐπιχειρηθεῖσα τὸ πρῶτον ἀνασκαφή εἰς τὸ Δίον τῆς Μακεδονίας, δαπάνη κοινῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ συνεισενεγκόντος καὶ φέτος ὡς πέρυσι τὸ πλεῖστον αὐτῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἐξηκολούθησε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπὸ τῶν μέσων Μαρτίου μέχρι τέλους Ἰουλίου. Εὐθύς δ' ἐν ἀρχῇ ἐξεπονήθη ὑπὸ τοῦ Ταγματάρχου τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ κ. Στέλιου Γιαννακοπούλου τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐργασίαν χωρομετρικὸν σχεδιογράφημα τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τειχῶν τῆς — ταῦτα καθ' ὅλην των σχεδὸν τὴν γραμμὴν καλῶς διακρίνονται — περικλειομένης πόλεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θέσις αὐτῆς σήμερον καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων «τὸ Κάστρο». Κατὰ δὲ τὰ τέλη τῆς ἀνασκαφῆς ἐλήφθησαν ἀρκεταὶ φωτογραφίαι τῶν ἐρευνηθεισῶν θέσεων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν εὐρημάτων ὑπὸ τῶν φωτογράφων Θεσσαλονίκης κ. κ. Λιόντα - Μανρίδου.

Ἡ ἐργασία ἠκολούθησε φέτος τὰ ἴχνη τῶν πέρυσι ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος ἀνακαλυφθεισῶν ὁδῶν, πασῶν εὐθυγράμμων, στρωμένων μὲ πλάκας

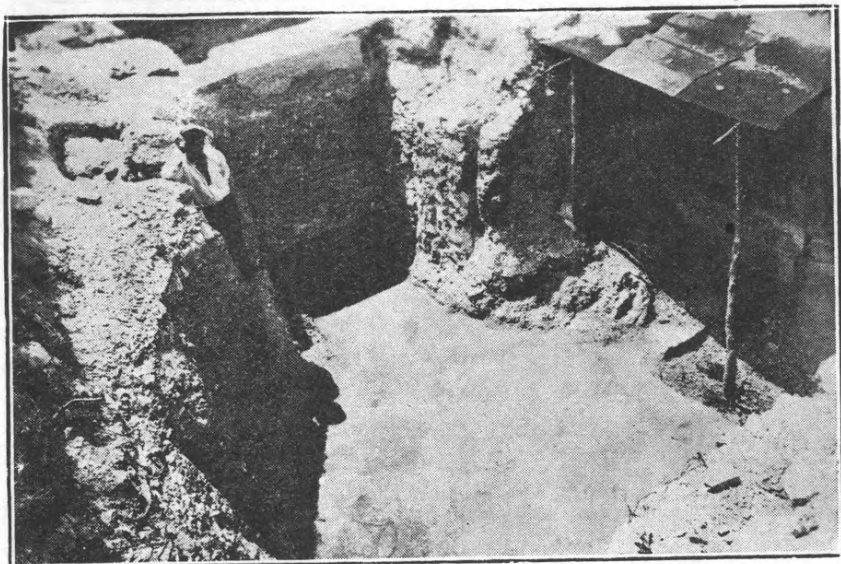
μεγάλας παχείας καὶ τεμνομένων κατ' ὀρθὴν γωνίαν πλάτους τῆς μιᾶς μέν, ἥτις καὶ κατ' ὅλον τὸ μῆκος τὴν μικρὰν πόλιν διασχίζει, μέτρων τεσσαρῶν καὶ τεσσαράκοντα ἑκατοστῶν μέχρι πέντε καὶ ἐξήκοντα ἐν τέλει, τῆς δευτέρας δὲ (τῆς πρὸς ταύτην καθέτου) μέτρων τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα πέντε ἑκατοστῶν, δύο δὲ ἄλλων καθέτων πάλιν πρὸς ταύτην τὴν δευτέραν, μέτρων τριῶν καὶ τριάκοντα ἑκατοστῶν τῆς μιᾶς, δύο τῆς ἄλλης. Ἐνετοπίσθη ὁμως ἡ σκαφή εἰς εὐρύτερον χῶρον πρὸ πάντων ἐκεῖ ὅπου παρατηροῦνται μακρὰ καὶ ζῶναι ἐξογκώσεως τοῦ ἔδαφους, παρακείμενα εἰς τὰς μνησθεῖσας ὁδοὺς καὶ

Εἰκ. 2. Τὸ τελευταῖον τμήμα (NA) τῆς Κεντρικῆς ὁδοῦ πλάτους μ. 5,60.

προδήλως κρύπτουσαι ἑρείπια παλαιῶν οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως. Τὸ ἔδαφος ἐν αὐταῖς σκεπάζεται ὑπὸ πυκνοτάτων φυτῶν καὶ δένδρων, ἀλλ' εἶναι ἀνάμικτον μὲ ἀπειρον πλῆθος οἰκοδομικῶν λειψάνων ἤτοι λίθων, κεράμων, πλίνθων ὀπτῶν (τούβλων) καὶ ἀσβεστοκονιαμάτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, παρέχει δ' ἐξ ἄλλου καὶ ἐνδείξεις περὶ προὔπαρξάντων εἰς τινὰς θέσεις ἐκεῖ πλησίον ἢ ὀλίγον μακρύτερα παλαιότερων κτισμάτων Ἑλληνιστικῶν, τουτέστι τῶν μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων ἢ καὶ παλαιότερων ἴσως αἰῶνων τῆς Μακεδονικῆς Ἱστορίας. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἔδαφος ἅπαν τῆς πόλεως, ὁμαλὸν ἐν γένει καὶ ἀπὸ αἰῶνων πάντως καλλιεργούμενον, ἀποτελεῖ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ Ῥωμαϊκὸν στρώμα. Διότι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ 168 π. Χ. ἡ πόλις ἐδέχθη καὶ Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν, ἡ ὁποία ἰδρυθεῖσα, ὡς τὸ

ἐπὶ νομισμάτων ὄνομά της μαρτυρεῖ (COLONIA JULIA DIENSIS) πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ τοῦ Τιβερίου πιθανῶς (14-37 μ. Χρ.), ἔζησε, ἀκμαία μάλιστα ὡς φαίνεται, καθ' ὅλην τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἐποχὴν τῶν τεσσάρων πρώτων μ. Χ. αἰῶνων. Σπουδαία ὅμως πόλις ὑπῆρξε τὸ Δίον, καθὼς ἐξέθηκα πέρυσι εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1928, καὶ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς κατακτῆσεως αἰῶνας, ἤδη μάλιστα ἀπὸ τοῦ πέμπτου πρὸ Χρ. αἰῶνος, ὅτε ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁ μεγαλοπράγμων Ἀρχέλαος κατὰ τὰ ἔτη 414 ἕως 399 π. Χρ. Τότε τοῦλάχιστον εἶχεν ἐξαιρέτως λαμπρυνθῆ

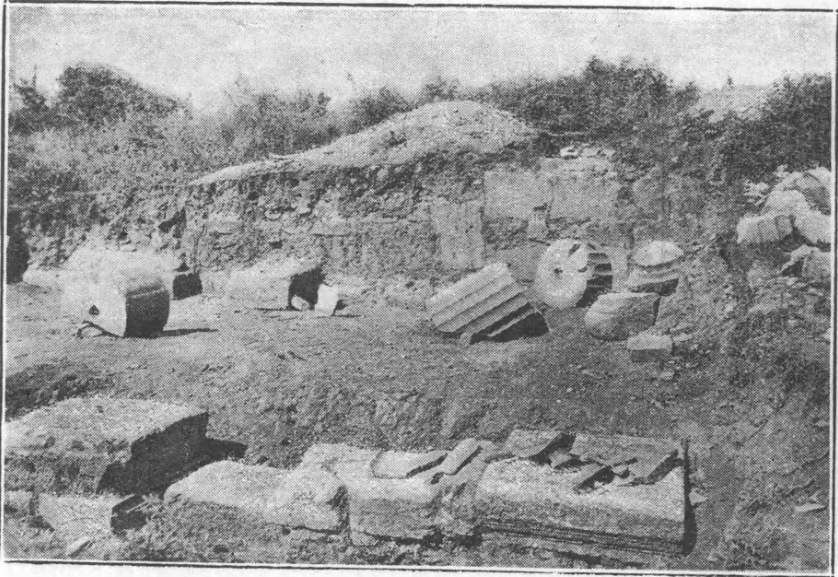

Εἰκ. 3. Τὸ ψηφιδωτὸν τῆς παλαιότερας Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ στέγασμα ζιγίου τοῖχος αὐτῆς (δυτικὸς) ζωγραφιστός. Ἀριστερόθεν τοῦ τοῖχου ὑψηλὰ ἡ βάσις κίονος τοῦ νοτίου κλίτους τῆς Ἐκκλησίας (βασιλικῆς), τῆς διαδεχθείσης ἐκείνην.

διὰ σημαντικοῦ ἱεροῦ τοῦ Διός, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτελοῦντο μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας πανηγύρεις, θυσίαι πάνδημοὶ καὶ ἀγῶνες γυμνικοί, μουσικοὶ καὶ σκηνικοὶ, ἐφάμιλλοι τῶν Ὀλυμπιακῶν. Ὡς δὲ ἡ Ὀλυμπία, οἱ Δελφοί, ἡ Δωδώνη καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τόποι τῆς Νοτίας Ἑλλάδος, ἐκοσμεῖτο καὶ τὸ ἐν Δίῳ ἱερὸν διὰ γυμνασίου ὠσαύτως, στοῶν, σταδίου καὶ θεάτρου— τὸ Στάδιον καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ Θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξάπαντος πρέπει νὰ ἐδίδαξε καὶ ὁ Εὐριπίδης, σώζονται ἔτι— ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων ἀναθημάτων πολυτελῶν, οἷον ἀγαλμάτων τῶν θεῶν καὶ ἀνδριάντων τῶν Βασιλέων, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ χρυσοὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν ἐπὶ Γρανικῷ μάχην

ἀνατεθέντες, ὑπὸ τοῦ Λυσίππου ποιηθέντες. Καὶ ἂν δὲ οὗτοι μετεφέρθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν κοσμοκράτειραν πόλιν ὡς λάφυρον τοῦ Κατακτητοῦ, καθὼς παραδίδεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὅμως κατὰ τὰ ἄλλα ἐπεριποιήθησαν οἱ Κατακτηταὶ τὴν ἱερὰν πόλιν τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸ πρέπον, καθὼς μαρτυροῦν καὶ τὰ ἐρεῖπια αὐτῆς ἔτι.

Εἰς ἓνα σημεῖον λοιπὸν τοῦ μνημονευθέντος χώρου παρακειμένως εἰς μίαν ἐκ τῶν παλαιῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἦδη ἐν ἀρχῇ τῆς ἐρεῦ-

Εἰκ. 4. Σπόνδυλοι καὶ κιονόκρανον ἑλληνιστικῶν χρόνων.

νης κατὰ τὸ 1928 παρατηρήθησαν τὰ λείψανα παλαιοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας σχήματος Βασιλικῆς τοῦ πέμπτου, ὡς ὑποθέτω, αἰῶνος, ἡ σκαφή ἔφερεν εἰς φῶς πέρυσι ὅ,τι ἀρκετὰ ὀπωσθήποτε σώζεται ἔτι ἐξ αὐτῆς, ὥστε νὰ φαίνεται καλῶς τὸ διάγραμμα τῆς. Ἄλλ' ὑπὸ τὸ δάπεδον αὐτῆς, εἰς βάθος μέτρων 2,20 ἀπεκαλύφθη τμήμα ἐνὸς ἄλλου ὠραίου ψηφιδωτοῦ δαπέδου καὶ τοῖχος ὡσαύτως, φέρων ἐπὶ τοῦ κονιάματος διάκοσμον ἐκ ζωγραφιστῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. Πρόκειται ἄρα περὶ οἰκοδομήματος παλαιότερου τῆς Βασιλικῆς, ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου εἰς ἄλλην ἀνασκαφὴν μόνον θὰ εἶναι δυνατόν νὰ διασαφηθῶν. Τῆς Βασιλικῆς τὸ μῆκος εἶναι περὶ τὰ 30 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος περὶ τὰ 20. Σώζονται μονόλιθοι μαρμάρινοι κίονες, ἀκέραιοι ἢ συντετριμμένοι, ἐκ τῶν διαχωριζόντων τὰ κλίτη αὐτῆς. Εἶχε καὶ ἐξαρτήματα ἢ Ἐκκλησία, τὰ

ὅποια δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἐντελῶς ἀκόμη· ὡς φαίνεται δὲ κατεστράφη ποτὲ ἤδη κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Ὁ ἀνατολικὸς τοῖχος ἔχει ἐνφοδομημένους λίθους λαξευτοὺς ὀγκωδεστάτους καὶ τεμάχιον ὠραίου δωρικοῦ κιονοκράνου, ὡς λείψανα ἀναμφιβόλως παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ Ναοῦ εἰς τινὰ πλησίον θέσιν ὑπάρξαντος. Τὰ εὐρεθέντα εἰς τὰ χώματα νομίσματα φθάνουν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλὰ ἐν τοῦλάχιστον εἶναι τοῦ πέμπτου. Ἡ σκαφή ὅμως ἐδῶ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον της· τῶρα εὐρίσκεται μόλις εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν της. Εἶναι δὲ καὶ δύσκολος ἔνεκα τῶν σωρῶν ἀπείρων

Εἰκ. 5. Μαρμαρῖνη κεφαλὴ ἀδριάντος τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεήρου ὑπερφυσικοῦ μεγέθους.

λίθων καὶ τούβλων τῶν ἀναμίκτων μὲ τὰ χώματα, τὰ ὅποια οὔτε ἐξορύσσονται εὐκόλως ἐκ τοσοῦτου βάθους διὰ τὴν μεγάλην ἐπίχωσην, ἀλλὰ πρὸ πάντων δὲν δύνανται νὰ μεταφερθοῦν μακρὰν ἔνεκεν ἐλλείψεως τῶν καταλλήλων μέσων. Τὰ μόνα μας μέσα εἶναι ὡς γνωστὸν τὸ πτύον καὶ τὸ «ζεμπίλι» σήμερον.

Ὅχι μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος, καὶ τὸ χαμηλὸν ὄμαλὸν καλλιεργούμενον ἔδαφος ἔδειξεν ὑπὸ ἐπίχωσην ἀρκετὴν ἐρείπια κτισμάτων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἕνα καλῶς κτισμένον ὄχετόν ὁδοῦ καὶ ἀτάκτως ἐκεῖ ἐρριμένα τεμάχια σαρκοφάγου μὲ γλυπτὰς παραστάσεις, θηρευτικῆς σκη-

νῆς, πιθανῶς τοῦ Καλυδωνίου κάπρου. Ἄλλ' ἐδῶ μόνον μικρὰ δοκιμὴ ἔγινε πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἐδάφους εἰς ἓνα ὠρισμένον σημεῖον καὶ βεβαίωσιν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτόθι ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον ῥωμαϊκῶν λειψάνων.

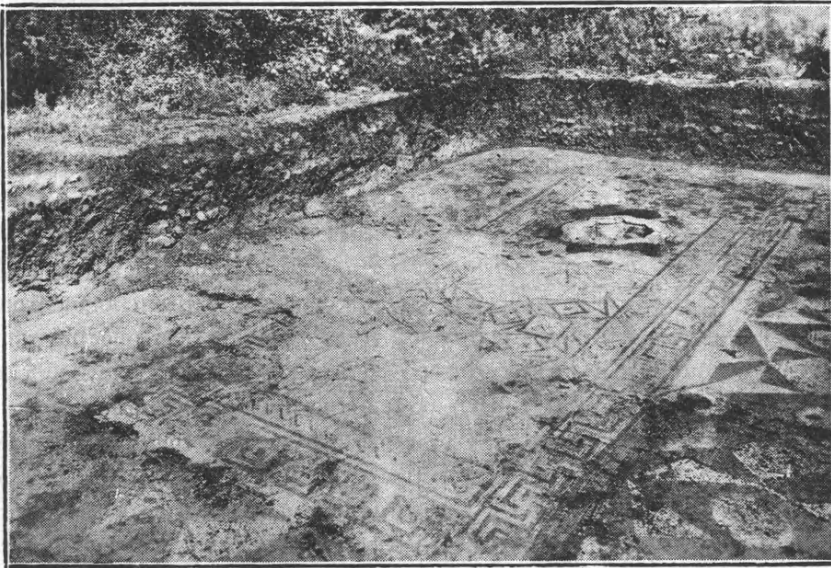
Ὀλόκληρον δὲ κτίσμα καλῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ὡς εὐμέγεθες δωμάτιον μὲ λείψανα τῆς ἰσχυροτάτης του καμάρας, ἀπεκαλύφθη παρὰ τὸ νοτιοδυτικὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως. Οἱ λίθοι τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος τούτου εἶναι ὀγκωδέστατοι λαξευτοί. Ὡς φαίνεται τὸ οἰκοδόμημα ἀνήκεν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως, τοῦ ὁποίου τὰ ἴχνη ἠδυνήθησαν νὰ παρακολουθήσω εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔξωθεν τοῦ τεύχους μέχρι τινός. Ἐβaine πιθανῶς πρὸς τὸ δύο χιλιόμετρα ἀπέχον ἄφθονον ποτάμιον, σήμερον Οὐρλιᾶς καλούμενον, ὅπερ ἐκ μεγάλης χαράδρας τοῦ Ὀλύμπου καταρρέον αὐθις κατόπιν καταδύεται εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ἐμφανισθῇ ἐκ νέου παρὰ τὸ ΒΑ τεῖχος τῆς πόλεως, καὶ ἔτι μᾶλλον βορείως αὐτῆς παρὰ τὸ χωρίον Καρίτσα σχηματίζον τὸν πολλαχῶς μαρτυρούμενον ποταμὸν τοῦ Δίου Βαφύραν, ναυσίπορον ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Εἰς τὸ δεύτερον σημεῖον τῆς ἐργασίας, ὅπου ἀπεκαλύφθη ἡ πλάτους δύο μέτρων στενή, ὠραῖα ὅμως πλακοστρωμένη ὁδός, εὐρέθησαν ὀγκῶδεις σπόνδυλοι μαρμαρίνοι καὶ κιονόκρανον δωρικόν, ἀπὸ οἰκοδόμημα μέγα Ἑλληνιστικῶν μᾶλλον Μακεδονικῶν χρόνων. Διὰ λίθων ἄλλων προερχομένων ἐκ τοιοῦτου οἰκοδομήματος ἐκτίσθη τοῖχος ὀλόκληρος εἰς χρόνους ὑστέρους, ἀποκαλυφθεὶς ἐδῶ διὰ τῆς σκαφῆς εἰς βάθος αὐθις ἱκανὸν ἐντὸς πυκνῆς συστάδος δένδρων. Ἐξ αὐτοῦ κατέπεσαν, ὡς εἰκάζω, καὶ οἱ ἐντειχισθέντες τότε παλαιοὶ σπόνδυλοι, καθὼς παρετήρησα καὶ εἰς ἄλλους τοίχους. Ἄλλ' ἡ σκαφή ἐδῶ μόλις ἔθιξε τὸ ἔδαφος, διότι τελεία ἀποκάθαρσις ὠρισμένων θέσεων τῆς ἐν Δίῳ ἐργασίας δι' ἀπομακρύνσεως λίθων, τούβλων καὶ χωμάτων ἀπὸ ἱκανοῦ βάθους εἶναι, ὡς προεῖπα, ἐν τῷ παρόντι ἀδύνατος.

Ἀξιοσημεῖωτος εἰκονιστικὴ μαρμαρινὴ κεφαλὴ ἀνδριάντος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σευήρου καὶ βάθρον ἄλλου ἀνδριάντος μετ' ἐπιγραφῆς Ῥωμαϊκῆς ἀφιερωτικῆς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Τιβέριον εὐρέθη ἐπίσης ἐδῶ. Καὶ ταῦτα εἶχαν ἐντειχισθῆ μετ' ἐπιτυμβίας Ῥωμαϊκῆς στήλης εἰς τοῖχον ὑστέρων χρόνων ἐγκαρσίως τέμνοντα τὴν στενὴν ὁδόν. Τεμάχια ἐπιγραφῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ ὑστέρων ἑλληνικῶν χρόνων εὐρέθησαν καὶ ἄλλα. Παρακειμένως ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως ἀξιόλογον ψηφιδωτὸν μεγάλης αἰθούσης ἢ αὐλῆς μὲ ἀκέραιον σχεδὸν ἀναβρυτήριον ἐν μέσῳ καὶ μὲ ψηφιδωτὸν περὶ αὐτὸ μικρόν, δεικνῶν παράστασιν καρχαριῶν. Οἱ μολύβδινοι σωλήνες τοῦ ἀναβρυτηρίου εὐρέθησαν κατὰ τὴν σκαφὴν σωζόμενοι ἀνεπα-

φοι μετὰ τοῦ μαρμαρίνου περιγύρου τοῦ ἀναβρυτηρίου. Μετὰ τὴν σκαφὴν διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίως λατομησάντων καὶ τὰ τεῖχη πρότερον καὶ τὴν πρὸς τὴν Καρίτσαν νεκρόπολιν τοῦ Δίου παροίκων χωρικῶν ἢ ἄλλων. Τὸ χωρίον ἢ Καρίτσα κεῖται περὶ τὰ πεντακόσια μέτρα βορειότερον τοῦ Δίου. Ὁ μεταξὺ τόπος εἶναι ἡ ἀρχαία νεκρόπολις· ὑπάρχει καὶ ἄλλη πρὸς νότον τῆς πόλεως πέραν τοῦ θεάτρου.

Ἡ παρακολούθησις τῆς πλατυτέρας τῶν ὁδῶν, τῆς διασχίζουσας τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς Βορείας πλευρᾶς τοῦ Περιβόλου, ὅπου διακρίνεται καλῶς καὶ

Εἰκ. 6. Ψηφιδωτὸν οἰκίας ῥωμαϊκῶν χρόνων με ἀναβρυτήριον.

ἡ ἀρχαία πύλη (τὴν ὁδὸν ταύτην ὠνόμασα τὴν Ἱερὰν ὁδόν, διότι ὑπόπτουσα ὅτι θὰ κατέληγεν εἰς τὸ ὄνομαστὸν ἐν Δίῳ Ἱερὸν τοῦ Διός), ἡ παρακολούθησις λέγω πρὸς τὴν διεύθυνσιν, ὅπου ἡ ὁδὸς αὕτη πλατύνεται μέχρι μέτρων πέντε καὶ ἐξήκοντα ἑκατοστῶν, με ἔφερεν εἰς ἀποκάλυψιν ὀλοκλήρου τμήματος, τοῦ σπουδαιότερου πιθανῶς, τῆς Ῥωμαϊκῆς πόλεως. Λουτρὸν με σωλῆνας μολυβδίνους διὰ τὸ θερμὸν ὕδωρ, φέροντας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐργοστασιάρχου Νεικοπολιανοῦ, ὡσαύτως μεγάλη καὶ εἰς μῆκος ἀρκετὸν ἐκτεινομένη ὑπόνομος ἀποχευτικὴ καὶ τὰ ἐδάφη οἰκιῶν ἰδιωτικῶν ἢ ἴσως διαμερισμάτων ἑνὸς μεγάλου οἰκοδομήματος με δάπεδα ψηφιδωτὰ πολὺ ἀξιόλογα γεωμετρικῶν χρωματιστῶν σχημάτων, ἤλθον ἐνταῦθα εἰς φῶς. Εἰς τὰ ψηφιδωτὰ

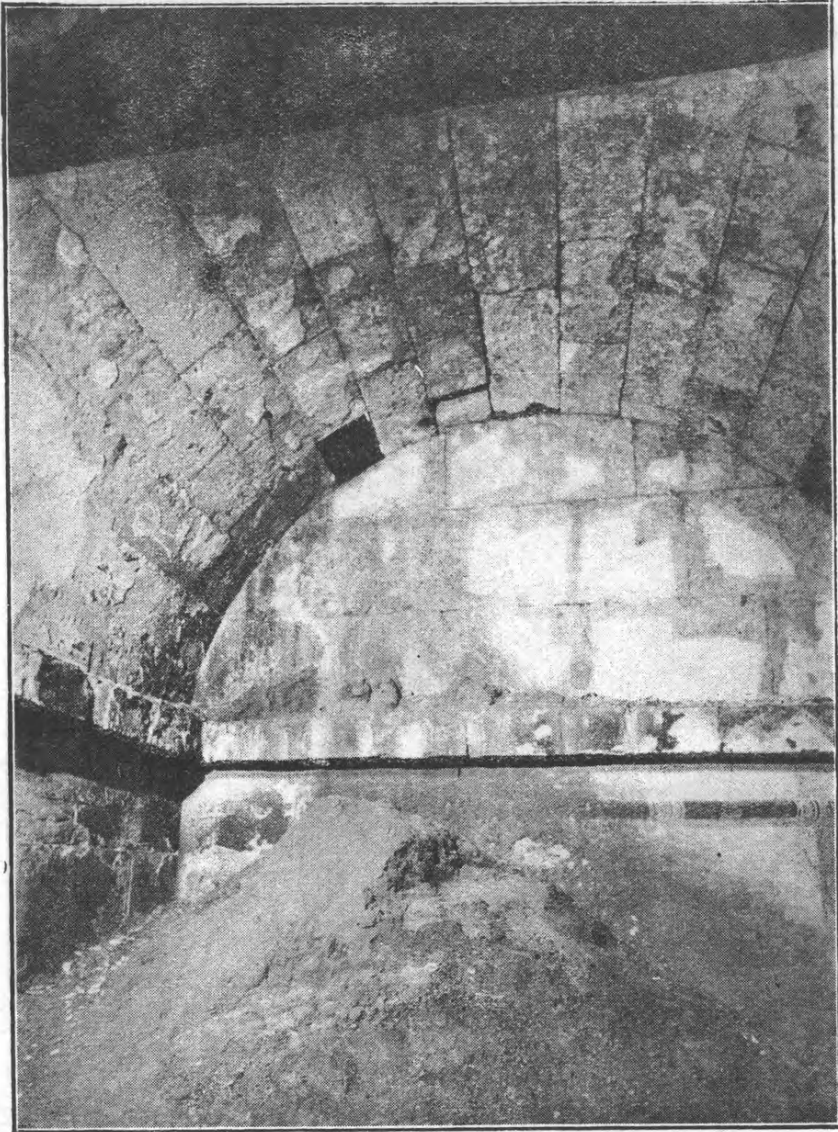
ταῦτα παρουσιάζονται ἐγκατεσπαρμένοι πολλοὶ σταυροὶ ὡς κόσμημα ὅπερ ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περὶ τὸν ἕκτον αἰῶνα μόνον, καθ' ὅσον γνωρίζω.

Ἄλλὰ τάφροι ἀπλῶς ἠδύναντο νὰ ἀνοιχθοῦν ἐδῶ, εἰς βάθος μέχρι τριῶν καὶ τεσσάρων μέτρων. Λίθοι καὶ χῶματα νὰ μεταφερθοῦν μακρὰν ὥστε ν' ἀποκαλυφθῆ ἔκτεταμένος τις χῶρος, ἔμεινε καὶ ἐδῶ ἀνεκτέλεστον ἔργον. Σημειῶνω μόνον ὅτι ἡ ὑπόνομος, καμαρωτὴ πλινθόκτιστος κατὰ στερεώτατον Ῥωμαϊκὸν τρόπον ἢ ἐν μέρει καλυπτομένη με ὀγκωδεστάτους λίθους, προερχομένους ἀπὸ παλαιότερα κτίσματα Ἑλληνιστικὰ ἢ ἀρχαιότερα, εἶναι τόσον ὑψηλὴ, ὥστε νὰ διέρχεται τις αὐτὴν ὀλίγον μόνον κύπτων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τοιχωμάτων της φέρει ὠραῖον ἐπίχρυσμα ἐρυθρωπόν. Τόση φιλοκαλία ὠδήγησε τοὺς κτίστας καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ταύτην. Ἡ ὑπόνομος, δεχομένη τοὺς μικροὺς ὀχετοὺς τῶν παρακειμένων οἰκιῶν, κατευθύνεται παρὰ τὸ λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως, πρὸς ἀνατολάς.

Ἐνῶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀνασκαφῆς ἡσχολούμην, ἔκρινα καλὸν νὰ ἐπανέλθω καὶ εἰς ἓνα ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶχα θέσῃ πέρυσι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐργασίας.

Ἡρχισα αὐτὴν ἀπὸ τῆς βορείας πύλης τοῦ περιβόλου (Πόρτες νῦν) καὶ τὴν κατηύθυνα πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅπου με ὠδήγει ἡ πλατεῖα πλακόστρωτος ὁδός, ἡ κεντρικὴ ἢ μία κεντρικὴ ὁδὸς τῆς πόλεως, ἡ Ἱερὰ ὁδὸς ὡς προχείρως τὴν ὠνόμασα. Καὶ ταχέως ἀπεδείχθη ὅτι αὕτη διασχίζει κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὅλην τὴν πόλιν πλατυνομένη μέχρι μέτρων 5,60 εἰς τὸ τελευταῖόν της (NA) τμήμα, καθὼς τοῦτο φέτος μόνον ἐξηκριβώθη, ὅταν ἐφθασα ἕως ἐκεῖ σκάπτων. Συγχρόνως ἐδοκίμασα νὰ ἐξετάσω τὰ Ῥωμαϊκῶν προφανῶς χρόνων λείψανα κτισμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ πυκνότητα δένδρα διεκρίνοντο ἐπάνω εἰς τὸ ἐξωγκωμένον ἔνεκα τούτων ἀκριβῶς ἔδαφος, ἀποτελοῦν μακρὰν ζώνην ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ. Ἐγγύς που ἐδῶ, ἀλλὰ περισσότερον πρὸς τὸ μέσον τῆς πόλεως εὐρέθη ἡ Βασιλική, παρὰ τὴν ἀνατολικὴν δὲ πλευρὰν ταύτης ἡ πλακόστρωτος ὁδὸς ἢ κατευθυνομένη πρὸς ΝΑ μέχρι τῆς ἐξόδου πρὸς τὸ Ἁγιονέρι καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν κάθετος ἢ κατευθυνομένη πρὸς ΒΑ διὰ νὰ συναντήσῃ αὕτη τὴν πρῶτην ἀναφερθεῖσαν πλατεῖαν κεντρικὴν πλακόστρωτον (τὴν Ἱεράν).

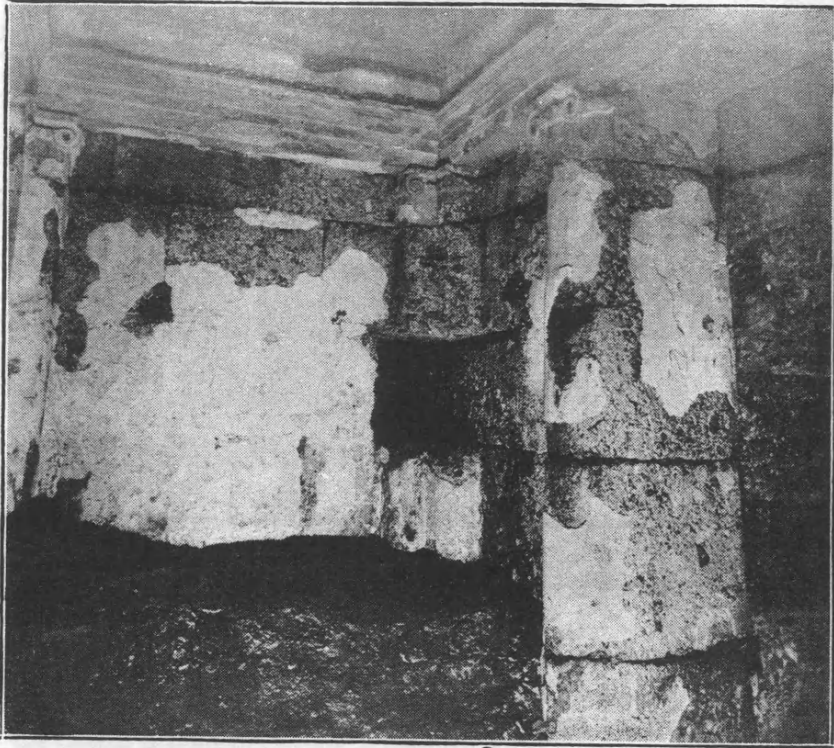
Ἄλλ' ἐνῶ συνήντων Ῥωμαϊκῶν χρόνων μόνον λείψανα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὰς ὁδοὺς ἐθεώρησα ἄνευ δισταγμοῦ ἀναγομένας εἰς τὴν αὐτὴν καὶ τὰ τεῖχη τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως ἐποχὴν, δηλαδὴ εἰς τοὺς περὶ Ἀρχέλαον (414-399 π. Χ.) Μακεδονικοὺς χρόνους. Ὁ οἰκοδομικὸς τρόπος καὶ ἡ ὠραιότης τῶν τειχῶν τούτων, ὅταν ταῦτα ἀκόμη ἐσώζοντο περισσότερον ἀκέραια παρὰ σήμερον, ἔκαμε τόσῃ ἐντύπωσιν εἰς τὸν Γάλλον ἀρχαιολόγον τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τὸ 1855, Λέον Heuzey, ὥστε καὶ αὐτὸς νὰ ἀναγάγῃ τὴν κτίσιν τῶν εἰς τὸν πέμπτον πρὸ Χρ. αἰῶνα. Ἄλλὰ κρίνων περὶ τῶν ὑπὸ

Εικ. 7. 'Αψιδωτός νεκρικός θάλαμος.

τοῦ Ἀρχελαίου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (II 100) συντελεσθέντων ἔργων ὁδοποιίας ἐν Μακεδονίᾳ, ἀνήγαγον ἐγὼ καὶ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως εὐθειῶν στερεωτάτων ὁδῶν τὴν κατασκευὴν εἰς τὸν Ἀρχελαον.

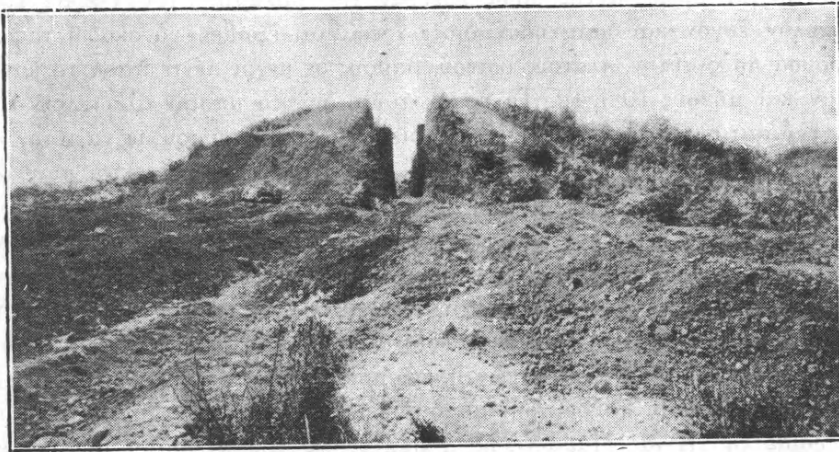
Πάντα ὁμως τὰ ἐνώπιόν μου λείψανα εἰς τὸ ἔδαφος εἶναι ῥωμαϊκά, δὲν ἀμφιβάλλω δὲ σήμερον ὅτι καὶ τὸ πλακόστρωμα τοῦ τέρματος τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ ὑπέστη ἀνακαινίσεις ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις. Διότι πῶς ἄλλως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἐν πόλει, ἣτις τόσους αἰῶνας ἔζησε καὶ ἤκμασεν ἐπὶ Ῥωμαίων (τέσσαρας ἕως πέντε) ὅσους καὶ ἐπὶ τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἀπὸ Ἀρχελάου μέχρι Περσέως; Ἐπιδιορθώσεις ῥωμαϊκὰς παρατήρησα καὶ εἰς οἰκοδο-

Εἰκ. 8. Ἡ δεξιὰ τῆς εἰσόδου τοῦ τάφου γωνία τοῦ προθαλάμου.

μήματα Μακεδονικῶν χρόνων ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ θέατρον εἰς τὰ χεῖλη αὐτὰ τοῦ ἔλους καὶ ἐν μέρει ἐντὸς αὐτοῦ. Τὰ ἔργα τὰ παρὰ τὸ ΝΑ τείχος εἰς τὰς παρεῖας τῆς μεγάλης ὑπ' αὐτὸ τάφρου καὶ θύρακος παρὰ τὸ Ἅγιονέρι λεγόμενον, σκιαζόμενον ὑπὸ μεγάλων δένδρων (θὰ εἰπῶ ἄλλοτε περὶ τῶν ἔργων τούτων) εἶναι ἐντελῶς ῥωμαϊκά. Τοιοῦτοτρόπως ἐκ τούτων ὠρμήθη νὰ ὑποβάλω εἰς ἔλεγχον αὐθις φέτος καὶ τὴν περὶ τῆς ἡλικίας τῶν πλακοστρώτων ὁδῶν περυσινήν γνώμην μου.

Ἄνεσῆκωσα λοιπὸν ἐκ τῆς ἀσφαλοῦς των θέσεως ἀρκετάς πλάκας αὐτῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὗρηκα τὸ ἐλάχιστον λείψανον κεράμων ἢ πλίνθων, πλῆθος ἐκ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἐπὶ παντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως, ἐντὸς καὶ ἐνιαχοῦ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ βορεία πύλη τοῦ φρουρίου (Πόρτες σήμερον ὡς εἶπα) εἶναι μετὰ τῶν λοιπῶν τειχῶν παλαιὸν Μακεδονικὸν κτίσμα, ἀπ' αὐτῆς δὲ ἀμέσως, συνημμένον πρὸς αὐτήν, ἀρχίζει καὶ τὸ πλακόστρωμα τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ εἰς ταύτην καὶ τὰς ἄλλας τρεῖς ὁμοιον εἰς ὅλας περιθώριον ἐξ ὀγκωδῶν ὀρθοστατιῶν, ἄρα καὶ ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι ἔργον τῶν Μακεδόνων βασιλέων καί, ὡς δυνάμεθα μάλιστα ἀκριβέστερα νὰ εἴπωμεν, αὐτοῦ τοῦ κτί-

Εἰκ. 9. Ὁ παρά τὸ θέατρον τύμβος.

στου καὶ ἐξωραϊστοῦ τοῦ Δίου Ἀρχελάου. Πιστεύω δηλαδὴ ὅτι ἡ περιτείχισις τῆς πόλεως καὶ ἡ ὁδοποιεῖα ἐν αὐτῇ εἶναι σύγχρονος ἐργασία, τοῦ 5^{ου} πρὸ Χρ. αἰῶνος.

Συνδέων δὲ τὰς παρατηρήσεις μου αὐθις πρὸς τὴν συντελεσθεῖσαν φέτος ἐργασίαν, κρίνω ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω τὰ ἀκόλουθα. Ἡ ἐργασία θὰ ἐπαναλαμβάνεται κατ' ἔτος καὶ θὰ διαρκέσῃ πάντως χρόνον τινά, ἴσως καὶ πολύν. Ἦδη ἀμέσως ἔξω τῆς πόλεως, μόλις ἤρχισα τὴν ἔρευναν ἐκεῖ ὅπου ὑπώπτευσα τὴν ὑπαρξιν τάφων, καὶ εὐθὺς εἰς τὸ πρῶτον τυμβοειδὲς κύρτωμα τοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς πόλεως διὰ τινος νοτιοδυτικῆς πύλης τοῦ περιβόλου, εἰς βάθος δύο μέχρις ἐπτὰ μέτρων (εἰς πέντε μέτρων βάθος εἶναι τὸ κατώφλιον τῆς εισόδου τοῦ τάφου), ἀπεκαλύφθη, δὲν τολμῶ νὰ εἰπῶ ἀκόμη πόσον ἀρχαίων Μακεδονικῶν χρόνων τάφος κατασκαφῆς, ὡς οἶκημα κάλλιστα σωζόμενον μέγα λιθόκτιστον μὲ δύο δωμάτια ἤτοι προθάλαμον καὶ νεκρικόν, τοῦτον μὲν

καμαρωτὸν διὰ λαξευτῶν λίθων ὀγκωδῶν, ἄριστα συνηρμοσμένων, ἐκεῖνον δὲ μὲ ὀριζοντίαν ὀροφήν ἐκ λιθίνων δοκῶν καὶ πλακῶν. Εἰς τὸν τάφον τοῦτον κατέβηκα διὰ τῆς ὀπῆς, τὴν ὁποίαν ἤνοιξαν εἰς τὴν καμάραν ἄνωθεν οἱ ἀρχαῖοι ἤδη ὡς εἰκάζω τυμβωρύχοι, ἐκτοπίσαντες ἕναν μόνον λίθον τῆς καμάρας. Ὁ σκελετὸς τοῦ νεκροῦ σώζεται, καὶ μαρμάρηνοι πλάκες τῆς κλίνης αὐτοῦ ἀποκεκλισμένα ἐκ τοῦ μνήματος. Τὸ ἔδαφος ὅλον σκεπάζεται μὲ εἰσρεύσαντα ἐκ τῆς ὀπῆς χώματα. Οἱ τοῖχοι σώζονται πολλὰ ἴχνη τοῦ ἐπιχρίσματος, μὲ χρωματιστὸν διάκοσμον. Ἡ ἔξωθεν εἴσοδος μὲ παραστάδας, καὶ ἀέτωμα ἴσως, μένει ἔτι κλεισμένη δι' ἄλλεπαλλήλων πλακῶν ὀγκωδεστάτων. Τὸ ἀνοιγμα ὅμως αὐτῆς πρὸς ἔρευναν τοῦ θαλάμου τοῦ νεκροῦ εἶναι δύσκολον ἔργον καὶ δαπανηρόν, διότι χρειάζεται ἔξωθεν νὰ σκαφῆ τάφος φέρουσα πρὸς αὐτήν, πλάτους ἱκανοῦ, βάθους δὲ μέχρι πέντε παρὰ τὸ κατώφλιον καὶ μήκους 10 ἢ 12. Τὸ ἔργον τοῦτο διὰ τὸ ὁποῖον ἄλλως δὲν εἶχα καὶ τ' ἀπαιτούμενα χρηματικὰ μέσα, διέκοψα τὸν Ἰούλιον μῆνα ὅτε καὶ τὸ καῦμα εἶχεν ἀποβῆ ἀφόρητον καὶ οἱ δεινοὶ τοῦ τόπου πυρετοὶ συνεκράτουν εἰς ὄρια πάντα ζῆλον πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἐνεκα τῶν πυρετῶν θὰ εἶναι καὶ ἀδύνατον νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦ λοιποῦ αὕτη κατ' ἄλλην ὥραν τοῦ ἔτους παρὰ κατὰ τὸ ἔαρ μέχρι τέλους Μαΐου — ἂν κατορθωθῆ πρῶτον νὰ ὑπερνηκηθῆ καὶ ἄλλη σοβαρὰ δυσκολία, ἢ τῆς ἐλλείψεως ὑποφερτοῦ οἰκήματος διὰ τὸν ἐργαζόμενον εἰς τὸ πενιχρὸν χωρίον, ὅπου αἱ κατοικίαι εἶναι ἢ χορτόπλεκτοι καλύβαι σκηνιτῶν βοσκῶν ἢ καλαμόπλεκτοι καὶ πηλόχριστοι ἰσόγειαι γεωργῶν. Ἡ μέχρι τοῦδε χρησιμοποίηθαισα, ἕνα κελλίον δηλαδὴ μικρᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς παραπλεύρως τοῦ Νεκροταφείου καὶ ἐπὶ στάβλου ζῶων κτισμένον, δὲν εἶναι πλέον προσιτή.

Προσεχῶς πρέπει νὰ ζητηθοῦν διὰ τῆς περαιτέρω σκαφῆς Ναός τις ἢ Γυμνάσιον, ἔστω καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Πόλεως. Τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῶν προσεδόκων μετὰ βεβαιότητος ἄλλοτε ἐκεῖ ὅπου δὲν εὗρηκα εἰμὴ μόνον ἕνα σπουδαῖον τμῆμα τῆς Ῥωμαϊκῆς Πόλεως, καθὼς προεῖπα. Διότι τοῦτο εἶναι καὶ τὸ κάλλιστον τμῆμα τοῦ περιβόλου παρὰ τὸν Ποταμὸν τοῦ Δίου, ὃν καὶ ναυσίπορον ὀνομάζει ὁ Πausanias ἄχρι θαλάσσης, καὶ παρὰ τὸ τέρμα τῆς πλατυτάτης τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, ὁπόθεν ἐξήρχοντο οἱ εἰς τὰς πανηγύρεις συρρέοντες πρὸς τὸ Θεάτρον καὶ πρὸς τὸ Στάδιον. Ἡ ἐλπίς μου ὅμως αὐτῇ δὲν ἐπιλήθευσε. Ἄλλ' εἰς ποῖον ἄρά γε ἄλλο ὁμοίως κατάλληλον μέρος τῆς πόλεως θὰ ἦτο ἐπίσης πιθανὸν νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἔκειτο ὁ Ναός τοῦ Διός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ καὶ ὁ Πολύβιος (ἐν 4, 61, 8) καὶ ὁ Ῥωμαῖος ἱστορικὸς Λίβιος (ἐν 44, 6) καὶ τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν θὰ διετήρησαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι κατόπιν ἀμετάβλητον; Καὶ τὰ περὶ τούτου ὅμως ἀνάγκη ν' ἀναβάλω εἰς τὸ προσεχὲς ἢ τὰ προσεχῆ ἔτη τῆς ἐργασίας. Τότε θὰ ἐκθέσω καὶ τὴν γνώμην,

ἦν ἐσχημάτισα περὶ τῶν δύο ἀλλήλαις ἀντικειμένων πληροφοριῶν τῶν ιστορικῶν τούτων. Καὶ ὅτι μὲν ὁ ναὸς ἔκειτο, ὅχι ἐκτὸς τῆς πόλεως, ὡς φαίνεται πιστεύων ὁ Λίβιος, ἀλλ' ἐντὸς αὐτῆς, ὡς βεβαιώνει ὁ Πολύβιος, δὲν ἀμφέβαλα ποτέ. Ἄλλο ζήτημα ὁμως εἶναι εἰς ποῖον μέρος ἐντὸς τῆς πόλεως πραγματικῶς ἠγείρετο οὗτος.

Ἄλλὰ μετὰ τὸν Ναὸν καὶ τὸ Γυμνάσιον πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν καὶ τὰ λείψανα ἢ ἴχνη τῶν προγενεστέρων κτισμάτων Μακεδόνων Βασιλέων, καὶ ὡς εἶπα, τῶν μέχρις Ἀρχελαίου, ἀλλὰ διατί ὅχι καὶ τῶν προγενεστέρων τοῦ Ἀρχελαίου χρόνων, ἀφοῦ τὸ Δῖον ἦτο παναρχαία πόλις καὶ τὸ ἱερόν του ἀνέρχεται βεβαίως εἰς τοὺς ἀρχαίους Μακεδονικοὺς καὶ παναρχαίους Ἑλληνικοὺς χρόνους. Πρῶτοι κάτοικοι τῆς Πιερίας, ἐν ἧ ἔκειτο τὸ Δῖον, ἦσαν οἱ Πίερες μεταποτισθέντες ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὸ Πάγγαιον ὑπὸ τοῦ ιστορικῶς βεβαιωμένου ἰδρυτοῦ τῆς Μακεδονικῆς Βασιλικῆς Δυναστείας Περδίκκα Α' περὶ τὰ 700 π. Χ. ἢ ὀλίγον ὕστερον, ἀφ' οὗ οὗτος εἶχεν ἐνώσει ὑπὸ τὴν ἀρχὴν του ὅλας τὰς Μακεδονικὰς Φυλὰς τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου οἰκούσας μέχρι τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ Ἀξιοῦ, ὁπόθεν πάλιν ὁρμώμενος κατέλαβε τὰς Πεδιάδας τῶν τριῶν μεγάλων ποταμῶν μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ Κόλπου. Οἱ Πίερες δὲ ἀνατολικῶς τοῦ Ὀλύμπου μεταξὺ Τεμπῶν καὶ τοῦ κάτω ῥοῦ τοῦ Ἀλιάκμονος ἀνῆκον εἰς τὰς ἀρχαίας περὶ τὸν Ὀλυμπον οἰκησάσας Ἑλληνικὰς φυλὰς, καὶ εἰς τὴν χώραν των ἐλατρεύθη ὁ πανάρχαιος, ὁ Πελασγικὸς Ζεὺς καὶ αἱ Μοῦσαι αἱ θυγατέρες αὐτοῦ καὶ τῆς Μνημοσύνης, παρὰ τὸ Δῖον δὲ διέτριψεν ὁ Ὀρφεὺς καὶ ἐκεῖ ἐδεικνύετο μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος ὁ τάφος του, περὶ τὰς ἐγγύτατα τοῦ Δίου ἀρχαίας κόμας Πίμπλειαν καὶ Λεῖβηθρον, εἰς τὴν θέσιν ἴσως περίπου τοῦ σημερινοῦ Λιτοχώρου, ἢ μᾶλλον ἴσως ἱκανῶς νοτιώτερα αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐκβολὴν ἄλλου ποταμοῦ, παρὰ τὴν νῦν Ζηλιάναν ἢ Σλιάναν, τὸν Σὺν ἴσως ἢ ὅπως ἄλλως τῶν ἀρχαίων.

Πρέπει ν' ἀναμεινωμεν λοιπὸν ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ἐπιμόνως νὰ ζητήσωμεν. Τὸ βορειανατολικὸν τμήμα τῆς πόλεως μετεβλήθη εἰς ἔλος διὰ τοῦ παραρρέοντος καὶ ἐξαπλωθέντος εἰς αὐτὴν ποταμοῦ. Ἐνα ἄλλο τμήμα αὐτῆς πρὸς τὰ δυτικοβόρεια κατέχεται σήμερον ὑπὸ πυκνοτάτου δρυμοῦ. Ἄλλο πάλιν, πρὸς τὸ Δυτικὸν μᾶλλον ἐπεχώσθη μέχρι τριῶν μέτρων ὑπὸ τῶν κατ' ἔτος πλημμυρούντων τὸν τόπον ξηροποτάμων, χειμαρρωδῶν δηλονότι ποταμῶν τοῦ Ὀλύμπου. Ὑπάρχει λοιπὸν πολὺς τόπος ἀκόμη πρὸς ἐξέτασιν, ἐντὸς τῆς πόλεως ἀλλ' ἀρκετὸς ἄλλος καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, μάλιστα παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ Ὀλύμπου, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς ἔξωθεν τοῦ ΝΑ τείχους, ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ σημερινοῦ Ἀγιονέρι, ὅπου παρετήρησα παλαιοχριστιανικὴν πιθανῶς ἐκκλησίαν καὶ κρύπτῃν ἀψιδωτὴν περιέχουσαν σκελετοὺς τινας.

Ἐν τέλει πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι καὶ παρὰ τὸ ἔξω τῆς πόλεως θέατρον

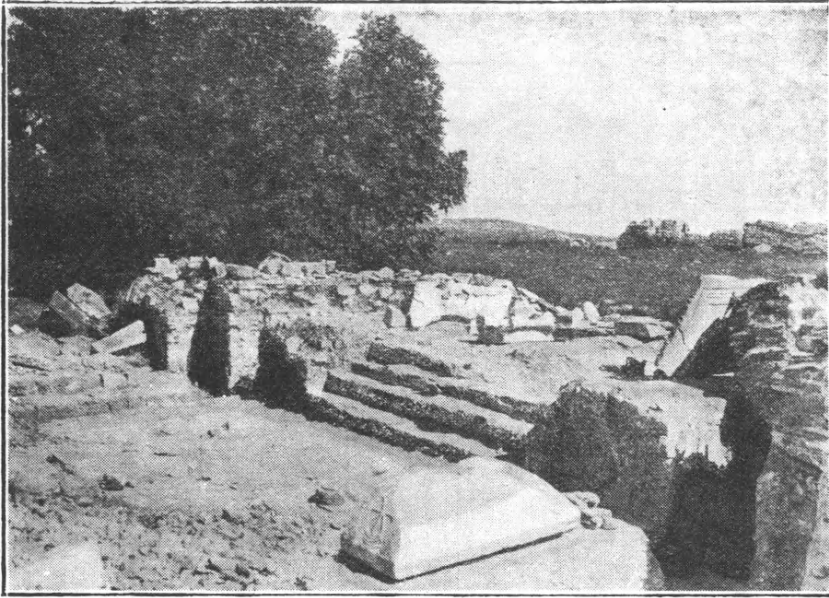
ἔσκαψα καὶ εὗρηκα τὸν Α. στυλοβάτην μετὰ λειψάνων σπονδύλων δωρικῶν κιώνων Ἑλληνικοῦ Ναοῦ. Παρ' αὐτὴν δὲ κολοσιαίους λαξευτοὺς οἰκοδομικοὺς λίθους ἐν μέσῳ πυκνοτάτου δρυμοῦ τόσον παρὰ τὰ χεῖλη τοῦ σημερινοῦ ἔλους, ὥστε εἰς μικρότατον μόνον χῶρον ἠδυνήθην ἐντὸς βορβόρου νὰ μετακινήσω λίθους καὶ ἐρευνήσω μεταξὺ κορμῶν καὶ ῥιζῶν δένδρων. Ἐφανερώθη ὁμως καὶ ἐδῶ οἰκοδόμημα, δεικνύον μὲν Ῥωμαϊκὴν ἐργασίαν πολλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ Ἑλληνικὴν κατὰ τὰ ἄλλα, τουτέστι παλαιὸν Μακεδονικὸν κατὰ τὴν πρώτην του ὑπόστασιν, ὡς δεικνύει καὶ ἡ θέσις του παρὰ τὸ μέγα Θέατρον τοῦ Ἀρχελάου. Ἐδῶ ἡ ἐργασία θὰ ἦτο δυνατὴ μόνον κατὰ Σεπτέμβριον μῆνα, ἂν τύχη καὶ αὐτὸς νὰ εἶναι ξηρός. Ἄλλ' εἶναι τότε ἡ χειρίστη ἐποχὴ διὰ τοὺς ἐλώδεις πυρετούς, καὶ τὴν δυσκολίαν αὐτὴν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβλέψη τις, οἰκῶν ἐν Δίῳ ἄνευ κατοικίας καὶ μάλιστα κατοικίας καλῶς ὠχυρωμένης κατὰ τῶν κωνώπων διὰ συρματοπλέκτων.

Ἔνεκα τοῦ μεγέθους του, ἀλλὰ καὶ διότι πλησίον τοῦ θεάτρου κεῖται, εἴλκυσε τὴν προσοχὴν μου καὶ ἄλλος τύμβος, ἡδὴ μάλιστα κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1928. Ὑψος ἔχει ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ μέτρων καὶ διάμετρον περὶ τὰ δεκαπέντε. Εἰς τοῦτον ὁμως ἐπροτίμησα νὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἔρευναν μόνον κατὰ διαλείμματα, ὥστε οὕτω ἡ πολλὴ ἀναγκαίως δαπάνη νὰ κατανεμηθῇ εἰς μακρότερον χρόνον διάστημα. Ῥωμαϊκῶν χρόνων ὁ τύμβος βεβαίως δὲν εἶναι. Ἡ σταυρωτὴ ὁμως τάφος τὴν ὁποίαν ἤνοιξα εἰς αὐτόν, δὲν παρέσχε μέχρι τοῦδε διὰ τῶν μικρῶν εὐρεθέντων τεμαχίων ἀγγείων καὶ βεβαίαν τινὰ μαρτυρίαν περὶ τῆς παλαιότερας πόντως ἡλικίας του. Δὲν πρόκειται ἐν τούτοις ἐδῶ οὔτε καὶ περὶ προϊστορικοῦ τινος συνοικισμοῦ ὁμοίου πρὸς τοὺς συνήθεις ἐν Μακεδονίᾳ, οἵτινες διακρίνονται διὰ τοῦ ὀνόματος «Τοῦμπες». Ἄλλ' ἦτο ἄρα γε τάφος οὗτος ἢ ἄλλον τινὰ εἶχε προορισμόν; Σπεύδω νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ ὀλίγον ἔξω τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Καρίτσα μέγας τύμβος δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι προϊστορικὴ «Τούμπα», καθὼς οὔτε καὶ ὁ παρὰ τὸν Κορινόν, ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς Κατερίνης, παρακείμενος εἰς ὁμοίον του, ὅστις καλύπτει τάφον, ὃν πρὸ πολλοῦ ἀνοικνόμενον εἶδε ὁ Léon Heuzey καὶ περιέγραψε (ἐν Le Mont Olympe et l'Acarnanie σ. 172 πίναξ χρωματιστός).

Τῶν καλλιτέρων πολυχρῶμων ψηφιδωτῶν τῶν οἰκῶν τοῦ Δίου ῥωμαϊκῶν χρόνων τοῦ 4^{ου} μετὰ Χρ. αἰῶνος ἐξεπόνησεν ὁ τεχνίτης τοῦ Μουσείου κ. Γεώρ. Κοντογεώργης πιστὰ ἀντίγραφα χρωματιστά.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1929.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

Εἰκ. 1. Ἀποψὶς τοῦ ἀνευρεθέντος ἱεροῦ Βήματος τῆς Βασιλικῆς τῆς Νικοπόλεως.

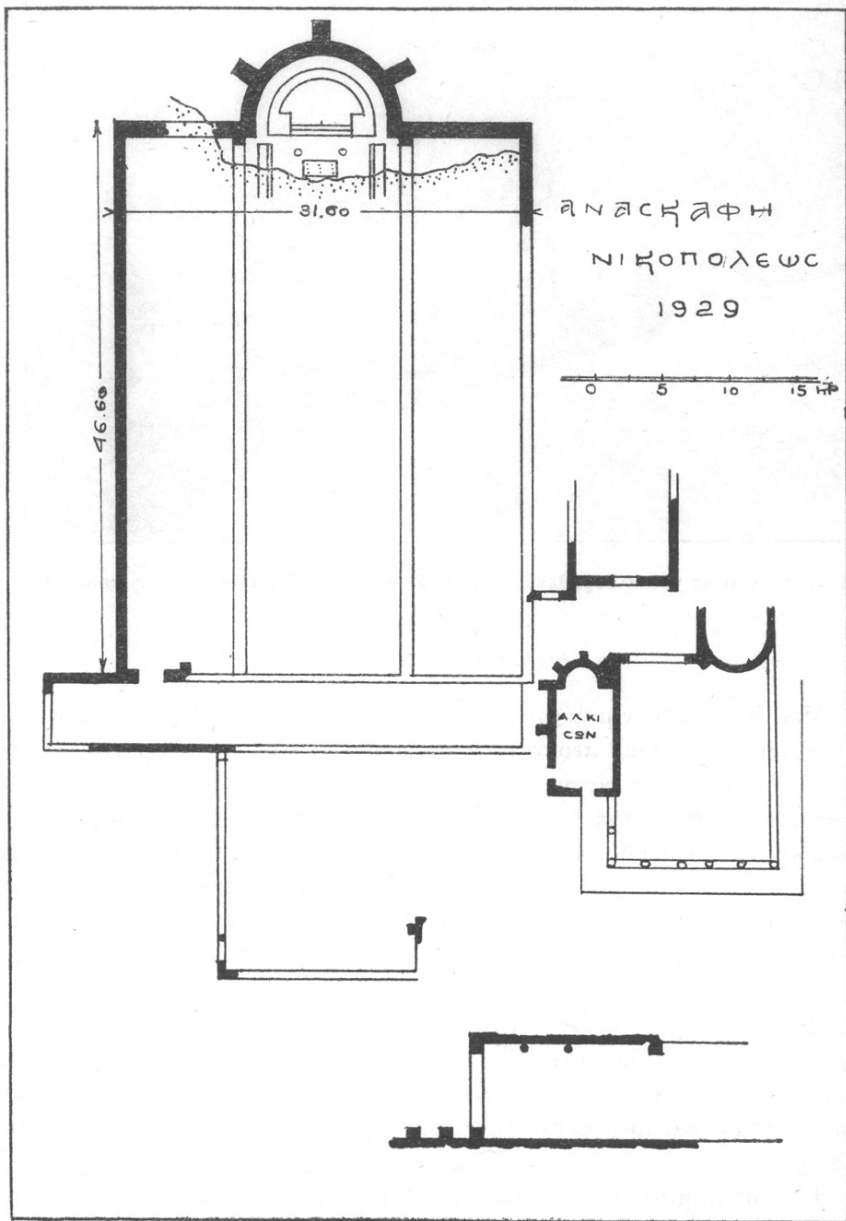
6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

Μετ' ἐπισταμένην μελέτην τῶν ἔρειπίων τῶν εὕρισκομένων εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ βυζαντινοῦ τείχους περιοχὴν προεκρίναμεν ἐφέτος τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀνασκαφὴν ἡρειπωμένου κτίσματος εἰς τὸ κέντρον περιήτου τῆς χριστιανικῆς Νικοπόλεως ὑπάρχοντος, οὗτινος διέκρινε πρῶτος ὁ εἰς ἕξ ἡμῶν μόνον τὸ ἀριστερὸν τμήμα ἀψίδος κάτωθεν φυομένης κατὰ τὸ μέρος τοῦτο συκῆς.

Ἡ συνεργασία πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ κτίσματος τούτου ἦτο ἐπιβεβλημένη, καθόσον καὶ τὰ παρασχεθέντα μέσα ἦσαν ἐλάχιστα διὰ δύο ἀνασκαφὰς καὶ διότι ἦτο ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐντατικὴ παρακολούθησις καὶ ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας.

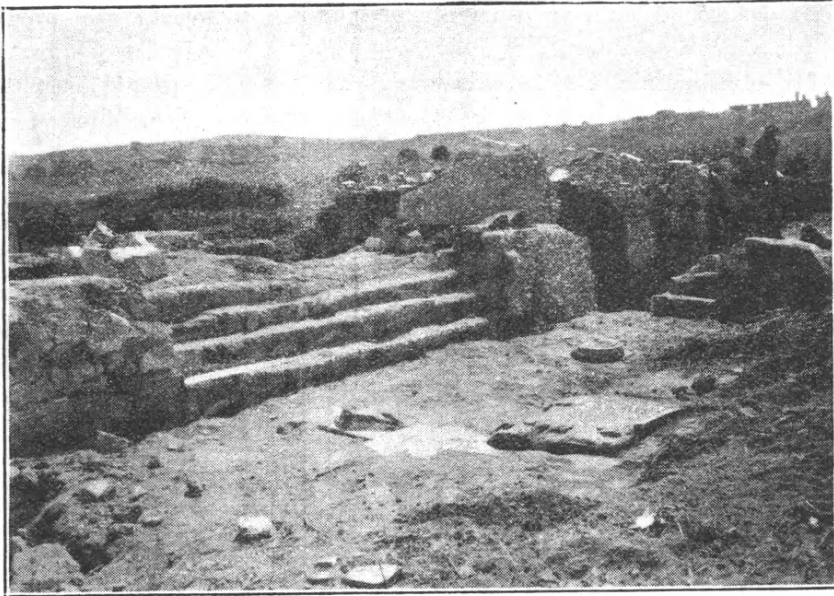
Ἡ ἀνασκαφὴ διήρκεσε περὶ τὰς 10 ἡμέρας διὰ προσωπικοῦ ἐξ 20 μέχρι 30 ἐργατῶν, ἀπαραιτήτου καὶ διὰ τὴν διάλυσιν μεγάλων ἀμόρφων ὄγκων ἐκ τῶν καταπεσόντων τοίχων τοῦ μνημείου καὶ τὴν μετατόπισιν βαρέων λίθων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἅτινα ἐκάλυπτον τὸν ἀνασκαπτόμενον χῶρον.

Τῆς συστηματικῆς ἀνασκαφῆς προηγῆθη δοκιμαστικὴ ἔρευνα πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μνημείου. Δι' αὐτῆς καθωρίσθη ἡ ἔκτασις καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, διευκρινισθέντων συγχρόνως καὶ τῶν ἀνευρεθέντων εἰς προηγουμένας σκαφικὰς ἐρεῦνας τοῦ κ. Φιλαδελφέως κτισμάτων (ἐνθα ἀνεγνώσθη ἐπὶ δαπέ-

Εἰκ. 2. Τὸ προσδιορισθὲν διὰ τῶν δοκιμαστικῶν ἐρευνῶν γενικὸν διάγραμμα τῆς ἀνευρεθείσης Βασιλικῆς τῆς Νικοπόλεως.

δου ἢ ἐπιγραφή τοῦ ἐπισκόπου Ἀλκίσιονος), ἅτινα εἶναι προσκτίσματα τοῦ ἀνασκαπτομένου παλαιοχριστιανικοῦ μνημείου. Καθωρίσθη οὕτω μεγαλοπρεπὲς σύμπλεγμα περὶ μέγαν χριστιανικὸν ναὸν ἑνθμοῦ Βασιλικῆς μετὰ Νάρθηκος καὶ Αἰθρίου, περιβαλλόμενον πιθανώτατα διὰ στοᾶς, μέρη τῆς ὁποίας ἀνεσκάφησαν εἰς προηγούμενα ἔτη παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν. Ἡ οὕτω προσδιορισθεῖσα Βασιλικὴ ἔχει ὅλικὸν μῆκος 68.90 μ. καὶ πλάτος 31.60 μ. (εἰκ. 2).

Εἰκ. 3. Αἱ ἄγουσαι εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον βαθμίδες καὶ ἡ κάτω πλάξ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς μετὰ τῶν βάσεων τοῦ Κιβωρίου αὐτῆς.

Μετὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μνημείου ἠρχίσασμεν τὴν συστηματικὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἱεροῦ Βήματος ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς διακριθείσης ἀψίδος τῆς Βασιλικῆς.

Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἀπεκάλυψεν ἀψίδα ἡμικυκλικὴν ἔχουσαν ἐξωτερικὴν διάμετρον 12.40 μ. καὶ πάχος τοίχου 1.35 μ. Ἡ ἀποχωμάτωσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων μεγάλων ὄγκων ἔφεραν εἰς φῶς μέγα μέρος τοῦ ἱεροῦ Βήματος τοῦ ναοῦ, ἔχοντος ὁμοίαν περίπου διάταξιν πρὸς τὴν ἀνευρεθεῖσαν Βασιλικὴν τοῦ Δουμετίου, ἥτοι διάδρομον, ὀγκῶδες κτίσμα μετὰ τεσσάρων βαθμίδων εἰς τὴν πρόσοψιν καὶ ἑκατέρωθεν τούτου ἐγκάρσια χαμηλὰ κτίσματα μετὰ μιᾶς βαθμίδος, χωριζόμενα τοῦ πρώτου διὰ διόδων. Εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐν σχήματι \square διαμεμορφωμένου τούτου

χώρου ἀνεύρομεν τὴν μαρμαρίνην πλάκα τῆς ἁγίας Τραπεζῆς μετὰ γλυφῶν καὶ ἑννέα ἐγκοπῶν καὶ τὰς δύο πρὸς ἀνατολὰς βάσεις τοῦ Κιβωρίου (εἰκ. 3).

Πλὴν τῆς σημασίας, ἣν ἐνέχει ἡ ἀνεύρεσις τοῦ μεγάλου τούτου χριστιανικοῦ ναοῦ τῆς Νικοπόλεως, ὅστις καὶ ἔνεκα τοῦ μεγέθους του καὶ ἔνεκα τῆς θέσεως ἔνθα εὐρίσκεται εἶναι προφανῶς ἡ μητροπολιτικὴ αὐτῆς ἐκκλησία, καὶ ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἱεροῦ Βήματος, τοῦ διατηροῦντος πάντα τὰ χρήσιμα διὰ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ σημεῖα, εἶναι σπουδαιότατη, καθόσον καθορίζει σαφῶς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς λατρείας, ἥς τὸ πρῶτον στάδιον ἀνεφάνη εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου ἐξ ἡμῶν ἐνεργηθείσας ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφάς.

Ἡ συνέχισις τῶν ἀξιολόγων τούτων ἀνασκαφῶν θὰ φέρῃ εἰς φῶς ὁλόκληρον τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν συγκρότημα, θὰ προσδοθῇ δὲ οὕτως εἰς τὰς ἀνασκαφάς τῆς Νικοπόλεως ἡ προσήκουσα ἀξία.

Πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἀνασκαφῆς ἐνεργήσαμεν καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἱεροῦ Βήματος καὶ τὴν ταξινομήσιν τῶν γλυπτῶν τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου προσέτι δὲ ἐπεχειρήσαμεν μικρὰν σκαφικὴν ἔρευναν περὶ τὸν χώρον τῆς Βασιλικῆς ταύτης πρὸς προσδιορισμὸν τῶν προσκτισμάτων αὐτῆς, κατηρτίσαμεν δὲ καὶ ἀκριβεστέραν κάτοψιν τοῦ μνημείου τούτου.

Ὅμοίως ἐγένετο καὶ ἡ ἐκκαθάρισις ἀπὸ τῶν φυομένων χόρτων τοῦ δυτικῶς τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ἐπισκοπικοῦ μεγάρου, προσδιωρίσθησαν δὲ καὶ τούτου τὰ διάφορα διαμερίσματα καταρτισθέντος καὶ τοῦ οἰκείου διαγράμματος.

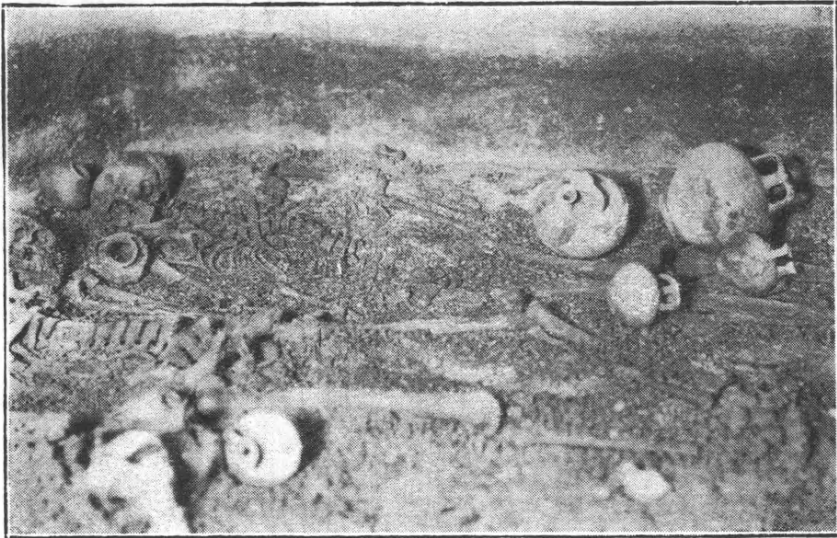
Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Α. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩΝ

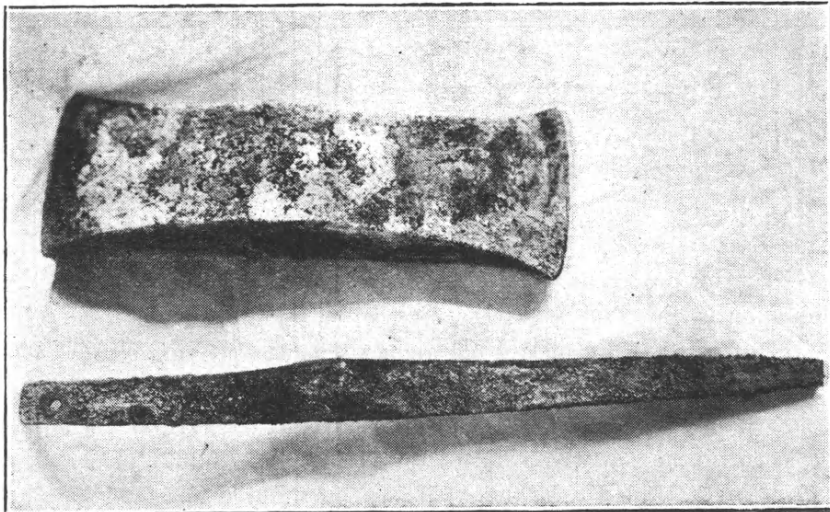
ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΩΝ, ΑΧΑΪΑΣ, ΕΝ ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΩΙ ΧΑΛΑΝΔΡΙΤΣΗΣ ΚΑΙ ΜΗΤΟΠΟΛΕΙ

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1929 ὑπήρξαμεν εὐτυχεῖς εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Μυκηναϊκοῦ Νεκροταφείου τοῦ ἁγίου Βασιλείου Χαλανδρίτσης εὐρόντες δύο προσέτι λαξευτοὺς *ἀσυλήτους τάφους*, ὧν τὸν ἓνα ὅλως ἀδιατάρακτον ἐφωτογραφήσαμεν διὰ μαγνησίου διὰ τοῦ ἐκ Πατρῶν μετακληθέντος καλλιτέχνου φωτογράφου κ. Ἀτζαρίτη (εἰκ. 1).

Ἐν τῷ τάφῳ ἦσαν τέσσαρες σκελετοὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ των θέσει πλαγίως καὶ μὲ ὀκλάζοντα σκέλη, ὧν οἱ τρεῖς φαίνονται ἐν τῇ εἰκόνι καὶ ὧν ὁ μεσαῖος ἀνῆκεν εἰς γυναῖκα, ὡς ἐκ τῆς λεκάνης φαίνεται. Τὰ ἀγγεῖα φαίνονται εἰς τὴν θέσιν των. Ὅμοίως ἀνέπαφος καὶ ὁ δεύτερος λαξευτὸς τάφος, ἀλλ' ὀλιγώτερον διατηρημένος, διότι περιεῖχε ποσὸν τι χώματος καὶ λίθους ὀλίγους πεσόντας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοῦ τάφου.

Εἰκ. 1. Ἐσωτερικὸν ἀδιατάρακτου λαξευτοῦ τάφου.

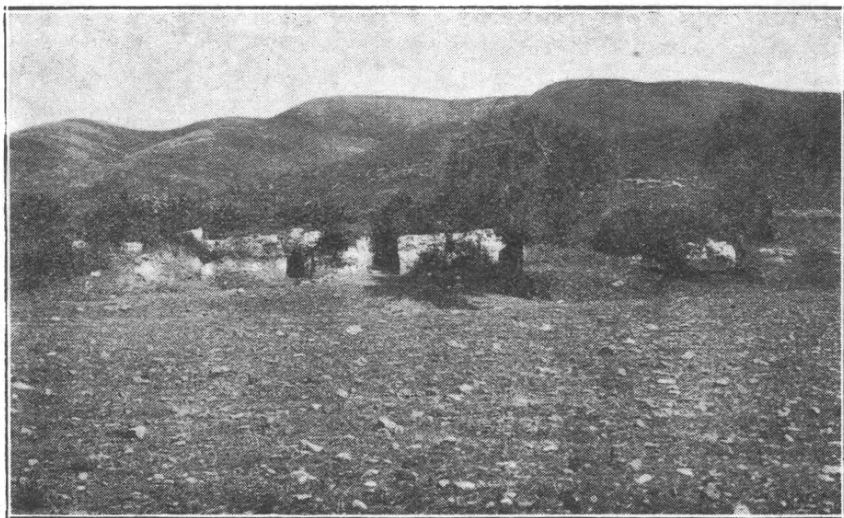

Εἰκ. 2. Χαλκοῦς πέλεκυς καὶ λεπίς μαχαίριου.

Τὸ πλάτος τῶν τάφων κατὰ μέσον ὄρον 3.50×2.50 μ. καὶ τὸ ὕψ. 1.70. Τὸ μήκος τοῦ δρόμου περίπου 4 μέτρων. Ἀριστερὰ τῶ εἰσερχομένῳ ὑπῆρχε λάκκος, ἐν ᾧ ἦσαν συσσωρευμένα ὀστᾶ παλαιοτέρων νεκρῶν.

Εὐρήματα ἔσχομεν :

Εἰς ἕκαστον τῶν τάφων τούτων ἓνα μέγαν δίωτον ἀμφορέα καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀμφορειδίων τυφλοστόμων, λεβητίων, κομβία ἐκ στεατίτου μέλανος

Εἰκ. 3. Σειρὰ τάφων βεβυθισμένων, ὧν τὰ στόμια φαίνονται μέλανα.

καὶ ἕξ ὀπτῆς γῆς, μίαν χάνδραν ἐξ ἠλέκτρου καὶ ἓν ἱπάριον πήλινον. Ἐτι δὲ εἰς τὸν τάφον, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ εἰκὼν 1, εὗρομεν παρὰ τὰ ὀστᾶ τῆς χειρὸς χαλκοῦν διπλοῦν πέλεκυν ἀρίστης διατηρήσεως καὶ ἱκανοῦ πάχους καὶ λεπίδα μακρὰν χαλκοῦ μαχαιρίου, τὰ ὅποια ἔχω κομίσει εἰς κεντρικὸν Μουσεῖον πρὸς καθαρισμόν (εἰκὼν 2).

Τὸ στόμιον τοῦ τάφου ἦτο διὰ μικρῶν λίθων πεφραγμένον ὡς συνήθως.

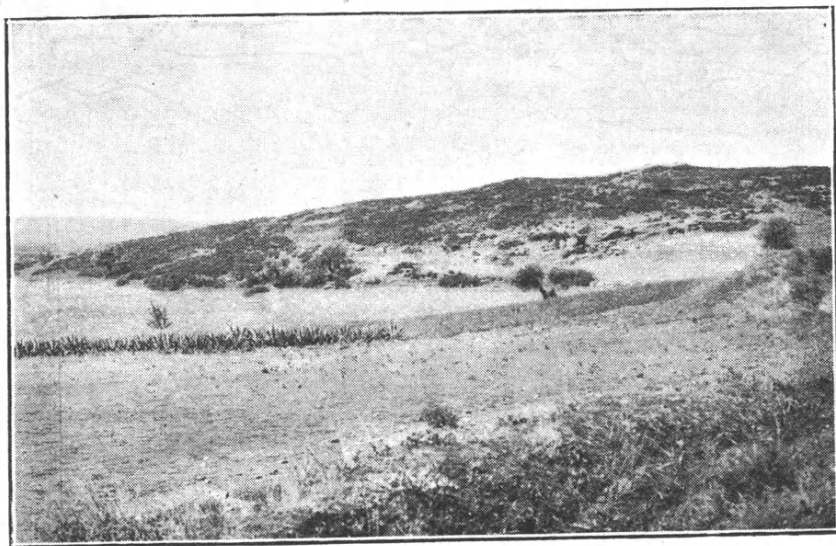
Εὗρομεν σειρὰν ὅλην τάφων λαξευτῶν ἀλλὰ βεβυθισμένων (εἰκὼν 3).

Μετὰ τὴν φωτογράφησιν τοῦ τάφου ἐγένετο ἡ ἐξαγωγή τῶν εὐρημάτων.

Τὰ ἀγγεῖα παρέμειναν ἐν τῇ συλλογῇ Πατρῶν, τὰ ὅποια θέλομεν καθαρίσει προσεχῶς. Ἄπαντα φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων των γεωμετρικὰ κοσμήματα, ὅπως καὶ τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εὗρεθέντα, ἀνήκοντα εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων.

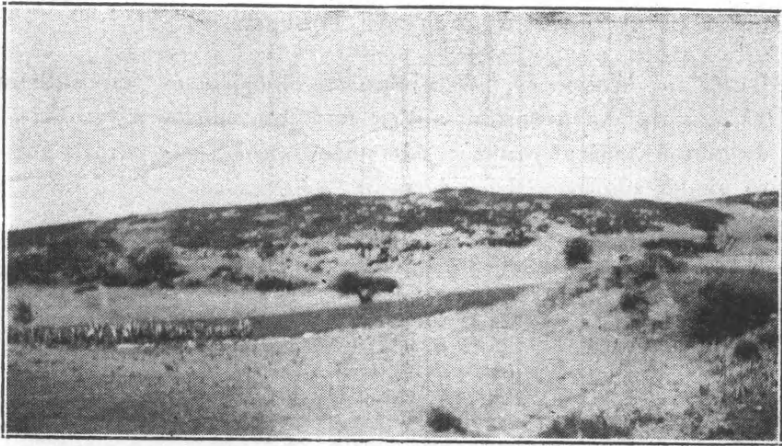
Ἀνασκαφὴ τοῦ Τρουμπέ.

Μεταξὺ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἐξαπλοῦται τὸ Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον τοῦ Τρουμπέ, καὶ τῆς Χαλανδρίτσης καὶ εἰς ἀπόστασιν μόνον πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτοῦ, ὑψοῦται χαμηλὸς ἀλλὰ μακρὸς λόφος, φέρων τρεῖς κατὰ διαστήματα μικρὰς κορυφὰς (εἰκῶν 4 καὶ 5).

Εἰκ. 4. Ὁ λόφος Τρουμπέ τῆς Χαλανδρίτσης.

Αἱ κορυφαὶ αὗται ἀνήκουν εἰς θολωτοὺς τάφους, ἐκτισμένους διὰ πλακοειδῶν λίθων, οἵτινες ἔχουσι καταπέσει ἀπὸ παλαιῶν χρόνων. Τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς κορυφῆς σκάπτων εἶχεν ἀνασκάψει ἀγροφύλαξ τις, Μητσοσταῦρος καλούμενος, ἐξ Ἡπείρου ἐλθὼν πρὸ ἐτῶν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Χαλανδρίτση. Οὗτος, τύπος πανούργου καὶ εὐφροσύτου γέροντος, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του ὡς ἀγροφύλαξ μὲν εἰς τὸ χωρίον ἀντὶ ἐλαχίστης ἀμοιβῆς, πράγματι δ' ὅμως μὲ τὸν σκοπὸν, ὅπως συλῆσῃ τοὺς τάφους, τοὺς ὁποίους καλῶς εἶχεν ἐννοήσει, ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι τῆς Χαλανδρίτσης οὐδὲν ἐγνώριζον. Ἐρευνήσας μετὰ τοῦ ἀστυνόμου καὶ εἰρηνοδίκου ἔρευναν εἰς τὴν πτωχικὴν του τρώγλην, εὗρον τεθραυσμένα ἀγγεῖα Μυκηναϊκὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν του προερχόμενα, ὡς καὶ ἄλλα δωρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς κατοίκους καὶ ὑπαλλήλους τοῦ χωρίου, οἵτινες ἔσπευσαν ὅπως παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸ Μουσεῖον δι' ἐμοῦ.

Εἰκ. 5. Αἱ τρεῖς χθαμαλαὶ κορυφαὶ τοῦ Τρουμπέ, ὅπου οἱ τρεῖς κατεστραμμένοι θολωτοὶ τάφοι.

Εἰς τὸν Τρουμπὲν ἀνεσκάψαμεν κυρίως τὸν μεσαῖον θολωτὸν τάφον, οὗ μέρος τῆς εἰσόδου βλέπει τις εἰς τὴν εἰκόνα 6.

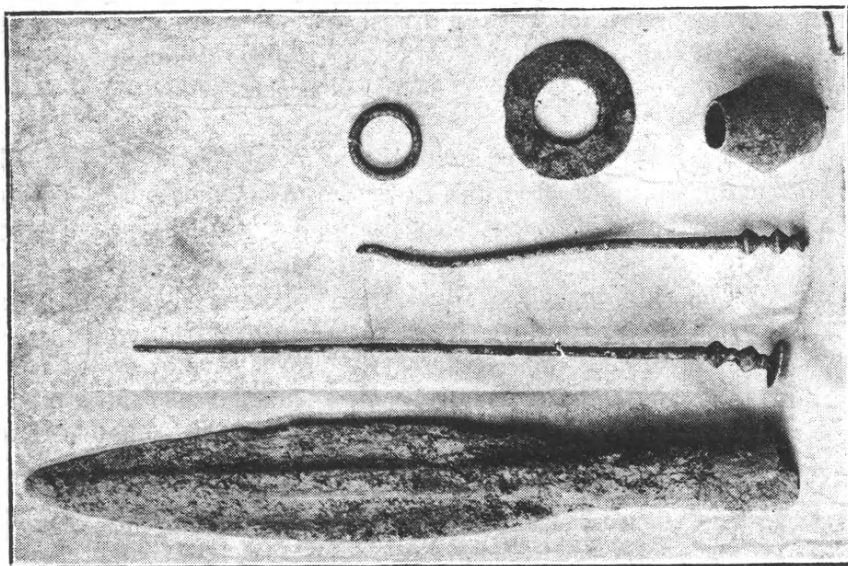
Ἄσπας ὁ τάφος εἶχε καταπέσει. Ἡμεῖς ἐξάγοντες τοὺς λίθους ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ τάφου, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔμβασδὸν ἦτο κεχωρισμένον διὰ

Εἰκ. 6. Τμῆμα εἰσόδου τοῦ μεσαίου θολωτοῦ τάφου τοῦ Τρουμπέ.

δύο τοίχων παραλλήλων, μεταξύ τῶν ὁποίων εὔρομεν πλῆθος ἀγγείων συντετριμμένων ἐκ τῆς καταπτώσεως, τὰ ὁποῖα εἰσέτι δὲν ἔκαθαρίσθησαν.

Τὰ ἀγγεῖα φαίνονται νεώτερα τῶν ἀγγείων τῶν λαξευτῶν τάφων. Πρὸς τούτοις εὔρομεν αἰχμὴν δόρατος χαλκῆν, δύο μακρὰς χαλκᾶς καρφίδας, δύο χαλκοῦς κρίκους καὶ σφονδυλοειδῆ χαλκῆν χάνδραν ἢ κομβίον ἀντικειμένου τινὸς (εἰκῶν 7). Τοιούτους λόφους, ὡς ὁ Τρουμπές, (παραφθορὰ = τουμπές =

Εἰκ. 7. Χαλκοὶ κρίκοι, χαλκαὶ καρφίδες, αἰχμὴ δόρατος καὶ χαλκῆ χάνδρα.

τύμβος) ἔχομεν σημειώσει πολλούς, ὧν τινὰς πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν προσεχῶς εἰς τὰ πέριξ τῆς Χαλανδρίτισης.

Ἐπίσης ἔχομεν σημειώσει καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ Νεκροταφεῖα, ὧν ἓν μέγα εἰς τὸ χωρίον Μάνεση τοῦ δήμου Λαπαθῶν, εἰς οὗ τὴν ἐρευναν θέλομεν προβῆ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ἐξητάσαμεν ὡσαύτως καὶ ἕτερον νεκροταφεῖον εὐρισκόμενον εἰς τὸ χωρίον *Μητόπολι* τοῦ δήμου Φερῶν. Τὸ χωρίον τοῦτο, μικρόν, ἔχει κτισθῆ ἐπὶ τριῶν αὐτοτελῶν λοφίσκων, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἴχνη τειχῶν καὶ φρουρίου.

Ἀπαντες δὲ οἱ λόφοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τοὺς πρόποδας αὐτοτελοῦς μικροῦ ὄρους Κομβοβουνίου καλουμένου καὶ κειμένου κατὰ μῆκος πρὸ τοῦ Ἐρυμάνθου. Ἀτυχῶς ἅπαν τὸ νεκροταφεῖον φαίνεται βεβυθισμένον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἔρηνά του εἶναι δυσχερῆς.

8. ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩΙ

Λόγω τῆς κατακλύσεως τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης αἱ κατὰ τὸ 1929 σκαφικαὶ ἐργασίαι περιορίσθησαν εἰς τὸ παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Κυλλήνης Β.Δ. κράσπεδον τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως. Διὰ σκαφῆς ἐξιχθείσης εἰς μικρὸν βάθος κατώρθωσα ἐφέτος νὰ διευκρινήσω καὶ ἀποτυπώσω ἐν σχεδίῳ εἰς μῆκος τριακοσίων καὶ πλέον μέτρων τὴν συνέχειαν τοῦ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως κατατείνοντος τείχους τῆς πόλεως, ἣν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἅτε κρυπτομένην ὑπὸ τῶν ἀραβοσίτων, δι' ὧν σπεύρεται διηνεκῶς ὅλον τὸ Στυμφάλιον πεδῖον.

Κατὰ τὴν σκαφὴν ἀπεκαλύφθη παρὰ τινὰ πύλην τοῦ τείχους ἐπιτυμβία μετ' αἰτώματος στήλη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν *Εὐκλείων* διὰ γραμμάτων τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Τέσσαρας δ' ἑτέρας ἐπιτυμβίας στήλας εὔρον ἐντετειχισμένας εἰς τοὺς πλησίον συνοικισμοὺς Κιονίων, Δριζῆς καὶ Μάτσιζας ἀναγραφούσας τὰ ὀνόματα: *Δαβιάδας*, *Ἀγανώ*, *Ἀθανίπη*, καὶ *Δάμων χαῖρε*.

Ἐσυνέχισα ἐπίσης τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς μεγάλης φραγκικῆς ἐκκλησίας κατὰ τε τὸ κυρίως ἱερόν καὶ τὸ διακονικὸν ἔνθα ἀνεῦρον νέα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη δι' ὧν κατώρθωσα ν' ἀναπαραστήσω μετὰ βεβαιότητος τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν τῶν μεγάλων ὀξυκορῦφων παραθύρων τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ.

Α. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

9. ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΜΥΣΤΡΑΙ

Κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον εἰς τὸν *Μυστραῖν* ἐξετελέσθη μικρὰ ἐρευνητικὴ ἐργασία ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν ἐξέλεξιν διαφόρων λεπτομερειακῶν ζητημάτων σχετικῶς μὲ ἀστικά ἰδίως οἰκοδομήματα. Ἐπίσης ἐξήτασα καὶ τινὰς ἐκκλησίας περὶ τὸν Μυστραῖν τῆς ἰδίας ἐποχῆς καὶ τέχνης, καὶ δὴ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως εἰς τὴν Μαγοῦλαν.

Ἡ προσοχή μου ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν παλαιῶν τῶν Δεσποτῶν σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς τῆς κτίσεως αὐτῶν. Τὸ εὐρύτατον τοῦτο οἰκοδομικὸν συγκρότημα δὲν φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ ἐνὸς ἀρχικοῦ σχεδίου, ἀλλὰ συνίσταται ἀπὸ οἰκήματα, τὰ ὅποια κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔκτισαν οἱ δεσπότες καὶ κατόπιν συνηρομολόγησαν πρὸς ἄλληλα. Πρὸς τοῦτο ἐξητάσθη προσεκτικῶς τὸ πρὸς οἰκοδομίαν χρησιμεῦσαν ὑλικόν, λίθοι καὶ κέραμοι, ὁ τρόπος τῆς συναρμογῆς αὐτῶν, πρὸ παντὸς ὁ τρόπος τοῦ μεταξὺ τῶν λίθων καὶ τῶν κεράμων ἀσβεστοχρίσματος, ἦτοι

ὁ κοινῶς λεγόμενος τρόπος τοῦ μυστρίσματος, ἔγιναν δὲ καὶ μικραὶ τινες ἐκκαφαὶ περὶ τὰ θεμέλια.

Τὰ Παλάτια τῶν Δεσποτῶν τοῦ Μυστρᾷ παρουσιάζουν, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν θέαν τριγώνου, τοῦ ὁποίου ὁ χῶρος, ὁ περιλαμβανόμενος εἰς τὴν ὑποτείνουσαν, ἀποτελεῖ τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν (Cour d' honneur). Ἡ μακρὰ πλευρὰ σύγκειται ἐξ ἑνὸς μακροῦ καὶ ὑψηλοῦ οἰκοδομήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι προστεθειμένη σχεδὸν κάθετος πτέρυξ βλέπουσα πρὸς τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα.

Ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης πείθομαι, ὅτι τὸ πρῶτον ἐγερθὲν δεσποτικὸν οἶκημα εἶναι τὸ πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ βουνοῦ, τὸ ἔχον κατεύθυνσιν πρὸς τὴν κορυφὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ οἰκοδομία τοῦ κτίσματος τούτου εἶναι προφανέστατα διάφορος ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων κτισμάτων, τῶν μεγαλυτέρων, καὶ ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα τοῦ συγκροτήματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μακρὰν πλευρὰν, καὶ ἀπὸ τὴν κάθετον ἐπ' αὐτὴν πτέρυγα. Οἱ λίθοι εἶναι ἐντελῶς διάφοροι, εἶναι σχιστόλιθοι ἔχοντες μελαψὴν τὴν ὄψιν, ἐπιχρίσματα ὀλίγα ὑπάρχουν, οἱ τοῖχοι εἶναι λεπτότεροι καὶ ἡ καθόλου ὄψις στενόχωρος καὶ ἀρχαΐζουσα. Εὐρισκόμεθα δηλαδὴ πρὸς κτιρίου, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη ἐσπευσμένως, ὀλίγον ἀμελῶς. Τοῦτο λοιπὸν ἀνάγκη νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἐγερθὲν ἐν Μυστρᾷ ἀρχοντικὸν οἶκημα, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς δύναται ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν Δεσπότου ἢ μᾶλλον ἀρχοντος, εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Καντακουζηνῶν, τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸ κτίσμα λοιπὸν εἶναι τῶν μέσων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Εἰς μακρὰν κάθετον γραμμὴν πρὸς τὸ παλαιότερον τοῦτο κτίσμα συνέχεται τὸ κύριον σῶμα τοῦ συγκροτήματος, τὸ ὁποῖον, μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι τὸ νεώτερον. Τοῦτο εἶναι τὸ νεώτατον κτίσμα, μεταξὺ δὲ τῶν δύο ἠγέρθη ἢ πρὸς τὴν Παντάνασσαν κάθετος πτέρυξ. Ἡ ἐξέχουσα αὕτη πτέρυξ δὲν ἐκτίσθη ἐξ ὀλοκλήρου ἀμέσως ἀλλὰ συνίσταται ἀπὸ διάφορα συνενούμενα οἰκήματα κατὰ προεξοχὴν. Γενικῶς δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς τοιχοδομίας καὶ τῆς ὅλης διαθέσεως, δύναται τὰ κτίσματα ταῦτα ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὰ τέλη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐνταῦθα ἔχομεν καὶ μικρὰν Φραγκικὴν ἐπίδρασιν, ἐμφαινομένην εἰς τόξα παραθύρων Γοτθικά.

Ἄλλ' ἡ ἐπίδρασις εἶναι καταφανέστερα εἰς τὸ κύριον σῶμα, εἰς τὴν μακροτάτην πλευρὰν, τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων κτισμάτων, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ κύριον σῶμα. Εἶναι δὲ αὕτη τὸ νεώτατον κτίσμα. Τὰ πλαίσια τῶν παραθύρων εἶναι τοῦ λεγομένου φλογοειδοῦς ῥυθμοῦ (style flamboyant), ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς Γοτθικῆς τέχνης. Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην οἰκοδομήν, ἢ ὁποία ἔχει ὕψος τριῶν ὀρόφων ἀνοικτῶν, καὶ περιβάλλει τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ θρόνου ἔχουσαν τὸ ἀνοικτὸν ὕψος τῶν τριῶν ὀρόφων, ἢ τοιχοδομία καὶ τὰ ἐπιχρίσματα εἶναι ἀκριβῶς

ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἄλλων κτισμάτων τῆς μεταγενεστέρης τέχνης ἐν Μυστρᾷ, τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος (Παντανάσσης, μικρῶν ἐκκλησιῶν, οἰκημάτων). Ἐκσκαφαί τινες, συμπληροῦσαι παλαιότερας, γενόμεναι εἰς τὰ ὑπόγεια ὡς καὶ ἄλλαι εἰς τὰς αὐλάς, ἔδειξαν τὸ βάθος τῶν θεμελίων, καὶ τὴν ὑπαρξιν ἄλλεπαλλήλων σειρῶν ὑπογείων, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ὄλη αἵθουσα καθ' ὅλον τὸ μῆκος. Ἡ ἐπιμελὴς ἐν γένει οἰκοδομία καὶ τοιχοδομία, ἡ εὐρυχωρία τῶν παραθύρων, ἡ εὐρύτης τῆς ἐκτελέσεως δεικνύουν προχωρημένην ἐποχὴν. Διὰ τοῦ μεσαίου τούτου κτίματος συνεπληρώθη τὸ εὐρὸν οἰκοδομικὸν συγκρότημα τῶν Δεσποτικῶν παλατίων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἐν ἀπὸ τὰ ὀλίγα καὶ τὰ σημαντικώτατα σφζόμενα μνημεῖα τῆς ἀστικῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

10. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων μινωικῆς ἐποχῆς ἐν Ἀγίοις Θεοδώροις, 12 1/2 χιλιόμετρα πρὸς Ἀνατ. τοῦ Ἡρακλείου, ἐσυνεχίσθη καὶ ἐπερατώθη ἐφέτος. Ὡς ἤδη ἐκ τῆς πρώτης ἀνασκαφῆς τοῦ 1926 ἐγένετο φανερόν, (Ἰδ. Πρακτικά 1925-26, 141 ἐξ.) αἱ ἐγκαταστάσεις ἐκεῖναι ἀπετελοῦντο ἐκ συστάδος οἰκοδομημάτων καὶ ἐξ ἑνὸς μεγάλου ὀρθογωνίου περιβόλου, ὅστις ἐφέτος ἀνασκαφῆς ὀλοκλήρος ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε κατὰ μὲν τὴν μακρὰν πλευρὰν μῆκος 50 μέτρα, κατὰ δὲ τὴν στενὴν τὸ ἤδη γνωστὸν ἐκ τῆς παλαιᾶς ἀνασκαφῆς, 36 μέτρα.

Ὁ περίβολος οὗτος ἐχρησίμευε προφανῶς ὡς ἀγορὰ καὶ τόπος συναθροίσεως τῶν ἀφικνουμένων πρὸς ἐμπορικοὺς ἢ ἄλλους σκοποὺς.

Ἦτο ὑπαίθριος καὶ μόνον κατὰ τὴν δυτικὴν τοῦ πλευρὰν ἔφερον ὀλίγα οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα ἀπετελοῦντο ἐκ μικρῶν ἀποθηκῶν. Καὶ τὰ διαμερίσματα ταῦτα ἀνεσκάφησαν ἐξ ὀλοκλήρου ἐφέτος. Ὅτι ἦσαν ἀποθήκαι δεικνύουσι τὰ λείψανα τῶν πύλων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν κατὰ χώραν, ἂν καὶ διὰ τὴν ἐλαχίστην ὑπὲρ τὸ ἔδαφος διατήρησιν τῶν οἰκοδομημάτων τούτων μόνον τὰ κατώτερα μέρη τῶν πύλων ἀνευρίσκοντο πάντοτε.

Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν περίβολον τοῦτον φαίνεται, ὅτι ἦτο ἐκ τῆς νοτίας, ἦτοι τῆς μεσογείου πλευρᾶς. Ἄν καὶ ἡ πλευρὰ αὕτη διετηρήθη κακῶς, φαίνεται, ὅτι ἐν εἶδος θύρας ὑπῆρχε, διότι εἰς ἐν μέρος διακόπτεται ὁ τοῖχος κανονικῶς, ἀφήνει ἐν ἀνοιγμα καὶ κατόπιν ἐπαναλαμβάνει τὴν πορείαν του, ἂν καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας, ἀλλ' ἐλαφρῶς ἐξώτερον. Ἐπειτα ἐξαφανίζεται ὅλως, παρακείμενα δὲ χριστιανικὰ κτίρια δίδουσι τὴν ἐξήγησιν τῆς καταστροφῆς του. Ἐπίσης καὶ ἡ δυτικὴ πλευρὰ δὲν διατηρεῖται καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος.

Κινητὰ εὐρήματα, ὡς καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἀνασκαφὴν δὲν ἐσημειώθησαν. Παρὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τοῦ περιγραφέντος περιβόλου ἦλθεν εἰς φῶς εἰς προφανῶς παλαιότερος τάφος, ὅστις εἶχεν ἀπλῶς ἀνοιχθῆ ἔντος τοῦ ἀμμώδους χώματος καὶ περιεῖχεν ἓνα ὀκλάζοντα σκελετόν, ἀλλ' οὐδὲν κτέρισμα, πλὴν τοῦ ἡμίσεος περίπου χονδροειδοῦς φιάλης. Ἐπ' ἴσης εὐρέθησαν μερικὰ ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα, τὰ ὁποῖα χρονολογοῦσι τὰ κτίσματα ἐκεῖνα ὡς ΜΜ 3-ΥΜ I. Ὑπολείπεται πλέον νὰ γίνῃ τὸ γενικὸν τοπογραφικὸν σχέδιον τῆς τοποθεσίας ἐκείνης μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου, σπουδαῖον ἵνα κατανοηθῆ ἔπαρκῶς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐξελέγη ἡ τοποθεσία πρὸς κατασκευὴν λιμένος.

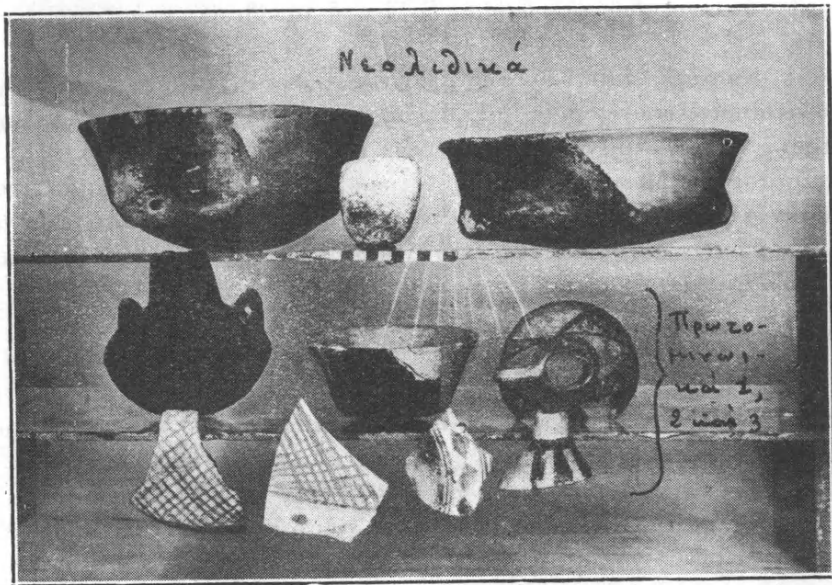
Ἡ ἀνασκαφὴ παρ' ὅλην τὴν σπάνιν εἰς κινητὰ εὐρήματα εἶναι σπουδαία εἰς ἀποτελέσματα, διότι μᾶς ἀπεκάλυψε τὸν πρῶτον καὶ μόνον μέχρι σήμερον γνωστὸν λιμένα τῶν μινωϊκῶν Κρητῶν. Ὁ λιμὴν οὗτος εἶναι ὁ παλαιότατος τῆς Μεσογείου καὶ τὸ ζήτημα τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην λαμβάνει νέαν ὄλως τροπὴν, μετατοπιζόμενον ἀπὸ τῶν βάσεων τὰς ὁποίας ἔβηκεν ὁ Λέμαν-Χαρτλέμπεν καὶ πάντες οἱ περὶ τοῦ ζητήματος ἀσχοληθέντες.

Τὸ Σπέος Εἰλειθυίας.

Ὑπολειφθέντος μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐπεχείρησα διὰ τούτου δοκιμαστικὴν σκαφὴν εἰς σπήλαιον οὐ μακρὰν τῶν Ἀγίων Θεοδώρων κείμενον. Τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶχεν ἐρευνηθῆ πρὸ 35 περίπου ἐτῶν ἐπὶ ἡμίσειαν μόνον ἡμέραν ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ παλαιμάχου τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας κ. Ἰωσήφ Χατζιδάκη. Ἐνεκα τοῦ κακοῦ φωτισμοῦ κατελήφθη μετὰ τῶν ἐργατῶν του ὑπὸ συμπτωμάτων δηλητηριάσεως καὶ ἐγκατέλειψε τὴν σκαφὴν, ἄλλα εὔρε πολλά ὄστρακα, ἐξ ὧν συνεπέραναν ὅτι τὸ σπήλαιον πιθανῶς ἦτο τὸ τῆς Εἰλειθυίας. Ἐδημοσίευσε σχετικὴν βραχεῖαν ἔκθεσιν εἰς τὸν 10^{ον} τόμον τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσός» καὶ τὸ πρᾶγμα ἔμεινεν οὕτως ἀβέβαιον. Ὁ καθηγητὴς Νίλσον εἰς τὸ βιβλίον του περὶ Μινωικῆς-μυκηναϊκῆς θρησκείας (σελ. 54) ἐκφράζει τὴν λύπην του διότι ἡ ἔρευνα ἐγένετο εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ταξινόμησις τῶν ὄστράκων ἦτο ἀδύνατος, ἐπειδὴ δὲ ταῦτα εἶχον ἀπολεσθῆ καὶ κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ μουσεῖον Ἡρακλείου δὲν ἠδυνήθη νὰ τὰ ἴδῃ, καταλήγει ἐκφράζων ἀμφιβολίαν ἂν τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο ἦτο τὸ τῆς Εἰλειθυίας, τοσοῦτ' μᾶλλον, καθόσον εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Καρτεροῦ (τὸν ἀρχαῖον Ἀμνισόν) ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα σπήλαια.

Ἐχων ὑπ' ὄψει μου τὴν σπουδαιότητα τοῦ σπηλαίου προεχώρησα μεθοδικῶς εἰς τὴν ἔρευνάν μου, ἀρχίσας ἀπὸ τῶν ἄλλων σπηλαίων τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Νίλσον καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι πράγματι πολλὰ εἰς τὴν

περιοχὴν τοῦ Καρτεροῦ. Τὰ σπήλαια ταῦτα ἀπεδείχθησαν ὅτι οὐδὲν κρύπτουσιν. Ἐν ἓξ αὐτῶν, μέγιστον, κείμενον παρὰ τὴν ὁδὸν αὐτὴν εἰς τὸ 5^{ον} χιλιόμετρον καὶ χρησιμεῦσαν ἄλλοτε ὡς ἐκκλησία, (φέρει διὰ τοῦτο καὶ τεχνητὰ παράθυρα) συνεκέντρωνε τὰς περισσοτέρας πιθανότητας ὅτι πιθανὸν νὰ παρουσιάσῃ τι. Ἄλλ' οἱ ποιμένες οἵτινες τὴν λατρείαν τῶν Ἁγίων εἶχον ἀντικαταστήσει διὰ τῆς φιλοξενίας τῶν προβάτων των ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ (γνωστῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἅγιος Ἰωάννης), καθάρισαντες τὸ δάπεδον πρὸς

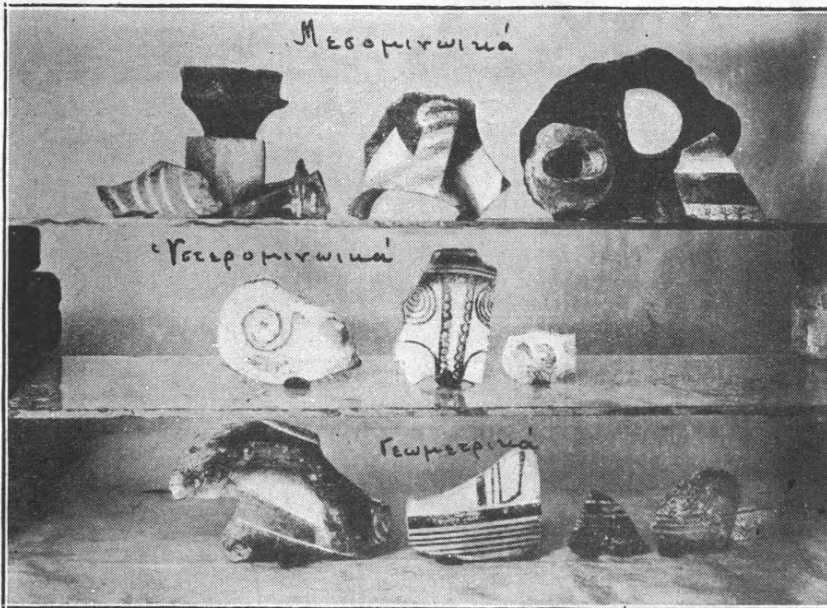
Εἰκ. 1.

ἐκποίησιν τῆς κόπρου ἀπέδειξαν ὅτι τὸ σπήλαιον οὔτε ἐπίχωσιν περιέχει οὔτε ἄλλα ἀρχαῖα ἔχνη παρουσίασεν. Οὕτω κατέληξα εἰς τὸ σπήλαιον τὸ ὁποῖον ἠρεύνησεν ἄλλοτε ὁ Χατζιδάκης, καὶ τὸ ὁποῖον δι' ἐμὲ συνεκέντρωνεν ἐκ τῶν προτέρων πάσας τὰς πιθανότητας, διότι εἶναι τὸ μέγιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον τῆς περιοχῆς.

Ἄν καὶ ἡ ἀνασκαφὴ περιορίσθη εἰς μίαν μόνην δοκιμὴν ἐντὸς τοῦ ἐνδοτέρου μέρους τοῦ σπηλαίου, ἐν τούτοις ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξεν αὐτὸ τοῦτο ἀπροσδόκητος, μέλλουσα ἀσφαλῶς νὰ ἀναδείξῃ ἐντὸς ὀλίγου τὸ σπήλαιον τοῦτο ὡς ἓνα τῶν σπουδαιωτάτων καὶ διδακτικωτάτων ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Κρήτης.

Ἡ ἀνασκαφεῖσα γωνία τοῦ σπηλαίου (κατὰ τὸ ἐνδότερον μέρος τῆς

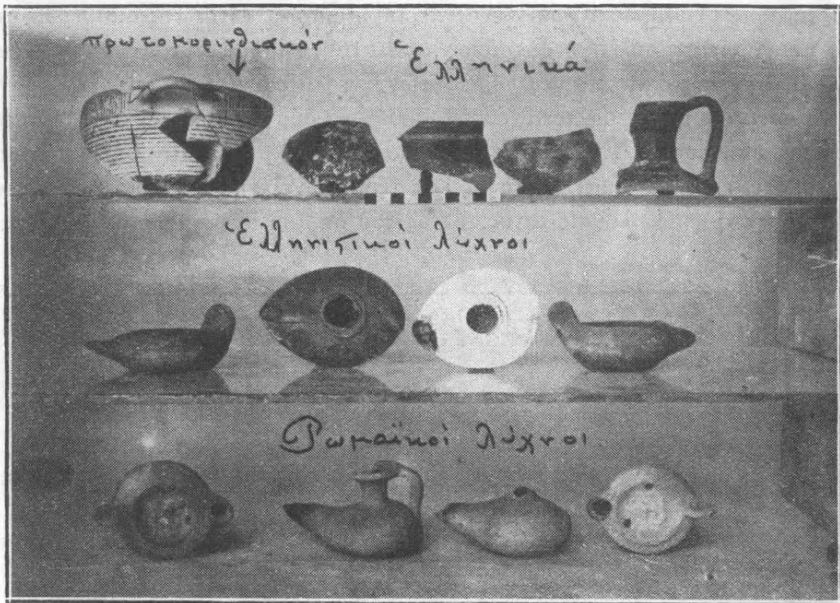
βορ. πλευρᾶς) ἔφερον ἐπίχωσιν ἐνὸς περίπου μέτρου, ἐντὸς τῆς ὁποίας περιεί-
 χετο πλουσιωτάτῃ συλλογῇ ὄστράκων, ἀλλὰ ταῦτα μέχρις αὐτοῦ τοῦ πυθμένος
 ἦσαν ἀνάμεικτα καὶ παραπλεύρως τῶν νεολιθικῶν ἀγγείων ἀνεσύροντο
 λύχνοι ῥωμαϊκοὶ καὶ μάλιστα εὐρέθησαν καὶ δύο ἐνετικά ὄστρακα βαθέως
 ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως. Ἐκ τοῦ μικροῦ ἀνασκαφέντος μέρους, μὴ ὑπερβαίνοντος
 εἰς μῆκος τὰ 3 μέτρα καὶ πλάτος 1 ἕως 1.50, συνελέγησαν ἕξ μεγάλοι σάκκοι
 ὄστράκων, ἀμητὸς πλουσιώτατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀντιπροσωπεύονται μετὰ

Εἰκ. 2.

πρωτοφανοῦς ὄντως συνεχείας σχεδὸν πάντες οἱ ἀγγειοπλαστικοὶ ῥυθμοὶ τῆς
 μινωικῆς καὶ ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Τὰ νεολιθικὰ ἀγγεῖα εἶναι ἀφθονώτατα, καὶ δὴ διατηροῦνται πολλάκις
 κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου, γεγονός ἐξ οὗ κερδίζομεν σχήματα, πρᾶγμα σπάνιον
 διὰ τὴν Κρήτην. Ἡ (Εἰκ. 1) παρέχει τοιαῦτα ἀγγεῖα. Ὅμοι μετὰ τοῦ ἐνὸς
 ἐξ αὐτῶν (τοῦ δεξιοῦ) εὐρέθη εἰς ἓν κοίλωμα τοῦ κατωτάτου βράχου τοῦ σπη-
 λαίου καὶ εἰς νεολιθικὸς πέλεκυς. Μετὰ τὰ νεολιθικὰ ἀκολουθοῦσι τὰ πρωτο-
 μινωικὰ ἀγγεῖα, μόνον διὰ τῶν λεπτοτέρων πῶς τοιχωμάτων καὶ τῶν ἐξει-
 λιγμένων σχημάτων ἀναγνωρίζόμενα ὡς τοιαῦτα, διότι ὁ πηλὸς εἶναι ὁ αὐτὸς
 καὶ τῶν νεολιθικῶν, μέλας ἢ ἐλαφρῶς ἐρυθρίων ἐστιλβωμένος. Εἶτα ἔρχονται

Εἰκ. 3.

Εἰκ. 4.

τὰ πρωτομινωικά ἐξειλιγμένα ἀγγεῖα μετὰ τῶν γραπτῶν γραμμικῶν διακοσμήσεων (*Εἰκ. 1*). Εἰς μικροτέραν σχετικῶς ἀναλογίαν εὐρέθησαν τὰ μεσομινωικά ὄστρακα, μετὰ μέλανος ἐπιχρίσματος καὶ λευκοῦ χρώματος. Πολύχρωμον ὄστρακον οὐδὲν εὐρέθη, τοῦλάχιστον μεταξὺ τῶν καθαρῶσθέντων τεμαχίων.

Ἐστερομινωικά ὄστρακα εὐρέθησαν ἐπίσης ὀλίγα, ἀλλὰ λίαν χαρακτηριστικά, ἰδίως τῆς τελευταίας ἐποχῆς (*Εἰκ. 2*). Ἀκολουθοῦσιν εἶτα τὰ

Εἰκ. 5. Ἐπιθεώρησις πρὸς Β ἐκ τοῦ σηλαίου Εἰλειθυίας.
Ἄριστερὰ οἱ χαλεποὶ λιμένες τοῦ Ὀμήρου.

γεωμετρικά ἐν ἀφθονίᾳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τινα φέροντα ζῶνας καὶ συγκεντρικοὺς κύκλους διὰ λευκοῦ χρώματος (τεχνοτροπία γνωστὴ ἤδη ἐκ Κνωσοῦ), τέλος δὲ χονδροειδῆ ἀκαθορίστου ἐποχῆς ἀφθονώτατα ὄστρακα, ἀναμφιβόλως τὰ πλεῖστα ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Εὐρέθησαν ἔτι πολλοὶ ῥωμαϊκοὶ καὶ ἑλληνιστικοὶ λύχνοι, πάντες φέροντες ἰσχυρὰ τὰ ἴχνη παρατεταμένης καύσεως (*Εἰκ. 3*).

Σπουδαιότατον εἶναι, ὅτι μεταξὺ τῶν καταλεχθέντων ὄστράκων ὑπάρχουσι καὶ σπάνιαι συλλογαί, ὡς λ.χ. ἄφθονα ὄστρακα τῆς πρωτομινωικῆς τεχνοτροπίας τοῦ Πύργου, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ μέλανος πηλοῦ

χάραξιν διαφόρων γραμμῶν οὐχὶ διὰ χρώματος, ἀλλὰ διὰ λείου ἐργαλείου δι' οὗ ὁ πηλὸς ἀπέκτα μεγαλυτέραν στιλπνότητα. Ἄλλὰ τὸ μάλιστα ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ περίφημος τεχνοτροπία τῶν « κηλιδωτῶν » ἀγγείων, τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα « ῥυθμὸς Βασιλικῆς », διότι ἐκεῖ ἔχουσιν εὐρεθῆ καὶ εἶναι Πρωτομινωικῆς 2 ἐποχῆς, ἀποδεικνύεται κληρονομία νεολιθική. Ἐν τῷ σπηλαίῳ εὐρέθησαν πολλὰ νεολιθικὰ ὄστρακα κεκοσμημένα κατὰ τὴν ἀνωτέρω τεχνοτροπίαν, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ τόσον τεχνικά, ὥστε

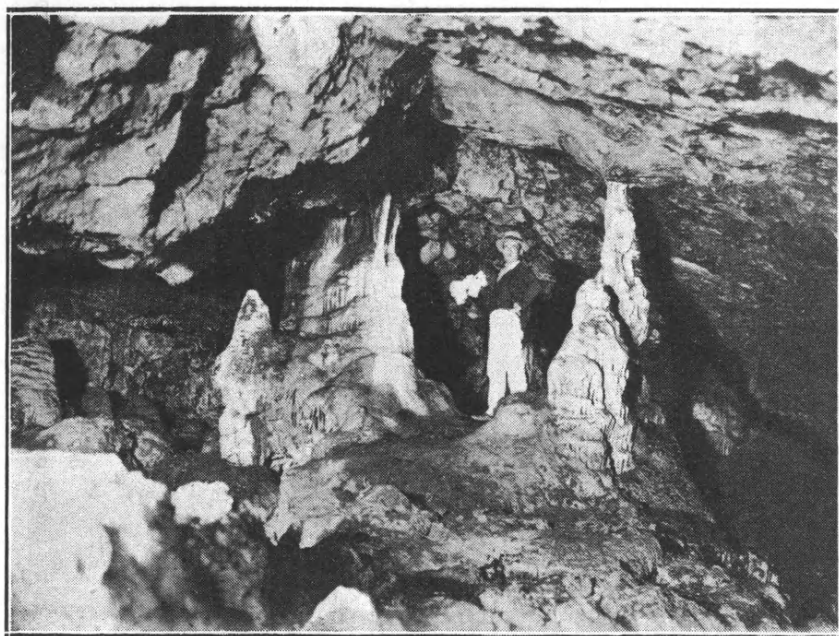

Εἰκ. 6. Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ σπηλαίου ὑπὸ τὸ φῶς λυχνίας 1200 κηρίων.

ἀποκλείεται ἡ τυχαία λόγῳ ἀνομοιομεροῦς ὀπτήσεως μετατροπὴ τοῦ χώματος τῆς ἐπιφανείας των ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον εἰς ὠρισμένα μέρη (Εἰκ. 4).

Τὸ σπήλαιον αὐτό, καίπερ μὴ ὑπερβαῖνον τὸ 60 μέτρα εἰς μήκος καὶ τὰ 5-6 εἰς πλάτος, εἶναι ἐσωτερικῶς μεγαλοπρεπὲς καὶ εἰς φυσικὰς καλλονάς. Κείμενον εἰς ἀρκετὸν ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης παρὰ τὰ χεῖλη ἠπίας χαράδρας, ἔχει μαγευτικὴν τὴν θέαν πρὸς τὴν θάλασσαν (Εἰκ. 5) καὶ πρὸ τοῦ στομίου του φύεται ἔρινεὸς συντείνων παραδόξως εἰς ἀνάμνησιν ὀμηρικῶν περιγραφῶν. Ὀλίγα μέτρα μετὰ τὸ στόμιον λείψανα τοίχου προδίδουσι διαρρήθμισίν τινα τῆς εἰσόδου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Περὶ τὸ μέσον τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει ζεῦγος σταλακτιτῶν, ἐνὸς παχέος καὶ τοῦ ἑτέρου λεπτοτέρου, οἵτινες περιεβάλλοντο διὰ τοίχου, μινωικῆς ἴσως ἐποχῆς, οὗ ἡ μία πλευρὰ φαίνεται ἐπὶ τῆς φωτογραφίας (Εἰκ. 6.) ληφθείσης διὰ τεχνη-

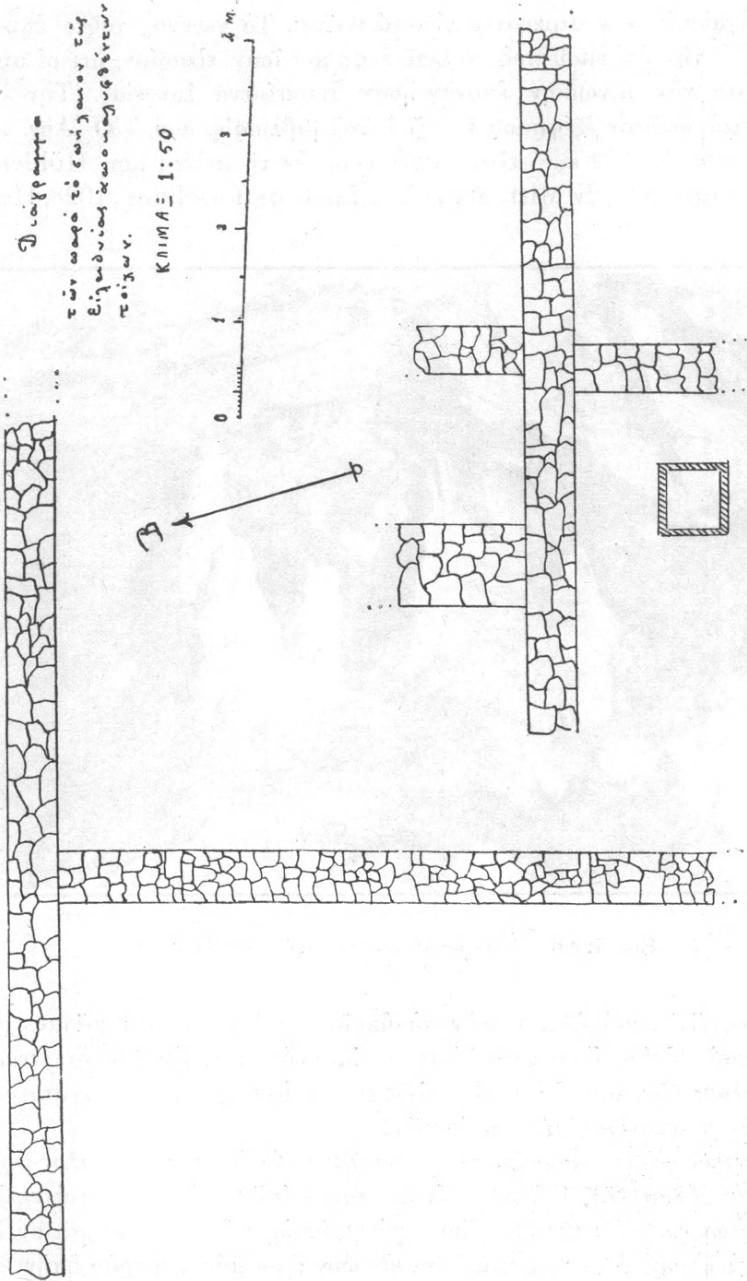
τοῦ φωτός. Ἔχομεν λοιπὸν ἐνταῦθα εἶδος βωμοῦ ἢ σηκοῦ, ὅπου ἀντὶ εἰδωλίων ἢ ἀγαλμάτων ἐλατρεύοντο οἱ σταλακτίται. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπικυροῖ τελειωτικῶς τὴν ὑπ' ἐμοῦ πρὸ πολλοῦ ἐκφρασθεῖσαν εἰκασίαν, ὅτι οἱ σταλακτίται κατὰ τὴν μινωικὴν ἐποχὴν ἦσαν ἀντικείμενα λατρείας. (Τὴν ἰδέαν ταύτην κατὰ πρῶτον ἐξέφρασα ἐν τῷ λαϊκῷ βιβλιαρίῳ μου. «Ὁ Ἄρχ. Κρητικὸς Πολιτισμὸς, 109 ἔξ.» εἶτα σαφέστερον ἐν τῇ μελέτῃ μου Höhlenforschungen in Kreta, ἐν Mitt. üb. Höhlen u. Karstforschung, 1928, Heft 4.

Εἰκ. 7. Οἱ ἐνδότεροι σταλακτίται τοῦ σπηλαίου.

Ἐκτοτε συνέλεξα καὶ ἄλλο ὕλικόν, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι, ὅσαι ἐπιμελέστερον ἠρευνήθησαν, ἔδειξαν ὅτι τεμάχια ἱερῶν σταλακτιτῶν, κομισθέντα ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἱερῶν σπηλαίων, ἐλατρεύοντο ἐπὶ μικρῶν προφανῶς οἰκιακῶν βωμῶν).

Βαθύτερον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ὄραιοι σταλακτίται (Εἰκ. 7). Κάτωθεν ἐνὸς σταλακτίτου καὶ ἐνὸς σταλαγμίτου, τῶν μεγίστων ἀκριβῶς τῆς συστάδος ταύτης, ὑπάρχει ὑπόγειον δωμάτιον, λίαν χαμηλόν, ἀλλ' ἀρκούντως ἐκτεταμένον, εἴσοδον ἔχον μόνον μικρὰν ὄπην κάτωθεν τοῦ σταλαγμίτου, δι' ἧς μετὰ βίας δύναται νὰ εἰσερπύσῃ ἄνθρωπος. Τὸ

Εἰκ. 8. Διάγραμμα τῶν παρα τὸ σπήλαιον τῆς Εἰλειθείας ἀποκαλυφθέντων τοιχῶν

δωμάτιον τοῦτο ἴσως ἦτο εἶδος ἀδύτου ἢ μεγάρου. Ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι πλήρης ὀστράκων, ἐπομένως πρέπει καὶ τοῦτο συστηματικῶς νὰ ἐρευνηθῇ.

Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὑπολείπεται, ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶναι τὸ σπέος Εἰλειθυίας, τὸ ὁποῖον εἶχε τόσην φήμην, ὥστε τὴν ὑπαρξίν του ἐγνώριζεν ὁ ποιητὴς τοῦ τ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ψευδολογῶν ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς πρὸς τὴν Πηνελόπην διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ ὡς περὶ τρίτου προσώπου:

Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγεν ἕς ἀνέμοιο
 ἰέμενον Τροίηνδε, παραπλάγξασα Μαλειῶν,
 στήσε δ' ἐν Ἀμνισῶ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίας,
 ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι, μόγις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.

Οἱ λιμένες χαλεποὶ εἶναι βεβαίως τὸ ἐπὶ τῆς εἰκόνας ὃ φαινόμενον ἐν μέρει ἀκρωτήριον, τὸ ὁποῖον ἀτελῆ μόνον προστασίαν παρέχει κατὰ τοῦ Βορρά, τὸ δὲ σπέος Εἰλειθυίας εἶναι τὸ προκείμενον σπήλαιον. Εἶναι λοιπὸν μεμαρτυρημένον διὰ παλαιωτάτης καὶ ἀξιολογωτάτης μαρτυρίας.

Αἰῶνας πολλοὺς βραδύτερον ὁ Στράβων ἀναφέρει καὶ οὗτος τὸ τῆς Εἰλειθυίας ἱερὸν ἐν Ἀμνισῶ, τῷ ἐπινείῳ τῆς Κνωσοῦ τοῦ Μίνως (10,476). Ἡ λέξις «ἱερὸν» πιθανὸν νὰ ἐννοῇ μόνον τὸ σπήλαιον, ἔχων ὅμως ὑπ' ὄψει ὅτι δυνατὸν καὶ νὰ κυριολεκτῇ ὁ Στράβων, ἐπεχείρησα κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἀνασκαφῆς νὰ ἐξακριβώσω κατὰ πόσον εἰς ἐπίπεδος χῶρος κείμενος δεξιὰ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ὑπέκρυπτεν οἰκοδομήματα. Πράγματι προήλθον εἰς φῶς διάφοροι τοῖχοι, οἱ ὁποῖοι ἐφ' ὅσον ἀνεσκάφησαν παρουσιάζουσι τὸ συναπτόμενον σχέδιον (*Εἰκ. 8*). Ἡ χρονολογία των δὲν ἐξηκριβώθη ἐντελῶς, διότι τὰ συλλεγένητα ὀστρακὰ ἦσαν ὀλίγα μὲν ὑστερομινωικά, τὰ περισσότερα πρωτογεωμετρικά, εὐρέθησαν δὲ καὶ τὰ τεμάχια πρωτοκορινθιακοῦ σκύφου. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀρκούντως ἐνθαρρυντικόν, ἵνα ἀναληφθῇ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ ἐπιπέδου ἐκείνου χώρου.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων καταφαίνεται ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ ἀποκαλυφθέντος σπηλαίου τῆς Εἰλειθυίας. Ἡ συνέχεια τῆς λατρείας ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς μινωικῆς μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς παρουσιάζεται ἴσως τόσον διδακτικὴ καὶ ἀναμφισβήτητος. Ἐπίσης τὸ γεγονός τοῦτο ἐπικυροῖ τὴν εἰκασίαν τοῦ Βακερνάγκελ καὶ τοῦ Βιλαμόβιτς περὶ προελληνικῆς τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς θεᾶς καταγωγῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς περὶ τὸν Σοῦλτσε, οἵτινες συνῆπτον τὸ ὄνομα πρὸς τὴν ῥίζαν ελευθ-. (Πρβλ. τὸν τύπον Ἐλεύθια).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἀνωτέρω σπηλαίου πρέπει νὰ ἀναληφθῇ ῥιζικὴ καὶ συστηματικὴ κατὰ τὸ ἐπιδὸν ἔτος, διότι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἀρχαιολογικὸν χῶρον πρωτίστης σπουδαιότητος ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἱστορίας τοῦ

πολιτισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας. Εὐρισκόμενον προσέτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐν ὠραιότητι θέσει καὶ πλησιέστατα πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἀμαξίτης ὁδοῦ (9 περίπου χιλιόμετρα μόνον) καὶ ἐσωτερικῶς παρουσιάζον ὠραίαν διαμόρφωσιν σταλακτικῶν, μέλλει ταχύτατα νὰ καταστήσῃ ἀληθὲς προσκύνημα τῶν ἀρχαιολογούντων καὶ εἰς τῶν πλέον πολυσυχνάστων ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Κρήτης.

ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ Ν. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

11. Η ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΗΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

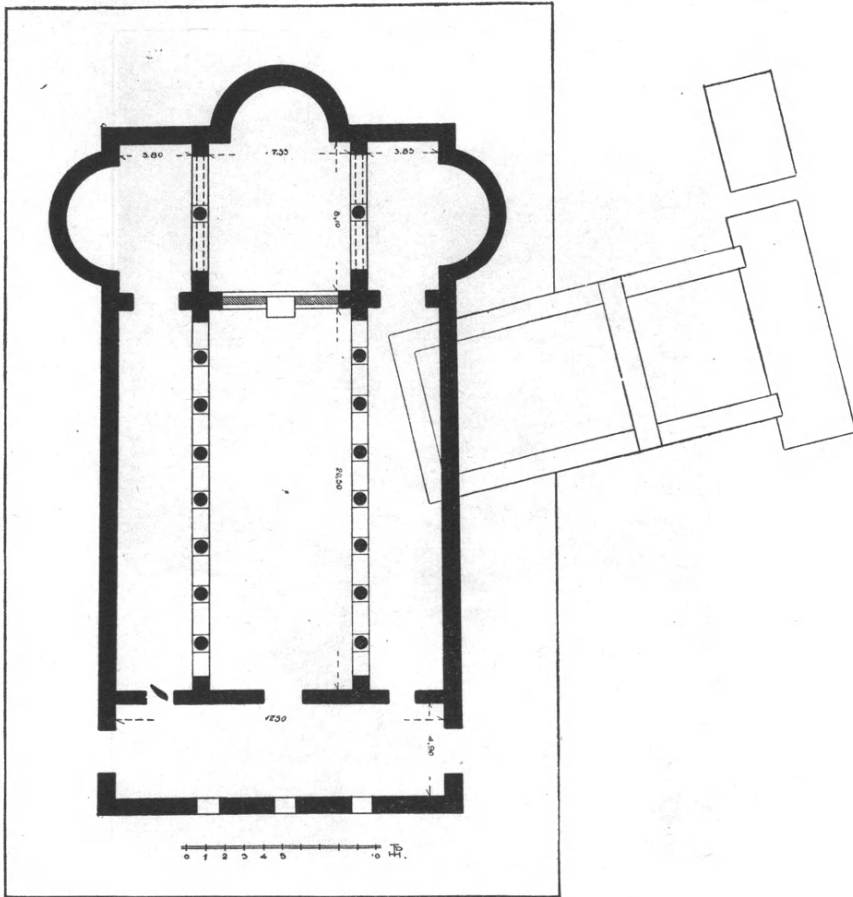
Ἡ ἐφετινὴ ἐργασία ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν βολιδοσκόπησιν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὴν μερικὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Καραπάνου εὐρεθέντων οἰκοδομημάτων. Ἡ προσοχὴ ἐστράφη εἰς τὸν ναόν, τὸν ὑποτιθέμενον τοῦ Διός, ὅπου ἄλλως ἔγιναν καὶ τὰ σπουδαιότερα εὐρήματα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης εὐτυχοῦς ἀνασκαφῆς. Σημειωτέον ὅτι τὸ τμήμα τοῦτο δὲν ἀνέσκαψεν αὐτοπροσώπως ὁ Καραπάνος, ἀλλ' ἄλλοι, ἠγόρασεν ὅμως ἐκείνος παρ' αὐτῶν τὰ εὐρεθέντα ἐκεῖ σημαντικώτατα χαλκᾶ ἀντικείμενα καὶ ἐπιγραφάς. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο, τὸ σπουδαιότερον θεωρούμενον τοῦ ἱεροῦ, εἰργάσθη καὶ ὁ Σωτηριάδης τῷ 1920 κατὰ τὴν πρώτην ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπανάληψιν τῶν ἀνασκαφῶν.

1. Ἑλληνιστικὸν οἰκοδόμημα καὶ βάθρα ἢ ἐξέδραι.

Κατ' ἀρχὰς ἐπεδόθη εἰς τὸν καθαρισμὸν τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶχε μὲν εὐρεθῆ ἤδη ἐπὶ Καραπάνου, ἀλλ' ὅπως ἔβλεπον καὶ ὡς ἐκ τοῦ κατωτέρω δημοσιευομένου σχεδίου φαίνεται, δὲν εἶχε μελετηθῆ οὐδὲ σχεδιασθῆ ἀκριβῶς. Ἐνεκα τῶν πολλῶν σωρῶν χωμάτων, οἱ ὅποιοι ὑψοῦντο ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀνασκαφῆς ἀπὸ τοῦ 1920, ὁπότε ἀποτόμως διεκόπησαν αἱ ἀνασκαφαί, θὰ ἀπητεῖτο πολλὴ ἐργασία πρὸς μετακόμισιν ὄλων αὐτῶν ἔξω τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ, διὰ τοῦτο δὲν καταρθώθη ἡ πλήρης ἐκκαθάρισις τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας εἰμὴ μόνον κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς νοτίαν, ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν. Διεπιστώθη ὅμως ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀσφαλῶς, ὅπως ἤδη εἶχε παρατηρήσει ἐν μέρει καὶ ὁ Σωτηριάδης (πρβ. R. É. G. 1921 σ. 384), ὅτι δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Καραπάνου ὑποστηριζόμενον ὅτι ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ θεμελιῶν ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἀλλ' ὅτι ᾠκοδομήθη αὐτοτελὴς ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου, ὅστις κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο μάλιστα εἶναι κατωφερῆς πρὸς νότον. Μόνον ὁ ν. αὐτῆς τοῖχος τέμνει σχεδὸν καθέτως τὸ βόρειον τμήμα ἀρχαίου οἰκοδομήματος εἰσχωροῦντος ὑπ' αὐτὸν καὶ μὲ διεύθυνσιν ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον. Θὰ εἴπωμεν

ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ κτιρίου τούτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ κτισμάτων πρὶν ἔλθω-
μεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

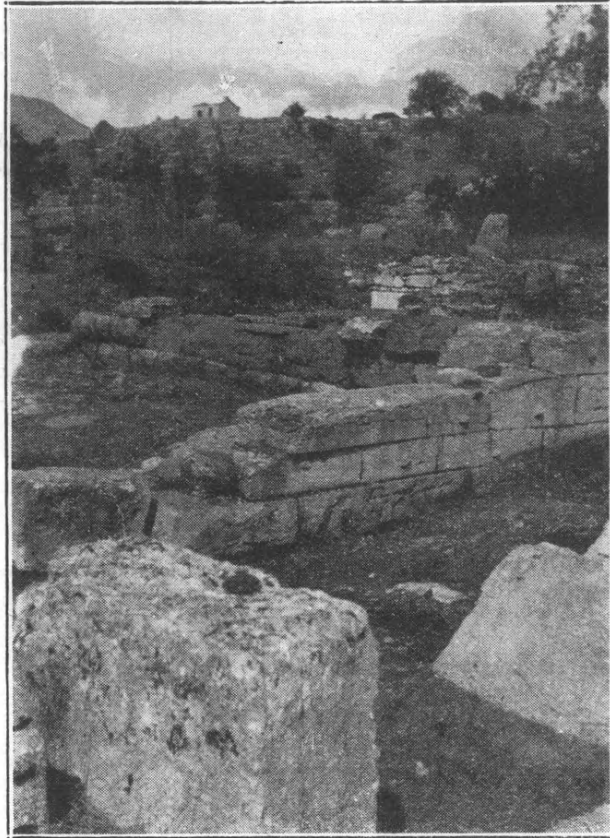
Ἦδη ὁ Σωτηριάδης εἶχεν ἀποκαλύψει μικρὸν τμήμα τοῦ οἰκοδομήματος
χωρὶς νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς φῶς ὁλόκληρον. Εἶναι δὲ τοῦτο ὀρθογώνιον κτίσμα

Εἰκ. 1. Τρίκογχος βασιλικὴ καὶ ἀρχαῖος ναῖσκος

διαιρούμενον εἰς δύο δι' ἐγκαρσίου τοίχου (βλ. εἰκ. 1). Πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει
ὀρθογώνιον πλακόστρωτον ἐκτεινόμενον πλαγίως ἐκατέρωθεν τῶν μακρῶν
τοῦ κτιρίου πλευρῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἔβαιναν ἡ νοτιὰ στενὴ πλευρὰ, ὅποθεν ἦτο
καὶ ἡ εἴσοδος, ἀλλ' οὐδὲν ἐσώθη ἵχνος αὐτῆς, δὲν γνωρίζομεν δὲ οὐδὲ μέτρι
τίνος σημείου ἔφθανον αἱ μακραὶ πλευραί. Τὸ πλακόστρωτον ἦτο διὰ μεγά-

λων τετραγώνων πλακῶν ἐκτισμένον πλάτους περίπου 3.90μ. καὶ μήκους 12.70, ἦτο δέ, οὕτως εἰπεῖν, τὸ κρηπίδωμα τῆς προστάσεως ἐφ' οὗ ἔβαινον βαθμί-
δες εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦτο χαμηλότερον καὶ ἔπρεπε νὰ
ὑψωθῆ. Οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι τοῦ κτιρίου εἶναι ἰσοδομικῶς ἐκτισμένοι μὲ
μεγάλους ὀρθογωνίους δόμους, οἱ ὅποιοι ἔχουν τεκτονικοὺς ἀγκῶνας εἰς τὰς

Εἰκ. 2. Ἑλληνιστικὸς ναῖσκος.

ἐξωτερικὰς πλευρὰς (εἰκ. 2), ὡς μάλιστα φαίνεται εἰς τὸν ἀνατολ. τοῖχον,
ὅστις σώζεται καλύτερον τῶν ἄλλων. Ὁ μεσαῖος ἐγκάρσιος τοῖχος εἶναι ἀμε-
λῶς κατεσκευασμένος διὰ διαφόρων λίθων, μεταξύ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν
καὶ πῶροι ἀνήκοντες εἰς δωρικὰς τριγλύφους. Ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκεῖ ἐντε-
τειχισμένων, οἱ ὅποιοι εἶναι λίαν ἀποτετριμμένοι, εἰς σώζεται καλύτερον καὶ
ἐξ αὐτοῦ συνάγομεν, ὅτι ἡ τρίγλυφος εἶχε πλάτος 0,48, ὕψος δὲ 0,85. Ἐντὸς

τῶν χωμάτων ἀνατολικῶς τοῦ κτιρίου τούτου εὗρέθη καὶ ἕτερον τεμάχιον πωρίνης τριγλύφου (πλάτος μηροῦ 0,062, πλάτος γλυφῆς 0,06, ὥστε τὸ ὅλον πλάτος θὰ ἦτο περίπου 0,366) ὀλίγον μικροτέρας τῆς προηγουμένης. Ἐντὸς αὐτοῦ παρατηρήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωτηριάδου τεμάχια μετάλλου πυρίκουστα δεικνύοντα, ὅτι μεγάλη πυρκαϊὰ θὰ κατέστρεψε τὸ κτίριον τοῦτο. Τὴν καταστροφὴν ταύτην ὁ Σωτηριάδης συνδέει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Δορυμάχου πυρπό-

Εἰκ. 3. Δωρικὸν κιονόκρανον.

λησιν τοῦ ἱεροῦ, ὅπερ εἶναι πολὺ πιθανόν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀνφοδομήθη βραδύτερον τὸ κτίριον καὶ ἐκ τῆς νεωτέρας ταύτης ἐπισκευῆς θὰ προέρχεται ὁ μεσαῖος ἐγκάρσιος τοῖχος ὁ διὰ διαφόρων λίθων κατεσκευασμένος. Ποῦ ἀνήκουν αἱ τρίγλυφοι, αἱ πάντως ἑλληνιστικῶν χρόνων δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν. Εἶναι πιθανόν, ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἦτο πρόστυλον, εἰς κίονα δὲ αὐτοῦ ἴσως νὰ ἀνῆκε τὸ δωρικὸν κιονόκρανον, τοῦ ὁποίου τμῆμα εὗρέθη ἔντετοιχισμένον εἰς τὸν ν. τοῖχον τῆς ἐκκλησίας (εἰκ. 3). Εἶναι ἐξ ἀββεστολί-

θου ὕψ. ἄβ. 0,125 ὕψ. ἐχίνου 0,095. Ὁ ἐχῖνος εἶναι σχεδὸν εὐθεῖα γραμμὴ ὀγκουμένη ἐλάχιστα κατὰ τὸ μέσον, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὑπάρχουσι τέσσαρες δακτύλιοι. Ὁ ἐν τῇ εἰκόνι ὑπὸ τὸ κιονόκρανον σφόνδυλος εἶναι ἐκ μαλακοῦ πώρου καὶ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτό.

Αἱ μικραὶ διαστάσεις τοῦ κτίσματος τούτου καὶ ὁ πρὸς νότον ἢ βορρᾶν προσανατολισμὸς αὐτοῦ μὲ κάμνουν νὰ ὑποθέσω, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μεγάλου ναοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ θησαυροῦ τινος ἢ ναΐσκου.

Εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν πρὸς ἀ. αὐτοῦ καὶ ὡς συνέχεια τῆς προσόψεώς του ἐκτείνονται τὰ θεμέλια ὀρθογωνίου μικροῦ κτιρίου, ὅπου θὰ ὑψοῦτο μνημεῖόν τι ἀναθηματικόν.

Καὶ πρὸς δ. αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν (13 περίπου μ.) εὐρέθη καὶ ἄλλο μικρὸν βᾶθρον ἢ μᾶλλον ὀρθογώνιος ἐξέδρα. Ἐπὶ σειρᾶς λίθων, ἧτις ἀπετέλει εὐθυντηρίαν, ὑπάρχει ἄλλη σειρά λίθων, τῶν ὁποίων ἡ μὲν ὀπισθία ἐπιφάνεια κοσμεῖται ὑπὸ τεκτονικῶν ἀγκώνων, ἡ δὲ προσθία ἦτο καμπύλη εἰσέχουσα ὀλίγον κυματοειδῶς καὶ εἶχε κατὰ τὰ ἄκρα καὶ τὸ μέσον προεξέχον πλαίσιον ὡσεὶ πόδα. Τούτων σφίζεται μόνον τὸ δυτικὸν καὶ τὸ μέσον, τοῦ ἀνατολικοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἀφαιρεθέντος τοῦ λίθου. Ἐκ τῶν σφζομένων ὅμως ὑπολογίζομεν τὸ ὅλικόν μήκος τῆς ἐξέδρας εἰς 3,815 μ. καὶ πλάτος 1,18, διότι ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου ποδὸς μέχρι τοῦ μεσαίου ἢ ἀπόστασις εἶναι 1, 865 μ., ἐκ τοῦ μεσαίου δὲ μέχρι τοῦ σφζομένου ἀνατολικοῦ ἄκρου εἶναι 0,74 μ., ἔλλειπει δὲ καὶ ὁ ποῦς, ὅστις θὰ ἐκόσμηι τὸν τελευταῖον λίθον. Πρέπει λοιπὸν νὰ συμπληρώσωμεν δύο λίθους, ἕνα 0,70 ὡς εἶναι καὶ οἱ λοιποὶ μεσαῖοι λίθοι καὶ ἕνα, τὸν τελευταῖον 0,45 περίπου, ὅσον περίπου δηλ. 0,50 μετρεῖ καὶ ὁ πρῶτος δυτικὸς λίθος ὁ ἀντίστοιχος δηλ. 1,125 μ., εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ μήκος τοῦ μεσαίου ποῦ εἶναι 0,065, ὁπότε τὸ σύνολον εἶναι 3,815 μ.

2. Ὁ ναὸς ἢ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης.

Οὕτω εἰς ἕνα τῶν κυριωτέρων χώρων τοῦ ἱεροῦ οὐδὲν ἔχνος ναοῦ ἀνευρέθη, ὅπως ἰσχυρίζετο ὁ Καραπάνος βεβαίως διὰ τὴν ἐξηγήσῃ τὴν ἐκεῖ καὶ δὴ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἀνεύρεσιν τόσον πολλῶν ἀναθημάτων χαλκῶν καὶ χρησιτηρίων ἐπιγραφῶν. Πρὶν νὰ ἐρευνηθῇ ὁλόκληρος ὁ χώρος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκφράσῃ τις ἀσφαλῆ γνώμην περὶ τοῦ πράγματος, ποῦ δηλ. ἦτο ὁ ναός. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὅμως ἀπὸ τοῦδε νὰ πιστεύω, ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε μέγας ναὸς ἐν Δωδώνῃ, μόνον δὲ χώρος τις περιορισμένος, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου θὰ ὑψοῦντο αἱ ὑψίκομοι, προσήγοροι δρύες καὶ πλησίον αὐτῶν βωμός τις. Οὕτω τοῦλάχιστον ὑποθέτω τὸ ἱερὸν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, τοὺς ὀμηρικοὺς ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς

ἀρχαϊκούς. Ἄν μάλιστα εἶναι ἀληθές ὅτι ἐκ τοῦ θροῦ τῶν φύλλων τῶν δρυῶν ἐμαντεύοντο οἱ ἱερεῖς, εἶναι φανερόν, ὅτι τοῦτο μόνον εἰς τὸ ὑπαιθρον ἦτο δυνατὸν νὰ συμβαίῃ καὶ ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ναοῦ, ὅπου ἐδίδοντο οἱ χρησμοί, διότι δὲν ἀρμόζει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐντὸς τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ὑπῆρχον αἱ προσήγοροι δρυές καὶ δὴ ὑψίκομοι. Βραδύτερον τὰ ἰδρυμένα ἐκεῖ ἀναθήματα ὥρισαν σαφέστερον τὸν περίξ χώρον καὶ εἶναι πιθανόν, ὅτι τρίποδες κατὰ σειρὰν τοποθετημένοι ἀπετέλεσαν ἓνα εἶδος μικροῦ περιβόλου τοῦ μαντικοῦ, οὕτως εἰπεῖν χώρου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο στηρίζω εἰς τὰ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἐν λ. Δωδώνη λεγόμενα: *ὡς δὲ μὲν Δήμων φασὶν «ἀπὸ τοῦ τὸν ναὸν τοῦ Δωδωναίου Διὸς τοίχους μὴ ἔχοντα, ἀλλὰ τρίποδας πολλούς, ἀλλήλων πλησίον, ὥστε τοῦ ἐνὸς ἀπιτόμενον παραπέμπειν διὰ τῆς ψαύσεως τὴν ἐπήχησιν ἐκάστῳ καὶ διαμένειν τὸν ἦχον, ἀχρὶς ἂν τις τοῦ ἐνὸς ἐφάψηται» ἢ παροιμία δὲ οὐ φησιν εἰμὴ χαλκεῖον ἐν, ἀλλ' οὐ λέβητας ἢ τρίποδας πολλούς.* Τὴν τελευταίαν ἔνστασιν τοῦ Στεφάνου δὲν εὐρίσκω τόσο σπουδαίαν ὥστε νὰ ἀναιρῇ τὴν πληροφορίαν τοῦ Δάμωνος, ἴσως δὲ ἡ λέξις χαλκεῖον νὰ εἶναι περιληπτική.

Ὡς πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς ἔχω νὰ παρατηρήσω, ὅτι δὲν μοι φαίνεται πιθανὴ ἡ γνώμη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νάϊος ἦτο πηγαία τις θεότης πιστεύω δὲ μᾶλλον ὅτι ὁ Νάϊος ἦτο χθόνιος θεὸς συνδεδόμενος κυρίως πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Δρυός, τῆς ὁποίας μόνον οὕτω δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν μαντικὴν ιδιότητα, ἂν ὑποθέσω δηλ. ὅτι ἦτο ἔδρα θεοῦ τινος, ἐδῶ τοῦ Ναίου, ὁπότε ἡ λέξις πρέπει νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὸ *ναὸς* καὶ τὸ *ναίω*. Οὕτω ἔχομεν ἐν ἀρχῇ καθαρὰν δειρολατρείαν εἰς τὴν Δωδώνην, τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν διασώζει καὶ ὁ Ἡσιόδος λέγων περὶ τοῦ Διὸς ἐν Ἡοίαις ("Εκδ. Sittl.) σ. 569,20 *ναίει δ' ἐν πυθμένι φηγοῦ*. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἐπεκράτησεν ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς καὶ ἀπερρόφησε τοὺς διαφόρους ἐπιχωρίους θεούς, ἔλαβεν ἐν Δωδώνῃ ὡς ἐπίθετον τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ χθονίου θεοῦ καὶ ἐκράτησεν ὡς σύμβολον τὴν δρυῖν.

Ταῦτα συντομώτατα ἐνταῦθα περὶ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς λατρείας τοῦ Δωδωναίου Διὸς, διότι τὸ πρᾶγμα ἀξίζει λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν.

3. Ἡ χριστιανικὴ τρίκογχος βασιλική.

Ἄν καί, ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, δὲν ἀνεσκάφη τελείως ἡ χριστιανικὴ αὕτη ἐκκλησία, θὰ δώσωμεν ἐνταῦθα συντομωτάτην περιγραφὴν τοῦ παρατιθεμένου σχεδίου αὐτῆς τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ἐκτελέσῃ ὁ φίλος κ. Ὁρλάνδος κατὰ τὴν ὀλιγόωρον ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Δωδώνην, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐπανέλθω τὸ ἐπόμενον ἔτος μετὰ τὴν πλήρη ἀποκάλυψίν της.

Εἶναι φανερόν εὐθύς ἀμέσως, ὅτι ἔχομεν τρίκογχον βασιλικήν. Ἡ εἴσο-

δος τῆς ἐκκλησίας ἐγίνετο ἐκ νότου διὰ μικρᾶς θύρας, διὰ τῆς ὁποίας εὐρίσκειτο τις εἰς τὸν νάρθηκα, στενὸν διάδρομον, ἐπεκτεινόμενον κατὰ τὸ βόρειον τμήμα διὰ μικροῦ δωματίου, τὸ ὁποῖον δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἀνωτέρω σχέδιον. Κατὰ τὴν δ. πλευρὰν τοῦ νάρθηκος φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε τριπλοῦν παράθυρον. Διὰ τριῶν θυρῶν εἰσήρχετο τις εἰς τὴν κυρίως ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διαιρεῖται εἰς τρία κλίτη διὰ διπλῆς σειρᾶς ἐπτὰ κίωνων. Τὸ μεσαῖον κλίτος εἶναι περίπου διπλάσιον εἰς πλάτος τῶν πλαγιῶν καὶ ἔχει μῆκος 21 μ. Πρὸς ἄ. ἐκτείνεται τὸ πρεσβυτέριον χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ κυρίως ναοῦ διὰ θωρακίων μεγάλων ἀκοσμητῶν πλακῶν. Μόνον ἐν τῷ μέσῳ ἦτο ἀνοικτὴ ἡ δίοδος. Τὸ πρεσβυτέριον εἰς τὸ βάθος ἔχει τὴν κυρίαν ἀψίδα, ὅπου εὐρίσκειτο ἡ ἁγία Τράπεζα, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ ἀποκλείεται πάλιν διὰ θωρακίων φρασόντων τὰ ἐκατέρωθεν κίονος κενά. Ἐκατέρωθεν τοῦ ἱεροῦ δύο δωματῖα λήγουν εἰς ἡμικυκλικὰς ἀψίδας, αἱ ὁποῖαι, ὅπως καὶ ἡ ἀνατολική, προβάλλουν ἔξω τοῦ ὀρθογωνίου περιγράμματος τῆς ἐκκλησίας.

4. Δοκιμαστικαὶ σκαφαί.

Ἐν τῷ μεταξὺν προσέβην καὶ εἰς ἄλλας δοκιμαστικὰς σκαφὰς εἰς τὰ πέριξ. Πρὸς ν. τοῦ κυρίως ἱεροῦ κάτωθι τοῦ μικροῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου καὶ περὶ τὰ 21 μ. δυτικῶς τοῦ ἀνατολικοῦ περιβόλου τοῦ συνεχίζοντος τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἐν τῷ ἀγρῷ Χρ. Μπλαντάνη, οὐδὲν σχεδὸν εὐρέθη ἐντὸς μεγάλης τάφρου μήκους 20 μ. καὶ πλάτ. 1,50. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησα νὰ καθαρίσω τὸ τρίτον τραπεζοειδὲς κτίριον τοῦ Καραπάνου (Dodone Πίν. III, 5 bis) τοῦ ὁποῖου ἡ ἀ. πλευρὰ ἔχει πυργοειδεῖς μικρὰς τετραγώνους προεξοχάς. Τὸ ἔδαφος ἦτο πλήρες λίθων καὶ χωμάτων ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τὴν ὁποίαν ἤδη ὁ Καραπάνος εἶχεν ἐκτελέσει καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα οὐχὶ ὀρθῶς ἔχει ἀποδώσει. Τὴν τελείαν ἐκκαθάρισιν θὰ ἐπιχειρήσω βραδύτερον, ἐνταῦθα ἀρκοῦμαι μόνον νὰ παρατηρήσω, ὅτι κατὰ τὸ β. τμήμα τοῦ κτιρίου τούτου, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔδαφος εἶναι κατωφερές, εὐρέθησαν δύο σειραὶ ἐκ τριῶν βάθρων εἰς ἀπόστασιν 9.80 μ. ἀπὸ τοῦ β. τοίχου. Τὰ βάρθρα ταῦτα βαίνουν παραλλήλως τοῦ β. τοίχου ἢ μία σειρά εἰς ἀπόστασιν 10 περίπου μ. ἀπὸ τῆς ἐτέρας καὶ ἕκαστον βάρθρον 6.50 μ. μακρὰν τοῦ ἄλλου. Συνίσταται ἐκ δύο μεγάλων τετραγώνων δόμων ἀσβεστολίθου, ἐπὶ ἐνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν σώζεται καὶ τμήμα τοῦ κίονος μετὰ τῆς βάσεως, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ διπλῆς ἰωνικῆς βάσεως. Ἐπὶ τῶν ἄλλων δύο βάθρων εὐρέθησαν ἐπὶ τόπου τεμάχια κίωνων ἐστημένα ἄνευ βάσεων. Οἱ κίονες εἶναι ἐκ κροκολοπαγοῦς λίθου μὲ εἴκοσι δωρικὰς ραβδώσεις καὶ ἀποτελοῦν τὴν πρώτην β. σειράν. Παραλλήλως αὐτῶν νοτιώτερον βαίνουν ἄλλαι τρεῖς βάσεις, αἵτινες καὶ μόνον σφίζονται μετὰ τμήματος σφονδύλου κίωνων ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων καὶ εὐρίσκονται 2.70 μ. χαμηλό-

τερον ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου τῆς πρώτης σειρᾶς. Διὰ τὴν διαφορὰν ταύτην τοῦ ὕψους ὑπῆρχε κλίμαξ, ἣν εὗρεν ὁ Καραπάνος, Dodone σ. 20, ὅστις ὅμως δὲν εἶδε τοὺς κίονας, ἐνῶ ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ Leake ἀκόμη Πρβ. Leake, Travels in Northern Greece I σ. 267. Τὰ τῆς ὑποστύλου ὅμως ταύτης αἰθούσης, ὅπως δυνάμεθα νὰ τὴν ὀνομάσωμεν, θὰ ἐξακριβώσῃ ἡ περαιτέρω ἀνασκαφή.

Τρίτην δοκιμαστικὴν σκαφὴν ἐξετέλεσα μεταξὺ τοῦ κτιρίου τούτου καὶ τοῦ δευτέρου τοῦ Καραπάνου διὰ τάφρου, τὴν ὁποίαν ἤγαγον εἰς ἀπόστασιν 20 μ. ἀνατολικῶς τῆς πυργωτῆς πλευρᾶς τῆς ὑποστύλου αἰθούσης καὶ εἰς 14 μ. ἀπόστασιν κάθετον ἀπὸ τῆς ν. αὐτῆς πλευρᾶς ἐπεκτεινομένης. Καὶ ἐκεῖ οὐδὲν κτίσμα ἢ ἀρχιτεκτονικὸν λείψανον συνήντησα, ἐπέτυχον ὅμως εἰς βάθος 1.50 μ. περίπου ἀνέπαφον στρώμα ἀρχαῖον, ὅπου τὰ πλεῖστα κατωτέρω ἀναφερόμενα χαλκᾶ καὶ μολύβδινα ἀντικείμενα εὐρέθησαν. Βροχαὶ διέκοψαν τὴν τελείαν τοῦ χώρου τούτου ἔρευναν, τὴν ὁποίαν ἐλπίζω βραδύτερον νὰ ἐξακολουθήσω. Κατωτέρω θὰ ὀνομάζω αὐτὸν **ἀποθέτην**.

5. Τὰ εὐρήματα.

A. *Λίθινα*. Ἀνάγλυφος πλάξ ἐκ πώρου ἄνω καὶ δεξιὰ ἀποκεκρουμένη, κάτω κανονικῶς ἀποκεκομμένη. Ὑψ. 0,60 πλατ. 0,80 πῆχ.: 0,25 (*εἰκ. 4*). Εὐρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἐλληνιστικοῦ οἰκοδομήματος. Εἰκονίζεται ἀνὴρ κατ' ἐνώπιον μὲ διεστηκότα σκέλη καὶ κλίνων ὀλίγον δεξιὰ. Παρ' αὐτὸν δεξιὰ ἐλίσσεται ὄφρις καὶ περαιτέρω διακρίνεται τὸ δεξιὸν γόνυ ἀνδρὸς μετὰ μέρους τοῦ μηροῦ. Ἀριστερὰ ὑπάρχουν ὄπαι ἐντὸς τοῦ ἀκατεργάστου λίθου, ὅστις ἔμεινε, φαίνεται, ἡμιτελής. Ἔργασία καλὴ, μῦες ἰσχυρότατα δεδηλωμένοι καὶ ἐξαγωγασμένοι. Χρόνων πάντως ἐλληνιστικῶν.

B. *Χαλκᾶ*. Προτομὴ πτερωτῆς Γοργοῦς ἐπὶ λεοντόποδος Ὑψ. 0,79, ὕψ. μόνον τῆς Γοργοῦς 0,04, ὕψ. τοῦ λεοντόποδος 0,02, ὕψ. τῆς κωδονοειδοῦς βάσεως, 0,019, πλατ. ἄνω 0,064. Εὐρέθη ἐντὸς τοῦ ἀποθέτου, (*εἰκ. 5 - 6*). Ἡ Γοργὼ εἰκονίζεται ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἄνω κατ' ἐνώπιον μὲ ἀναπεπταμένης τὰς πτέρυγας καὶ τὰς χεῖρας κεκαμμένης καὶ προσκεκολλημένης ἐπὶ τοῦ στήθους μὲ κλειστὴν τὴν πυγμὴν. Φορεῖ χιτῶνα ἔχοντα φολιδωτὸν κόσμημα δηλοῦν τὰ πτίλα. Τὸ πρόσωπον ἔχει τὸν γνωστὸν ἀποτροπιαστικὸν μορφασμὸν μὲ τοὺς βλοσυρῶς προσβλέποντας ὀφθαλμούς, τὸ ἀνοικτὸν στόμα, ἐκ τοῦ ὁποίου προβάλλει ἐξέχουσα πρὸς τὰ κάτω ἡ γλῶσσα μεταξὺ τῶν ὀδόντων. Ἐκ τοῦ μορφασμοῦ τούτου σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ μετώπου μεγάλῃ πτυχῇ προέχουσα ἐν μέσῳ δύο αὐλακώσεων μεταξὺ τῶν ὀσφρῶν, αἱ ὁποῖαι συσπῶνται. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι ἐντὸς ὄφειδους κοιλότητος μεγάλοι καὶ ἄδροι μὲ ὀξέως διαγραφόμενα τὰ βλέφαρα καὶ ἐξέχοντα καὶ τὴν κόρην δι' ἐνὸς κύκλου πλαστικῶς ἢ μᾶλλον γραμμικῶς δεδηλωμένην. Ἐπίσης καὶ τὸ στόμα

εἶναι ἐντεθειμένον ἐντὸς κοιλότητος, ἣ ὁποία μὲ τινα σχηματικότητα φαίνεται ἐντυπωμένη μεταξὺ τῶν δύο παρειῶν. Τὸ ὅλον πρόσωπον παχὺ, μεστόν, στρογγύλον, ἔχει τι τὸ πεπλατυσμένον, ὅπερ ἐνισχύεται ὑπὸ τῆς ῥινός, βραχείας καὶ οἰονεὶ σιμῆς (ἐν μέρει ἀποκεκρουμένης) καὶ ὑπὸ τῶν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐστραμμένων ὠτων ἔνθα ἡ πλαστικὴ ἀπόδοσις ἐλαττώνει πως τὴν

Εἰκ. 4. Τεμάχιον πορίνου ἀναγλύφου.

σχηματικὴν διαμόρφωσιν. Ἡ κόμη διηρημένη εἰς δύο ἔμπρὸς διὰ χωρίστρας εἶναι διατεθειμένη ἑκατέρωθεν τοῦ μετώπου εἰς κανονικὰς παραλλήλους γραμμὰς μὲ μικρὰς κλιμακωτὰς αὐλακώσεις καὶ καταπίπτει ἐν μέρει ἔμπρὸς ἑκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ πρὸ τοῦ στήθους εἰς δύο ἐπίσης διηρημένους πλοχμούς μὲ μικρὰς ὀριζοντίας αὐλακώσεις, σχηματικῶς ἀποδιδούσας τὴν κυμάτωσιν τῶν τριχῶν. Οἱ βραχίονες εἶναι γυμνοί, μὲ πλαστικὴν στρογγυλότητα,

ἀλλὰ χωρὶς ἄλλας λεπτομερείας, ὡς καὶ αἱ χεῖρες, μόνον τοῦ ἀντίχειρος σαφῶς δηλουμένου. Ὑπὸ τὰς χεῖρας φαίνονται γραμμικῶς ἀποδοδομένα καμπύλαι πτυχῶν, ἄνευ φολιδωτοῦ κοσμήματος. Αἱ πτέρυγες συνίστανται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ μικροῦ μηνισκοειδοῦς τμήματος ἐκφυομένου ὀπισθεν τῶν βραχιόνων καὶ κοσμουμένου ὑπὸ φολίδων καὶ ἐκ τῶν μεγάλων πτερῶν, τὰ ὅποια περιβάλλουσιν ἐκεῖνο καὶ βαίνουνσι πρὸς τὰ ἄνω καμπυλούμενα. Τούτων ἡ ἐξωτερικὴ

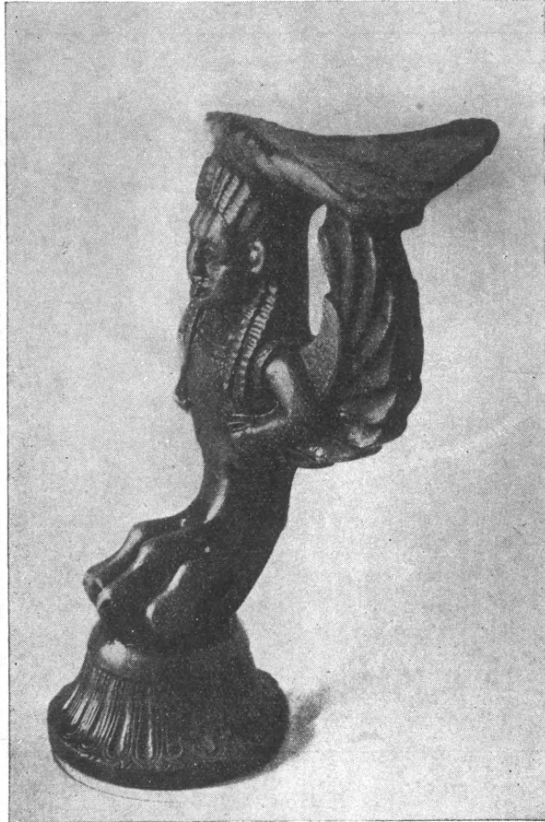

Εἰκ. 5. Πούς λέβητος.

ἀκμὴ περιβάλλεται ὑπὸ ἐγκαράκτου γραμμῆς, τὸ δὲ σχῆμα τῶν μὲν κατωτάτων εἶναι περίπου γωνιώδες, τῶν δὲ λοιπῶν πτερῶν βαίνει ἀποστρογγυλούμενον ἐφ' ὅσον ἀνέρχονται. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν πτερυγῶν καὶ τῆς κεφαλῆς στηρίζεται καμπύλον τριγωνικὸν σχεδὸν ἔλασμα, ὅπως διακρίνεται εἰς τὴν πλαγίαν ὄψιν (εἰκ. 6), ὅπερ ἐμπρὸς ἄνω ἔληγεν εἰς σπείρας, τῶν ὁποίων σφίζεται εἰσέτι κάτω ἢ ἀρχή. Ἐπὶ τοῦ καμπύλου τούτου ἐλάσματος ἐστηρίχτετο ὁ λέβης ἔχων καὶ ἄλλας δύο ὁμοίας βάσεις.

Ὑπὸ τὰς χεῖρας ὁ χιτῶν διακόπτεται ὀριζοντίως καὶ ἐκεῖθεν ἀρχεται

ἀμέσως ὁ πούς τοῦ λέοντος κατ' ἐπιπέδους γωνιώδεις ἐπιφανείας καὶ λήγει εἰς τοὺς τέσσαρας μεγάλους νευρώδεις ἰσχυροὺς δακτύλους ὀριζομένους πλαγίως ὑπὸ ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν, ὅπου δηλοῦται γραμμικῶς ἀνὰ εἰς εἰσέτι δάκτυλος ἀποπερατῶνων χωριστὰ ἕκαστος τὴν πλαγίαν ὄψιν. Ὁ πούς στηρίζεται ἐπὶ κωδονοειδοῦς βάσεως, ἣ ὁποία κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιμήκων κοίλων γλωσ-

Εἰκ. 6. Πλαγία ὄψις εἰκ. 5.

σοειδῶν φύλλων περιγεγραμμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διήκει ἓν λογχοειδές. Ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια εἶναι ἐντελῶς λεία.

Ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ ὁμοειδοῦς φαιοπρασίνου ἐπιπάγου, τῆς λεγομένης *patina*, ἣτις σώζεται θαυμασίως καὶ ἀποτελεῖ ὡραίαν, στιλπνὴν καὶ θερμὴν ἐμφάνισιν. Ἡ τοιαύτη πάτινα εἶναι κοινὸν γνώρισμα ὄλων τῶν ἐν Δωδώνῃ εὐρεθέντων χαλκῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ

πλεῖστον δὲν κατεσκευάσθησαν ἐν Δωδώνῃ. Τοῦτο ἴσως στηρίζει τὴν γνώμην, ὅτι αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιότης αὐτὴ ἐκάστοτε σύστασις παράγει τὰ διάφορα ἤδη πατίνας, τὰ ὅποια παρατηροῦμεν (βλ. τελευταῖον Ζέγγελη ΑΕ. 1924 σ. 86).

Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὸν τύπον καὶ τὸν ὄρθρον τῆς Γοργοῦς δὲν δύναμαι ἐνταῦθα νὰ ἐπεκταθῶ, θὰ ἀρκεσθῶ δὲ μόνον εἰς συντόμους παρατηρήσεις. Ἡ τεκτονικὴ χρῆσις ὡς στηρίγματος ἑνὸς ζῶντος πλάσματος εἶναι κοινοτάτη ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ, ἡ ὁποία θέλει πάντοτε νὰ ἐμψυχώσῃ ἢ ὀργανικῶς νὰ διαπλάσῃ τὰς δρώσας εἰς σημείον τι μηχανικὰς δυνάμεις, ὅτε δλόκληροι ζῶντες ὀργανισμοὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην (Ἄτλαντες, Καρυάτιδες). Ἄλλὰ καὶ μέρη αὐτῶν ὑποδηλοῦσι πολλάκις τὴν μηχανικὴν ἐκείνην λειτουργίαν, ὡς πόδες μάλιστα λεόντων καὶ προτομαὶ ζῴων λήγουσαι εἰς πόδας. Οὕτω συνήθως εἶναι ἡ χρῆσις Σειρήνων εἰς βάσιν ἐξ Ὀλυμπίας (De Ridder, Catalogue des bronzes de l'Acropole ἀρ. 445 εἰκ. 112) καὶ εἰς ὁμοίαν τῆς Bibliothèque Nationale τῶν Παρισίων (Babelon et Blanchet Catalogue des bronzes σ. 318 ἀρ. 718). Ἄλλὰ καὶ Γοργοῦς προτομὰς ἔχομεν πολλὰς εἰς βάσεις τοιαύτας, ὡς εἰς πόδα λέβητος τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (Führer durch das Antiquarium von Berlin, Bronzen N° 1516 Taf. 20), ὅπου προτομὴ Γοργοῦς μὲ ἀνοικτοὺς βραχίονας ἄνευ πτερυγῶν λήγει κάτω εἰς πόδα ὀρνέου. Καὶ ἐπὶ βάσεως κατόπτρου Κοπεγγάγης (Γοργῶ ἢ Σφίγγα) Langlotz, Frühgriechische Bildhauerschulen Taf. 17 b. Ἐπίσης ἐξ Ὀλυμπίας Olympia IV Taf. LI, 858 καὶ ἐν Λούβρῳ De Ridder, Les bronzes antiques du Louvre σ. 102 - 103. Ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς τοῦ ἄνω μέρους τοῦ σώματος τῆς Γοργοῦς πρὸς τὸν σχετικῶς πρὸς αὐτὴν ὑπερμεγέθη πόδα δὲν εἶναι βέβαια τελείως φυσικός, ἀλλ' εἰς τὰ διακοσμητικὰ ταῦτα ἔργα καὶ μάλιστα τὸ τῆς Δωδώνης ἢ εἰς τὴν σκοπιμότητα προσαρμογὴ τῶν μερῶν ἔγινε πολὺ ἐπιτυχῶς. Ἐνταῦθα παρ' ὄλον τὸ βαρὺ καὶ πεπιεσμένον τῶν καθ' ἕκαστα μορφῶν τὸ σύνολον ἔχει τινὰ ἐλαφρότητα καὶ ἐλαστικότητα χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν σταθερότητα, τὴν ὁποίαν ἐνισχύει ἡ εὐρυνομένη ὑπὸ τὸν λεοντόποδα ἰδιαιτέρα βάσις, ἣτις μόνον εἰς τὸ ἐκ Δωδώνης ἔργον παρατηρεῖται. Διότι ἐνῶ ὅλα τὰ τοιαῦτα γνωστὰ στηρίγματα λήγουσιν εἰς τὸν λεοντόποδα, ὅστις πατεῖ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἰς τὸ ἡμέτερον ὑπὸ τὸν πόδα προσετέθη καὶ ἡ στερεὰ κωδωνοειδὴς βάσις μὲ τὴν ἐλαστικὴν τῆς καμπύλην. Ἐντελῶς ὁμοίως διαμορφωμένην βάσιν ἔχει ὁ ἐν Μονάχῳ χαλκοῦς κρατῆρ Μюнchener Jahrb. für die bildende Kunst II (1908) εἰκ. 1. Ἡ Γοργῶ αὕτη μετὰ δύο ἄλλων ἀπετέλει τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο ὁ λέβης, σφίζεται δὲ εἰς τοιοῦτος λέβης ἀκέραιος ἐν Λούβρῳ (ἀρ. 6770), ὡς παρατήρησεν ἤδη ὁ Furtwängler, Olympia IV σ. 137, μὲ τρεῖς πόδας ἔχοντας ἄνω σῶμα Σφιγγὸς τοῦ αὐτοῦ τύπου.

Ἡ πλαστική διαμόρφωσις τῆς Γοργοῦς δεικνύει ἄδρᾶς ἐν μέρει βαρείας μορφᾶς, καθαρῶς ὅμως διαγραφομένης. Τὸ στρογγύλον πρόσωπον μὲ τὰς μεστὰς καὶ πλήρεις παρειάς, ὅπου οὐδόλως διακρίνεται ὁ ὀστέινος σκελετός, οἱ ἀπεστρογγυλωμένοι βραχίονες, τὸ ἄδρῶν καὶ σαφὲς κόψιμον τῶν πτερυγῶν φανερόνουν τοῦτο. Ἡ κατασκευὴ τῶν πτερυγῶν ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὰς τοῦ πτερωτοῦ ἵππου τοῦ ἐκ Δωδώνης ἐν Λούβρω De Ridder ἐνθ' ἂν. ἀρ. 149. Πίν. 16,189. Καὶ ἄλλα κοινὰ χαρακτηριστικὰ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὰ χαλκᾶ τῆς Δωδώνης (Προβ. W. Lamb, Greek and Roman bronzes σ. 97 ἐξ.) τὰ ὅποια μετὰ πολλῆς πιθανότητος δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ εἰς κορινθιακὸν ἐργαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὀδηγοῦν καὶ τεχνικοὶ καὶ τεχνότροποι λόγοι.

2. Πετεινάριον ὕψ. 0,037 μῆκ. 0,044. Εὐρέθη ὅπου καὶ τὸ προηγούμενον

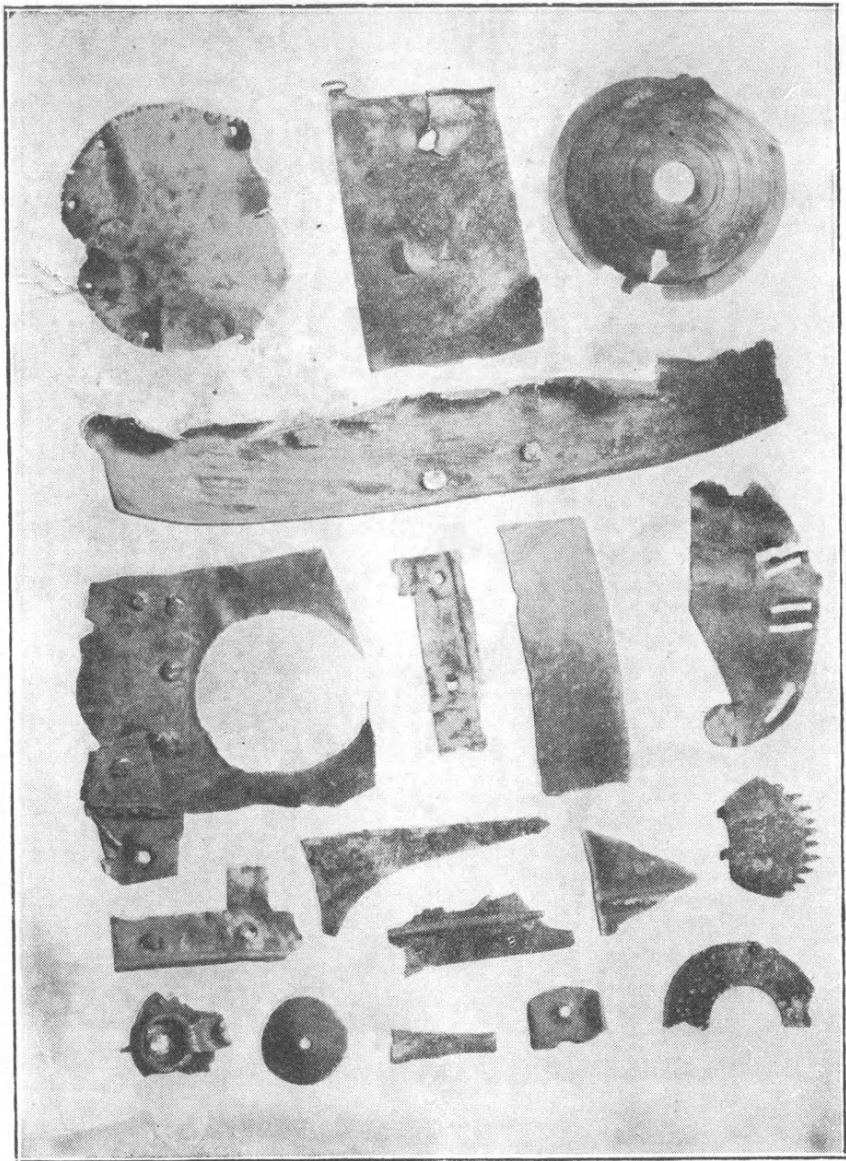
Εἰκ. 7. Χαλκοῦν πετεινάριον.

μενον (εἰκ. 7). Στηρίζεται ἐπὶ στρογγύλης βάσεως, δι' ἧς προσεκολλᾶτο εἰς σκεῦός τι πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ. Οἱ πόδες δὲν εἶναι δεδηλωμένοι. Μὲ τὸ σῶμα σχηματικῶς διαμορφωμένον ἔχει τὸν λαιμὸν προτεταμένον ἐνῶ τὰ πτερὰ τῆς οὐρᾶς ἐκφύονται ἐκ δακτυλίου ἐπιτεθειμένου εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σώματος. Ἐγγάρακτοι γραμμαὶ ἐπὶ τῶν πτερυγῶν καὶ τῆς οὐρᾶς δηλοῦν τὴν κατεύθυνσιν τῶν πτερῶν. Ἐγγάρακτος ὡσαύτως εἶναι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς, ὅστις ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς εἶναι πολὺ χαμηλότερον τοῦ φυσικοῦ ἔνεκα βλάβης τῆς παρειᾶς ταύτης. Παρ' ὄλην τὴν τυπικότητα τὸ πετεινάριον ἔχει ἀρκετὴν ζωηρότητα καὶ κίνησιν καὶ νομίζει τις, ὅτι πρόκειται νὰ κράξῃ. Τύπος ἀρχαῖος μὲ ἱκανὰ γεωμετρικὰ χαρακτηριστικὰ.

3. Τεμάχιον ἐλάσματος ἐπηργυρωμένον ὕψ. σωζ. 0,06 πλάτ. σωζ. 0,045 (εἰκ. 8 ἀρ. 13). Εὐρέθη ἐντὸς τοῦ σωροῦ τῶν χωμάτων ἔξω τῆς ν. κόγχης

Εἰκ. 8. Διάφορα εἰρήματα.

Εἰκ. 9. Διάφορα χαλκᾶ ἐκ Δωδώνης.

τῆς ἐκκλησίας. Εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ δι' ἐκκρούσεως λέων, οὗτινος ἐλλείπουσιν οἱ ὀπίσθιοι πόδες πλὴν τοῦ γόνατος καὶ μέρος τῆς κεφαλῆς. Ὑψώνει τὸν δεξιὸν πόδα, ὡς τὸ αὐτὸ ἔπραττε καὶ ἕτερος λέων ἀντιμέτωπος αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου σφάζεται μόνον ὁ πατῶν πρόσθιος πούς καὶ μέρος τοῦ ὀρθίου. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ῥόδαξ ἀρχαϊκῆς τέχνης. Τοιαῦτα ἐλάσματα εὐρέθησαν ἱκανὰ καὶ ὑπὸ Καραπάνου, Dodone Πίν. XVIII ἀρ. 2. Εἰς Δελφούς εὐρέθη ἐπίσης ὅμοιον τραπεζοειδὲς ἔλασμα (Fouilles de Delphes V εἰκ. 466), ὅπου εἰκονίζονται δύο λέοντες ἀντωποὶ μὲ ὑψωμένον τὸν ἕνα πόδα ὑπεράνω γυμνοῦ ἀνδρὸς τρέχοντος. Πρβ. καὶ ἐξ Αἰγίνης ὅμοιον Aegina Πίν. 114 ἀρ. 3 (=Πίν. 113, 11). Καὶ ἐξ Ἀκροπόλεως Annali dell' Instituto, 1880 Πίν. Η' καὶ σ. 135 (Furtwängler). Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἐλάσματα ἐχρησίμευον πρὸς διακοσμητικὴν ἐπικάλυψιν ξυλίνων κιβωτίων, τὰ ὅποια ἀναφέρονται καὶ ἐν εὐρετηρίοις ναῶν Πρβ. Aegina σ. 397.

4. Πόρπη a navicella ὕψ. 0,045 πλάτ. 0,048 (εἰκ. 8 ἀρ. 8). Εὐρέθη ἐν τῷ ἀποθέτῃ. Τὸ τόξον εἶναι κεκοσμημένον μὲ ἐγχαράκτους εὐθείας καὶ τεθλασμένας γραμμὰς. Πρβ. Carapanos, Dodone Πίν. LI, 1.

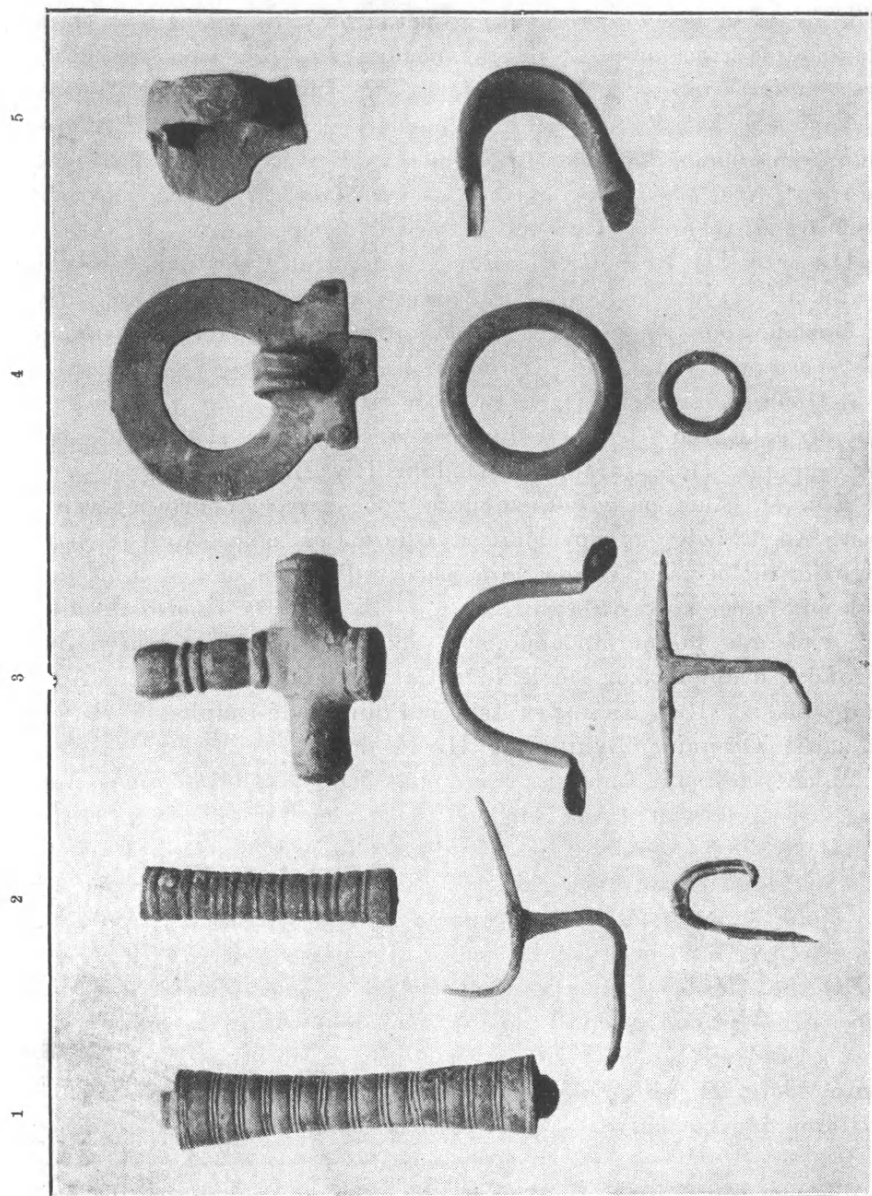
Εἰκ. 9. Διάφορα χαλκᾶ ἐλάσματα πρὸς ἐπένδυσιν κυρίως ξυλίνων σκευῶν. Ἄρ. 12 (κάτω πρῶτον ἀριστερὰ) τεμάχιον μὲ λαβήν. Ἄρ. 4 (τὸ τελευταῖον δεξιὰ τῆς δευτέρας ἐκ τῶν κάτω σειρᾶς) βλέφαρον μὲ δύο ἐξαρτήματα ὀδοντοειδῆ ὀπίσω πρὸς στερέωσιν, πλάτ. 0,035 ὕψ. 0,03. Προέρχεται πιθανῶς ἐξ ἀγάλματος χαλκοῦ Πρβ. ὅμοιον ἐξ Ἀκροπόλεως ἀλλὰ πολὺ μέγα, ὅπερ θὰ ἦτο ἴσως ἀναθηματικὸν De Ridder, Catalogue des bronzes de l'Acropole ἀρ. 633 εἰκ. 197. Ἐπίσης ἐκ Δελφῶν Fouilles de Delphes V εἰκ. 131 σ. 43 καὶ ἐξ Ὀλυμπίας Olympia IV Πίν. V ἀρ. 19.

Λαβῶν εὐρέθησαν διάφορα εἶδη. (**εἰκ. 10**) ἀρ. 4 (ἄνω σειρὰ) λαβὴ λέβητος ὕψ. 0,05 πλάτ. 0,045 Πρβ. ἐξ Ὀλυμπίας IV, Πίν. XXVII 539, XXVIII, 573 XXIX, 638 XXX. Καὶ ἐκ Δελφῶν V σ. 63 εἰκ. 195 - 197.

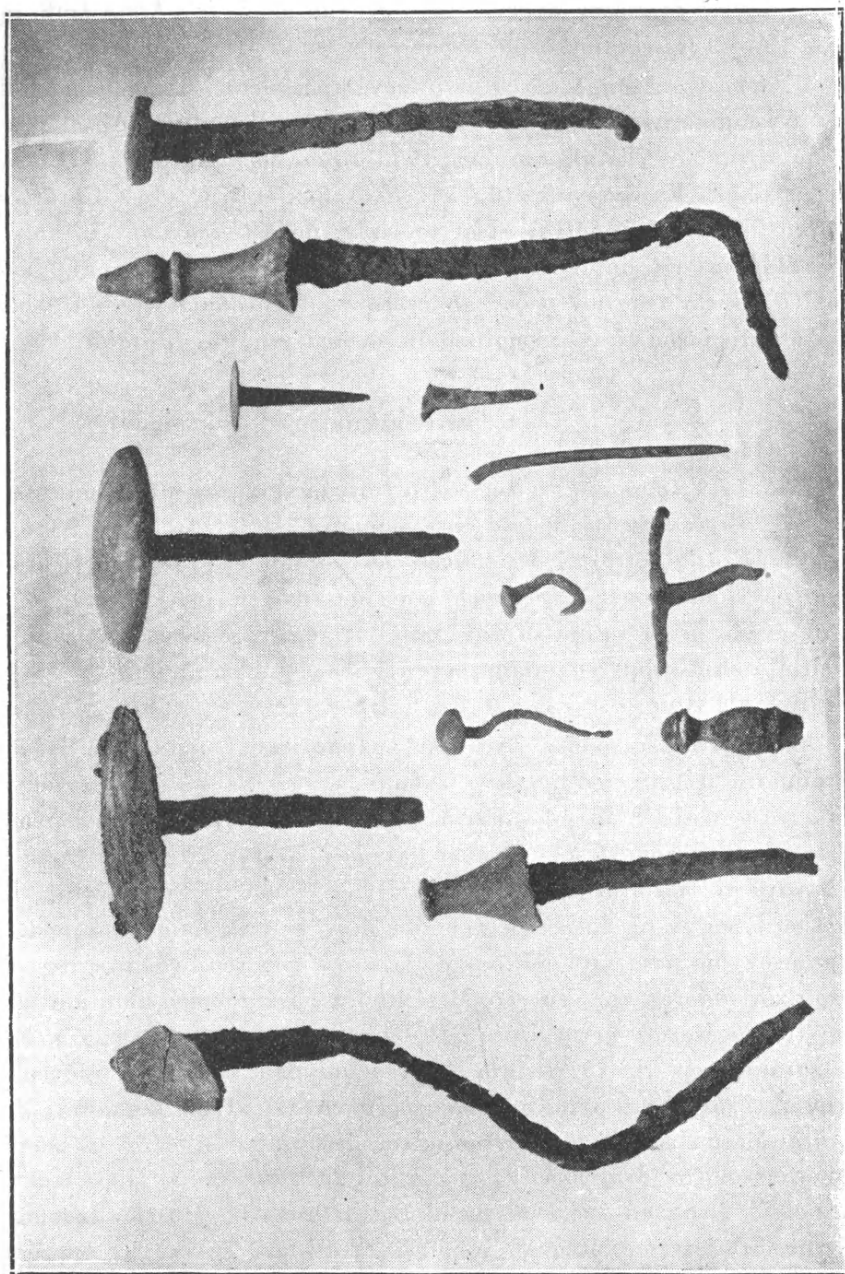
Ἄρ. 1 καὶ 2 (πρώτη σειρὰ ἄνω) κοσμήματα ἐπὶ τῶν χειλέων τῶν κρατήρων Πρβ. Olympia IV, 847, ἐκ Μακεδονίας Filow, Die Nekropole von Trebenische εἰκ. 50 ἀρ. 6 καὶ 11 πρβ. Carapanos, Dodone LII, 16.

Εἰκ. 11. Διάφοροι ἤλοι ἐκ σιδήρου ἔχοντες ὅμως ὅμως τὴν κεφαλὴν χαλκῆν. Ἀξιοσημείωτος ὁ ἀρ. 3 (πρώτη σειρὰ ἄνω) μὲ λεπτὸν χαλκοῦν ἔλασμα ὡς κεφαλὴν. Ἄρ. 4 μικρὸς ἐξ ἀργύρου ἤλος ἐκ πολυτίμου τινὸς ἐπίπλου ἢ θρόνου, ὅστις θὰ ἦτο **ἀργυρόηλος**. Ἄρ. 1, 5, 7, ἤλοι μὲ κωνικὴν κεφαλὴν τὸ πλεῖστον ἀποκεκρουμένην. Ὅμοία κεφαλὴ ἐλλιπῆς εἰκ. 8 ἀρ. 3 καὶ στρογγύλη ἀρ. 1.

Διάφοροι λαβαὶ σκευῶν. Ἄρ. 3 (ἐν τῷ μέσῳ) λαβὴ ἀρτυαίνης μὲ ὀπὴν εἰς τὸ ἄκρον πρὸς ἀνάρτησιν μήκ. 0,425. Ἄρ. 1. Λαβὴ ἀγγείου μήκ. 0,11 - 0,12, τὸ ἐν ἄκρον ἔχει μεγαλύτεραν ὀπὴν. Ἄρ. 4 καὶ 5 ῥαβδία ὄν τὸ πρῶτον

Εἰκ. 10. Χαλκᾶ, λαβῆαι κτλ.

Εἰκ. 11. Διάφοροι ἤλοι.

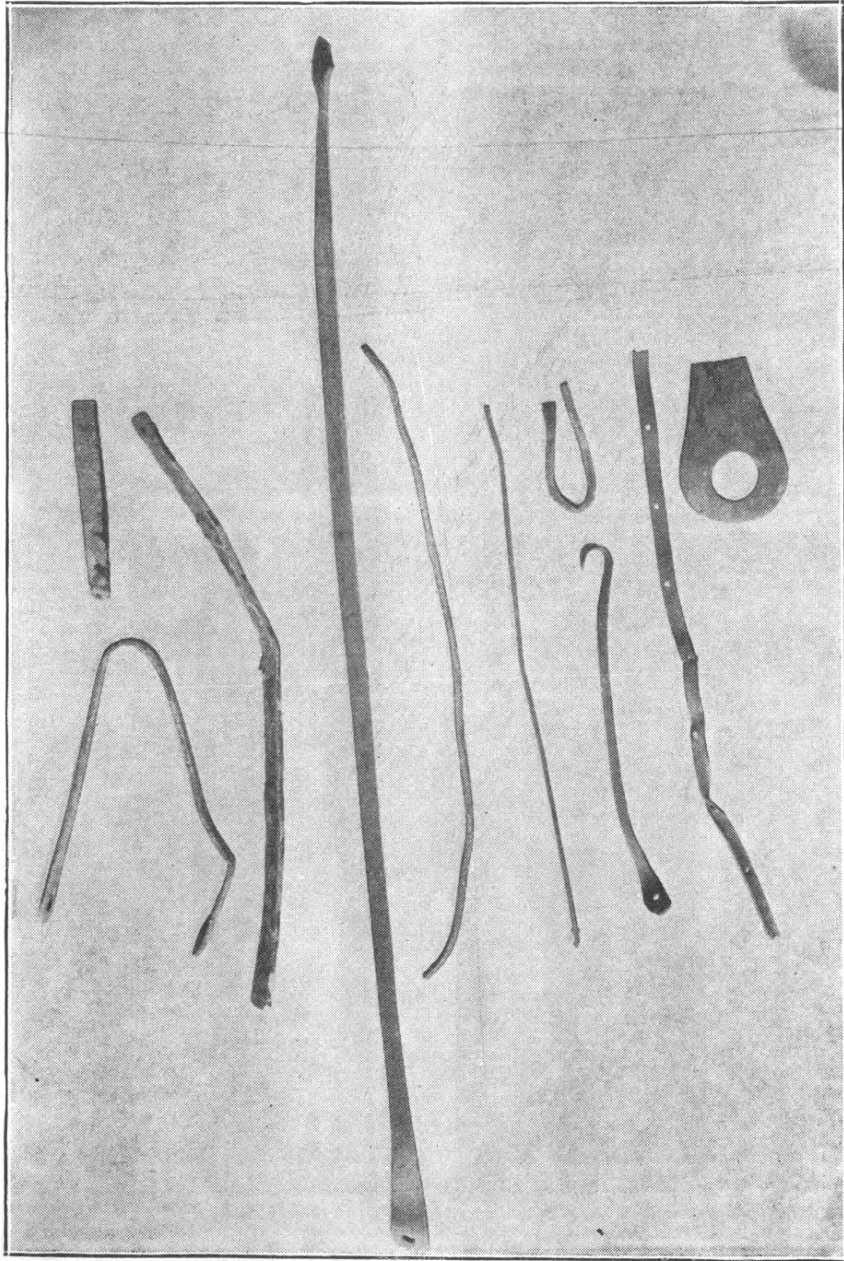
μήκ. 0,22 ἔχει τὴν μίαν ἐπιφάνειαν κυρτὴν εἰς τὴν κάτω λείαν, τὸ δεύτερον σφῆζει ἤλον εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον. Ἄρ. 7 ἔλασμα μὲ ὄπας. Ἄρ. 6 λαβὴ ἀρυταίνης. Ἄρ. 9 (τελευταῖον δεξιὰ) ἄκρον λαβῆς μήκ. 0,055 πλάτ. 0,035.

Γ. Διάφορα. Σιδηρᾶ ἀντικείμενα ἱκανὰ εὐρέθησαν. Ἀξιοσημείωτα. Εἰκ. 8 ἄρ. 5 κοσμηματικὸν πιθανῶς ἐξάρτημα. Ἄρ. 10 ἐξάρτημα. Ἄρ. 15 λεπίς μικροῦ ἐγχειριδίου. Τὰ πλεῖστα ὅμως εἶναι αἰχμαὶ δοράτων (εἰκ. 13) διαφόρων μεγεθῶν. Ἐν ἔχει μήκ. 0,45 καὶ ἄλλο μήκ. 0,16 μ. Πρβ. Carapanos Dodone LVII. Μολύβδινον εἶναι τὸ εἰκ. 8 ἄρ. 12 πλακίδιον μὲ τὰς δύο ὄπας. Πήλινα αὐτ. ἄρ. 6 καὶ 17. Εὐρέθησαν κατὰ τὸν νότον τῆς ἐκκλησίας. Τὸ πρῶτον τεμάχιον χειρὸς, τὸ δεύτερον (ἀνεστραμμένον ἐν τῇ εἰκόνι) κεφαλὴ σατυρίσκου λίαν ἐκφραστικὴ καὶ καλῆς τέχνης καὶ ἐργασίας.

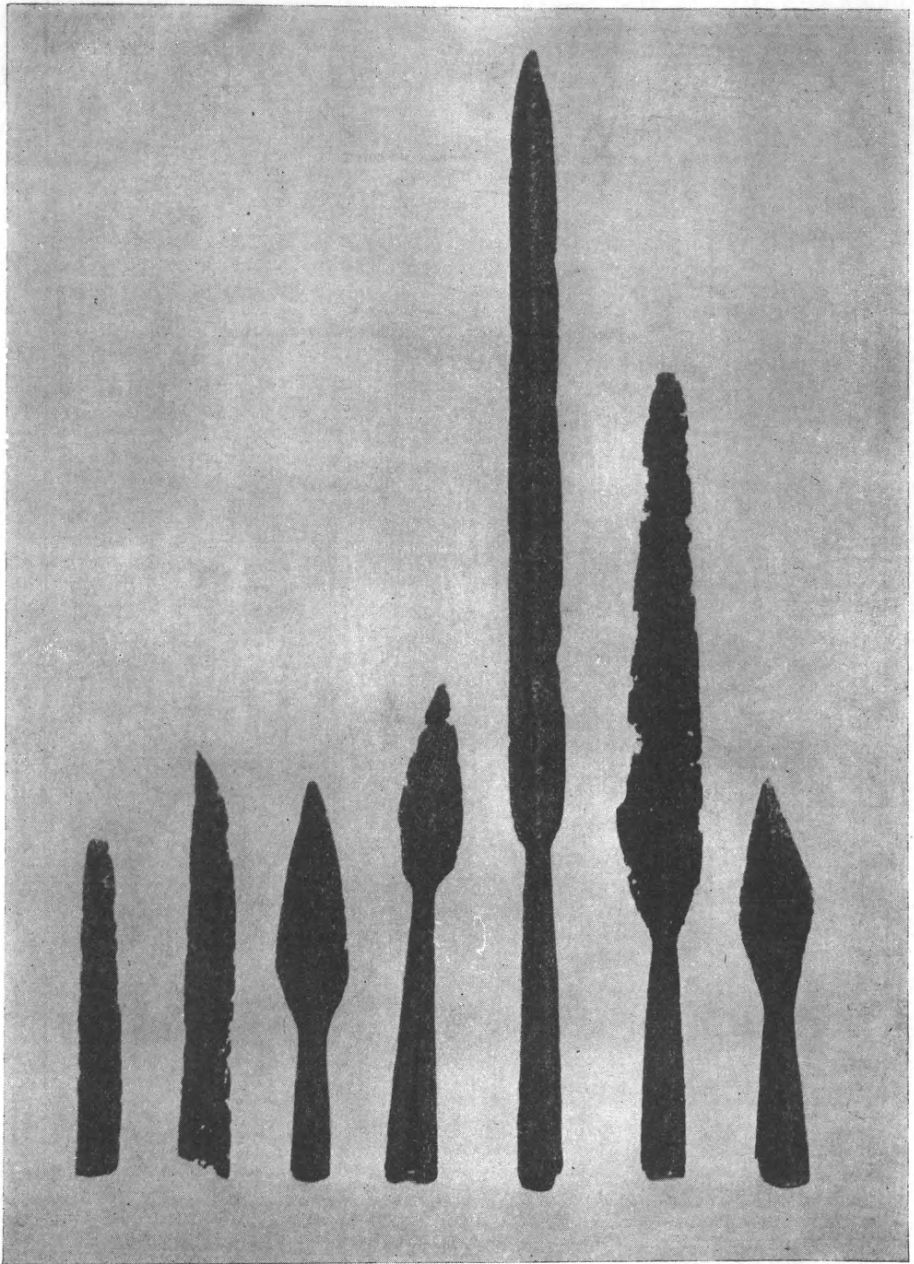
6. Ἐπιγραφαί.

Εἰκ. 14. Ἀργυροῦς κρίκος ἐκ πεπλατυσμένου ἐλάσματος διαμ. 0,032. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐγγάρακτα τὰ γράμματα ἈΝΤΙΟΝΟΣ δηλ. Ἀντίοχος. Οὕτω ἐλέγετο ὁ κάτοχος, ὅστις ἀφιέρωσεν αὐτὸν εἰς τὸν θεόν Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή ἀνάγεται πιθανώτατα εἰς τὸν 5' π. Χρ. αἰῶνα, ἀνήκει δὲ εἰς τὰ δυτικὰ ἀλφάβητα, ὡς μάλιστα δεικνύει τὸ σχῆμα τοῦ Χ. Περὶ τούτου πρβ. τελευταῖον Rénue des études anciennes XXXV (1929) σ. 204 (Cuny).

Αἱ ἐπόμεναι ἐπιγραφαί εἶναι ἐπὶ μολυβδίνων ἐλασμάτων. Ἐλάχιστα συντρίμματα εὐρέθησαν χαλκῶν ἐλασμάτων, ἐφ' ὧν σφῆζονται ἐγγάρακτα γράμματά τινα εἰκ. 8 ἄρ. 14 καὶ τινα διὰ μικρῶν στιγμῶν ἐξ ἐπικρούσεως. Τὰ μολύβδινα ἐλάσματα, τῶν ὁποίων δείγματα βλέπει τις ἐν εἰκ. 15 καὶ 16 εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρθογώνια, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ προσκνηται τοῦ μαντείου ἔγραφον τὰς ἐρωτήσεις πρὸς τὸν θεόν, ἐπὶ τῆς ὀπίσω δὲ ἐπιφανείας ἐσημείωνον διὰ τινος γράμματος τὸ ἀρχικὸν ἴσως τοῦ ὀνόματός των ἢ τὸ διακριτικὸν ἐκάστου πρβ. εἰκ. 16. Μετὰ ταῦτα συνέπτυσσον αὐτὰ καὶ παρέδιδον εἰς τὴν ἱερείαν ἢ τὸν ἱερέα. Ἡ σύμπτυξις αὕτη ἢ δίπλωμα ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν εἰς τὰ πλεῖστα, διότι ὁ μολύβδος, μαλακός, ὀξειδούμενος κόπτεται εὐκόλως καὶ οὕτω σπανίως εὐρέθησαν ὀλόκληρα ἐλάσματα. Σπανιώτατα ὅμως εἶναι καὶ αἱ ἀπαντήσεις τοῦ θεοῦ, πιθανῶς, διότι οἱ ἐρωτῶντες συναπεκόμιζον ἀναχωροῦντες τὴν πολύτιμον ἀπάντησιν. Πρβ. Kékulé-Winnefeld, Bronzen aus Dodona in Berlin σ. 40-41. Πολλῶν ἐλασμάτων φαίνεται ὅτι ἐγένετο πολλαπλὴ χρῆσις, διότι ἔχομεν ἐπ' αὐτῶν διαφόρους ἀλλεπαλλήλους ἐπιγραφὰς καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις.

Εἰκ. 12. Χαλκαὶ λαβαὶ σκευῶν.

Εἰκ. 13. Σιδηραῖ ἀίχμαϊ δοράτων.

Παρέχουμεν κατωτέρω τὸ κείμενον, ὅσον ἠδυνήθημεν νὰ ἀναγνώσωμεν ἐπιγραφῶν, ὅπερ εἶναι λίαν δύσκολον ἕνεκα τῆς φθορᾶς αὐτῶν.

1. Ἐλασμα ὀρθογώνιον δεξιὰ ἀποκεκρουμένον καὶ ἐν μέσῳ κάτω ἐφθαρμένον (Εἰκ. 15. ἐν τῷ μέσῳ ἀνεστραμμένον ἐν τῇ εἰκόνι) μήκ. 0,075 ὕψ. 0,025.

Λήτωνι λώϊον καὶ ἄ[μεινον] . . .
μὴ διαπιστεύοντι α
τωιθο . ριωποκαε

Εἰκ. 14.
Ἄργυροῦς κρίκος.

Εἰκ. 15. Μολύβδινα ἐλάσματα ἐνεπίγραφα.

Ὅπισω τὸ γράμμα Β. Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς τὸν γ'. αἰῶνα.

2. Ἐλασμα ὀρθογώνιον μήκ. 0,055 ὕψ. 0,02

. . . Τιμον πότερα . . .
α τύχαν ηεα μο . . .

Μεταξὺ αὐτῶν φαίνονται ἀντιστρόφως γράμματά τινα .. ναγορ . . . καὶ ὀπίσω διακρίνονται γράμματα τινα.

3. Ἐλασμα μήκ. 0,035×0,032

. . . ενν . καν . . .
. . . κρον . . .
.
.

ὀπίσω Γ

4. Ἐλασμα ἀκέραιον μήκ. 0,045 ὕψ. 0,02

ΚλεοΓάνακτος

τῶν ἀρχῶν τοῦ ε', ἂν μὴ ζ'. αἰῶνος.

5. Ἐλασμα ἀκέραιον μήκ. 0,038 ὕψ. 0,018

Κατεφάρμαξε
Τιμωι Ἀριστο-
βούλαν (;)

ἴσως Τίμων; Δ'. αἰῶνος.

6. Ὁρθογώνιον ἔλασμα μήκ. 0,045 ὕψ. 0,015

Θεὸς τύχαν. Πα...
τον θε...ικα...
δέξαι ...ται

ὀπίσω: τινι...

Εἰκ. 16. Ὅπισθία πλευρὰ
μολυβδίνου ἐλάσματος.

Εἰκ. 17.
Μολύβδινον ἔλασμα.

7. Ἐλασμα ἀκέραιον μήκ. 0,054 ὕψ. 0,02 (Εἰκ. 17)

Πέρ τᾶς γυν-
αικὸς αἰτν

ἀρχῶν ε'. αἰῶνος τοῦλάχιστον

8. Ἐλασμα μήκ. 0,04 ὕψ. 0,025 λίαν ἐφθααρμένον,

...ν...
...τον τ...

τυχαιτιν

Ἄ]μνιᾶνες...

...αιτ.ισ...

Δ'. αἰῶνος. Τὸ ἐθνικὸν Ἄμνιᾶνες εἶναι βεβαία συμπλήρωσις εἰς τὸν τέταρτον στίχον, ἀνήκον εἰς φῦλον γνωστὸν τῆς Χαονίας.

9. Τμῆμα ἐλάσματος μήκ. 0,025 ὕψ. 0,01. Σώζει μόνον τρία γράμματα ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά.

...ενε...

ς'. αἰῶνος

10. Ἐπίμηκες στενὸν ἔλασμα μήκ. 0,07 πλάτ. 0,008 (Εἰκ. 15 ἄνω).

περὶ Δαματρίο

ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὄψεως:

καὶ Διονυσίω καρ.

Ὑπὸ τὰ γράμματα ταῦτα ὑπῆρχεν ἄλλη ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ἐλάχιστα γράμματα διακρίνονται τῆς πρώτης ὄψεως.

. . πεσιτος. κ. ιπλ . . .

καὶ τῆς ἐτέρας:

περὶ τᾶ[ς] τέχνα[ς].

11. Ἐλασμα ἀκέραιον μήκ. 0,065 ὕψ. 0,016

Περινείκειος

Θειοτιμίδας

Ὑπὸ τὸν δεῦτερον στίχον φαίνονται ἴχνη καὶ ἄλλων γραμμάτων μεγαλύτερων δυσδιάγνωστα.

Ὅπισω ὠσαύτως σώζονται δύο στίχοι μόλις διακρινόμενοι μὲ ἀρχαϊκὰ γράμματα

12. Ἐλασμα μήκ. 0,06 ὕψ. 0,015.

εἶναι περὶ τᾶς πο . . .

α οἰ .ος επικρατει . . .

Ὅπισω διάφορα ἀλλεπάλληλα γράμματα.

ε΄. αἰῶνος.

13. Ἐλασμα μήκ. 0,07 ὕψ. 0,015

ἦ οὐκ ἔσσι . . .

14. Ἐλασμα μήκ. 0,035 ὕψ. 0,015

. . . τον . . .

14. Ἐλασμα μήκ. 0,035 ὕψ. 0,015

τοῦ γεγεο.

. ο . ρυθμος

16. Ἐλασμα μήκ. 0,05 ὕψ. 0,03

. . . ναπιωνοι . . .

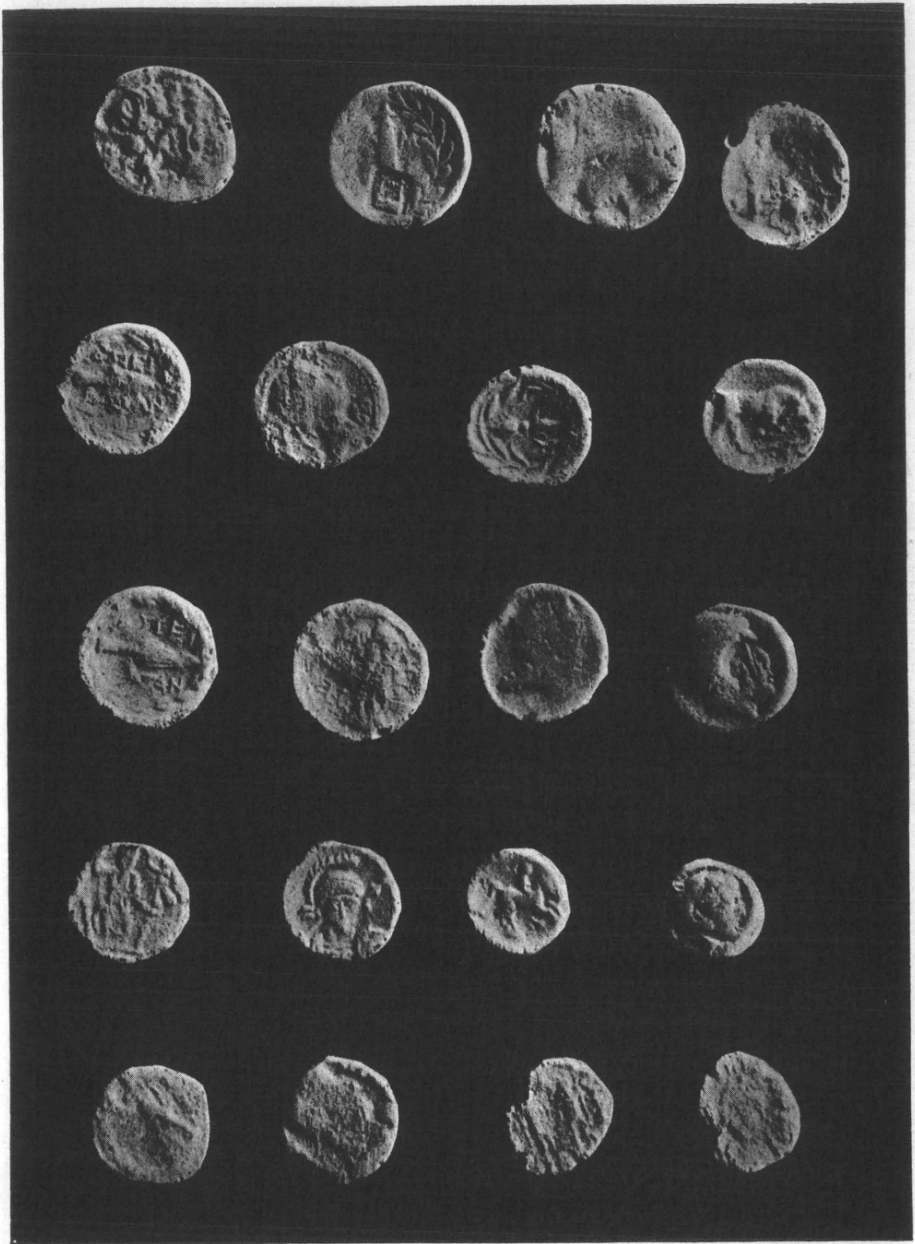
Δ΄ αἰῶνος

17. Ἐλασμα μήκ. 0,057 ὕψ. 0,012

. . . ακισδιαι ταν . . .

18. Ἐλασμα μήκ. 0,06 ὕψ. 0,02

Φίλωνος

Εἰκ. 17. Χαλκᾶ νομίσματα ἐκ Δωδώνης.

19. Ἔλασμα μήκ. 0,03 ὕψ. 0,015
Διάφορα ἀλλεπάλληλα γράμματα

20. Ἔλασμα μήκ. 0,07 ὕψ. 0,03

εννικαλ . . . ιο

εβον . . . πυνασσι . ον

. κε

. ν

καὶ ὀπίσω :

. . . ππεριο . . .

. . . καιστο . . .

. . . κλω . . .

21. Ἔλασμα μήκ. 0,035 ὕψ. 0,015

αιτυν

καὶ ὀπίσω γράμματά τινα

22. Ἔλασμα εἰς τεμάχια :

ηγειοργεν . . .

23. Ἔλασμα μικρόν :

. . . ουφε . . .

Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἀνευρέθη καὶ ἡ ἐπιγραφή Carapanos, Dodone σ. 114 ἀρ. 2, ὑποστᾶσα βλάβας τινάς. Σημειωτέον ὅτι μεταξὺ τοῦ πρώτου (ἀγαθᾶ τύχα) καὶ τοῦ δευτέρου στίχου (στρ]αταγοῦντος κτλ.) ὑπῆρχε καὶ ἄλλος στίχος γραμμάτων ἀποξεσθεῖς ἐπιμελῶς, ὥστε μόνον ἴχνη τινὰ γραμμάτων ἐνιαχοῦ διακρίνονται.

7. Νομίσματα.

Ἐλάχιστα νομίσματα (εἰκ. 17), πάντα χαλκᾶ, εὐρέθησαν κατὰ τὴν ἀνασκαφήν. Τούτων τὰ ἐλληνικῶν χρόνων ἦσαν εἰς τὰ ἄνω στρώματα τοῦ ἀποθέτου, τὰ δὲ λοιπὰ, ῥωμαϊκά, τὰ μὲν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, τὰ δὲ εἰς τὴν ὑπόστυλον αἴθουσαν πρὸς β. τῶν βάσεων. Ἀνήκουν δὲ κατὰ τὴν φιλικὴν ἐξακριβῶσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Νομισματ. Μουσείου κ. Κωνσταντοπούλου τρία εἰς τὴν Ἡπειρον, ἓν εἰς τὴν Ἀμβρακίαν, ἔχον καὶ σφράγισμα, ἓν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἓν εἰς τὴν Λευκάδα (;), ἓν εἰς τὸν Φίλιππον β' (ρωμ.), ἓν ἢ δύο εἰς τὸν Θεοδόσιον Β' καὶ ἓν εἰς τὸν Κωνστάντιον Β' (;).

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δωρεαί. Εὐχαρίστως ἀναγράφοντες κατωτέρω τὰ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρείας εἶτε ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων εἶτε ὑπ' ἄλλων φίλων τῆς Ἑταιρείας ἀποσταλέντα κατὰ τὸ ἔτος 1929 βιβλία, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πρὸς πάντας τοὺς φιλόφρονας δωρητὰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

1. **Ἀδαμαντίου Ἀδ.**: Λόγος πανηγυρικός εἰς τὴν 25^{ην} Μαρτίου. Ἐν Ἀθήναις 1929 (2 ἀντίτ.).
2. **Ahrens, H. L. || Grotefend, C. L.**: Philologos paedagogosque Germanos . . . salvere jubent. Hannoveræ 1864. (Ἔπ. Παιδ.).
3. **Αἰλιανοῦ, Κλαυδίου**: Περὶ ζώων ιδιότητος βιβλία 17. Coloniae Allobrogum 1616. (Ἔπ. Ἐξ.).
4. **Aimé-Martin, M. L.**: Lettres édifiantes et curieuses concernant l'Asie, l'Afrique et l'Amérique. T. 3.—Chine. Paris 1843. (Ἔπ. Παιδείας).
5. **Αἰσχύλος**: Eumenides . . . v. K. O. Müller. Göttingen 1833. (Ἔπ. Παιδείας).
6. **Aldenhoven, F.**: Itinéraire descriptif de l'Attique et du Peloponèse. Athènes 1854 (Ἔπ. Παιδείας).
7. **Alexandri Aetoli**. Fragmenta coll. et illustr. ab A. Capellmanno. Bonnæ 1830. (Ἔπ. Παιδείας).
8. **Ἀλκίφρονος** Ἐπιστολαί. Trajecti ad Rhenum 1791. (Ἔπ. Παιδείας).
9. **Ἀμάντου, Κ. Ι.**: Ὁ ἐλληνισμὸς τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ἐν Ἀθήναις 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).
10. **Andréadès, A.**: La Grèce devant le congrès de la paix. Paris 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).
11. » » Les progrès économiques de la Grèce. Paris 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).
12. **Ἀπογραφή** τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν 19^{ην} Δεκεμβρίου 1920. Στατιστικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν Στερ. Ἑλλάδα καὶ Εὐβοίαν. Ἐν Ἀθήναις 1927. (Ἐπισημ. Ἐθν. Οἴκον).
13. **Ἀπογραφή** τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν 19^{ην} Δεκεμβρίου 1920. Γεν. στατιστικὰ ἀποτελέσματα. Ἐν Ἀθήναις 1928. (Ἔπ. Ἐθν. Οἴκ.).
14. **Ἀργυροπούλου Π. Ἀ.**: Ἱστορικαὶ καὶ διπλωματικαὶ μελέται. Ἀθήναι 1929.
15. **Aristophanis Nubes**. Lipsiæ 1788. (Ἔπ. Παιδ.).
16. » Pax. Ex recens. Dindorfii. Lipsiæ 1820. (Ἔπ. Παιδ.).
17. **Ἀριστοτέλης**: Ethicorum—ad Nicomachum libri 10. Coloniae 1606. (Ἔπ. Ἐξ.).
18. » Περὶ φιλίας. Gissae 1847. (Ἔπ. Παιδ.).
19. » Φυσικῆς ἀκροάσεως βιβλία 8. Patavii 1691. (Ἔπ. Παιδ.).
20. » De republica libri 8. Iterum ed. Im. Bekker. Berolini 1855. (Ἔπ. Παιδ.).
21. **Armée, L'**—grecque et la victoire d'orient. Nancy 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).

22. **Ἀθηναγόρα**: Ὁ Μέγας Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ'. Ἐν Κερκύρα 1929.
23. » Νέος Κουβαράς. Ἀπ.: «Ἡπειρ. Χρονικά» 1929.
24. » Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ οἴκου τῶν Φιλανθρωπηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1929. (2 ἀντίτ.),
25. » Ὁ θεσμός τῶν συγκέλλων ἐν τῷ Οἴκῳμ. Πατριαρχεῖω Μ. 3. Ἐν Ἀθήναις 1929.
26. **Ἄθως**, Ὁ —: Ἔτ. 1, τχ. 1 (-2). Ἐν Ἀθ. 1920. (Ἦπ. Ἐξ.).
27. **Baumgarten-Crusius, C. W.**: Σχόλια εἰς τὴν τοῦ Ὀμήρου Ὀδύσσειαν. Τ. 2. Ἐν Ἀθήναις 1841. (Ἦπ. Παιδ.).
28. **Bibliotheca** Philologica classica. Bd 54, 1927. Leipzig 1928. (Fr. Vogel).
29. **Βλαστοῦ, Α. Μ.**: Χιακά. Τ. 1 (-2). Ἐν Ἐρμουπόλει 1840. (Ἦπ. Παιδ.).
30. **Boeckh, Aug.**: Commentatio academica de platonica corporis mundani fabrica. Heidelbergæ 1810. (Ἦπ. Παιδ.).
31. » » Commentationes . . . in Pindari carmina. Lipsiæ 1821. (Ἦπ. Παιδ.).
32. » » decem lustra . . . congratulantur Præceptores Portenses (Περιεχ.: Keil, C.: Inscriptiones thessalicæ tres.). Numburgi 1857. (Ἦπ. Παιδ.).
33. **Braun, E.**: Vorschule der Kunstmythologie. Gotha 1854. (Ἦπ. Παιδείας).
34. **Breccia, Ev.**: Avec le roi Fouad à l'Oasis d'Ammon. Milano (1929).
35. **Breitkopf, Joh. G. Imm.**: Über Bibliographie und Bibliophilie. Leipzig 1793 (Ἦπ. Παιδείας).
36. **Βρετός, Α. Παπαδόπουλος**: Mémoires biographiques-historiques sur Jean Capodistrius. Paris 1837 (Ἦπ. Παιδείας).
37. » » » Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἑλλογιμώτατον Ἰππότην Ἀνδρέαν Μουστοξυδὴν . . . Περί τοῦ βιβλίου ἐπιγραφομένου Ἀνθος τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης ὑπὸ Ἰωαννικίου Καρτάνου. Ἀθήνησιν 1847 (Ἦπ. Παιδείας).
38. **Broneer, Oscar.**: Excavations in the Odeum at Corinth. 1928. Ἀπ.: «Am. Journal Arch.» V. 32.
39. **Bujack, G.**: De Sileno scriptore Hannibalis. Regimonti (1859) (Ἦπ. Παιδ.).
40. **Burrows, R. M.**: The unity of the greek race London. (1919) (Ἦπ. Ἐξ.).
41. **Buschor, E.**: Die Tondächer der Akropolis. 1: Simen. Text [καὶ] Taf. Berlin 1929.
42. **Can the Turks enter the league of nations?** 1919 (Ἦπ. Ἐξ.).
43. **Caractère, Le—grec de l'Asie Mineure.** Nancy, Paris: 1919 (Ἦπ. Ἐξ.).
44. **Catalogue** [of] (the Navarino Centenary and Greeck War of Independence Commemorative Exhibition) London 1927 [2 ἀντίτ.] (Ἡ Ὄργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ).
45. **Χαρίτωνος Ἀφροδισιέως** Τῶν περὶ Χαιρέαν καὶ Καλλιρρόην ἐρωτικῶν διηγημάτων λόγοι 8. Ἐνετίσιν 1810. (Ἦπ. Παιδ.).
46. **Χατζῆ, Ἀντ. Χ.**: Ἀττικὴ ἐπιγραφή ἀεισίων. 1929. Ἀπ.: ΑΕ 1925-6.
47. » » Πόθεν τὸ ἐθνικὸν Σκιπετάρ (Schkipetar) Ἀθήνα 1929.
48. **Christ, W.**: Die metrische Überlieferung der pindarischen Oden. München 1868. (Ἦπ. Παιδ.).
49. **Χρονικά, Κυπριακά** —: Ἔτος 7', 1929, τχ. 2 κ. ε. Ἐν Λάρνακι Κύπρου. (Ἡ Διεύθυνσις).

50. **Χρυσοβέργη Γ.:** Ἀνάμικτα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1860. (Ὶπ. Παιδ.).
51. **Ciceronis, M. T.** Epistolæ... Recens. Schütz. T. 1-6 Halae 1809-12. (Ὶπ. Παιδ.).
52. » » De officiis libri 3 ed... a c. Beiero. T. 1 (-2) Lipsiæ 1820-21. (Ὶπ. Παιδ.).
53. » » Oratio pro T. Ann. Milone. Paris 1862. (Ὶπ. Παιδ.).
54. » » Lettres choisies... par J. Hellen. Paris 1854. (Ὶπ. Παιδ.).
55. » » Analyse et extraits des discours... par F. Ragon. P. 1 (-2): Paris 1831. (Ὶπ. Παιδ.).
56. **Cousens, H.:** The Chälukyan architecture of the Canarese Districts. Calcutta 1926. (Arch. Survey of India).
57. **Creuzer, Fr.:** Oratio de civitate Athenarum omnis humanitatis parente. Ed. 2. Frankfurt 1826. (Ὶπ. Παιδ.).
58. » » Zur Gemmenkunde. Leipzig 1834. (Ὶπ. Παιδ.).
59. **Cyprus trusts** in British Justice. London 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
60. **David, I.:** L'Alexandride. T. 2. Paris 1829. (Ὶπ. Παιδ.).
61. **Delden, I. van:** Annotationes ad Sophoclis Oedipum Coloneum. Lugduni Batav. 1865. (Ὶπ. Παιδ.).
62. **Demetriades, Kalliopios:** Die christliche Regierung und Orthodoxie Kaiser Constantin des Grossen. München 1878. (Ὶπ. Παιδ.).
63. **Demosthenis** oratio pro corona. Rec. Wunderlich. Ed. 2. Gottingæ 1820. (Ὶπ. Παιδ.).
64. » » Ausgewählte Reden des Demosthenes erkl. v. A. Westermann. Bchen 2. Berlin 1868. (Ὶπ. Παιδ.).
65. **Δένδια, Μιχ. Α.:** Αἱ ἑλληνικαὶ παροικίαι ἀνά τὸν κόσμον. Ἐν Ἀθήναις 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
66. **Deschamps, G.:** L'effort grec. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
67. **Dieterich, K.:** L'Hellénisme en Asie Mineure. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
68. **Dicaearchi Messenii** Quae supersunt... a Max Fuhr. Darmstadii 1841. (Ὶπ. Παιδ.).
69. **(Διονύσιος Φουρνιώτης):** Ἐρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς... von G. Schäfer. Trier 1855. (Ὶπ. Παιδ.).
70. **Doederlein, L.:** Handbuch der latein. Etymologie. Leipzig: 1841. (Ὶπ. Παιδ.).
71. » » De aliquot deorum homericorum nominibus... Erlangae 1859. (Ὶπ. Παιδ.).
72. **Dörpfeld, W.:** Strabon und die Küste von Pergamon. Ἄπ.: «Athen. Mitteil». 53, 1928.
73. **Driault, Ed.:** Devant Constantinople, Ἄπ.: «Revue Bleue» 1918-1919 (Ὶπ. Ἐξ.).
74. » » Before Constantinople, (1918-19). Ἄπ.: «Revue Bleue» (Ὶπουρογ. Ἐξωτερ.).
75. **Dufayard, Ch.:** L'Asie Mineure et l'hellénisme. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
76. **Eckenbrecher, C. G. de:** De Jove Homeri. Berolini 1833. (Ὶπ. Παιδ.).
77. **Ἡλιοπούλου, Χρ. Α.:** Ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ἐν Καλαβρύτοις Ἱ. Μονῆς Λαύρας. Ἐν Ἀθήναις 1929.
78. **Eriphanii Monachi** et Presbyteri edita et inedita. Cura Dressel. Parisiis 1843. (Ὶπ. Παιδ.).
79. **Ἐpire** du Nord, Thrace, Asie Mineure. Paris 1918. [=Χάρτης]. (Ὶπ. Ἐξ.).

80. **Estré, J. G. Fr.:** Horatianæ prosopographeïæ capita duo. Amstelodami 1844. (Ἦπ. Παιδ.).
81. **Étude** sur l'avenir économique de l'Asie Mineure. Paris 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
82. **Εὐριπίδου** Τραγωδίαί... recogn. A. Witschel. T. 3. Lipsiæ 1841. (Ἦπ. Παιδ.).
83. **Εὐσταθίου** Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Παρεκβολαὶ εἰς τὴν Ὀμήρου Ὀδύσσειαν. Romæ 1549. (Ἦπ. Παιδ.).
84. **Εὐτροπίου** Ἐπιτομὴ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας εἰς 10 βιβλία. Μετάφρ. . . Παιανίου. T. 1 (-2). Ἐν Βιέννῃ 1807. (Ἦπ. Παιδ.).
85. **Festschrift** z. Feier des 75 jähr. Bestehens d. Schule (zu Düsseldorf) am 28. Mai 1913. (Leo Weber).
86. **Flori, Juli:** Epitomæ de Tito Livio bellorum omnium annorum DCC libri 2. Lipsiæ 1854. (Ἦπ. Παιδ.).
87. **Forchhammer, P. W.:** Hellenika. Bd 1. Berlin 1837. (Ἦπ. Παιδ.).
88. » » » Achill. Kiel 1853. (Ἦπ. Παιδ.).
89. **France, Anatole:** La Grèce et la paix. Paris 1919 (Ἦπ. Ἐξ.).
90. **France et Grèce:** (Paris) 1920. (Ἦπ. Ἐξ.).
91. **Γαληνὸς Κλαυδίου.** Περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. Lipsiæ 1818. (Ἦπ. Παιδ.).
92. **Gelder, J. J.:** Specimen acad. inaugurale exhibens Theonis Smyrnaei Arithmeticam. Lugduni Batav. 1827. (Ἦπ. Παιδ.).
93. **Γενναδίου, I.:** Ὁ οἶκος τῶν Μπενιζέλων καὶ ἡ Ὅσια Φιλοθέη 1420 - 1920. Ἐν Ἀθήναις 1929. Ἀπ.: «Ἐλληνισμός» 1929.
94. **Georgiades, Nic.:** Aristotelis de Agathone poeta tragico iudicium. Turici 1865. (Ἦπ. Παιδ.).
95. **Georgiadès, P. A.:** Rapport - Mémoire . . . Paris 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
96. **Gerhard, Ed.:** Grundriss der Archäologie. Berlin 1853. (Ἦπ. Παιδ.).
97. **Γιαννοπούλου, Π.:** Οἱ Φαναριῶται. Ἀθήναι 1929.
98. **Grèce, La** — devant le Congrès . . . Paris 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
99. » La — devant le Congrès de la paix. (Paris 1919) (Ἦπ. Ἐξ.).
100. **Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ** Ὀμιλία KB Ἀθήνησι 1861. (Ἦπ. Παιδ.).
101. **Guarini, R.:** In selecta quædam veterum monumenta suppetiæ. Neapoli 1825. (Ἦπ. Παιδ.).
102. **Guémard, G.:** Aventuriers Mameluks d'Égypte. (Toulouse : 1928). (Soc. Roy. d'Archéol. d'Alexandrie).
103. **Hasluck, Margaret:** An Unknown turkish shrine in West. Macedonia 1929.
104. **Hayneccius, Martinus:** Ἐγχειρίδιον ἠθικόν. Lipsiæ 1594. (Ἦπ. Ἐξ.).
105. **Hellas-Jahrbuch** 1929. Hamburg 1929. (E. Ziebarth).
106. **Ἐλληνικά.** T. 2, τχ. 1: Ἐν Ἀθήναις 1928. (Σύλλ. Ὁφελ. Βιβλ.).
107. **Hellenism** in Turkey. Manchester 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
108. **Hellénisme, L'**—de l'Asie Mineure et la Jeune Turquie. (Paris 1918). (Ἦπ. Ἐξ.).
109. **Hellénisme, L'**—de l'Asie Mineure. Paris 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
110. **Ἐλληνισμός.** T. 1: Γραμματική. Ἐν Λειψία 1835 (Ἦπ. Παιδ.).
111. **Ἡρωδιανὸς** Τῆς μετὰ Μᾶρκον βασιλείας ἱστοριῶν βιβλία 8. Ἐν Βιέννῃ 1813. (Ἦπ. Παιδ.).
112. **Herwerden, H. von:** Dissertatio literaria continens Observationes criticas in fragmenta comicorum graecorum. Lugduni Batav. (1855). (Ἦπ. Παιδ.).

113. **Heure**, La dernière—des Turcs... trad. du Baron de B*** par L. de Sevelinge. Paris 1920. (Ἦπ. Ἐξ.).
114. **Ἐυρετήριο** τῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Α, 1, τχ. Β. Ἐν Ἀθήναις 1929. (2 ἀντίτ.) (Ἦπ. Παιδ.).
115. **Heyne, Chr. G.**: Sammlung antiquar. Aufsätze. Stück 2. Leipzig 1779. (Ἦπ. Παιδ.).
116. **Highbarger, E. L.**: The history and civilization of ancient Megara. Baltimore 1927. (J. Hopkins Univer. Stud. in Archæology, 2).
117. **Hiller v. Gärtringen**: Wilamowitz-Bibliographie 1868 bis 1929 Berlin 1929.
118. **Hirt, A.**: Die Hierodulen. Berlin 1818. (Ἦπ. Παιδ.).
119. » » Kunstbemerkingen. Berlin 1830. (Ἦπ. Παιδ.).
120. **Ὀμηρος**. Odyssea. T. 3. Lipsiae 1810. (Ἦπ. Παιδ.).
121. » Βατραχομυομαχία ἡμηρικὴ... v. Crusius. Hannover 1839. (Ἦπ. Παιδ.).
122. » The Odyssey of Homer translated by Alex. Pope. London 1867. (Ἦπ. Παιδ.).
123. » The Iliad of Homer translated by Alex. Pope. London 1871. (Ἦπ. Παιδ.).
124. **Horatii Flacci, Q.**: Opera omnia Ed. Stallbaum. Lipsiae 1854. (Ἦπ. Παιδ.).
125. » » Opera omnia Recogn. G. Dillenburger Ed. 5. Bonnae 1867. (Ἦπ. Παιδ.).
126. **Ἦμνος** εἰς Ἰσιν... Annot. H. Sauppius. Turici 1842. (Ἦπ. Παιδ.).
127. **Ἰωάννου Ἀλεξανδρέως τοῦ Φιλοπόνου** Εἰς τὸ περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποσημειώσεις. (Venetiis 1535). (Ἦπ. Παιδ.).
128. **Ἰωάννου, Φιλίππου** Φιλολογικὰ πάρεργα (Ἀθήναι 1874) (Ἦπ. Παιδ.).
129. **Ἰώσηπος, Φλ.**: Histoire de Fl. Joseph. (Γαλλ. μετφ. τοῦ) Gilb. Genebrard. V. 1. Paris 1663. (Ἦπ. Ἐξ.).
130. **Ἰσοκράτους**. Λόγοι καὶ ἐπιστολαί. (Venetiis 1549). (Ἦπ. Ἐξ.).
131. » Ausgewählte Reden... v. Schneider. Bchn 2. Leipzig 1860. (Ἦπ. Παιδ.).
132. **Jacobs, Fr.**: Dilectus epigrammatum græcorum. Gotthæ 1826. (Ἦπ. Παιδ.).
133. » » Abhandlungen über Gegenstände des Altertums. Leipzig 1830. (Ἦπ. Παιδ.).
134. **Jahn, Otto**: Promethée. Paris 1848. (Ἦπ. Παιδ.).
135. » » Gottfried Hermann. Leipzig 1849. (Ἦπ. Παιδ.).
136. » » Bibliothek. Abt. 1. Bonn 1870. (Ἦπ. Παιδ.).
137. **Neue Heidelberger Jahrbücher**. Jg 6₁, 7-15, 16₂. Heidelberg 1896-1910. (Ἦπ. Ἐξ.).
138. **Justini** Historiæ philippicæ. Lipsiæ 1831. (Ἦπ. Παιδ.).
139. **Καποδίστρια, Ι. Α.**: Ἐπιστολαί. T. 2. Ἀθήνησιν 1841. (Ἦπ. Παιδ.).
140. **Karrotas, A. D.**: De Hesiodi carmine quod Opera et Dies inscribitur. Lipsiæ 1856. (Ἦπ. Παιδ.).
141. **Κασσαβέτης, Ν. Ι.**: Epirus and Albania. London 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
142. **Καστόρη, Εὐθ.**: Πρῶτον εἰσαγωγικὸν μάθημα τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιολογιῶν. Ἀθήνησιν 1849. (Ἦπ. Παιδ.).
143. **Keil, C.**: Specimen onomatologi græci. Lipsiæ 1840. (Ἦπ. Παιδ.).
144. **Κεραμοπούλλου, Ἀ. Δ.**: Μακεδονία καὶ Μακεδόνες. Ἐν Ἀθήναις 1930.

145. **Klüber, R.**: Über die Quellen des Diodor von Sicilien ins IX Buch. Würzburg 1868. (Ἦπ. Παιδ.).
146. **Koch, H.**: Das Schwert des Maussolos (1918).
147. **Κοντογιάννη, Π. Μ.**: Ἡ Ἑλληνικότης τῶν νομῶν Προύσης καὶ Σμύρνης. Ἐν Ἀθήναις 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
148. » » » Γεωγραφία τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀθήναι 1921. (Ἦπ. Ἐξ.).
149. **Κυριακίδου, Στίλπ. Π.**: Ἡ Δυτικὴ Θοράκη. Ἐν Ἀθήναις 1919. (Ἦπ. Ἐξ.).
150. **Lachmann, K.**: Betrachtungen über Homers Ilias. Aufl. 2. Berlin 1865. (Ἦπ. Παιδ.).
151. **Lasaulx, Ernst. v.**: Über den Fluch bei Griechen und Römern. Würzburg 1843. (Ἦπ. Παιδ.).
152. » » » Über die Gebete der Griechen und Römer. Würzburg 1868. (Ἦπ. Παιδ.).
153. **Lauth, F. Jos.**: Homer und Aegypten. München 1867. (Ἦπ. Παιδ.).
154. **Leake, W. M.**: Numismata hellenica. London 1856. (Ἰ. Γεννάδιος).
155. **Λεβίδη, Ν. Δ.**: Περὶ τῆς οἰκογενείας Λεβίδη. Ἐν Ἀθήναις 1929.
156. » » » «Ἡ Ἑλίς» τοῦ Κ. Ν. Λεβίδη. Ἀθήναι. Ἀπ.: «Ἐλλην. Ἔτος» τ. 2, 1930.
157. **Λευκίου, Α.**: Ὅθωνιάς. [Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ]. Ἐν Ναυπλίῳ 1834. (Ἦπ. Παιδ.).
158. **Levezow, K.**: Verzeichniss der antiken Denkmäler im Antiquarium des Kng. Museums zu Berlin. Abt. 1. Berlin 1834. (Ἦπ. Παιδ.).
159. **Lindner, Alb.**: Cothurnus Sophocleus. Berolini 1860. (Ἦπ. Παιδ.).
160. **Livre, Le—noir des medecins Grecs.** Paris 1920.
161. **Λόγοι τῶν Ἀτικῶν ρητόρων . . . ὑπὸ Νεοφ. Δούκα.** Τ. 8.: Λυσίας. Ἐν Βιέννῃ 1813. (Ἦπ. Παιδ.).
162. **Lucii Ampelii Liber memorialis.** Rec. Ed. Wölfflin. Lipsiæ 1854. (Ἦπ. Παιδ.).
163. **Luthringer, E.**: Souvenirs de captivité en Turquie. Paris 1920. (2 ἀντίτ.). (Ἦπ. Ἐξ.).
164. **Λυκούδη, Στυλ. Ἐμμ.**: Περὶ ἐξακριβώσεως χωρίου τινὸς τοῦ Ἡροδότου ἀφορῶντος εἰς τὴν ναυτικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἀθήναι 1929.
165. **Macarii, Joannis**: Abraxas . . . Antverpiæ 1657. (Ἦπ. Παιδ.).
166. **Macmillan, G. A.**: A history of the Hellenic Society 1879-1929. London (Hell. Society).
167. **Μαλέα, Κ.**: Εἰκόνες λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν Ἀθ. 1929. (Σύλλ. Ὠφ. Βιβλ.).
168. **Marx, Fr.**: Plautus Rudens. Leipzig 1828. Ἀπ.: Abhandl. d. Sächs. Ak. d. Wiss. 38,5 (Sächs. Akad. d. Wiss.).
169. **Matthiae, Aug.**: Animadversiones in hymnos homericos. Lipsiæ 1800. (Ἦπ. Παιδ.).
170. » » Σχόλια εἰς τὸν Εὐριπίδην . . . ὑπὸ Κ. Γκαρπολά. Τ. 1-3. Ἐν Ἀθήναις 1842. (Ἦπ. Παιδ.).
171. **Mauch, J. M.**: Architectonische Ordnungen . . . (Stuttgart 1850). 4^ο σ. 8^ο π. 6. (Ἦπ. Παιδ.).
172. **Μαζαράκη, Ἀλεξ. Ἰ.**: Αἱ ἱστορικαὶ περιπέτεια τῆς Μακεδονίας. Ἀθήνησι 1912. (Ἦπ. Ἐξ.).

173. **Μαζαράκη, Ἀλεξ. Ι.** Ἡ λύσις τοῦ βαλκανικοῦ ζητήματος. Ἐν Ἀθήναις 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
174. **Mehler, Eug.** : Specimen novae editionis Heracliti allegoriarum home-ricarum. Lugduni Batav. (1851) (Ὶπ. Παιδ.).
175. **Μελετίου** Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα. Τ. 1-2, Ἐν Βενετία 1807. (Ὶπ. Παιδ.).
176. **Mémoire** sur l'Épire du Nord. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
177. **Mémoires** publiées par les membres de la Mission Archéol. Française au Caire. Τ. 20. Le Caire 1928. (Ὶπ. Ἐξ.).
178. **Meritt, Benj. D.** : The Athenian Calendar in the fifth century. Cambridge, Mass. 1928.
179. **Millins** : Mythologische Gallerie. Kupfer. [Ἐλλ. προμετωπίς]. (Ὶπ. Παιδ.).
180. **Morgenthau H.** : Extraits du livre «Les secrets du Bosphore». Paris 1918. (Ὶπ. Ἐξ.).
181. **Mouseion.** N° 8 : Sept. 1929. Paris (Coopér. Intellectuelle).
182. **Μουστοξύδου, Ἀνδρ. || Σχινᾶ, Δημ.** : Συλλογὴ ἀποσπασμάτων ἀνεκδότων ἑλληνικῶν μετὰ σημειώσεων. Ἐν Βενετία 1817. (Ὶπ. Παιδ.).
183. **Μπαλάνου, Δ. Σ.** : Σπουρίδων Μ. Λάμπρος 1851-1919. Ἐν Ἰωαννίνοις 1929. Ἄπ. : «Ἡπ. Χρον.» Παράρτ. 2.
184. **Μπότσαρης, Δ. Νότης** : Carte des écoles et des églises grecques de l'Asie Mineure en 1912. Athènes 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
185. » » » Ἡ Μ. Ἀσία καὶ ὁ Ἑλληνισμός. Ἀθήναι 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
186. » » » Les Hellènes et l'Asie Mineure. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
187. **Mueller, K. O.** : Geschichten hellen. Stämme und Städte. Bd. 1 Breslau 1820. (Ὶπ. Παιδ.).
188. **Mylonas, G. E.** Excavations at Olynthus. P. 1. Baltimore 1929.
189. **Ὁ Δωδεκάδελτος νόμος** : μεταφρ. καὶ ἐρμηνευθεὶς ὑπὸ Δ. Νούλλα. Ἀθήνησιν 1845. (Ὶπ. Παιδ.).
190. **Notice** historique sur les manufactures nationales de tapisseries des Gobelins. Paris 1872. (Ὶπ. Παιδ.).
191. **Observations** sur la réponse bulgare. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
192. **Οικονομίδου, Δ. Η.** : Ὁ Πόντος. Ἐν Ἀθ. 1920. (Ὶπ. Ἐξ.).
193. **Οικονομίδου, Κ.** : Ποίημα ἐλεγείον εἰς τὸν αἰοίδημον αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ρωσιῶν Ἀλέξανδρον Α'. Ἐν Πετροπόλει 1828, (Ὶπ. Παιδ.).
194. **Πάλλη, Ἀλεξ.** : Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἡπειρου. (Ὶπ. Παιδ.).
195. » » » Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἡπειρου. Ἐν Ἀθ. 1858. (Ὶπ. Παιδ.).
196. **Panofka, Th.** : Bilder antiken Lebens. Berlin 1843. (Ὶπ. Παιδ.).
197. **Πανταζίδου, Ι.** : Τῶν παρὰ Ξενοφῶντι διορθωτέων. Μ. 1-2. Gottingæ (2 : Ἐν Ἀθήναις) 1858-66. (Ὶπ. Παιδ.).
198. **Παπαδοπούλου, Κεραμέως, Α.** : Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς παλαιᾶς Φωκαίας ἑλληνικῶν χειρογράφων. Σμύρνη 1876. (Ὶπ. Παιδ.).
199. **Paranicas, M. C.** : Beiträge zur byzantin. Litteratur. München 1870. (Ὶπ. Παιδ.).
200. **Παρέργων Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.** Τ. 3. Ἐν Παρισίοις 1814. (Ὶπ. Παιδ.).
201. **Πασιᾶλη, Χαραλ.** : Ἐθνικοθηρησκευτικὴ παρακαταθήκη. Βόλος 1928.

202. **Passow, Fr.** : Vermischte Schriften. Leipzig 1843. (Ὶπ. Παιδ.).
203. **Persécution** et extermination des communautés de Macri et Livissi. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
204. **Philodem** von der Musik. Übersetzt v. Chr. G. v. Murr. Berlin 1806. (Ὶπ. Παιδ.).
205. **Plauti, T. Macci** : Trinumus. [Ἑλλ. προμετωπίς]. (Ὶπ. Παιδ.).
206. **Plutarchi** Vita Solonis. Rec. A. Westermann. Brunswigæ 1840. (Ὶπ. Παιδ.).
207. **Plutarch's** Ausgewählte Biographien. Deutsch. von Ed. Eyth. Stuttgart 1860. (Ὶπ. Παιδ.).
208. **Ποικίλα Ἑλληνικά** : ed. Chr. Fr. de Matthæi. (Mosquæ: 1811) (Ὶπ. Παιδ.).
209. **Politis, N.** : Les aspirations nationales de la Grèce. Paris. (Ὶπ. Ἐξ.).
210. **Πράϊς, Κλ.** : Οἱ βαλκανικοὶ ἀγῶνες. Ἐν Ἀθ. 1915. (Ὶπ. Ἐξ.).
211. **Πρακτικὰ** συνεδριῶν (Ἑλλην. Ἀνθρωπολ. Ἐταιρεία[ς]) τοῦ ἔτ. 1928. Ἀθῆναι.
212. **Praschniker, C.** : Parthenonstudien. Augsburg, Wien : 1928.
213. **Preller || Ritter** : Historia philosophiæ græcæ et romanae. Gothæ 1857. (Ὶπ. Παιδ.).
214. **Premenstein, A. v.** : Die fünf neugefundenen Edikte des Augustus aus Kyrene. Weimar 1928.
215. **Priapeia** : 1781. (Ὶπ. Παιδ.).
216. **Prince of Wales Museum** of Western India. Bombay 1928.
217. **Πρόδρομος** Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐν Παρισίοις 1805. (Ὶπ. Παιδ.).
218. **Ψάλλη, Στ. Β.** : Ἡ Θράκη. Α' Ἐν Ἀθ. 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
219. **Puaux, René** : La déportation et le rapatriement des Grecs en Turquie. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
220. » » L'Egéide. Paris 1919. (Ὶπ. Ἐξ.).
221. » » Constantinople et la question d'Orient. Paris 1920. (Ὶπ. Ἐξ.).
222. **Question, La** -d'orient vue par les socialistes Grecs. Paris 1918. (Ὶπ. Ἐξ.).
223. **Raphalettos, N.** : Les alliés qu'il ne faudrait pas à la France. Paris 1920. (Ὶπ. Ἐξ.).
224. **Rapport** de la Commission Universitaire Grecque. Nancy-Paris. (Ὶπ. Ἐξ.).
225. **Reeves, W. P.** : A plea for civilised Epirus. London. (Ὶπ. Ἐξ.).
226. **Reiss, R. A.** : Rapport sur la situation des Macédoniens et des Musulmans... Paris 1918. (Ὶπ. Ἐξ.).
227. » » Bulgares et Turcs contre les Grecs. Paris 1919 (Ὶπ. Ἐξ.).
228. **Réponse** au Mémoire de la Délégation Bulgare. Paris 1919. (2 ἀντ.). (Ὶπ. Ἐξ.).
229. **Responsabilité** pour les crimes commis pendant la guerre. (Paris 1919). (Ὶπ. Ἐξ.).
230. **Review**, The Balkan—v. 4, No 1 : August 1920. (Ὶπ. Ἐξ.).
231. **Robinson, D. M.** : Greek and latin inscriptions from Asia Minor. Ἀπ.: Transact. Amer. Phil. Assoc. 1926.
232. » » » A dead of sale at Olynthos. Ἀπ.: Transact. and Proc. of the Amer. Phil. Assoc., 59, 1928.
233. » » » A preliminary report on the excavations at Olynthus. Ἀπ.: «Amer. Journ. Arch.» v. 33, 1929.
234. **Rodenwaldt, G.** : Die Kunst der Antike (Hellas u. Rom). Berlin 1927.

235. **Rodenwaldt, G.**: Archäol. Institut des deutschen Reiches 1829 - 1929. Berlin 1929.
236. **Ross, L.**: Inscriptiones græcæ ineditæ. Fasc. 2. Athenis: 1842. (Ἔπ. Παιδ.).
237. **Ρουσοπούλου, Ἀθ. Σ.**: Περί Ζαμόλξιδος. Ἐν Γοττίγγη 1852. (Ἔπ. Παιδ.).
238. **Σάββα, Δ. Γ.**: Βιβλία καὶ βιβλιοθῆκαι ἐν Ἑλλάδι. Τχ. 1: Ἐν Ἀθ. 1929. (2 ἀντ.).
239. **Saias, J.**: La Grèce et les Israélites de Salonique. Paris. 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).
240. **Σακκάρη, Γ.**: Ἱστορία τῶν Κυθωνίων. Ἀθήναι 1920. (Ἔπ. Ἐξ.).
241. **Sallustii Crispi, C.**: Opera quae supersunt recens. Fr. Kritzius. v. 2 Lipsiae 1834. (Ἔπ. Παιδ.).
242. **Sapphonis Mytilenaeae Fragmenta** . . . ind. D. Chr. Fr. Neue. Berolini 1827. (Ἔπ. Παιδ.).
243. **Savadian, L.**: La Bulgarie à la conférence de la paix. Paris 1919. (Ἔπ. Ἐξ.).
244. **Scheurleer, G. A.**: Disputatio philologica de Demetrio Magnete . . . Lugduni Batav. 1858. (Ἔπ. Παιδ.).
245. **Scholia** graeca in Aristophanem. Cum prolegomenis grammaticorum . . . annotatione criticorum item selecta, cui sua quaedam inseruit Fr. Dübner. Parisiis 1842. (Ἔπ. Παιδ.).
246. **Schorn, L.**: Über die Studien der griech. Künstler. Heidelberg 1818. (Ἔπ. Παιδ.).
247. **Schultze, Fr.**: Epistolae virorum doctorum ineditae. Fasc. 1. Lignittii 1827. (Ἔπ. Παιδ.).
248. **Σεμιτέλου, Δ.** Ἡπειρωτικῶν βιβλίον πρῶτον. Βερολίνη 1854. (Ἔπ. Παιδ.).
249. **Skalet, Ch. H.**: Ancient Sicyon with Prosopographia Sicyonia. Baltimore 1928. (J. Hopkins Univers. Stud. in Archaeology, 3).
250. **Σοαυῖου, Φρ.**: Στοιχεῖα τῆς λογικῆς, μεταφυσικῆς καὶ ἠθικῆς . . . Ἐνετίησιν 1804. (Ἔπ. Παιδ.).
251. **Sophoclis** tragödiæ. Recens. et expl. Ed. Wunderns v. 1, sect. 3. Ed. 4. Lipsiae 1867 (Ἔπ. Παιδ.).
252. **Σωτηριάδου, Γ.**: Ἡ Τετράπολις τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὸ Ἡράκλειον τοῦ Ἡρωδῶτου. Θεσσαλονίκη 1928.
253. **Σωτηρίου, Γ. Α.**: Χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐν Ἀθ. 1920. (Ἔπ. Ἐξ.).
254. » » Ἡ τέχνη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἐν Ἀθ. 1929.
255. **Spengel, L.**: Specimen commentariorum in Aristotelis libros de arte rhetorica. Monachii 1839. (Ἔπ. Παιδ.).
256. **Stadebaur, M. v.**: Über den idealen Sinn als die Grundbedingung eines gedeihlichen akademischen Studiums. München 1862. (Ἔπ. Παιδ.).
257. **Steinbüchel, A.**: Sappho und Alkaios. Wien 1822. 2^ο (Ἔπ. Παιδ.).
258. **Studniczka, Fr.**: Zum platäischer Weihgeschenk in Delphi. Leipzig 1923.
259. **Suetonii Tranquilli, C.**: Quæ supersunt. Recens. C. L. Roth. Lipsiae 1858. (Ἔπ. Παιδ.).
260. **Supplementum Epigraphicum Græcum.** V. 3, 2, 4, 2: Lugduni Batav. 1929. (Hondius).
261. **Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ πάλαι γεωγραφηθέντων** . . . Τ. 2. Ἐν Βιέννη 1808. (Ἔπ. Παιδ.).
262. **Συνεσίου Ἐπιστολαί.** Ἐνετίησιν 1812. (Ἔπ. Παιδ.).

263. **Tacitus, Cornelius.** Erklärt v. K. Nipperdey Bd 1. Aufl. 4. Berlin 1864.
(Ἦπ. Παιδ.).
264. » » Erklärt v. K. Nipperdey. Bd 1. Aufl. 5. Berlin 1871.
(Ἦπ. Παιδ.).
265. **Τενεμάννου, Βιλ. Γοτλ.** : Σύνοψις τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας... μεταφρ...
ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα. 1818. (Ἦπ. Παιδ.).
266. **Terentii** Comœdiæ. Edibungi 1758. (Ἦπ. Παιδ.).
267. **Théophraste** : Les caractères. Par Koray. Paris 1799. (Ἦπ. Παιδ.).
268. **Θεοτόκη, Σπ. Μ.** : Ἀλληλογραφία Ἰ. Α. Καποδίστρια—Ἰ. Γ. Ἐϋνάδου. 1826-
1831. Τχ. 1. (Σύλλ. Ὠφελ. Βιβλ.).
269. **Thiersch, Fr.** : Über die neugriechische Poesie... München 1828
(Ἦπ. Παιδ.).
270. **Thucydidis** De bello peloponnesiaco libri 8... explan. E. Fr. Poppo
V. 1, 2, 2. Gotthæ 1843. (Ἦπ. Παιδ.).
271. **Tipaldo, Em.** : Biografia del cavaliere Andrea Mustoxidi. Atene 1860.
(Ἦπ. Παιδ.).
272. **Traité, Le** — de paix avec la Turquie. Nancy—Paris : 1920. (Ἦπ. Ἐξ.).
273. **Τυρταίου** : Τὰ σοφόμενα... ed. Chr. Ad. Klotzius. Altenburg 1767. (Ἦπ. Παιδ.).
274. **Valmin, N. S.** : Continued explorations in eastern Triphylia. Lund 1928.
275. **Vellay, Ch.** : L'irrédentisme hellénique. Paris. 1913. (Ἦπ. Ἐξ.).
276. **Vergilius Marro, P.** : Livre 1-3. Paris 1857. (Les auteurs Latins) (Ἦπ. Παιδ.).
277. » » : Carmina. Breviter enarravit Phil. Wagner.
Lipsiæ 1861 (Ἦπ. Παιδ.).
278. **Watzinger, C.** : Die griech. Grabstele und der Orient. Stuttgart 1929.
(2. ἀντίτ.).
279. » » Tell el Muttesellim. Bd 2. Leipzig 1929.
280. **Weber, L.** : Ὁ Ἐένος ἱατρούς. Ἦπ.: «Athen Mitteil.» 46, 1921.
281. » » Σῦκα ἐφ' Ἐρμῆ. 1-4. Ἦπ.: «Philologus, Bd 74, 76, 78; 1917-1921.
282. » » Perikles samische Leichenrede. Ἦπ.: «Hermes». 57, 1922.
283. » » Kerameikos-Kulte. Ἦπ.: «Athen. Mitteil.» 50, 1925.
284. » » Androgeos. Ἦπ.: «Archiv. f. Religionswiss.» 23, 1926.
285. » » Zu den Eion-Epigrammen. Ἦπ.: «Rhein. Museum» 75, 1926.
286. » » «Pausanias» Beschreibung des Kerameikos—Friedhofes. Ἦπ.:
«Rhein. Mus.» 75, 1926.
287. » » Solon und die Kämpfe um Salamis. Ἦπ.: «Klio», 20, 1926.
288. » » Tellos, Kleobis und Biton. Ἦπ.: «Philologus» 82, 1926.
289. » » Die attische Interpolation im Schiffskatalog. Ἦπ.: «Wiener
Stud.» 45, 1927.
290. » » Platons Ἀτλαντικός und sein Urbild. Ἦπ.: «Klio» 21, 1927.
291. » » Zum athenischen Staatsfriedhof. Ἦπ.: «Philologus» 84, 1928.
292. **Weisser, L.** : Lebensbilder aus dem Klass. Alterthum. Stuttgart 1864.
(Ἦπ. Παιδ.).
293. **Welcker, Fr. Gottl.** : Nachtrag zu der Schrift über die Aeschylische
Trilogie. Frankfurt 1826. (Ἦπ. Παιδ.).
294. » » » Zu der Sylloge epigrammatum Graecorum. Bonn
1829. (Ἦπ. Παιδ.).

295. **Wilamowitz-Moellendorff, M. v.**: Kronos und die Titanen. Berlin 1929.
Ἄπ.: «Sitz. Ber. Pr. Ak. Wiss.».
296. **Winckelmann, I.**: Monumenti antichi inediti. Ed. 2. T. 1 (-2,1) 2,2 και
Suppl. Roma 1821-22. (Ἦπ. Παιδ.).
297. **Wolf, Fr. Aug.**: Vermischte Schriften und Aufsätze. Halle 1802. (Ἦπ. Παιδ.).
298. **Wolf || Buttman**: Museum der Alterthums-Wissenschaft. Bd. 2. Berlin
1810. (Ἦπ. Παιδ.).
299. **Wolf**: Litterarische Analecten. Bd. 1-2. Berlin 1817-20. (Ἦπ. Παιδ.).
300. **Wolters, P.**: Der geflügelte Seher. München 1928. Ἄπ.: Sitz. Ber. d.
Bayer. Ak. d. wiss. 1928, 1.
301. » » Das spartanische Siegerdenkmal der Schlacht bei Tanagra
Ἄπ.: «Philologus» 1929.
302. **Ξενοφάνης**: T. 1-7. Ἐν Ἀθ. 1896-1910. (Ἦπ. Ἐξ.).
303. **Ξενοφώντος** Ἀπομνημονευμάτων βιβλίον Δ'... recens. I. A. Ernesti. Lipsiae
1792. (Ἦπ. Παιδ.).
304. **Ziebarth, Erich**: Beiträge zur Geschichte des Seeraubs und Seehandels
im alten Griechenland. Hamburg 1929.

Ἄγοραὶ καὶ ἀνταλλαγáι. Εἰσῆχθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην κατὰ τὸ
1929 ἕξ ἀγορᾶς 110 νέοι τόμοι καὶ ἕξ ἀνταλλαγῆς 71.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1929

Τῇ 3^ῃ Μαρτίου 1929 ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 5 1/2 μ. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὄργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1929 καὶ ἀκούσωσι τὴν περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1928 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματεῦς περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1928.

Παρήσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα. Γενομένης φανεραῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Μιλτιάδης Πουρῆς, Α΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Σόλων Θεοδότου καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Χριστόπουλος.

Ὁ Γραμματεὺς κ. Σόλων Θεοδότου ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1928, ἣ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν αὐτήν.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1929 οἱ κ. κ. Ἄγγελος Σταυροπούλος, Μιχαὴλ Χριστόπουλος, Μιλτιάδης Πουρῆς, Εὐάγγελος Κρητικὸς καὶ Γεώργιος Παπαϊωάννου.

Ἐπαναληφθεῖσης τῆς συνεδρίας μετὰ μικρὰν διακοπὴν ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1928 μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1929 προσκλήθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου ε. ἔ. ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου, ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1929 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα:

Α') Χρηματικόν.

Ταμείον.

α) Χρέωσις.

1) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 ^η Δεκεμβρίου 1928 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας . . Δρχ.	59.805.15
2) Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ »	689.388.—
3) Ἀναλήψεις ἐκ τῶν ἐν ὄψει καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ »	866.920.—
4) Εἰσπράξεις ἐκ τῆς ἐκποιήσεως: 1) 1697 ὁμολογιῶν Ἐθν. Δανείου 5 % 1898 (Ἐνοποιήσεως), 2) 204 ὁμολογιῶν Ἐθν. Δαν. 6 % 1918, 3) 515 ὁμολογιῶν Ἐθν. Δαν. 5 % 1920, 4) 100 ὁμολ. Ἐθν. Λαχειοφ. Δαν. 6 1/2 % 1922 καὶ 5) 1000 ὁμολογιῶν Ἐθν. Λαχειοφ. Δανείου 6 % 1926 »	335.300.25
5) Εἰσπράξεις ἐκ τῆς ἐξοφλήσεως τῶν εἰς τὸ ἄρτιον κληρωθεισῶν 37 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. 5 % 1907 (Ἀμύνης) »	55.426.—
6) Εἰσπράξεις ἐκ τῆς ἐκποιήσεως 31 μετοχ. Τραπέζης Ἑλλάδος (σειρᾶς Α') »	212.420.—
7) Ἐπιστροφαὶ χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφὰς »	26.610.50
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>2.245.869.90</u>

6') Πίστωσις.

1) Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ Δρχ.	581.827.40
2) Καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἐταιρείας »	992.831.75
3) Πληρωμαὶ εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ δανείου τῆς Τραπεζῆς πρὸς τὴν Ἐταιρείαν μετὰ τῶν τόκων αὐτοῦ »	386.920.—
4) Προκαταβολαὶ δι' ἀνασκαφὰς ἐπιστραφεῖσαι »	26.610.50
5) Πληρωμαὶ δι' ἀγορὰν 35 μετοχῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (σειρᾶς Β') »	189.875.—
6) Ὑπόλοιπον μετρητῶν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1929 »	67.805.25
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>2.245.869.90</u>

β') Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

α') Ἔσοδα,

1) Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους Δρχ.	579.560.50
2) » μισθώματα ἀκινήτων »	8.872.50
3) » ἀντίτιμον πωληθέντων δημοσιευμάτων »	22.095.—
4) » εἰσφορὰς ἐταίρων »	3.860.—
5) » συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου »	—.—
6) » κεκλεισμένας χρήσεις »	25.000.—
7) » ἔκτακτα καὶ ἀπρόβλεπτα ἔσοδα »	50.000.—
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>689.388.—</u>

β') Ἔξοδα,

1) Εἰς μισθοὺς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις Δρχ.	83.445.—
2) » ἔξοδα γραφείων »	41.382.—
3) » » βιβλιοθήκης »	57.654.90
4) » ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις μεγάρου Ἐταιρείας »	10.285.—
5) » ἀνασκαφὰς »	143.616.10
6) » δημοσιεύματα »	168.299.10
7) » διδασκαλίαν »	1.580.—
8) » ἐφόρους καὶ ἐπιμελητὰς ἀρχαιοτήτων πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ »	60.423.40
9) » διάφορα ἔξοδα »	12.338.40
10) » ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων »	2.803.50
Τὸ ὅλον . . . Δρχ.	<u>581.827.40</u>
Περίσσευμα ἐσόδων χρήσεως 1929 »	107.560.60
Σύνολον . . . Δρχ.	<u>689.388.—</u>

Γ') Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1929 ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	<u>2.171.283.05</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρχ.	67.805.25
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259.863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17.847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	»	157.190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγ. Δαν. 4 % 1889	»	88.154.25
6) » 75 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. Σιδηροδρόμων Πειραιῶς— Λαρίσης	»	20.193.75
7) » 138 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. 5 % 1907 (Ἀμύνης)	»	8.860.50
8) » 135 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. 5 % 1914	»	167.467.65
9) » 1 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. Κεφαλαιώσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φράγκων 140	»	640.—
10) » 30 ὁμολ. Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
11) » 25 ὁμολ. Ἐθν. Προσφυγ. Δαν. 7 % 1924	»	183.047.50
12) » 4003 ὁμολ. Ἐθν. Ἀναγκ. Δαν. 6 1/2 % 1922 κληροδοτήματος Ἰωάννου Μαρκοπούλου	»	331.957.25
13) » καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῆ Ἐθν. Τραπεζῆ	»	316.784.65
14) » προκαταβολὰς	»	1.932.—
15) » 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς	»	180.000.—
16) » 75 μετοχὰς τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλ- λάδος	»	369.513.70
Τὸ ὅλον	Δρχ.	<u>2.171.283.05</u>

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1929 ἀνήρχετο εἰς	Δρχ.	<u>2.171.283.05</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Κεφαλαίου	Δρχ.	<u>2.171.283.05</u>

Δ') Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνήρ- χετο τῆ 31 Δεκεμβρίου 1929 εἰς	Δρχ.	<u>2.171.283.05</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρχ.	67.805.25
2) » τὸ μέγαρον τῆς Ἑταιρείας	»	259.863.80
Εἰς μεταφορὰν	Δρχ.	327.669.05

		Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρχ.	327.669.05
3)	Ἀπὸ ἀκίνητα κτήματα	»	17.847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς	»	157.190.25
5)	» 405 ὄμολ. Ἐθν. Παγ. Δαν. 4 % 1889	»	88.154.25
6)	» 75 ὄμολ. Ἐθν. Δαν. Σιδηροδρόμων Πειραιῶς- Λαρίσης	»	20.193.75
7)	» 138 ὄμολ. Ἐθν. Δαν. 5 % 1907 (Ἀμύνης)	»	8.860.50
8)	» 135 ὄμολ. Ἐθν. Δαν. 5 % 1914	»	167.467.65
9)	» 1 ὄμολ. Ἐθν. Δαν. Κεφαλαιώσεως, μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως φράγκ. 140.	»	640.—
10)	» 30 ὄμολ. Ἐθν. Πατριωτ. Δανείου	»	25.—
11)	» 25 ὄμολ. Ἐθν. Προσφυγ. Δαν. 7 % 1924	»	183.047.50
12)	» 4003 ὄμολογ. Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστ. Δανείου 6 1/2 % 1922, κληροδοτήματος Ἰωάννου Μαρ- κοπούλου	»	331.957.25
13)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ	»	316.784.65
14)	» προκαταβολὰς	»	1.932.—
15)	» 180 μετοχὰς τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς	»	180.000.—
16)	» 75 μετοχὰς τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλ- λάδος	»	369.513.70
Σύνολον . . . Δρχ.			2.171.283.05

Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως ἐγκρίνη τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς γενομένην καὶ ἐπικυρώσῃ τὸν τε Ἰσολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ λήξαντος ἔτους 1929.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰανουαρίου 1930.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΟΥΡΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

ΠΡΟΥΠΟ- ΛΟΓΙΣΜΟΥ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπο- λογισθέντα	Εἰσπρα- χθέντα	Διαφορὰ				
Κεφάλ.	Αριθ.				Ἐπὶ πλεόν	Ἐπιέλιον			
Α'	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	439.514	579.560	50	140.046	50	—	—
»	2	Μισθώματα	2.100	8.872	50	6.772	50	—	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	20.000	22.095	—	2.095	—	—	—
Β'	1	Εἰσφοραὶ ἐταίρων	3.000	3.860	—	860	—	—	—
»	2	Συνδρομὴ Δημοσίου	50.000	—	—	—	—	50.000	—
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρη- σεων	25.000	25.000	—	—	—	—	—
»	2	Ἐκ δωρεᾶς ἀδελφῶν Παπα- στράτου δι' ἀνασκαφᾶς ἐν Λαδώνῃ	50.000	50.000	—	—	—	—	—
»	»	Ἐκτακτὰ καὶ ἀπρόβλεπτα ἔσοδα	100	—	—	—	—	—	100
»	3	Περισσεύματα παρελθόντων ἔτων	178.117	—	—	—	—	—	178.117
Σύνολον			767.831	689.388	—	149.774	50	228.217	—

Ἀνάλυσις τοῦ κεφαλαίου Α'. ἄρθρου 2.

Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων.

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς Δραχ. 12.375.—
- 2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας » 1.150.—
- 3) Π. Καββαδία: Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ
καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900 » 150.—
- 4) Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας 1915 » 40.—
- 5) Π. Καββαδία + Γ. Καβεράου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπό-
λεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. 1906/7 » 500.—
- 6) Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912-1917 » 30.—
- 7) Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθη-
νᾶς. 1920 » 30.—
- 3) Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis ect. 1921 » 120.—
- 9) Α. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμpanισμός. 1923 » 50.—
- 10) Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου: Αἱ Γραφαὶ Στήλαι Δημητριάδος.
Παγασῶν. 1928 » 2.400.—
- 11) Γ. Ε. Μυλωνά: Ἡ Νεολιθικὴ Ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928 » 5.250.—

Σύνολον . . . Δραχ. 22.095.—

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Συμπληρωτικά πιστώσεις	Δαπανηθέντα	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλλειπον
Κεφάλ.	Ἀριθ.					
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	106.812	—	83.445	23.367
»	2	Ἔξοδα γραφείων	35.000	10.000	41.382	3.618
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	80.000	—	57.654	22.345
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	20.000	—	10.285	9.715
Β'	1	Ἀνασκαφαὶ	216.019	—	143.616	72.402
»	2	Δημοσιεύματα	160.000	10.000	168.299	1.700
»	3	Διδασκαλία	20.000	—	1.580	18.420
Γ'	1	Ἐνίσχυσις εἰς Ἐφόρους καὶ ἐπιμελητὰς ἀρχαιοτήτων πρὸς εὐρύτερας σπουδὰς ἐν Ἑσπερίᾳ	90.000	—	60.423	29.576
»	2	Διάφορα ἔξοδα	20.000	—	12.338	7.661
»	3	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	20.000	—	2.803	17.196
Σύνολον			767.831	20.000	581.827	206.003

Ἀνάλυσις τοῦ κεφ. Β'. ἄρθρου 1.

« Ἀνασκαφαί ».

1) Ὁδείου Περικλέους Δρ.	10.000.—
2) Ἀμφιαρείου »	13.980.—
3) Νέας Ἀγχιάλου »	15.000.—
4) Θηβῶν »	15.000.—
5) Χαλανδρίτης Καλαβρύτων »	10.000.—
6) Στυμφάλου »	4.770.—
7) Μυστρά (ἔρευνα καὶ μελέται) »	4.820.—
8) Δωδώνης »	39.953.60
9) Νικοπόλεως »	9.992.50
10) Δίου Μακεδονίας »	15.000.—
11) Ἁγίων Θεοδώρων Κρήτης . »	5.100.—

Σύνολον . . . Δρ. 143.616.10

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Α' Ἔσοδα Δρ.	689.388.—
Β' Ἔξοδα »	581.827.40
Περίσσευμα . Δρ.	<u>107.560.60</u>

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1929.

Ο ΤΑΜΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ
ΠΑΝ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α' ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

- 1) Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1925-6 Εἰς τεύχη 800
 2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1925 - 26 Εἰς σόματα 500

Β. ΠΩΛΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς.

Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν	Σειρὰ τόμων	Πωληθέν- τες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσὸν				
1900	1	125	—	125	—	Ἐκ μεταφ.	15	Ἐκ μεταφ.	3125	—	
1901	1	125	—	125	—	1912	1	250	—	250	—
1902	1	250	—	250	—	1913	1	250	—	250	—
»	1	125	—	125	—	1914	1	250	—	250	—
1903	1	250	—	250	—	1915	1	250	—	250	—
»	1	125	—	125	—	1916	2	250	—	500	—
1904	1	250	—	250	—	1917	2	250	—	500	—
»	1	125	—	125	—	1918	2	250	—	500	—
1905	1	250	—	250	—	1919	2	250	—	500	—
1906	1	250	—	250	—	1920	2	250	—	500	—
1907	1	250	—	250	—	1921	2	250	—	500	—
1908	1	250	—	250	—	1922	4	250	—	1000	—
1909	1	250	—	250	—	1923	6	250	—	1500	—
1910	1	250	—	250	—	1924	11	250	—	2750	—
1911	1	250	—	250	—						
Εἰς μεταφ.	15	Εἰς μεταφ.	3125	—	Ἄθροισμα	52	Ἄθροισμα	12375	—		
2) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.											
1900	1	50	—	50	—	Ἐκ μεταφ.	9	Ἐκ μεταφ.	450	—	
1901	1	50	—	50	—	1913	1	50	—	50	—
1902	1	50	—	50	—	1914	1	50	—	50	—
1907	1	50	—	50	—	1915	1	50	—	50	—
1908	1	50	—	50	—	1916 - 19	1	50	—	50	—
1909	1	50	—	50	—	1920	1	50	—	50	—
1910	1	50	—	50	—	1921	2	50	—	100	—
1911	1	50	—	50	—	1925 - 26	1	50	—	50	—
1912	1	50	—	50	—	1927	6	50	—	300	—
Εἰς μεταφ.	9	Εἰς μεταφ.	450	—	Ἄθροισμα	23	Ἄθροισμα	1150	—		

3) Διάφορα δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀριθμὸς ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή συγγράμματος	Πωληθέντα σώματα	Τιμὴ σώματος	Εἰσπραχθὲν ποσὸν
1	Π. Καββαδία: Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	1	150 —	150 —
2	Π. Καββαδία — Γ. Καβερᾶου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890, 1906/7	1	500 —	500 —
3	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	1	40 —	40 —
4	Ἀ. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912-1917	1	30 —	30 —
5	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	1	30 —	30 —
6	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis. 1921	3	40 —	120 —
7	Ἀ. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμὸς συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. 1923	1	50 —	50 —
8	Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου: Γραπταὶ στήλαι Δημητριάδος - Παγασῶν. 1928	2	1200 —	2400 —
9	Γ. Μυλωνᾶ: Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	35	150 —	5250 —
	Ἄθροισμα	46		8570 —

Ἀνακεφαλαίωσις.

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς Δρ. 12,375.—
 - 2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας » 1,150.—
 - 3) Διάφορα δημοσιεύματα » 8,570.—
- Σύνολον Δρ. 22,095.—

Γ. ΔΙΑΝΕΜΗΘΕΝΤΑ

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.		2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.	
Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων	Σειρὰ ἐτῶν	Ἀριθ. τόμων
1919	1	1916-19	1
1920	1	1920	1
1921	1	1921	1
1922	1	1925-26	73
1923	1	1927	52
1924	2		
Σύνολον	<u>7</u>	Σύνολον	<u>128</u>

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Αἰξῶν ἀριθμὸς	Ἐπιγραφή συγγράμματος	Ἐξο- χότες τόμοι
1	Ἄ. Λαμπροπούλου: Εὐρετήριον Ἀρχ. Ἐφημ. 1888-1887	1
2	Εὐθ. Καστόρη: Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος. 1879	1
3	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900	1
4	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παρατήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1
5	Κ. Κουρουνιάτου: Κατάλογος Μουσείου Λυκοσούρας. 1911	2
6	Γ. Γαρδία: Μελετήματα ἀρχαιολογικά. 1915	1
7	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	1
8	Ἄ. Ἀρβανιτοπούλου: Γραπτὰ στήλαι Δημητριάδος-Παγασῶν. 1928	37
9	Γ. Μυλωνᾶ: Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. 1928	1
	Ἀθροισις	46
	Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1929.	
	Ὁ Λογιστὴς	
	ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ	

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(1837 - 1931)

	<i>Δραμαί</i>
1. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1837 - 1930 (ΑΕ 1 - 69 : πρβ. πινάκιον παρὰ Β. Λεο- νάδωφ), Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1 - 3). Σχῆμα 4ον.	
(Περίοδος Α') : τόμος 1-16 (1837 - 1860).	
1837 - 1843 : τεύχη α' - ιβ', ιγ' (καὶ ιδ'), ιε' (τεύχος ιϜ' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ' - κθ' 1852 - 1860 : τεύχη λ' - νε' πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη : α', β', γ', δ', ιθ', κβ' - κθ', ν', να', νγ' - νε' ἕκαστον τεύχος	10.—
(Περίοδος Β') : τόμος 17 - 21 (1862 - 1874).	
1862 : τεύχη α' - ιβ' (τὰ τεύχη θ' - ιβ' ἐξεδόθησαν τῷ 1863) ἕκαστον τεύχος .	10.—
1869 : τεύχος ιγ' 1870 : τεύχος ιδ' 1872 : τεύχη ιε' καὶ ιϜ' (τὸ ιϜ' ἐξεδόθη τῷ 1873) 1874 : τεύχος ιζ' ἕκαστον τεύχος	30.—
(Περίοδος Γ') : τόμος 22-62 (1883 - 1923).	
1883-1923 : εἰς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος ἕκαστος τόμος	250.—
(Περίοδος Δ') : τόμος 63 κέ. (1924 κέ.).	
1924, 1925 - 1926 (εἰς ἓνα τόμον), 1927 - 1928 (εἰς ἓνα τόμον). 1929, 1930 (ὑπὸ ἐκτύπων) : εἰς τόμος κατ' ἔτος μετὰ μονοστήλου κειμένου ἕκα- στος τόμος	250.—
2. <i>Ἐυρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου ὑπὸ Ἀλε- ξάνδρου Λαμπροπούλου</i> τόμος 1ος : 1883 - 1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 550. 1902	50.—
3. <i>Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1837 - 1930</i> (ΠΑΕ 1 - 85 : πρβ. πινάκιον ἐν ΠΑΕ 1921, σ. 77 - 79).	
(Περίοδος Α') : τόμος 1 - 13 (1837 - 1848,9).	
1 3 (1837, 1837,8, 1838/9 : Σύνοψις τῶν πρακτικῶν (τῆς Α' — Γ' συνεδριά- σεως) τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. (Ἔκδοσις 1η). Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93.1840. (Δὲν πωλεῖται).	—
4 (1839/40) : Πρακτικὰ τῆς Δ' συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολο- γικῆς ἑταιρείας. (Ἔκδοσις 1η). Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 77. 1840. (Δὲν πωλεῖται).	—
5 (1840/1) Πρακτικὰ τῆς Ε' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Ἔκδοσις 1η). Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται).	—
6 (1841/2) : Πρακτικὰ τῆς Ζ' (γράφῃ : Ϝ') Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Ἔκδοσις 1η). Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842	10.—
7-11 (1842/3 - 1846/7) : Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαίτερος.	—
1-11 (1837-1846/7) : Σύνοψις τῶν πρακτικῶν (τῆς Α' — ΙΑ' Γενικῆς συνε- δριάσεως) τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἔκδοσις 2α. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, πίναξ 1. 1846 - 1847. (Δὲν πωλεῖται).	—

- 12 (1847/8): Πρακτικά τῆς IB' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848 10.—
- 13 (1848/9): Πρακτικά τῆς IΓ' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849 10.—
- (Περίοδος Β'): τόμος 14-25 (1858/9-1869/70):
- 14 (1858/9: Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον, σελίδες α' + 43. 1859 10.—
- 15-25 (1859/60-1869/70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἔξεδόθη τῷ 1864). 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον· ἕκαστον τεῦχος 10.—
- (Περίοδος Γ'): τόμος 26 κέ. (1870/71 κέ.).
- 26-74 (1870/71-1919): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ.—1902, 1903 κέ.—1909 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ.—1915, 1916/9 (εἰς ἓνα τόμον). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος 50.—
- 75-84 (1920-1930): Πρακτικά Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921, 1922/4 (εἰς ἓνα τόμον), 1925/6 (εἰς ἓνα τόμον), 1927, 1928, 1929, 1930 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος 50.—
- 3A. Ὁργανισμὸς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Τεῦχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεῦχος 2ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 8. 1876. (Τεῦχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1894. (Τεῦχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1896. (Τεῦχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεῦχος 6ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41. 1912. (Δὲν πωλοῦνται). —
4. Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Φυλλάδιον 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται), 2ον: 1852 (σελίδες 1α' + 22 + 5, πίνακες 8), 3ον: 1855 σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἑκάτερον 10.—
5. Πρακτικά τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας ἢ ἀναγραφή τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1858 15.—
6. Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι. Φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἔξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + 34, πίνακες 9. 1860 10.—
7. **Εὐθύμιος Καστόρης**: Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος. Σχῆμα 8ον, σελίδες F' + 130. 1879 30.—
- 7A. Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. (Τεῦχος 1ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 124. 1897. Τεῦχος 2ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 126. 1906. (Δὲν πωλοῦνται). —
8. **H. G. Lolling**: Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος α': Ἀρχαῖαι ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η' + στήλαι 152 + η', πίναξ 1. 1899 120.—
9. **Π. Καββαδίας**: Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν

	ἀσθενῶν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900	150.—
10.	Π. Καββαδίας· Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900	30.—
10A.	〈Βαλέριος Στάης〉· Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων ἐκ τῆς ΑΕ 1902: στήλη 145-173/4, εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι) + 11	50.—
11.	<i>Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905</i> . Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905	60.—
12.	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Δεονάρδος Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters). Σχῆμα 4ον, σελίδες β' + στήλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906	250.—
13.	P. Kanvadias + G. Kawerau· <i>Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890</i> . — Π. Καββαδίας + Γ. Καβεράου· Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ. Σχῆμα φύλλου, στήλαι 150 + σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7	500.—
14.	Χρῆστος Τσουντάς· Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμητίου καὶ Σέσκλου. Σχῆμα 4ον, στήλαι 1F' + 432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908	500.—
15.	Γεώργιος Α. Παπαβασιλείου· Περὶ τῶν ἐν Ἐββοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραστήματος Ἐββοϊκῶν ἐπιγραφῶν. Σχῆμα 4ον, στήλαι β' + 108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910	100.—
16.	Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης· Κατάλογος τοῦ μουσείου Ἀνκοσοῦρας. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911	40.—
16A.	〈Βασίλειος Δεονάρδος〉· Ἀρχαιολογικὴς ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται)	—
17.	Γεώργιος Π. Οἰκονόμος· Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915	40.—
18.	Γεώργιος Κ. Γαρδίκας· Μελετήματα ἀρχαιολογικά. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915	10.—
19.	Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Τοπογραφία τῶν Δελφῶν· τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917	30.—
20.	Βαλέριος Στάης· Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920	30.—
21.	Georgius P. Oeconomus· <i>De profusionum receptaculis sepulchralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis</i> , Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921	40.—
22.	Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος· Ὁ ἀποτυμπανισμὸς, συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923	50.—
23.	Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος· Γραπτὰ στήλαι Δημητριάδος—Παγασῶν. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκόνες 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἑγχρωμοὶ 10. 1928	1200.—
24.	Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς· Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι. Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκόνες 86, πίνακες 2, γεωγραφικοὶ χάρται 3. 1928	150.—
25.	Ἰωάννης Γ. Γεννάδιος· Ὁ Ἄρδος Ἐλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογήσαντες ἐπιδρομεῖς 1440-1837. Σχῆμα 8ον, σελίδες κF + 257, πίνακες 5. 1930	150.—

26. Ἰωσήφ Χατζιδάκη. Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Κρήτῃ. Σχῆμα 8ον, σελίδες 74. 1931 40.—

Ἐπὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς συγγράμματα :

1. Βασιλείου Λεονάρδου: Ἡ Ὀλυμπία. Σχῆμα 8ον, σελίδες 352, πίνακες 2. 1901 δραχμαὶ 50.—
2. Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου: Θηβαϊκὰ (= Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1917). Σχῆμα 4ον, σελίδες 503, εἰκόνες 212, πίνακες 1 λίραι ἀγγλ. 6.—

Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἰσχύουσι διὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς (λεωφόρος Πανεπιστημίου 20). Περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τοῦ μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἀποστολῆς τῶν ἀγοραζομένων παρακαλοῦνται νὰ φροντίζωσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν (84ος) τόμος τῇ 25. 11. 31.